

Journal of Chandrakasemsarn

จันทรเกษมสาร

ปีที่ 30 ฉบับที่ 02 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2567) Vol.30 No.02 [July - December 2024]

ISSN (Online) : 2651-1975, ISSN (Print) : 0858-0006

“Lullabies in Thai Esan Culture no.4”
ผลงานของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกวรินทร์ พันทวี

๒๗.๑๑.๒๕๖๗

วารสารจันทร์เกษมสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2567

บรรณาธิการแถลง

วารสารจันทร์เกษมสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) พ.ศ. 2567 เป็นวารสารระดับชาติ ซึ่งปัจจุบันอยู่ในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1 วารสารฉบับนี้ได้นำเสนอบทความทั้งหมด 10 เรื่อง โดยแบ่งเป็นบทความวิชาการ 2 เรื่อง และบทความวิจัย 8 เรื่อง ที่สะท้อนถึงการสร้างสรรค์และนวัตกรรมเพื่ออนาคตที่ยั่งยืนในสังคมไทยยุคดิจิทัล

บทความวิชาการ เรื่อง “การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ประเทศไทยได้ ผ่านแนวคิดนิเวศวัฒนธรรมสู่ความเป็นเมืองภาพยนตร์ของจังหวัดเชียงใหม่” ที่ได้วิเคราะห์ความสำเร็จของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ประเทศไทยได้ผ่านแนวคิด “นิเวศวัฒนธรรม” และนำมาใช้เป็นกรณีศึกษาเพื่อพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ให้กลายเป็นเมืองภาพยนตร์แห่งอนาคต โดยเน้นถึงบทบาทสำคัญของศักยภาพบุคคล พื้นที่ การจัดการ และการมีส่วนร่วมเชิงระบบ เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของเชียงใหม่กับการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนเพื่อเป็นจุดหมายปลายทางสำคัญสำหรับอุตสาหกรรมภาพยนตร์และการท่องเที่ยว

บทความวิชาการ เรื่อง “การมูเตลูในสังคมไทย : มุมมองทางพฤติกรรมศาสตร์” บทความนี้นำเสนอปรากฏการณ์ “การมูเตลู” ในสังคมไทยผ่านมุมมองทางพฤติกรรมศาสตร์ โดยวิเคราะห์แนวคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมของกลุ่ม “สายมู” ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและสังคมไทยในหลากหลายมิติ พร้อมทั้งประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) เพื่ออธิบายปัจจัยที่ผลักดันพฤติกรรมดังกล่าว อีกทั้งยังเน้นการสร้างวิจารณ์ญาณและการพัฒนาความเชื่อบนฐานของเหตุผล เพื่อการใช้ประโยชน์จากปรากฏการณ์นี้ในเชิงสร้างสรรค์และการพัฒนาสังคม

บทความวิจัย เรื่อง “อิทธิพลของความผูกพันต่อองค์การในฐานะตัวแปรคั่นกลางระหว่างปัจจัยคุณลักษณะงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเจนเอเรชั่น Z กลุ่มธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในกรุงเทพมหานคร” บทความนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการออกแบบงานที่ตอบโจทย์พนักงานรุ่นใหม่ พร้อมทั้งเสนอแนวทางในการเสริมสร้างความผูกพันและการมอบหมายงานที่เหมาะสม เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความพึงพอใจในการทำงาน ผลการศึกษานี้เป็นแนวทางสำคัญสำหรับองค์กรที่ต้องการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในยุคที่แรงงานรุ่นใหม่ก้าวเข้ามา มีบทบาทสำคัญในตลาดแรงงานไทย

บทความวิจัย เรื่อง “การเสริมสร้างความสามารถการเรียนรู้แบบสืบเสาะด้วยเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดลำปาง” ที่ได้ศึกษาการเสริมสร้างความสามารถการเรียนรู้แบบสืบเสาะด้วยเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในบริบทของความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมในจังหวัดลำปาง โดยมีการพัฒนาแอปพลิเคชันที่ช่วยกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้แบบสืบเสาะ (5E)

บทความวิจัย เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุลงาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1” ที่ค้นพบว่า รูปแบบการสอนนี้ช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการสื่อสาร และเจตคติต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนที่เน้นการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ที่สนุกสนาน

บทความวิจัย เรื่อง “การพัฒนาสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจันรมน้ำปิง เขตจังหวัดนครสวรรค์ ในรายวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่น สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” ได้ศึกษาการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจันรมน้ำปิงในจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อใช้ในการเรียนการสอนวรรณกรรมท้องถิ่นระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยชี้ว่าสื่อดังกล่าวช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

บทความวิจัย เรื่อง “การคุกคามทางเพศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร: การศึกษาในฐานะผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ” ที่ได้ค้นพบว่า การคุกคามทางเพศส่วนใหญ่มาจากเพื่อนและมีลักษณะเป็นการใช้คำพูดล่วงเกิน สะท้อนถึงปัญหาที่ฝังรากในพฤติกรรมและวัฒนธรรมในโรงเรียน บทความนี้ชี้ถึงบทบาทสำคัญของครอบครัวและสถานศึกษาในการสร้างความตระหนักรู้และปลูกฝังพฤติกรรมที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาในระยะยาว

บทความวิจัย เรื่อง “คุณภาพการบริการและส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” ที่ได้มุ่งเน้นศึกษาความสำคัญของคุณภาพการบริการและกลยุทธ์ส่วนประสมการค้าปลีกที่ตอบโจทย์พฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ งานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลเชิงลึกจากผู้บริโภคกว่า 700 ราย ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย เพื่อนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับผู้ประกอบการ เพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทความวิจัย เรื่อง “การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” นำเสนอการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับการใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างภาพลักษณ์ การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และการเลือกใช้ช่องทางสื่อสารที่เหมาะสม งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนในภาคการท่องเที่ยว พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางการพัฒนาเชิงปฏิบัติที่เทศบาลและหน่วยงานท้องถิ่นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระดับชุมชนและประเทศ

บทความวิจัย เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมในชุมชนเสมือน ความเข้มแข็งในชุมชนเสมือน และพฤติกรรมต่อข่าวในแง่ลบของแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายในกลุ่มเฟซบุ๊ก” เป็นการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างความสัมพันธ์ทางสังคมแบบกึ่งมีส่วนร่วมกับพฤติกรรมของแฟนคลับในชุมชนออนไลน์ โดยเน้นบทบาทของสื่อสังคมและความเข้มแข็งของชุมชนในการตอบสนองต่อข่าวสารแง่ลบ ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางสำคัญสำหรับการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ของชุมชนออนไลน์ในยุคปัจจุบัน

ทางกองบรรณาธิการขอขอบพระคุณเจ้าของบทความวิชาการและบทความวิจัยทุกท่านที่ให้ความสนใจลงเผยแพร่ในวารสารจันทร์เกษมสาร รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการพิจารณา กลั่นกรอง และให้ข้อเสนอแนะแก่เจ้าของบทความ เพื่อให้วารสารจันทร์เกษมสารได้บทความที่มีคุณภาพสำหรับผู้สนใจจะได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณพัชญ์ปภา สว่างนุวัตรกุล

บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทความวิชาการ

การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ประเทศเกาหลีใต้ผ่านแนวคิดนิเวศวัฒนธรรมสู่ความเป็นเมืองภาพยนตร์ของจังหวัดเชียงใหม่	<i>An Analysis of Crucial Factors behind the Successful Film Industry of South Korea Adopting the Concept of Cultural Ecosystem towards Chiang Mai's Status as a Film City</i>	A16
การมูเตลูในสังคมไทย : มุมมองทางพฤติกรรมศาสตร์	<i>Mutelu in Thai Society: Behavioral Science Perspectives</i>	A36

บทความวิจัย

การเสริมสร้างความสามารถการเรียนรู้แบบสืบเสาะด้วยเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดลำปาง	<i>Enhancing Inquiry Based Learning Ability with Visualization Integrated Technology in Multicultural and Religion Setting Lampang Province</i>	R144
อิทธิพลของความผูกพันต่อองค์การในฐานะตัวแปรต้นกลางระหว่างปัจจัยคุณลักษณะงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเจนเนอเรชัน Z กลุ่มธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในกรุงเทพมหานคร	<i>The Mediating Effect of Employee Engagement on the Relationship between Job Characteristics and Work Efficiency of Generation Z Employees of E-commerce in Bangkok</i>	R159
การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุลภาษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	<i>Development of Thai Language Instructional Model Based on Brain-Based Learning Integrated with Balance Literacy Approach for Prathomsuksa 1 Students</i>	R175
การพัฒนาสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจีนริมน้ำปิง เขตจังหวัดนครสวรรค์ในรายวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่น สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	<i>The Development of Augmented Reality Technology From the Literature of Chinese Shrines' Story along the Ping River of Nakhon Sawan Province in Local Literature Course of High School Level</i>	R191
การคุกคามทางเพศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร: การศึกษาในฐานะผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ	<i>Sexual Harassment of Secondary School Students in Bangkok: A Study Regarding Offenders and Victims</i>	R207
คุณภาพการบริการและส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย	<i>Service Quality and Retail Mix Affecting Purchase Decisions of Small Retail Businesses in Muang District, Chiang Rai Province</i>	R223
การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	<i>Communication Strategies for Promoting Sustainable Tourism in Prachuap Khiri Khan Municipality</i>	R239

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมในชุมชนเสมือน ความเข้มแข็งในชุมชนเสมือน และพฤติกรรม ต่อข่าวในแง่ลบของแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย ในกลุ่มเฟซบุ๊ก	The Relationship Between Parasocial Interaction in Virtual Communities, The Strength of Virtual Communities, and Behavior Towards Negative News of Y-Series Actor Fan Clubs in Facebook Groups R255
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาบทความ	A
หลักเกณฑ์การลงตีพิมพ์ในวารสารจันทร์เกษมสาร	B
คำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ	C
เกี่ยวกับกองบรรณาธิการ	F

การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ประเทศเกาหลีใต้ ผ่านแนวคิดนิเวศวัฒนธรรมสู่ความเป็นเมืองภาพยนตร์ของจังหวัดเชียงใหม่

เทพฤทธิ์ มณีกุล^{1*} พรรณี ดำรุง¹ และ Lowell Skar²

¹สาขาวิชาศิลปการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรม คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*Corresponding Author E-mail: denteparit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “การสร้างแนวคิดใหม่ให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองภาพยนตร์ดิจิทัล : การใช้วิถีนิเวศวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การเป็นเมืองภาพยนตร์ที่ยั่งยืน” โดยเป็นการอภิปรายแนวคิดนิเวศวัฒนธรรมที่มีต่อปัจจัยความสำเร็จของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้ถูกนำมาใช้ในการถอดบทเรียนเพื่อเชื่อมโยงไปสู่การริเริ่มพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ให้สามารถรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นอย่างเป็นเครือข่ายและเป็นระบบ โดยคำนึงถึงองค์รวมทั้งระบบนิเวศเนื้อหาหลักของบทความเริ่มต้นด้วยการอภิปรายถึงสภาพการณ์ทั่วไปของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศเกาหลีใต้ จากนั้นเป็นการนำเสนอความสำคัญของแนวคิดนิเวศวัฒนธรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของอุตสาหกรรมดังกล่าว ทั้งในมิติของศักยภาพของคน ศักยภาพของพื้นที่ การจัดการ และการมีส่วนร่วม เพื่อให้สามารถวิเคราะห์และเข้าใจปัจจัยความสำเร็จของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ประเทศเกาหลีใต้ในความเป็นเมืองภาพยนตร์ นำไปสู่การอภิปรายในส่วนสุดท้ายที่เป็นการประยุกต์แนวคิดดังกล่าวเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่สู่ความเป็นเมืองภาพยนตร์ในอนาคตผ่านรูปแบบการร่างข้อเสนอแผนยุทธศาสตร์จากภาคประชาชน

คำสำคัญ: อุตสาหกรรมภาพยนตร์ นิเวศวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่

An Analysis of Crucial Factors behind the Successful Film Industry of South Korea Adopting the Concept of Cultural Ecosystem towards Chiang Mai's Status as a Film City

Teparit Maneekul^{1*} Pornrat Damrhung¹ and Lowell Skar²

¹Department of Dramatic Arts, Faculty of Arts, Chulalongkorn University

²BALAC Program, Faculty of Arts, Chulalongkorn University

*Corresponding Author E-mail: denteparit@gmail.com

Abstract

As a part of the project entitled “Reconceptualizing Chiang Mai as a Digital Film City: Using a Cultural Ecosystem Approach to Develop a Strategic Plan for a Sustainable Film City”, this academic article discusses impacts of the concept of cultural ecosystem on crucial factors behind the successful film industry of South Korea. The concept has been used to draw lessons linked with the initiation of developing Chiang Mai Province to accommodate the growth of the film industry perfectly, collaboratively, and systematically by taking the holistic view of the cultural ecosystem into consideration. The article starts with a discussion on general situations of South Korea's film industry, followed by the significance of the cultural ecosystem concept which is beneficial for analyzing the vital factors behind such success in terms of human potential, potential of sites, management, and participation to analyze and understand the key factors behind the success of South Korea's film industry as a film city. These parts then lead to the final part of the article which is a discussion on the application of such concept to draw up guidelines on developing Chiang Mai Province into a film city in the future through the form of designing a strategic plan proposal from public sector.

Keywords: Film Industry, Cultural Ecology, Chiang Mai Province

บทนำ

ประเทศไทยมีรายได้จากอุตสาหกรรมภาพยนตร์สูงขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะจากธุรกิจการเข้ามาลงทุนถ่ายทำภาพยนตร์จากต่างประเทศหลังจากช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 เป็นต้นมา สังเกตได้จากข้อมูลทางสถิติของกองกิจการภาพยนตร์และวีดิทัศน์ต่างประเทศ กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ที่เปิดเผยว่าในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยมีรายได้จากการเข้ามาถ่ายทำภาพยนตร์ของต่างประเทศเป็นเงินจำนวน 5,007 ล้านบาท ต่อมาในปี พ.ศ. 2565 มีรายได้เป็นเงินจำนวน 6,399.99 ล้านบาท และล่าสุดในปี พ.ศ. 2566 มีรายได้เป็นเงินจำนวน 6,600 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 31.8 ภายในสามปี มีคณะถ่ายทำภาพยนตร์จาก 40 ประเทศทั่วโลก ถ่ายทำภาพยนตร์จำนวน 466 เรื่อง ซึ่งถือเป็นสถิติจำนวนรายได้ที่สูงสุดเป็นประวัติการณ์นับตั้งแต่มีการรวบรวมสถิติการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย แสดงให้เห็นว่ารายได้จากอุตสาหกรรมนี้มีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น จนสามารถกล่าวได้ว่าประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญแห่งหนึ่งด้านสถานที่ถ่ายทำในสายตาของสตูดิโอภาพยนตร์ระดับนานาชาติ (กองกิจการภาพยนตร์และวีดิทัศน์ต่างประเทศ, 2566)

จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นที่รู้จักของคนทั่วโลกในฐานะเมืองท่องเที่ยวที่สวยงามมากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย เป็น 1 ใน 10 อันดับจังหวัดที่มีผู้ผลิตภาพยนตร์เดินทางเข้ามาถ่ายทำในพื้นที่มากที่สุด โดยในปี พ.ศ. 2566 ที่ผ่านมามีการเข้ามาถ่ายทำภาพยนตร์แล้วมากกว่า 39 เรื่อง ในสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยม เช่น ปางช้างแม่สา หมู่บ้านแม่กำปอง และอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ เป็นต้น (กองกิจการภาพยนตร์และวีดิทัศน์ต่างประเทศ, 2566) อีกทั้งมีการหลังไหลของนักวิชาชีพด้านภาพยนตร์ที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่อาศัยและทำงานถาวรเพิ่มขึ้น มีทั้งผู้ผลิตและทีมงานด้านต่าง ๆ เข้ามาถ่ายทำภาพยนตร์อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับจังหวัดเชียงใหม่มีสถาบันการศึกษาในพื้นที่ที่เปิดหลักสูตรการสอนด้านภาพยนตร์เพื่อผลิตบัณฑิตเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างจริงจัง ปัจจัยเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าจังหวัดเชียงใหม่มีการเติบโตของจำนวนนักวิชาชีพด้านภาพยนตร์จากทั้งในและต่างประเทศเพิ่มขึ้น และยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีก ซึ่งนับเป็นโอกาสและปัจจัยสำคัญที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ผ่านอุตสาหกรรมภาพยนตร์ได้อย่างมหาศาลจากนี้ไปสู่ออนาคต

ในขณะเดียวกัน ประเทศเกาหลีใต้ซึ่งมีชื่อเสียงด้านการเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อบันเทิงรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงผลงานรูปแบบภาพยนตร์ และได้รับการประกาศจากองค์การยูเนสโกให้มีเมืองสร้างสรรค์ด้านภาพยนตร์นั้น เป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จอย่างมากในเอเชียด้านอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ และซีรีส์ จนในปี พ.ศ. 2566 ได้รับการจัดอันดับจาก Brand Finance บริษัทที่ปรึกษาด้านการประเมินมูลค่าแบรนด์ชั้นนำของโลกใน Global Soft Power Index 2023 ให้อยู่ในอันดับที่ 15 ของประเทศที่มี Soft Power มากที่สุดในโลก (Brand Finance, 2023) ด้วยนโยบายภาครัฐและการดำเนินงานอย่างเป็นระบบของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทำให้การเติบโตของอุตสาหกรรม

ภาพยนตร์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กลายเป็นต้นแบบในการพัฒนาอุตสาหกรรมดังกล่าว โดยเฉพาะสำหรับประเทศในแถบเอเชียรวมถึงประเทศไทย จากความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคส่วนต่าง ๆ จนกลายเป็นระบบนิเวศที่เข้มแข็งเช่นนี้ ทำให้สามารถถอดบทเรียนเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จ โดยใช้แนวคิดนิเวศวัฒนธรรม เชื่อมโยงสู่การประยุกต์สำหรับการริเริ่มพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ที่เติบโตมากขึ้นเรื่อย ๆ ในพื้นที่นี้

บทความวิชาการนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ประเทศเกาหลีใต้โดยอาศัยแนวคิดนิเวศวัฒนธรรม ซึ่งเน้นวิสัยทัศน์และบทบาทของภาครัฐ ตลอดจนการดำเนินงานของภาคส่วนต่าง ๆ ในองค์กรที่สร้างความร่วมมือกันอย่างเป็นเครือข่ายและเป็นระบบ เพื่อพัฒนางานด้านภาพยนตร์ และสุดท้ายจึงเชื่อมโยงไปสู่แนวทางการริเริ่มพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ ผ่านอุตสาหกรรมภาพยนตร์อย่างจริงจัง เพื่อปูทางให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองจุดหมายปลายทางหลักลำดับต้น ๆ ของโลกสำหรับธุรกิจการถ่ายทำภาพยนตร์ในอนาคตต่อไป

สภาพการณ์ของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ประเทศเกาหลีใต้

ภาพยนตร์เป็นอุตสาหกรรมบันเทิงรูปแบบหนึ่งของประเทศเกาหลีใต้ที่ได้รับความนิยมสูงขึ้นและเติบโตอย่างก้าวกระโดด กระแสความนิยมนี้เริ่มขึ้นอย่างชัดเจนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา ด้วยรัฐบาลเกาหลีใต้มีนโยบายที่ส่งเสริมการส่งออกวัฒนธรรมไปสู่ระดับโลก โดยเริ่มจากการเผยแพร่ไปยังประเทศจีนและญี่ปุ่น จากนั้นจึงขยายไปสู่ประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จนเป็นที่รู้จักและนิยมทั่วโลก ส่งผลให้ GDP ของประเทศเกาหลีใต้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.20 ในปี พ.ศ. 2547 จำนวนเงินกว่า 1,870 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สิบปีหลังจากนั้นกระแสดังกล่าวทำให้เศรษฐกิจเติบโตมากขึ้นกว่า 11,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2557 และยังเติบโตขึ้นเป็นหนึ่งในตลาดที่มีความเคลื่อนไหวมากที่สุดในโลก ผ่านการพัฒนาความนิยมของวัฒนธรรมการชมภาพยนตร์ ในปี พ.ศ. 2562 ตลาดภาพยนตร์เกาหลีใต้มีมูลค่ากว่า 5,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มีผู้ชมมากกว่า 226 ล้านคนโดยรวมแล้ว ปีดังกล่าวมีผู้ชมชาวเกาหลีใต้ชมภาพยนตร์โดยเฉลี่ยประมาณ 4.37 เรื่องต่อคน ซึ่งเป็นหนึ่งในตัวเลขที่สูงที่สุดในโลกเมื่อเทียบกับการชมภาพยนตร์โดยเฉลี่ย 3.51 เรื่องในสหรัฐอเมริกา (The International Trade Administration, 2023) และได้กลายเป็นเขตเศรษฐกิจที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 4 ของเอเชีย เป็นประเทศที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับที่ 9 ในปี พ.ศ. 2565 จากกลุ่มประเทศประชาธิปไตย และมีรายได้สูงของโลก และคาดว่าจะในปี พ.ศ. 2567 จะมีการเติบโตร้อยละ 2.20 ซึ่งเพิ่มจากร้อยละ 1.40 ในปีก่อนหน้า (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2566)

ในมิติของกลุ่มภาพยนตร์นานาชาติได้หันมาเริ่มให้ความสนใจภาพยนตร์เกาหลีใต้มากขึ้น รวมถึงผู้กำกับภาพยนตร์ชาวเกาหลีใต้ก็ได้รับความนิยมจากนักวิจารณ์ภาพยนตร์ตะวันตกเช่นเดียวกัน เช่น อิมควอนแท็ก อีซางดง พักซานอูก ฮงซางซุ คิมคิ์ด็อก คิมจีอุน และอิมซางซุ โดยเฉพาะ

ความสำเร็จของบงจุนโฮที่ได้รับรางวัลออสการ์ครั้งที่ 92 ในปีค.ศ. 2020 จากภาพยนตร์เรื่อง Parasite ทั้งหมด 4 รางวัลใหญ่ ได้แก่ ภาพยนตร์ยอดเยี่ยม บทภาพยนตร์ดั้งเดิมยอดเยี่ยม ภาพยนตร์ภาษาต่างประเทศยอดเยี่ยม และผู้กำกับภาพยนตร์ยอดเยี่ยม ซึ่งนับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของเวทีออสการ์ที่ภาพยนตร์ภาษาต่างประเทศเรื่องแรกได้รับรางวัลภาพยนตร์ยอดเยี่ยมในครั้งนั้น ทำให้ได้รับการชื่นชมมากมายจากทั้งผู้ชมและนักวิจารณ์ภาพยนตร์ทั่วโลกว่าภาพยนตร์ของเกาหลีนี้นั้นมีคุณภาพเทียบชั้นฮอลลีวูด (บีบีซี นิวส์ ไทย, 2563)

ในมิติของตลาดผู้ชมนั้นชาวเกาหลีใต้ได้ให้ความสนใจในภาพยนตร์ของชาติตัวเองมากขึ้นตามลำดับ ส่งผลให้ภาพยนตร์ประสบความสำเร็จใน mega box-office หลายแห่ง อาทิ ภาพยนตร์เรื่อง “The Thieves” (เข้าฉายในปี ค.ศ. 2012) ที่ดึงดูดผู้ชมมากกว่า 12.98 ล้านคนในประเทศ และได้รับการจำหน่ายสู่ 8 ประเทศในเอเชีย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ตลาดภาพยนตร์ในเกาหลีใต้มีแนวโน้มเพิ่มขนาดมากขึ้น มีการเติบโตมากกว่าร้อยละ 4.10 ในระดับประเทศ และร้อยละ 4.27 ในระดับโลก ซึ่งเป็นการเติบโตที่รวดเร็วของเนื้อหาทางวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ และมีขนาดตลาดใหญ่เป็นอันดับ 8 ของโลก ในปี พ.ศ. 2562 รายได้จากตลาดภายในประเทศ 20 ลำดับแรกเป็นของเกาหลีใต้มากถึง 11 เรื่อง โดยภาพยนตร์เรื่อง “Extreme Job” ของเกาหลีใต้ครองตลาดเป็นอันดับหนึ่งด้วยรายได้รวมกว่า 120 ล้านเหรียญสหรัฐ จากทุนสร้างเพียง 5.8 ล้านเหรียญสหรัฐ (ฐนยศ โล่ห์พัฒนานนท์ และคณะ, 2564)

กระทรวงวัฒนธรรม การกีฬา และการท่องเที่ยวของเกาหลีใต้ (Korean Ministry of Culture, Sport, and Tourism) มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ ในปี พ.ศ. 2566 ทางกระทรวงฯ ได้วางวิสัยทัศน์ “Culturally Attractive Country: National Growth Driven by K-Culture, and the Happiness of People” หรือ “ประเทศที่น่าหลงใหลทางวัฒนธรรม : ขับเคลื่อนการเติบโตของประเทศด้วยวัฒนธรรมเกาหลีและความสุขของประชาชน” (Korean Ministry of Culture, Sport, and Tourism, 2024) วิสัยทัศน์ดังกล่าวมีการระบุเป้าหมายของแผนธุรกิจที่ชัดเจนขึ้น ซึ่งมีทั้งการสนับสนุนนักวิชาชีพในปัจจุบันและเยาวชนที่สนใจจะประกอบอาชีพอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในอนาคต

ประเทศเกาหลีใต้ได้ก่อตั้งองค์กรสนับสนุนการผลิตภาพยนตร์แห่งแรกของประเทศเมื่อปี พ.ศ. 2533 ชื่อว่า Busan Film Commission (BFC) เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างรากฐานอุตสาหกรรมภาพยนตร์และสื่อวีดิทัศน์ มุ่งพัฒนาให้เมืองปูซานเป็นเมืองภาพยนตร์ที่สามารถแข่งขันในระดับนานาชาติได้โดยใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อน สนับสนุนโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการผลิตภาพยนตร์และสื่อวีดิทัศน์ในภูมิภาคซึ่งครอบคลุมกระบวนการตั้งแต่การวางแผน การพัฒนา การผลิต งานหลังการผลิต และการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฝีมือในอุตสาหกรรม ซึ่งที่ผ่านมาได้ให้การสนับสนุนภาพยนตร์แล้วมากกว่า 1,391 เรื่อง นอกจากนี้ยังเร่งทำการขยายโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ในเมืองปูซาน สร้างสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรและอำนวยความสะดวกเพื่อวางรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืนให้แก่บุคลากรและบริษัทในท้องถิ่นสำหรับการเติบโต

ของอุตสาหกรรมภาพยนตร์อย่างครบวงจร มีโครงสร้างหน่วยงานหลัก ๆ ได้แก่ Busan Cinema Studios, Cinema House Hotel, Busan Cinema Venture Center, Busan Asian Film School (AFiS), และ Busan Post Lab (Busan Film Commission, 2023)

ทั้งนี้ BFC มีนโยบายให้บริการแก่ทีมผู้ผลิตที่มาเยือนปูซานโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เพื่อดึงดูดการผลิตจากต่างประเทศและภาพยนตร์ที่ร่วมการผลิตในระดับนานาชาติ รวมถึงละครโทรทัศน์ มิวสิควิดีโอ และการผลิตภาพยนตร์เชิงพาณิชย์ที่ส่งไปสมัครต่อคณะกรรมการองค์กร ตัวอย่างการให้บริการของ BFC เช่น เกร็ดสาระเกี่ยวกับสถานที่ถ่ายทำพร้อมตัวอย่างวิดีโอและภาพถ่ายของสถานที่ต่าง ๆ บริการรถเช่าสำหรับการสำรวจหาสถานที่ถ่ายทำ การช่วยสำรวจหาสถานที่ถ่ายทำ ข้อมูลเกี่ยวกับบริษัทให้เช่าอุปกรณ์การถ่ายทำและเครือข่ายผู้ผลิตและบุคลากรในท้องถิ่น (Busan Movie Database : BMDB) และช่วยเหลือเรื่องการขออนุญาตต่าง ๆ จากหน่วยราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

สิ่งที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้อุตสาหกรรมภาพยนตร์ในเกาหลีใต้เติบโตอย่างรวดเร็ว คือ การมี Busan Cinema Venture Center ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ วางรากฐานความรู้และทักษะของคนทำงาน รวมถึงอำนวยความสะดวกและกระตุ้นให้เกิดการผลิตภาพยนตร์ในเมืองปูซานด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีอีกหน่วยงานเชิงรุกที่สำคัญของ BFC ชื่อว่า Busan Visual Industry Center ซึ่งให้บริการด้านพื้นที่อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ทันสมัย อาทิ พื้นที่สำหรับธุรกิจและงานสร้างสรรค์ สำนักงานผู้ประกอบการด้านภาพยนตร์และวิดิทัศน์ สำนักงานด้านการผลิต ห้องฉายภาพยนตร์ ห้องประชุม รวมถึงโรงอาหาร ห้องออกกำลังกาย ศูนย์รับดูแลเด็กชั่วคราว เป็นต้น ปัจจุบัน Busan Visual Industry Center ยังคงพัฒนาแนวทางในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันโดยใช้มาตรการจูงใจ (Incentive) ในการลงทุนจากบริษัทนอกเขตเมืองปูซาน และขยายบทบาทหน้าที่โดยการพัฒนาระบบนิเวศของอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ด้วยนวัตกรรม รวมถึงสร้างความเหนียวแน่นของเครือข่ายบุคลากรในองค์กรต่าง ๆ ทั้งบริษัทเอกชนและสถาบันการศึกษาด้วย (Korea Creative Content Agency, 2023)

นอกจาก BFC แล้ว ยังมีหน่วยงานกลางสำหรับกำกับดูแลกิจการภาพยนตร์ ชื่อว่า Korean Film Council (KOFIC) ซึ่งมีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์เกาหลีใต้ การกระจายภาพยนตร์และการจัดนิทรรศการ ส่งเสริมการตลาดและการเปิดตลาดใหม่ ๆ รวมถึงสนับสนุนการร่วมการผลิตภาพยนตร์กับต่างชาติด้วย องค์กรนี้สนับสนุนโดยรัฐบาลแต่ให้ผู้แทนจากภาคเอกชนเป็นประธานบริหาร (Chairman) มีอำนาจเต็มในการจัดการ และคณะกรรมการมาจากบุคลากรในวงการหรือนักวิชาการที่ยังลึกถึงความต้องการภาคอุตสาหกรรม ใช้การวางนโยบายโดยอิงข้อมูลภายใน แต่เงินจัดสรรจากรัฐบาลไม่มีความแน่นอน ขึ้นอยู่กับแผนงานซึ่งยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์การจัดตั้ง KOFIC ขึ้นนี้มาจากความต้องการที่จะรองรับอิทธิพลของภาพยนตร์ใน 4 มิติด้วยกัน (Korean Film Council, 2023) ได้แก่

1. เศรษฐกิจ – นอกจากเศรษฐกิจทางตรง เช่น มูลค่าบัตรเข้าชมภาพยนตร์แล้ว ภาพยนตร์ยังสร้างอิทธิพลในเชิงเศรษฐกิจทางอ้อมด้วย ได้แก่ การกระตุ้นความต้องการบริโภคสินค้าและบริการซึ่งเห็นได้จากธุรกิจท่องเที่ยวตามรอยสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ หรือธุรกิจสวนสนุก (Theme Park)
2. ศิลปวัฒนธรรม – ภาพยนตร์ทำหน้าที่เสมือนห้องเรียนวัฒนธรรมสำหรับผู้ชม และยังช่วยยึดเหนี่ยวผู้ชมกับตัวตนทางสังคมที่ติดงอมแงม อีกทั้งสามารถสะท้อนปัญหาสังคมเพื่อเร่งให้เกิดการแก้ไข จึงกล่าวได้ว่าภาพยนตร์มีอิทธิพลทางวัฒนธรรมเสมอ
3. ความมั่นคง – ภาพยนตร์มีอิทธิพลทางชาตินิยม โดยตอกย้ำความเป็นชาติผ่านตัวละครและเรื่องราว ใช้เผยแพร่แนวคิดความเป็นเกาหลีในอุดมคติเพื่อช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
4. Soft Power – ภาพยนตร์มีอิทธิพลในแง่ความสัมพันธ์กับภาคประชาชนด้วยการทำให้ผู้ชมต่างถิ่นเกิดความประทับใจ

การมีอยู่และการดำเนินงานของ KOFIC นั้นมีหัวใจสำคัญ คือ ความพยายามทำงานอย่างรอบด้านเพื่อรักษาวัฒนธรรมภาพยนตร์มากกว่าจะสร้างเสริมธุรกิจการผลิตเพียงอย่างเดียว ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานจึงเป็นการสร้างความตื่นตัวในวงการหลายด้าน อาทิ ในด้านวัฒนธรรมการผลิตนั้นมีการผลิตภาพยนตร์ที่แปลกใหม่และหลากหลาย ผู้สร้างภาพยนตร์สามารถสร้างสรรค์เรื่องราวโดยไม่ติดขัดอุปสรรคเชิงระบบ สามารถสื่อสารความเป็นชาติที่สอดคล้องกับยุคสมัยได้ มีความร่วมแรงร่วมใจของภาคการผลิตในวงกว้าง และไม่มีสัญญาณของการกีดกันกันเอง เป็นต้น ในส่วนของการจัดแสดงนั้นมีการเผยแพร่ภาพยนตร์หลากหลายช่องทางมากขึ้น ทั้งระบบโรงภาพยนตร์ ออนไลน์สตรีมมิ่ง และทีวีดี หน่วยฉายภาพยนตร์ขนาดกลางและขนาดเล็กเกิดขึ้นอีกครั้ง และเป็นพื้นที่สำหรับชุมชนที่ขาดการเข้าถึงสื่อภาพยนตร์ ทำให้วงการภาพยนตร์สามารถฟื้นฟูตลาดเก่าพร้อมกับบุกเบิกตลาดใหม่ทั้งในและต่างประเทศได้ในขณะเดียวกัน ผู้ชมจึงต่างหันมาให้ความสนใจงานภาพยนตร์ภายในประเทศมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หลังการรับชมภาพยนตร์อย่างต่อเนื่อง เกิดวัฒนธรรมการชมภาพยนตร์อันหลากหลายทั้งในแง่ของรูปแบบการชมและรสนิยม นอกจากนี้ยังทำให้สังคมตระหนักถึงความสำคัญของภาพยนตร์ในฐานะของสื่อหนึ่งที่นำภาคภูมิใจ เกิดกระแสการเรียนรู้การสอนและอบรมภาพยนตร์แก่เยาวชนและบุคคลทั่วไป ภาพยนตร์กลายเป็นห้องเรียนทางวัฒนธรรม และทำหน้าที่สื่อวัฒนธรรมช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในท้องถิ่นและผู้ชมต่างชาติอีกด้วย

อีกหน่วยงานที่สำคัญที่ไม่เพียงแต่มีส่วนเกี่ยวกับภาพยนตร์ในเกาหลีได้แต่ยังมีหน้าที่หลักในการดูแลเนื้อหาในรูปแบบต่าง ๆ ด้วย คือ The Korea Creative Content Agency (KOCCA) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาล มีหน้าที่ดูแลเนื้อหาแอนิเมชัน ลิขสิทธิ์ตัวละคร เพลง แฟชั่น การถ่ายทอดสัญญาณ เกม การ์ตูน รวมถึงภาพยนตร์ในฐานะที่เป็นหนึ่งในเนื้อหาดิจิทัลด้วย เป็นต้น ทั้งในประเทศและนอกประเทศในขอบข่ายที่เกี่ยวกับการทำการตลาด การวางแผนกลยุทธ์ การพัฒนาบุคลากร การลงทุน โครงสร้างพื้นฐาน การนำเทคโนโลยีและวัฒนธรรมมาใช้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งทำให้เกิดทั้งอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์

(Creative Industry) และอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม (Cultural Industry) และก่อให้เกิดการต่อยอดสู่อุตสาหกรรมอื่น ๆ ได้แก่ เสื้อผ้า แฟชั่น เครื่องสำอาง อาหาร การท่องเที่ยว เป็นต้น (Korea Creative Content Agency, 2023)

นอกจากนี้ ในอุตสาหกรรมภาพยนตร์เกาหลีใต้ยังมีการสนับสนุนกองทุนสำหรับงานภาพยนตร์โดยการให้ทุนใด ๆ นั้น ไม่ได้หมายถึง การมอบอิสระการทำงานให้แก่ผู้รับทุนอย่างสมบูรณ์ แต่ผู้รับทุนนั้นต้องทำงานตามโจทย์ของประเทศ และอยู่กับความเป็นจริงให้ได้มากที่สุด ทุนเหล่านี้แบ่งออกเป็น 3 กองทุน (อมร ฤงสุวรรณ และ ชยุต ภาวภานันท์กุล, 2560) คือ

1. กองทุน Korean Film Council – ทุกปีจะมีการจัดสรรทุน 3 ส่วน รวม 52 ล้านบาทหรือเหรียญสหรัฐ
 - 1.1 ส่วนสำหรับส่งเสริมการสร้างภาพยนตร์ปีละ 12 ล้านบาทหรือเหรียญสหรัฐ
 - 1.2 ส่วนสำหรับให้บริษัทภาพยนตร์และโรงภาพยนตร์กู้ยืม 11.6 ล้านบาทหรือเหรียญสหรัฐ
 - 1.3 ส่วนสำหรับส่งเสริมการดำเนินงานของ Korean Academy of Film Arts และ Namyangju Studio Complex 28.4 ล้านบาทหรือเหรียญสหรัฐ
2. กองทุน Pusan Promotion Plan – เป็นกองทุนร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการสนับสนุนเงินเพื่อการสร้างภาพยนตร์เกาหลีใต้และเอเชีย อย่างน้อยปีละ 2,000 เหรียญสหรัฐ
3. กองทุน Busan International Film Festival – เป็นกองทุนที่ให้การสนับสนุนการสร้างภาพยนตร์สารคดี (Documentary) ประเภทไม่แสวงหากำไร เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีด้านวัฒนธรรม โดยเรียกชื่อเป็นโครงการว่า Asian Network of Documentary (AND–Asia Project)

แนวคิดนิเวศวัฒนธรรมสำหรับอุตสาหกรรมภาพยนตร์

นิเวศวัฒนธรรมหรือนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology) เป็นแนวคิดที่มุ่งสนใจศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมในมิติของการปรับตัว รวมถึงวิวัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการปรับตัวของสังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานของธรรมชาติ ลักษณะของสภาพแวดล้อม และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นตัวกำหนดกระบวนการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของมนุษย์ โดยมุ่งให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมในฐานะเครื่องมือที่เป็นวงจรสร้างสรรค์ที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวภายใต้สภาพแวดล้อมได้อย่างหนึ่งเพื่อความอยู่รอด

แนวคิดนี้เริ่มต้นประมาณปี พ.ศ. 2493 โดยนักมานุษยวิทยาชื่อ Julian Haynes Steward (Steward, 1977) เขาได้อธิบายเรื่องนี้ไว้เบื้องต้นในหนังสือ Evolution and Ecology ว่านิเวศวัฒนธรรมเป็นการศึกษาถึงการปรับตัวของมนุษย์เพื่อให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทั้งในเชิงกายภาพและเชิงสังคม โดยมีแนวทางในการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ใน 3 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่

1. ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมที่มีต่อสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการหาเลี้ยงชีพกับสภาพแวดล้อม และการจัดระเบียบทางสังคม

2. ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับเทคโนโลยีการผลิต โดยเฉพาะพฤติกรรมในการผลิต และลักษณะการเลี้ยงชีพในแต่ละท้องถิ่น

3. ความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีกับพฤติกรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่อวัฒนธรรมของแต่ละสังคม และบทบาทของพฤติกรรมการผลิตในสภาพแวดล้อมแต่ละแห่ง

ปัจจุบันมีนักวิชาการจำนวนมากให้ความสำคัญกับการใช้นิเวศวัฒนธรรมในฐานะกุญแจสำคัญหนึ่งนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยความคิดแบบองค์รวม เป็นเครือข่าย และเป็นระบบ ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม สามารถแจกแจงความเป็นระบบได้ 4 ด้าน (พระมหาประพนธ์ สิริปัญญา และ จิรกิตต์ภณ พิริยสุวัฒน์, 2560) คือ

1. ศักยภาพของคน – ต้องเริ่มจากการที่คนในชุมชนรู้จักรากเหง้าของตัวเอง เพื่อความพร้อมที่จะเรียนรู้ และนำไปสู่ความสามัคคีในการพัฒนาร่วมกัน

2. ศักยภาพของพื้นที่ – ในที่นี้หมายรวมถึงทั้งทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา ซึ่งคนในชุมชนต้องรู้จัก รัก หวงแหน และเห็นคุณค่า

3. การจัดการ – การจัดการที่ดีนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อชุมชนมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความคิดมีวิสัยทัศน์ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับนิเวศวัฒนธรรม อีกทั้งต้องเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดการให้ความร่วมมือ รวมถึงต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

4. การมีส่วนร่วม – ต้องมีการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคนในชุมชน ผู้นำชุมชน ภาครัฐ และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อระดมความคิด ถกปัญหา และหาทางแก้ไข นำไปสู่การวางแผนและดำเนินการให้เป็นที่ยอมรับร่วมกัน

ในมิติที่เกี่ยวกับงานวัฒนธรรมนั้น Holden (2015) เสนอว่าการมองและรับรู้ถึงศิลปะ-วัฒนธรรมในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศปัจจุบันนั้น เป็นส่วนสำคัญของการใช้ชีวิตของผู้คนทั้งในท้องถิ่นและเมือง เป็นวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความใส่ใจด้านคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรมที่มีต่อชีวิตของผู้คน แทนที่จะมุ่งเพียงเพื่อการนำศิลปะและวัฒนธรรมไปขายเพื่อสร้างรายได้และมูลค่าทางเศรษฐกิจเป็นหลัก และมุ่งให้เกิดกระแสตลาดทองเรื่องการสร้างมูลค่าจากศิลปะและวัฒนธรรม เขาได้เสนอแบบจำลองนิเวศวัฒนธรรมในเชิงบุคคลที่มีบทบาทปฏิสัมพันธ์กัน แนวทางนี้ระบุถึงบุคคลหรือองค์กรที่มีบทบาทในการเชื่อมโยงหรือปฏิสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบและเครือข่าย ซึ่งล้วนแล้วแต่ประสานงานกันโดยใช้ทั้งทุนสาธารณะและทุนเอกชน และยังต้องรักษาสมดุลของการทำหน้าที่เพื่อสร้างประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ โดยในทุก ๆ ระบบนิเวศวัฒนธรรมต้องอาศัยผู้ปฏิบัติงานวัฒนธรรมใน 4 บทบาทที่สำคัญด้วยกัน คือ

1. พื้นที่ (Platform) ได้แก่ พื้นที่ทั้งในมิติของสถานที่ และพื้นที่ที่เป็นช่องทางในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมของปัจจุบัน เช่น แกลเลอรี ศาลาประชาคม ผับ ตามถนนหนทาง และเว็บไซต์ เป็นต้น

2. ผู้ประสานเชื่อมโยง (Connector) ได้แก่ ผู้ที่ทำให้เกิดกิจกรรมและรวบรวมส่วนต่าง ๆ ในระบบให้มาร่วมมือกัน เช่น ผู้อำนวยการสร้าง ภัณฑารักษ์ นักวิจารณ์ และผู้จัดงานการแสดงผล เป็นต้น
 3. ผู้ดูแลรักษา (Guardian) ได้แก่ ผู้ที่สืบสานวัฒนธรรมในอดีต เช่น บุคลากรในหอจดหมายเหตุ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ นักอนุรักษ์ นักวิชาการ องค์การทางวัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นต้น
 4. ผู้ไม่มีสังกัดแน่นอน (Nomad) ได้แก่ เราทุกคน ไม่ว่าจะเป็นในฐานะศิลปินหรือผู้ชมก็ตาม
- การประยุกต์ใช้แนวคิดนิเวศวัฒนธรรมทำให้เกิดการมองศิลปวัฒนธรรมไกลกว่าเป็นทุนทางเศรษฐกิจและสร้างรายได้ ควรพิจารณาถึงคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรมที่มีมิติสัมพันธ์กับผู้คนในชุมชน สังคม และสถานะแวดล้อมที่เปรียบได้กับระบบนิเวศ อันเป็นสถานะแวดล้อมที่สัมพันธ์กับชีวิตผู้คน ศรัทธาที่ผู้คนสืบสาน สร้างเครือข่ายชุมชนผ่านศิลปวัฒนธรรม และพัฒนาอัตลักษณ์ชุมชนนำไปสู่การพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดี เกิดความรื่นรมย์ และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมแห่งตน (พรรัตน์ ดำรง, 2564)

Markusen and Gadwa (2011) กล่าวถึงนิเวศวัฒนธรรมในมิติที่เกี่ยวกับงานศิลปวัฒนธรรมไว้ว่า นิเวศทางศิลปวัฒนธรรมนั้นเป็นการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อน โดยนิเวศวัฒนธรรมในงานด้านศิลปวัฒนธรรมนั้นมีความครอบคลุมในเครือข่ายหลายภาคส่วน ทั้งนักสร้างสรรค์ ผู้ผลิต ผู้นำเสนอ ผู้สนับสนุน ผู้เข้าร่วม และผู้ส่งเสริมต่าง ๆ อีกมากมาย ซึ่งล้วนแล้วแต่ฝังตัวอยู่ในชุมชนเป็นระบบของกิจกรรมทางวัฒนธรรม สถาบัน และโครงสร้างพื้นฐานที่สัมพันธ์กัน ซึ่งสนับสนุนการผลิตและการเผยแพร่สินค้าและบริการทางวัฒนธรรม โดยสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมในบริบทนี้หมายถึง ผลลัพธ์ของกิจกรรมทางศิลปะ ความคิดสร้างสรรค์ และปัญญา เช่น หนังสือ ดนตรี ละคร ภาพยนตร์ ทัศนศิลป์ และการแสดงออกในรูปแบบอื่น ๆ สำหรับอุตสาหกรรมภาพยนตร์นั้น ระบบนิเวศวัฒนธรรมที่แข็งแกร่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างผู้กำหนดนโยบาย ผู้นำธุรกิจ และสถาบันทางวัฒนธรรม รวมถึงผู้สร้างภาพยนตร์ สตูดิโอต่าง ๆ ผู้จัดการจำหน่ายโรงภาพยนตร์ และผู้ชม ต้องให้ความสำคัญของนโยบายสาธารณะและการลงทุนภาคเอกชนที่ส่งเสริมและปกป้องอุตสาหกรรมนี้ เช่น มาตรการจูงใจด้านภาษี เงินทุนสำหรับเทศกาลภาพยนตร์ ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในท้องถิ่น

คุณลักษณะเฉพาะของจังหวัดเชียงใหม่ที่ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมพบว่า จังหวัดเชียงใหม่มีคุณลักษณะเฉพาะซึ่งเป็นจุดแข็งสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์สองด้านหลัก ๆ ได้แก่ ทรัพยากรบุคคล และสภาพการณ์ปัจจุบันของพื้นที่ ตามลำดับ สามารถยกตัวอย่างคุณลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวได้พอสังเขป ดังนี้ จังหวัดเชียงใหม่..

1. มีบุคลากรที่มีความรู้และความสามารถในการด้านภาพยนตร์จำนวนเพิ่มมากขึ้น
2. มีคนที่มีความสามารถทำงานได้หลากหลายตำแหน่งหน้าที่ในคนเดียวกันอยู่มากมาย
3. มีการประสานความร่วมมือกันเป็นเครือข่าย ทำให้เกิดการจ้างงานและโอกาสทางด้านภาพยนตร์ในพื้นที่
4. มีความพร้อมด้านบุคลากรในธุรกิจเกี่ยวเนื่องและสนับสนุนด้วย เช่น ผู้ประกอบการโรงแรม คนขับรถ ผู้ประสานงานกองถ่ายในท้องถิ่น และคนรับจ้างทั่วไปในกองถ่ายทำ เป็นต้น
5. มีบริการให้ยืมหรือให้เช่าอุปกรณ์การถ่ายทำภาพยนตร์แบบครบวงจรสำหรับกองถ่ายทำขนาดเล็กไปจนถึงขนาดกลาง
6. มีสถานที่ที่มีภูมิทัศน์ที่สวยงามน่าสนใจมากมายและหลากหลายรูปแบบ เหมาะสำหรับเป็นสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ ทั้งป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ รวมถึงสิ่งก่อสร้างที่มีการออกแบบเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งแบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่ และสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ
7. มีโรงแรมระดับห้าดาวหลายแห่งซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งสำหรับนักแสดงต่างชาติได้เลือกพักในระหว่างการถ่ายทำ และมีโรงแรมคุณภาพดีมากมายอยู่แวดล้อมไม่ไกลกันสำหรับทีมงาน
8. มีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานที่สมบูรณ์และครอบคลุมทั้งพื้นที่ ทั้งระบบไฟฟ้า ประปา พื้นที่สาธารณะ ระบบโทรคมนาคมและความเร็วของสัญญาณอินเทอร์เน็ต
9. มียุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในแผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2566–2570
10. มีการเดินทางเข้าสู่ตัวจังหวัดยังสามารถทำได้ง่ายด้วยหลากหลายวิธี ทั้งทางรถโดยสารประจำทาง รถไฟ และเครื่องบิน มีสนามบินตั้งอยู่ใกล้ตัวเมือง และมีเที่ยวบินทั้งขาเข้าและขาออกให้เลือกมากมาย ทั้งภายในประเทศและเที่ยวบินตรงจากต่างประเทศ เป็นต้น

แนวทางในการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่สู่ความเป็นเมืองภาพยนตร์

จากการประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับนิเวศวัฒนธรรมเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ประเทศเกาหลีใต้ผู้เขียนพบว่า นอกจากความแข็งแกร่งของเครือข่ายภาคประชาชนแล้ว ภาครัฐเป็นปัจจัยหลักที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมดังกล่าว โดยมีกระทรวงวัฒนธรรม การกีฬา และการท่องเที่ยวทำหน้าที่เป็นผู้ประสานเชื่อมโยงหลักในฐานะองค์กรผู้ปฏิบัติงานวัฒนธรรม ด้วยการรวบรวมภาคส่วนต่าง ๆ ให้มาร่วมมือกันอย่างเป็นเครือข่าย อีกทั้งเป็นผู้กำหนดนโยบาย ภารกิจ และแผนปฏิบัติการต่าง ๆ รวมถึงจัดตั้งองค์กรเพื่อกำกับดูแลการปฏิบัติงานด้านภาพยนตร์ในส่วนต่าง ๆ โดยตรง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ให้เป็นไปได้อย่างก้าวกระโดด โดยวัดได้จากทั้งการจัดอันดับประเทศที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจของโลก มี GDP ที่สูงขึ้น และยังมีแนวโน้มที่จะดีขึ้นอีกต่อไป

จากผลการวิจัยพบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง BFC, KOFIC, และ KOCCA ยังทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ประสานเชื่อมโยงและผู้ดูแลรักษาร่วมกัน ช่วยสืบสาน และสนับสนุนนโยบายจากทางกระทรวงฯ ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งโดยการให้บริการที่เกี่ยวกับการผลิตภาพยนตร์ การให้ทุนสนับสนุนการผลิตภาพยนตร์ การจัดงานเทศกาลภาพยนตร์ การจัดตั้งสถาบันภาพยนตร์เพื่อให้ความรู้และพัฒนาทักษะแก่บุคลากรในอุตสาหกรรม เยาวชน และผู้สนใจทั่วไป ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาประเทศในฐานพื้นที่ที่มีความพร้อมอยู่เสมอ และเป็นแหล่งในการผลิตและสร้างสรรค์ผลงานภาพยนตร์รูปแบบต่าง ๆ ไม่ใช่เพียงเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังคุณค่าทางด้านสุนทรียะแก่ผู้คนด้วย สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่ได้ตั้งไว้ว่าจะขับเคลื่อนการเติบโตของประเทศด้วยวัฒนธรรมเกาหลีและความสุขของประชาชน ซึ่งประชาชนทั่วไปที่รับชมภาพยนตร์และได้ร่วมกิจกรรมด้านภาพยนตร์นี้เองได้ทำหน้าที่เป็นผู้ไม่มีสังกัดแน่นอน ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมและเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศเกาหลีได้จนเกิดเป็นระบบนิเวศของผู้ปฏิบัติงานวัฒนธรรม ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดนิเวศวัฒนธรรมตามที่ได้กล่าวมา (เทพฤทธิ์ มณีกุล, 2567)

ในแง่ของการดำเนินงานเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์นั้น ผู้เขียนพบว่าหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้มีการประสานงานกันอย่างเป็นระบบเพื่อตอบสนองต่อวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ตามแนวคิดระบบนิเวศวัฒนธรรม ได้แก่

1. ศักยภาพของคน เริ่มจากการให้ความสำคัญกับคนในชาติเป็นที่ตั้ง ในฐานะทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ โดยการขับเคลื่อนการเติบโตของประเทศโดยคำนึงถึงความสุขของประชาชน มีการใช้องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมร่วมกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อพัฒนานักวิชาชีพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ตลอดจนเยาวชนที่สนใจศึกษางานด้านนี้ อีกทั้งมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการผลิตผลงานภาพยนตร์ที่หลากหลายแก่นักวิชาชีพ มือสมัครเล่น และองค์กรด้านการผลิตภาพยนตร์ ให้ได้มีโอกาสพัฒนาความรู้และมีมืออย่างจริงจัง เป็นต้น

2. ศักยภาพของพื้นที่ รัฐบาลเกาหลีได้มุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมืองปูซาน ด้วยการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตร อำนวยความสะดวก และเฟื่องวรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับการเติบโตของอุตสาหกรรมภาพยนตร์อย่างครบวงจร จนได้รับการประกาศจากองค์การยูเนสโกให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านภาพยนตร์ในที่สุด ซึ่งการขับเคลื่อนโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการผลิตภาพยนตร์นั้นมีการคำนึงถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นส่วนสำคัญ ครอบคลุมทุกระบวนการตั้งแต่การวางแผน การพัฒนา การผลิต งานหลังการผลิต และการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฝีมือ ในอุตสาหกรรม

3. การจัดการ มีการวางระบบการจัดการที่ชัดเจน ใส่ใจรายละเอียด และเข้าใจถึงธรรมชาติของงานภาพยนตร์ นโยบายที่โดดเด่นโดยเฉพาะจาก BFC คือ การจัดการระบบฐานข้อมูลด้านภาพยนตร์เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่ผู้ผลิตและผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบายจูงใจ ในการลงทุน

การช่วยสำรวจหาสถานที่ถ่ายทำ เกร็ดสาระเกี่ยวกับสถานที่ถ่ายทำ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับบริษัทให้เช่าอุปกรณ์การถ่ายทำและเครือข่ายผู้ผลิตและบุคลากรในท้องถิ่น

4. การมีส่วนร่วม มีการร่วมมือกันกำหนดนโยบายต่าง ๆ จากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นที่เข้าใจ ยอมรับ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี คนในพื้นที่มีความสนใจชมภาพยนตร์และพัฒนารสนิยมโดยการชมผลงานภาพยนตร์ที่หลากหลาย มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้านภาพยนตร์จนกลายเป็นวัฒนธรรม เช่น เทศกาลภาพยนตร์นานาชาติปูซาน ที่ดำเนินการจัดมาแล้วเกือบ 30 ปี ถือเป็นความภาคภูมิใจของชาวเกาหลีใต้ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่เมืองทั้งในเชิงคุณค่าและมูลค่า ไม่เฉพาะต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์เท่านั้น แต่ยังต่อยอดไปสู่ประโยชน์แก่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและอื่น ๆ อีกด้วย ซึ่งสภาพการณ์เช่นนี้ส่งเสริมให้ระบบนิเวศแข็งแกร่งอยู่เสมอ

สำหรับจังหวัดเชียงใหม่ ผู้เขียนมองว่าหากมีการให้ความสำคัญ ผลักดัน และพัฒนาไปสู่ความเป็นเมืองภาพยนตร์ นอกจากการร่วมกันสร้างเสริมเครือข่ายภาคประชาชนด้านงานภาพยนตร์ที่แข็งแกร่งขึ้นแล้ว ภาครัฐควรมีบทบาทสำคัญหลักในการทำความเข้าใจอุตสาหกรรมนี้อย่างจริงจัง เพื่อสนับสนุนประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นและนักวิชาชีพ โดยปัจจัยสำคัญตั้งต้น คือ บุคลากรที่มีคุณภาพในพื้นที่มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น กล่าวคือ มีจำนวนเพิ่มขึ้นของผู้ที่ชำนาญในตำแหน่งต่าง ๆ โดยตรงตลอดจนผู้ที่สามารถทำงานได้หลากหลายตำแหน่งในคนเดียวกัน และมีมาตรฐานของฝีมือเป็นที่ยอมรับในเครือข่ายการทำงาน แสดงให้เห็นว่าจังหวัดเชียงใหม่มีความพร้อมด้านศักยภาพของคนในฐานะทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ หากมีการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ตามมา เช่น การศึกษาและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมืองให้สามารถพร้อมใช้งานอยู่เสมอ มีการวางแผนระบบการจัดการที่ดี รวมถึงได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จะทำให้จังหวัดเชียงใหม่สามารถกลายเป็นเมืองที่เป็นมิตรกับภาพยนตร์ได้ เป็นจุดหมายปลายทางของผู้คนจากทั่วโลกในฐานะสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ และสามารถก้าวไปสู่ความเป็นเมืองภาพยนตร์ที่สำคัญเมืองหนึ่งของโลกในอนาคตได้ในที่สุด

จากการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ประเทศเกาหลีใต้ผ่านแนวคิดนิเวศวัฒนธรรมที่ได้กล่าวมาทั้งหมด เมื่อพิจารณาพร้อมกับแนวคิด ข้อมูล และปัจจัยสำคัญอื่น ๆ เช่น แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ ผนวกกับการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมของผู้เขียนแล้ว ทำให้ผู้เขียนสามารถระบุแนวทางเบื้องต้นในการริเริ่มพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นเมืองภาพยนตร์ ผ่านรูปแบบการร่างข้อเสนอแผนยุทธศาสตร์จากภาคประชาชน ซึ่งสามารถแจกแจงโดยสังเขปได้ ดังนี้

1. ใช้วิถีนิเวศวัฒนธรรมเป็นหลัก โดยการเชื่อมโยงการพัฒนาด้านศักยภาพของคน ศักยภาพของพื้นที่ การจัดการ และการมีส่วนร่วม อย่างเป็นระบบ

2. ตั้งเป้าหมายในระยะแรกไปสู่ความเป็น “เมืองที่เป็นมิตรกับภาพยนตร์” อย่างมีอัตลักษณ์

3. ใช้โอกาสด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม MICE เพื่อเชื่อมโยงในการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์
4. สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ที่ว่า “นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง : เป็นเมืองที่ให้ความสุขและชีวิตที่มีคุณค่าแก่ผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยือนในฐานะเมืองที่น่าอยู่และน่าท่องเที่ยวระดับโลก”
5. เน้นการรักษาและพัฒนาจุดแข็งด้านศักยภาพของคนในท้องถิ่นเป็นหลัก
6. ริเริ่มการจัดการด้านงานภาพยนตร์ในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบผ่านการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะ
7. ต่อยอดการพัฒนาศักยภาพของคนโดยการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
8. ออกแบบแผนยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ แผนปฏิบัติการเร่งรัด และดัชนีชี้วัด สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์จังหวัดเชียงใหม่ในระยะแรกบนพื้นฐานของการนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติอย่างจริงจัง สม่าเสมอ และต่อเนื่อง
9. เชื่อมต่อกับแผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ประเด็นการพัฒนาที่ 3 หัวข้อการยกระดับการค้าการลงทุนบนฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ นวัตกรรม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นประเด็นหลัก
10. นำจุดเด่นของเมืองภาพยนตร์จากประเทศต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบแผนยุทธศาสตร์

บทสรุป

บทความนี้ผู้เขียนได้ประยุกต์แนวคิดเกี่ยวกับนิเวศวัฒนธรรมมาใช้เชื่อมโยงในการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ประเทศเกาหลีใต้ได้ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาแนวทางสำหรับการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ไปสู่ความเป็นเมืองภาพยนตร์ในอนาคต ทำให้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของภาคส่วนต่าง ๆ ในฐานะผู้ปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรม จนทำให้สามารถค้นพบแนวทางเบื้องต้นในการริเริ่มพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นเมืองภาพยนตร์ได้โดยผ่านรูปแบบการร่างข้อเสนอแผนยุทธศาสตร์จากภาคประชาชน โดยพิจารณาร่วมกับแนวคิด ข้อมูล ปัจจัยสำคัญอื่น ๆ รวมทั้งการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมของผู้เขียน ซึ่งแนวทางการวางแผนและนโยบายหลักประกอบด้วย การพัฒนาศักยภาพของคน ศักยภาพของพื้นที่ การจัดการ และการมีส่วนร่วม ทั้งหมดนี้เน้นถึงการให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วนแบบองค์รวมอย่างเป็นเครือข่ายและเป็นระบบ อีกทั้งยังต้องดำเนินการอย่างจริงจัง สม่าเสมอ และต่อเนื่อง เพื่อรักษาระบบนิเวศให้แข็งแกร่ง พร้อมพัฒนาอยู่เสมอ และเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ที่ว่า “นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง : เป็นเมืองที่ให้ความสุขและชีวิตที่มีคุณค่าแก่ผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยือนในฐานะเมืองที่น่าอยู่และน่าท่องเที่ยวระดับโลก”

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2566, 20 ธันวาคม). *ความเป็นไปได้และความท้าทายของเศรษฐกิจเกาหลีใต้ในการมุ่งมั่นสู่ G7*. <https://www.ditp.go.th/post/157400>
- กองกิจการภาพยนตร์และวีดิทัศน์ต่างประเทศ. (2566). *การถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย*. <https://sites.google.com/tfo.dot.go.th/filmingthailand-th/topic>
- เทพฤทธิ์ มณีกุล. (2567). *การสร้างแนวคิดใหม่ให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองภาพยนตร์ดิจิทัล : การใช้วิธีนิเวศวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การเป็นเมืองภาพยนตร์ที่ยั่งยืน*. [วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฐนยศ โล่ห์พัฒนานนท์, ดลยา เทียนทอง, จตุพร สุวรรณสุขุม, ชาริฮาน สุหลง, และภาณุรักษ์ณ์ ต่างจิตตร. (2564). *แนวคิด โครงสร้าง และผลลัพธ์ของสภากาพย์หนังแห่งสหราชอาณาจักรและเกาหลีใต้*. *วารสารการสื่อสารและการจัดการ* นิต้า. 7(1), 40–58.
- บีบีซี นิวส์ ไทย. (2563, 10 กุมภาพันธ์). *ฮอสการ์ 2020: Parasite กวาด 4 รางวัลใหญ่ รวมทั้งภาพยนตร์ยอดเยี่ยม*. <https://www.bbc.com/thai/international-51440199>
- พรวิรัตน์ ดำรุ่ง. (2564). *วิจัยการแสดง: สร้างความรู้ใหม่ด้วยการทำละคร*. Fathom Bookspace.
- พระมหาประพันธ์ สิริปัญญา และจิรกิตต์กณ พิริยสุวัฒน์. (2560). *นิเวศวิทยาวัฒนธรรม แนวคิดและการจัดการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดเลย* (เอกสารทางวิชาการหมายเลข MCU RS 610760134). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย.
- อมร ฤงสุวรรณ และชยุต ภาวภานันท์กุล. (2560). *นวัตกรรมการพัฒนาสิทธิประโยชน์เพิ่มเติมตามคุณค่าเชิงคุณธรรมของธุรกิจภาพยนตร์ไทยเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์* [งานวิจัย]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- Brand Finance. (2023, January 18). *Global Soft Power Index 2021: The World's Most Comprehensive Research Study on Perceptions of Nation Brands*. <https://brandirectory.com/softpower/>
- Busan Film Commission. (2023, December 21). *Busan Film Commission*. www.eng.bfc.or.kr
- Holden, J. (2015). *The Ecology of Culture*. Arts and Humanities Research Council.
- Korea Creative Content Agency. (2023, January 29). *KOCCA*. <https://www.kocca.kr/en/main.do>
- Korean Film Council. (2023, December 12). *Korean Film Council*. <https://www.koreanfilm.or.kr>
- Korean Ministry of Culture, Sport, and Tourism. (2024, January 11). *Business Plan*. <http://www.mcst.go.kr/english/policy/businessPlan.jsp>
- Markusen, A., & Gadwa, A. (2010). *Creative Placemaking*. National Endowment for the Arts.
- Steward, J. H. (1977). *Evolution and Ecology: Essays on Social Transformation*. University of Illinois.
- The International Trade Administration. (2023, December 5). *South Korea: Country Commercial Guide*. <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/south-korea-entertainment-and-media>

การมูเตลูในสังคมไทย : มุมมองทางพฤติกรรมศาสตร์

เทวิกา ประดิษฐบุทาภา^{1*} จูติวัธส์ สุขป้อม² ณัฏฐกรณ ปะพาน³ และ กฤตย์ชนนท์ ตั้งคิลลัตย์⁴

¹สาขาวิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

²หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

³สาขาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

⁴สมาคมโหราศาสตร์และนักพยากรณ์แห่งประเทศไทย

*Corresponding author E-mail: Tawiga.pra@gmail.com

บทคัดย่อ

ปัจจุบัน กระแสความสนใจและความนิยมเกี่ยวกับการมูเตลู กำลังแพร่หลายในสังคมไทย และมีบทบาทต่อพฤติกรรมของคนไทยส่วนใหญ่เป็นอย่างมาก เช่น การแต่งกาย การใช้ชีวิตประจำวัน การท่องเที่ยว การเลือกที่อยู่อาศัย บทความนี้จึงมุ่งหวังนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมูเตลูในมุมมองทางพฤติกรรมศาสตร์ โดยพบว่า กลุ่มคนเหล่านี้ถูกเรียกว่า “สายมู” ทั้งนี้การมูเตลู เป็นเรื่องที่เข้าถึงคนได้ทุกเพศทุกวัย ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงร้อยละ 70.00 และ ร้อยละ 30.00 คือกลุ่มผู้ชาย และการมูเตลูที่คนไทยทุกเพศทุกวัยให้ความสนใจ ได้แก่ 1) ความรักและเสน่ห์ ร้อยละ 40.00 2) การเงินและโชคลาภ ร้อยละ 35.00 และ 3) การงาน สุขภาพ และอื่น ๆ ร้อยละ 25.00 ในบทความนี้ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TRB) ของไอแซกส์ (Ajzen) เป็นทฤษฎีที่ได้รับความนิยมในทางพฤติกรรมศาสตร์ มาอธิบายเพื่อทำความเข้าใจและประโยชน์ในเชิงวิชาการเกี่ยวกับกลุ่มคน “สายมู” และการมูเตลูในสังคมไทย สามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมมูเตลูของคนในสังคมไทย เป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจและนับวันยิ่งขยายฐานกลุ่มคนในสังคมมากขึ้น ทั้งนี้รากฐานของพฤติกรรมมูเตลูที่แท้จริงคือ “ความเชื่อ” ดังนั้นการปลูกฝังความรู้ คุณธรรมและจริยธรรมเพื่อพัฒนาปัญญาให้มีความเชื่ออย่างมีเหตุผล หรือที่เรียกว่า “พุทธิจริต” จึงเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการความเชื่อของคนไทยให้อยู่บนฐานของปัญญา โดยมุ่งเน้นการสร้างวิจารณญาณในการคิดเพื่อตัดสินใจว่า สิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดไม่ควรเชื่อ และไม่นำการมูเตลูไปเบียดเบียนและแสวงหาผลประโยชน์จากผู้อื่น แต่สามารถใช้ข้อมูลหรือสิ่งต่าง ๆ จากการมูเตลู มาเป็นข้อมูลประเภทหนึ่งในการตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนสามารถนำมาใช้เป็นกุศโลบายในการเชื่อ หรือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อการทำมาค้าดีและพัฒนาตนเองต่อไป

คำสำคัญ: มูเตลู สังคมไทย พฤติกรรมศาสตร์

Mutelu in Thai Society: Behavioral Science Perspectives

Tawiga Praditbathuga^{1*} Thitiwas Sukpom² Nutthakorn Papan³ and Kritchanon Tangsilsat⁴

¹Psychology Department, Faculty of Education, Chandrakasem Rajabhat University

²Graduate Diploma Program in Teaching Profession, Faculty of Education, Chandrakasem Rajabhat University

³Educational Administration Department, Faculty of Education, Chandrakasem Rajabhat University

⁴Thai Astrological Association

*Corresponding author E-mail: Tawiga.pra@gmail.com

Abstract

The phenomenon of Mutelu has gained significant attention and popularity in contemporary Thai society, influencing various aspects of people's lives, including fashion, daily routines, travel, and residential choices. This article aims to explore Mutelu from a behavioral science perspective, synthesizing knowledge from academic sources, such as books, journals, and research studies, both domestic and international. Key trends and behavioural patterns associated with individuals engaged in Mutelu practices could be observed here and commonly referred to as the "Saimu" group. Ajzen's Theory of Planned Behavior (TPB) has been adopted as foundation of this present analysis. The TPB theory provides a framework for understanding the beliefs, intentions, and actions of Saimu practitioners. It could further be observed in key findings that Mutelu has been found resonating across all demographic groups, with a notable prevalence among women (70.00) compared to men (30.00). The primary areas of interest in Mutelu practices could be found involving love and attraction (40.00), financial prosperity and luck (35.00), and career, health, and other domains (25.00). This article underscores the importance of fostering rational belief systems, termed "Buddhicharita," to encourage critical thinking and ethical decision-making. It advocates for integrating Mutelu-related beliefs as a tool for self-improvement and as a psychological anchor, emphasizing the need to distinguish between beneficial beliefs and those that may exploit others. In conclusion, Mutelu could be considered a dynamic and expanding phenomenon in Thai society, rooted in belief systems that require critical evaluation and ethical management. By cultivating rational and informed perspectives, individuals could possibly leverage Mutelu practices constructively for societal harmony and personal development.

Keywords: Mutelu, Thai Society, Behavioral Science

Received: 12 September 2024

Revised: 2 December 2024

Accepted: 16 December 2024

บทนำ

ความเชื่อในอำนาจของสิ่งที่เหนือธรรมชาติอยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่ที่น่าสนใจคือ มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและเป็นกระแสนิยมมากขึ้น จนเป็นที่รู้จักกันในนามของคำว่า “มูเตลู”

มูเตลู (Mutelu) คำนี้ มาจากภาพยนตร์สยองขวัญสัญชาติอินโดนีเซีย ซึ่งมีชื่อเรื่องว่า มูเตลู คีกลไสยศาสตร์ (Penangkal Ilmu Teluh) ภาษาอังกฤษชื่อว่า Antidote for Witchcraft ออกฉายครั้งแรกในปี ค.ศ. 1979 กำกับโดย S.A Karim เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับหญิงสาว 2 คน ที่หมายปองชายหนุ่มคนเดียวกัน พวกเขาต่างใช้มนต์ดำร้ายคาถาให้ชายหนุ่มคนนั้นหลงรัก โดยการท่องคาถาที่มีคำว่า “มูเตลู มูเตลู” รวมอยู่ด้วย ซึ่งหมายถึงการใช้ไสยศาสตร์นั่นเอง (ไทยรัฐออนไลน์, 2565ก; นฤพนธ์ ด่วงวิเศษ, 2565)

กระแส “มูเตลู” อยู่ในความสนใจของคนไทยมากกว่า 10 ปี โดยเริ่มจากช่วงที่มีการบูชาเครื่องรางของขลังอย่างตะกรุด และทำให้คำว่า “สายมู” เริ่มใช้กันอย่างแพร่หลาย แม้อาจมีความหมายผิดเพี้ยนไปจากหนึ่งต้นเรื่อง มูเตลู คีกลไสยศาสตร์ ที่เน้นเฉพาะเรื่องไสยศาสตร์ โดยเฉพาะเมื่อคนดัง ดารา นักแสดง หรืออินฟลูเอนเซอร์บนโลกออนไลน์ หันมาบูชา และใช้เครื่องรางของขลัง ของนำโชค ของเสริมดวง ที่เชื่อว่าจะช่วยคุ้มครองภัย ส่งเสริมเรื่องการเงิน และความรัก ก็ยิ่งทำให้หลายคนสนใจหาของนำโชคเหล่านั้นมาบูชาด้วยพร้อม ๆ กับการเติบโตของธุรกิจสายมูเตลู (ไทยรัฐออนไลน์, 2565ก) ดังเช่น ผลงานวิจัยของวิทยาลัยการจัดการมหาวิทยาลัยมหิดล หรือ ซีเอ็มเอ็มยู (CMMU) ที่เผยแพร่ข้อมูลงานวิจัย “Marketing in the Uncertain World การตลาดของคนอยู่เป็น” ซึ่งได้จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง 1,200 คน พบว่า คนไทยกว่า 52 ล้านคน มีความเชื่อเรื่องของโชคลาง โดย 5 อันดับความเชื่อเรื่องโชคลาง ได้แก่ 1) พยากรณ์โหราศาสตร์ ลายมือ ไพ่ยิปซี 2) พระเครื่อง วัตถุมงคล 3) สีมงคล 4) ตัวเลขมงคล และ 5) เรื่องเหนือธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับผลสำรวจของสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) กระทรวงพาณิชย์ที่ชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมผู้บริโภคในเรื่องความเชื่อทางศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยพบว่าแม้ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 คนไทยยังคงเดินทางไปทำบุญ และขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อเป็นขวัญกำลังใจ เป็นที่พึ่งทางใจ ในด้านการงาน การเงิน ความรัก ซึ่งความเชื่อเหล่านี้คนไทยนำมาช่วยในการตัดสินใจในการดำเนินชีวิต และรับรู้ความเชื่อเหล่านี้จากหลากหลายช่องทาง ได้แก่ 1) ผ่านโซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ ร้อยละ 73.80 2) บุคคลรอบข้าง ร้อยละ 59.60 3) ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์นั้น ๆ ร้อยละ 29.70 4) หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ร้อยละ 20.10 และ 5) สื่อทีวีวิทยุ ร้อยละ 19.60 (กวีณา บุญทิพย์, 2565; ไทยรัฐออนไลน์, 2565ค)

ทั้งนี้ อนุญญา โตแสงชัย ผู้ก่อตั้งและผู้บริหาร บริษัท ไฮโรโซไซตี้ จำกัด ตัวแทนจากวงการสาย “มูเตลู” ได้อธิบายว่า มูเตลู เป็นเรื่องที่เข้าถึงคนได้ทุกเพศทุกวัย โดยส่วนใหญ่

เป็นผู้หญิง ร้อยละ 70.00 และ ร้อยละ 30.00 คือ กลุ่มผู้ชาย ซึ่งเริ่มมีความสนใจมุเตลุมมากขึ้น แต่ไม่แสดงออกชัดเจนเท่าผู้หญิงและกลุ่ม LGBTQ ซึ่งมุเตลุมที่คนไทยทุกเพศทุกวัยให้ความสนใจ ได้แก่ 1) ความรักและเสน่ห์ ร้อยละ 40.00 2) การเงินและโชคลาภ ร้อยละ 35.00 และ 3) การงาน สุขภาพ และอื่น ๆ ร้อยละ 25.00

ภาพที่ 1 เปิดพฤติกรรมคนไทย “สายมู”

หมายเหตุ: จาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/life/2294431>

จากที่กล่าวมาในช่วงต้น เห็นได้ว่า การมุเตลุม หรือกลุ่มคนสายมู นับวันยิ่งขยายวงกว้างขึ้นในสังคมไทย ทั้งนี้เพราะคนเรามี “ความเชื่อ” แฝงอยู่ในการดำเนินชีวิตหลากหลายรูปแบบแตกต่างกันไป และปฏิเสธไม่ได้ว่าหนึ่งในนั้น คือ ความเชื่อในเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ หรือ มุเตลุม จึงทำให้ปรากฏการณ์นี้มีทั้งแง่บวกที่ดีและไม่ดี ดังนั้นในบทความนี้ผู้เขียนจึงมุ่งหวังนำเสนอเนื้อหาในแง่บวกเชิงวิชาการ เพื่อให้สายมู หรือผู้ที่สนใจได้ความรู้ในแง่บวกต่าง ๆ และรู้เท่าทันสื่อที่เกี่ยวข้องกับการมุเตลุม

ความหมายและประเภทของ “การมุเตลุม”

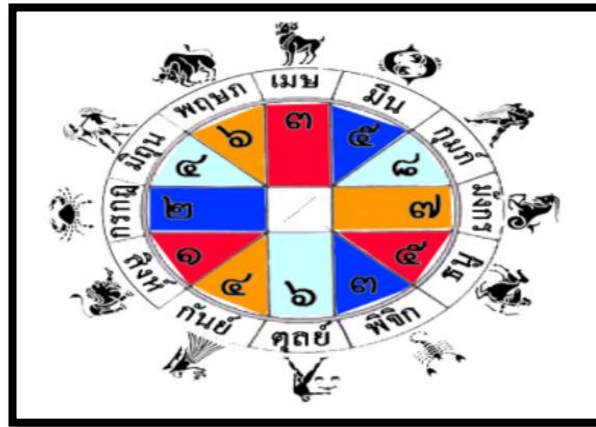
“มุเตลุม” เป็นคำที่อยู่ในกระแสนิยมของสังคมไทย และมีผู้ให้ความหมายของคำนี้ไว้สอดคล้องกันมากมาย และสามารถสรุปได้ว่า “มุเตลุม” หมายถึง ความเชื่อ การเคารพ บูชา ในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา สิ่งเร้นลับ ไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ วัตถุมงคล เครื่องรางของขลัง รวมทั้งพิธีกรรม ซึ่ง ความเชื่อดังกล่าวได้นำมาใช้เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ เช่น การเงิน การงาน ธุรกิจ ความรัก สุขภาพ และเรียกกลุ่มคนที่นิยมหรือยึดมั่นกับความเชื่อเหล่านี้ว่า “สายมู” (ขวัญจิต ศติวงศาโรจน์, 2566; ไทยรัฐออนไลน์, 2565ก; เบนชาติ เพียรรักษ์ และศรัณย์ ธิติลักษณ์, 2564)

จากที่กล่าวมาในข้างต้น เห็นได้ว่า ความหมายของ “มูเตลู” ครอบคลุมเกี่ยวกับความเชื่อของสิ่งต่าง ๆ หลายประเภท ซึ่งไม่สามารถที่จะนำเสนอได้ทั้งหมด ดังนั้นในบทความนี้จึงนำเสนอประเภทของการมูเตลูที่นิยมและพบเห็นได้โดยมากในสังคมไทย 3 ประเภท ดังนี้

1. โหราศาสตร์ (Astrology) เป็นศาสตร์ที่มนุษย์ทุกชนชั้นให้ความสนใจและมีการเรียนการสอนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเชื่อมโยงกับหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่สอนให้เชื่อในเรื่องผลของการกระทำ จนกล่าวได้ว่า โหราศาสตร์เป็นฐานความคิดสำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ทุกสมัย ซึ่งวิชาโหราศาสตร์ที่ปรากฏในประเทศไทยถือได้ว่า มีวิวัฒนาการมาจากโหราศาสตร์ของอินเดียโบราณ ตั้งแต่สมัยครั้งพุทธกาล หรือประมาณสองพันห้าร้อยปีมาแล้ว (วรวิธิตา สงขาว และ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2563; นิชมน สาริพันธ์ และคณะ, 2564) และเจริญรุ่งเรืองในยุคสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) พระองค์ท่านทรงเป็นพระบิดาแห่งวิทยาศาสตร์ไทย แต่ทรงสนพระทัยในด้านโหราศาสตร์ควบคู่ไปด้วย จนได้รับการยกย่องให้เป็นพระบิดาแห่งโหราศาสตร์ไทยอีกเช่นกัน ทรงคิดค้นตำราเศษพระจอมเกล้าขึ้นเพื่อทำนายเจ้าหน้าทีในวัง จากนั้นจึงเผยแพร่สู่ประชาราษฎร์ภายนอกและได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก วิธีการพยากรณ์นั้นแสนง่าย คำทำนายแม่นยำ บ่งบอกถึงพระปรีชาสามารถของพระองค์ที่ทรงนำความรู้ด้านดาราศาสตร์ หรือ “รหัสฟ้า” มาผสมกับวิชาโหรา กลายเป็น “ชะตาคน” อย่างแม่นยำ (ลักษณ์ เรขานิเทศ, 2561; จักรพิชญ์ อัตโน, 2565)

ทั้งนี้ ลักษณ์ เรขานิเทศ (2561) ผู้ที่มีชื่อเสียงด้านโหราศาสตร์ไทยในปัจจุบัน อธิบายว่า วิชาโหราศาสตร์ เป็นวิชาที่มีหลักเกณฑ์การคำนวณตามแรงดึงดูดของกระแสนาดูแห่งดวงดาวในจักรวาล หรือกล่าวได้ว่า โหราศาสตร์ เป็นวิชาที่กล่าวถึงอำนาจ หรืออิทธิพลของดวงดาวที่มีต่อขุมธาตุในชั้นบรรยากาศที่ห่อหุ้มโลก เกิดการรวมตัว ทำให้เกิดการดึงดูด จนมีผลกระทบต่อการรพลสิ่งทั้งหลายในโลกมนุษย์ทั้งทางนามและรูป แสดงกาลเวลา ความสว่าง ความมืด ความร้อน ความเย็น การดึงดูด พลังงาน ความรุ่งโรจน์ และความอับปางที่มีต่อพฤติกรรมของมนุษย์ (Human Behavior) สอดคล้องกับฉนวนชัย แก้วผลึก (2561) อธิบายว่า โหราศาสตร์หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสถิติ และพลังดวงดาวที่มีต่อการรพลสิ่งทั้งหลายในโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนำมาใช้ในการพยากรณ์ และทำนายจิตใจและพฤติกรรมของบุคคล ส่วน รุจิกาญจน์ สานนท์ (2559) กล่าวว่า โหราศาสตร์ หมายถึง ศาสตร์หรือวิชาการพยากรณ์การทำนายโชคชะตามนุษย์ การทำนาย อนาคต และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของโลก โดยอาศัยอิทธิพลจากตำแหน่งของดาวพระเคราะห์ หรือ ดวงดาวที่โคจรรอบจักรวาล หรือ ระบบสุริยะจักรวาลผ่านสถิติความสัมพันธ์ระหว่างโลกกับดวงอาทิตย์ และดวงดาวในท้องฟ้า มาผูกเป็นดวงชะตาเพื่อเป็นข้อมูลในการทำนาย ทั้งนี้โหราศาสตร์ เป็นศัพท์ สันสกฤต แปลว่า “วิชาที่ว่าด้วยเวลา”

เป็นคำที่มาจากคำผสม 2 คำ คือ “อโห” และ “ราตรี” แปลว่า “วันและคืน” สำหรับภาษาอังกฤษเรียกวิชา โหราศาสตร์ ว่า “Astrology: แอสโตรโลยี” แปลว่า “วิชาที่ว่าด้วยดาว”

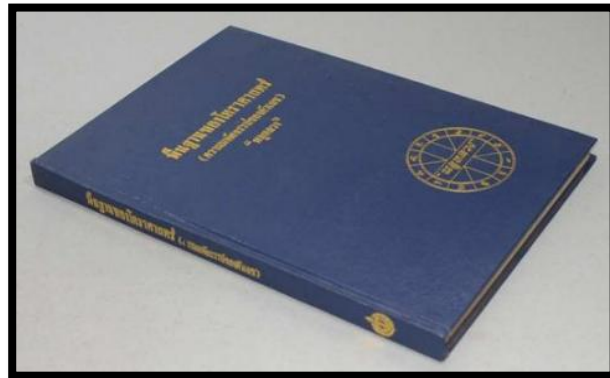
ภาพที่ 2 โหราศาสตร์ไทย: จักรราศี

หมายเหตุ: จาก <https://aduang.co/horoscope/16682>

จากภาพที่ 2 คือ ภาพโหราศาสตร์ไทยจักรราศี ซึ่งในภาพนี้โหร หรือนักพยากรณ์ ได้สืบทอดความรู้มาอย่างยาวนานในการพยากรณ์ชะตาชีวิตในด้านต่าง ๆ ของบุคคลนั้น ได้แก่ รูปลักษณ์ (ลักษณะทางกายภาพ) อุปนิสัย ความรักและคู่ครอง มิตรและศัตรู การเงิน การงาน สุขภาพ โดยผ่านการอธิบายของดวงดาว เช่น ราศีพฤษภ คือ ผู้ที่เกิดระหว่างวันที่ 15 พฤษภาคม ถึง 14 มิถุนายน (โหราศาสตร์ไทย) จัดเป็นราศีธาตุดิน ลักษณะนิสัยของชาวราศีนี้ สุขุมรอบ พุดน้อย แต่หนักแน่น ชอบทำมากกว่าพูด ชอบเป็นผู้ตามมากกว่าผู้นำ เป็นพวกอนุรักษนิยม ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง (จักราพิชญ์ อัตโน, 2565) อีกทั้งยังมีความรู้เกี่ยวกับจักรราศีกับร่างกายมนุษย์ที่สามารถพยากรณ์ได้ว่า ผู้ที่เกิดในราศีใด จะมีโรคประจำตัวอะไร เช่น ราศีพฤษภ ตกอยู่ในส่วนของร่างกายบริเวณคอ และขา ดังนั้นชาวราศีนี้ จึงมีโรคประจำตัว คือ โรคในช่องปาก ลำคอ ปวดคอ ปวดขา

2. เลขศาสตร์ (Numerology) เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องของพลังตัวเลข ที่โหราจารย์ (โหร) หรือนักพยากรณ์มากมายนำมาใช้ในการประกอบอาชีพ โดยยึดตามหลักเลขศาสตร์สากล จากวิลเลียม จอห์น วอร์นเนอร์ (William John Warner) หรือ ไคโร (Ceiro) นักพยากรณ์ชาวไอริชปรมาจารย์ด้านเลขศาสตร์ ผู้ที่เขียนตำราเลขศาสตร์ Ceiro's Book of Numbers จนได้รับความนิยมและโด่งดังไปทั่วโลก (CHEIRO, 1959 อ้างถึงใน นรพดินทร์ ศิริวารินทร์, 2563) ส่วนหลักเลขศาสตร์ไทยจากการศึกษาค้นคว้า พบว่า ได้ถูกพัฒนาและถ่ายทอดมาจากพญหลวง ประยูร อุสุชาภูงะ ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะ (จิตรศิลป์) จิตรกรรม ปี พ.ศ. 2535 หรือ น.ณ ปากน้ำ ผู้เขียนหนังสือพื้นฐานของโหราศาสตร์ (ความมหัศจรรย์ของตัวเลข) อันเป็นรากฐานของระบบเลขศาสตร์ไทยที่ใช้กัน

อยู่มากมายในปัจจุบัน จนขนานนามท่านว่าเป็น “บิดาแห่งเลขศาสตร์ ไทย” (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2535; อ้างถึงใน นราบดีนทร์ ศิริวารินทร์, 2563)

ภาพที่ 3 หนังสือพื้นฐานของโหราศาสตร์ (ความมหัศจรรย์ของตัวเลข) โดย อาจารย์พลหลวง
หมายเหตุ: จาก การออกแบบและพัฒนาเครื่องประดับแหวนมงคลตามหลักเลขศาสตร์ไทย
(เลขหน้า 32), โดย นราบดีนทร์ ศิริวารินทร์, 2563, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ทั้งนี้หลักเลขศาสตร์ไทยมีพื้นฐานมาจากเลขตามดวงดาวด้านโหราศาสตร์ ซึ่งในประเทศไทยได้ใช้หลักการนี้เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น การนำวัน เดือน ปีเกิดมาคำนวณเพื่อพยากรณ์ชะตาชีวิต การพยากรณ์ชะตาชีวิตจากเลขบัตรประชาชน การตั้งชื่อมงคลบ้านเลขที่มงคล เบอร์โทรศัพท์มงคล โดยกลุ่มคนที่มีความเชื่อเกี่ยวกับเลขศาสตร์ จะมีมุมมองหรือความเชื่อที่ว่า พลังของตัวเลขมีผลต่อความสำเร็จ ความปรารถนา หรือความล้มเหลวของเราได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านการงาน การเงิน ความรักคู่ครอง สุขภาพ ที่อยู่อาศัย และอื่น ๆ ดังเช่นในปัจจุบันที่กำลังเป็นกระแสนิยมอย่างมากจนกลายเป็นการตลาด คือ เบอร์มงคล ซึ่งเชื่อว่าหากใครได้ครอบครองเบอร์มงคลที่จัดเรียงมาอย่างถูกต้องตามหลักโหราศาสตร์และเหมาะสมกับการใช้งานของบุคคลนั้น จะทำให้บุคคลนั้นสมปรารถนาตามที่ตนเองต้องการ ดังเช่นเบอร์มงคลที่มีรหัสตัวเลขส่งเสริมด้านการเงินมั่งคั่ง ได้แก่ 282 289 828 829 782 879 978 เบอร์มงคลที่มีรหัสตัวเลขมหาเสน่ห์ ได้แก่ 223 232 236 239 263 322 323 324 326 329 362 422 423 632 636 (นิติกฤตย์ กิตติศรีวรนนท์, 2560)

3. พิธีกรรมทางศาสนา (Religious Ceremony) ในส่วนนี้ผู้เขียนขอนำเสนอพิธีกรรมทางศาสนาที่ได้รับความสนใจและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมไทยอย่างมาก คือ พิธีกรรมทางศาสนาพุทธ และพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์ฮินดู เนื่องจากพิธีกรรมทั้ง 2 ศาสนา มีความเชื่อมโยงกันคือ ทั้ง 2 ศาสนามีแหล่งกำเนิดที่เดียวกัน ศาสนาพราหมณ์ฮินดูเกิดก่อนศาสนาพุทธ ขณะที่คนที่นับถือศาสนาทั้ง 2 เป็นคนกลุ่มเดียวกัน (นัชนพล คงพันธ์ และพระมหาศุภฤกษ์ สุภทฺทจารี

(สืวนคำ), 2563) ซึ่งผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่นตามภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ชุมชนให้ความนับถือ เมื่อมีการจัดพิธีดังกล่าวขึ้น คนในชุมชนที่มาร่วมพิธี จะเกิดความรักความสามัคคี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นการสร้างความเจริญรุ่งเรือง และสร้างความเป็นปึกแผ่นแก่ชุมชนอย่างดียิ่ง

ทั้งนี้คำว่า พิธีกรรม หมายถึง การกระทำที่คนเราสมมติขึ้น เป็นขั้นเป็นตอน มีระเบียบวิธี เพื่อให้เป็นสื่อ หรือหนทางที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังไว้ ซึ่งทำให้เกิดความสบายใจ และมีกำลังใจ ที่จะดำเนินชีวิตต่อไป เช่น พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา หรืออีกหนึ่ง พิธีกรรม หมายถึง พฤติกรรม ที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อความเชื่อทางศาสนาของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นศาสนาใด ๆ ก็ตามต่างก็มีการปฏิบัติต่อศาสนาของตน ตามความเชื่อและความศรัทธาของตนเองในแต่ละศาสนา จึงก่อให้เกิดเป็นพิธีกรรมทางศาสนาด้วยความเชื่อและความศรัทธา พิธีกรรมสามารถแบ่งเป็น 10 ประเภท (กรมการศาสนา, 2552) ได้แก่ 1) พิธีกรรมที่ปฏิบัติเป็นประจำวัน 2) พิธีกรรมที่ปฏิบัติเป็นครั้งคราว 3) พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการชำระล้างบาป 4) พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเลี้ยง 5) พิธีกรรมที่เกี่ยวกับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว 6) พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเบิกปฐมนุรักษ์ 7) พิธีกรรมที่เกี่ยวกับประเพณี 8) พิธีกรรมเฉพาะบุคคล 9) พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการพลีกรรม และ 10) พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการอ้อนวอนพระเจ้า ในบทความนี้ขอนำเสนอพิธีกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวกับการอ้อนวอนพระเจ้า ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ทำขึ้นเพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลและสมหวัง โดยสามารถพบเห็นในแวดวงมุเตลุมมากที่สุด เช่น พิธีกรรมบูชาพญานาค

พิธีกรรมบูชาพญานาคราช เป็นพิธีกรรมที่คนในสังคมไทยยึดถือปฏิบัติมาอย่างยาวนาน โดยลักษณะ ราชสีห์ ผู้ซึ่งเป็นโหราจารย์ที่คนไทยในประเทศและต่างประเทศรู้จักกันดี ท่านได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพญานาคราชมาหลายสิบปี และมีการบูชาสักการะพญานาคราชอย่างเป็นรูปธรรมตลอดจนจัดสร้างวัดมณฑลนาคราชที่เป็นที่นิยมในแวดวงของกลุ่มคนที่นิยมเครื่องรางของขลัง และได้จัดทำหนังสือ “สมบัติพญานาคราช 2565” ซึ่งเป็นหนังสือที่รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับพญานาคราชไว้ครบทุกด้านเท่าที่เคยมีหนังสือประเภทนี้และพิมพ์ต่อเนื่องถึง 3 ครั้ง ทั้งนี้ลักษณะ ราชสีห์ (2565) ได้อธิบายแนวทางการบูชาพญานาคราชให้สำเร็จ สัมฤทธิ์ผล เกิดสมบัติพญานาคราช หรือพิธีกรรมบูชาพญานาคราชว่า ประกอบไปด้วย 1) การบูชาสักการะพญานาคราชด้วยการมีรูปเคารพ รูปภาพ มงคลวัตถุพญานาคราชไว้บูชาประจำตัว 2) การบูชาสร้างบุญสัมพันธ์กับพญานาคราช ด้วยการบวชปฏิบัติธรรม การเป็นเจ้าภาพบวชพระ บวชเณร อุทิศถวายบุญให้พญานาคราชทุกตระกูล 3) การอุทิศกุศลผลบุญที่เกิดจากบุญกิริยา ในวันพระ 8 ค่ำ 15 ค่ำ วันสำคัญในพระพุทธศาสนาตลอดปี ให้แก่พญานาคราชทุกตระกูล ทุกหมู่เหล่า 4) การร่วมบุญสร้างรูปเคารพของพญานาคราช แสดงถึงความศรัทธา สร้างบุญสัมพันธ์ เพื่อเป็นที่บูชาสักการะของมหาชนสืบไป 5) การบูชาสักการะพญานาคราช ด้วยการแผ่เมตตา อุทิศบุญให้พญานาคราช

ด้วยพระพุทธรูปพระปริตร “บทชั้นธปริตร” 6) การบวงสรวงบูชาถวายเครื่องบูชาสักการะ 7) การบูชาสักการะพญานาคราช ด้วยการเดินทางตามเส้นทาง “นาค นครธานี” ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ และ 8) การบวงสรวงบูชาสักการะ สร้างบุญกุศล อธิษฐานขอพรจากองค์พญานาคราช ตามแนวทางการค้นคว้าของท่านเจ้าคุณพระราชรัตนาลงกรณ์

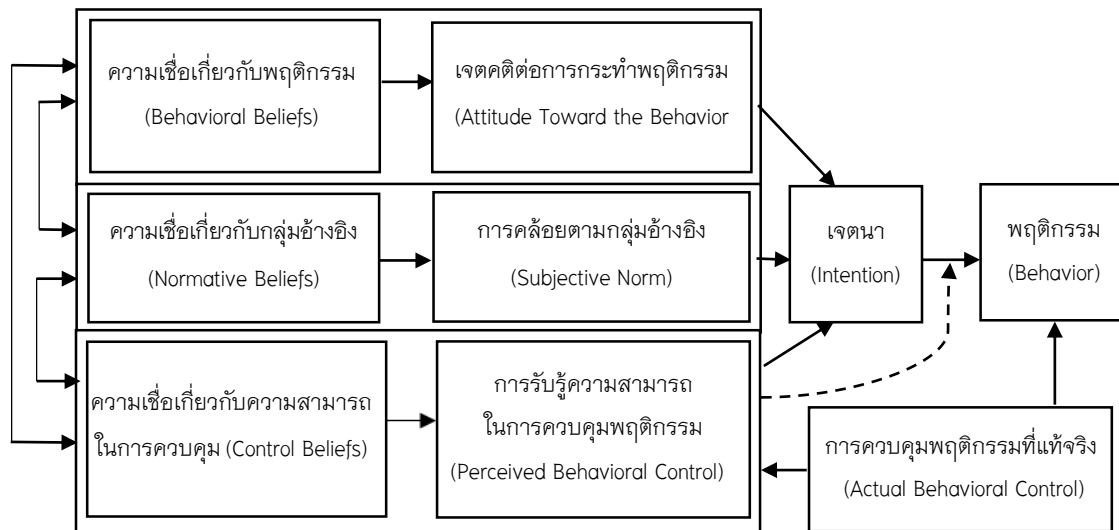
ส่วนพิธีกรรมบูชาองค์เทพ ตามศาสนาพราหมณ์ฮินดู ที่คนไทยให้ความสนใจ และเป็นที่ยอดนิยม ได้แก่ พิธีกรรมบูชาองค์พระพิฆเนศ และพระแม่ลักษมี ทั้งนี้เชื่อกันว่า พระพิฆเนศเป็นเทพแห่งความสำเร็จผู้ทรงบันดาลความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ ความปรารถนา ตลอดจนขจัดปัดเป่าปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ แก่ผู้บูชา (เฉลิมทศพล เจริญสุข, ม.ป.ป.) ส่วนพระแม่ลักษมี เชื่อกันว่าเป็นเทวีแห่งสิริมงคลผู้ทรงประทานพรด้านความสมหวังในความรัก ความงาม วาสนา และความอุดมสมบูรณ์ในโภคทรัพย์และสุขภาพ (กิตติ วัฒนมะหัทธม, 2549) ดังนั้นทั้ง 2 พระองค์จึงนับเป็นเทพเจ้าที่มีผู้นับถือมากในประเทศไทย ทั้งนี้ผู้บูชาพระพิฆเนศ และพระแม่ลักษมีนิยมจัดเครื่องบูชา คือ ขนมทุกชนิดที่มีกลิ่นหอม รสหวาน เน้นสีส้มสวยงามคละกัน หรือเน้นสีแดงหรือสีชมพู ผลไม้มงคล น้ำสะอาด นมจืด น้ำผึ้ง เนยก็ และนิยมบูชาด้วยดอกกุหลาบ ดอกบัว ธูป และกำยาน (กิตติ วัฒนมะหัทธม, 2549) แต่ในยุคสมัยที่เปลี่ยนไปสามารถใช้เทียนหอมแทนกำยานได้ และสิ่งสำคัญห้ามถวายเนื้อสัตว์

การมูเตลูในมุมมองทางพฤติกรรมศาสตร์กับการวิจัย

ปัจจุบันพฤติกรรม “การมูเตลู” ของคนในสังคมไทย มีความสลับซับซ้อน และมีความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยเชิงสาเหตุที่หลากหลาย ดังนั้นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับ “การมูเตลู” จึงควรใช้หลักการของสาขาพฤติกรรมศาสตร์ ที่เน้นการวิเคราะห์พฤติกรรม โดยประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่หลากหลาย ทั้งนี้สาขาพฤติกรรมศาสตร์ เป็นสาขาที่ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ โดยใช้วิธีการศึกษาที่เป็นวิทยาศาสตร์ มีการตั้งข้อสรุปเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์พร้อมทั้งการทดสอบหาข้อมูลสนับสนุนเพื่อสร้างความเข้าใจ อธิบายหรือพยากรณ์พฤติกรรมนั้น ๆ ทั้งนี้การศึกษาทางพฤติกรรมศาสตร์มีทฤษฎีหนึ่งที่น่าสนใจอย่างแพร่หลาย และเป็นที่ยอมรับ ได้แก่ ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) (อนุวัตร จุลินทร และคณะ, 2562)

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TRB) ถูกเปิดตัวเมื่อ 39 ปีที่แล้ว ในค.ศ. 1985 และตั้งแต่นั้นมาทฤษฎีนี้ถูกใช้เป็นรูปแบบในการทำนายพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์บ่อยที่สุด โดยทฤษฎีนี้ถูกอ้างอิงถึง 22 ครั้งในปีค.ศ. 1985 และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนในปีค.ศ. 2010 ถูกอ้างอิงถึงถึง 4,550 ครั้ง ในงานวิชาการต่าง ๆ ทั่วโลก (Ajzen, 2011) ทฤษฎีนี้ (TRB) ถูกพัฒนามาจากทฤษฎีทัศนคติหลายคุณลักษณะ (TMA) และทฤษฎีการกระทำที่มีเหตุผล (TRA)

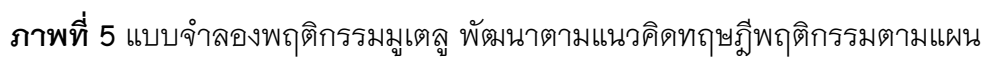
ซึ่งเป็นทฤษฎีจิตวิทยาสังคมที่อธิบายกระบวนการตัดสินใจเชิงพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมุ่งหมายให้เข้าใจและทำนายพฤติกรรมของบุคคล โดยให้เหตุผลว่า มนุษย์ส่วนใหญ่แสดงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากเจตนา (Intension) ของแต่ละบุคคล (Zhang, 2018) หากบุคคลมีเจตนาในการกระทำสูงก็มีโอกาสที่คนจะทำพฤติกรรม ในเรื่องนั้น ๆ มากขึ้น ทั้งนี้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (TRB) ถูกพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง จนปัจจุบันมีรูปแบบจำลองดังภาพที่ 4 (Ajzen, 2006)

ภาพที่ 4 แบบจำลองทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน

หมายเหตุ: จาก <https://www.researchgate.net/publication/235913732>

จากแบบจำลองทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนในภาพที่ 4 สามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ว่า ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน กล่าวว่า การแสดงพฤติกรรมของบุคคลได้รับอิทธิพลจากเจตนา (Intention) หรือความตั้งใจแสดงพฤติกรรม และสิ่งที่มีอิทธิพลต่อเจตนาหรือความตั้งใจแสดงพฤติกรรม ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 3 ประการ ได้แก่ เจตคติต่อการกระทำพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงหรือบรรทัดฐานของบุคคลเกี่ยวกับพฤติกรรม และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม โดยการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมมีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งปัจจัยหลัก 3 ประการดังกล่าว เกิดขึ้นได้โดยความเชื่อ 3 ประการ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง และความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุม (Fishbein and Ajzen, 2010; อ้างถึงใน วิวัฒน์ จันทร์กิ่งทอง, 2557) ดังนั้น ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TRB) สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการอธิบายให้เข้าใจถึงพฤติกรรมมนุษย์ว่า เกิดจากสาเหตุ หรือปัจจัยใดบ้างตามภาพที่ 5

1. เจตคติต่อการมูเตลู หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อการทำพฤติกรรมมูเตลู ซึ่งสามารถมีได้ทั้งความคิดเห็นเชิงบวก หรือเชิงลบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความคาดหวังต่อการมูเตลู และผลที่ได้รับจริงจากการมูเตลู ดังนั้น หากบุคคลคาดหวังว่าการมูเตลูในครั้งนั้นทำให้ตนเอง ได้ในสิ่งที่ปรารถนา และผลที่ได้รับจริงมีความสอดคล้อง ส่งผลให้บุคคลนั้นเกิดความคิดเชิงบวก และหากความคาดหวังในครั้งนั้นไม่สอดคล้องกับผลที่ได้รับจริง ส่งผลให้บุคคลนั้นเกิดความคิดเชิงลบ

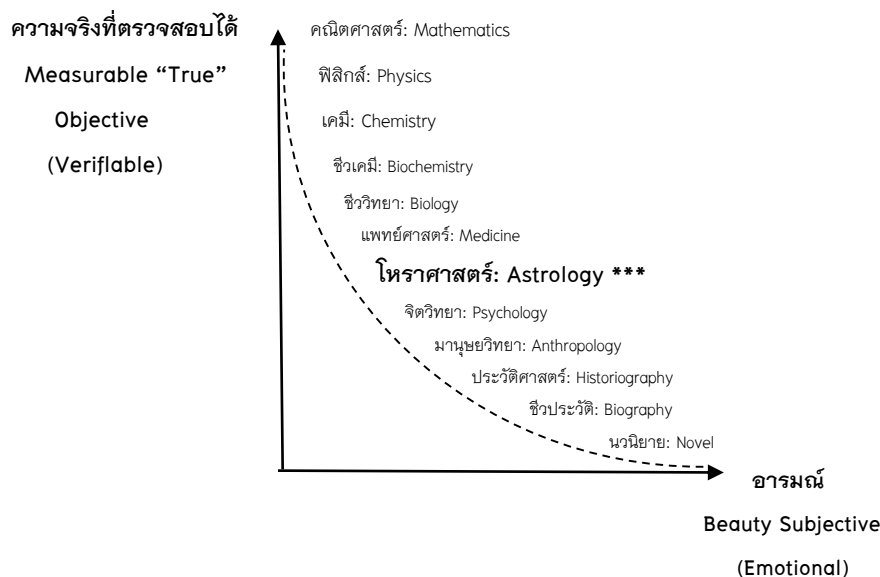
2. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกตามสังคมหรือบุคคลรอบข้าง เช่น พ่อ แม่ พี่น้อง ญาติ เพื่อน คนรัก ดารา ที่เราอยากเป็นเหมือนเขาเหล่านั้นในลักษณะบางประการ หรือถูกถ่ายทอดมาจากสังคมและบุคคลรอบข้างที่บุคคลนั้นเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ดังนั้นในการอธิบายพฤติกรรมมนุษย์ จึงสามารถอธิบายได้ว่า บุคคลเลือกแสดงพฤติกรรมมนุษย์ตามกลุ่มอ้างอิง (สังคมหรือบุคคลรอบข้าง) ที่เห็นว่าตนเองสามารถกระทำตามได้ และกลุ่มอ้างอิงนั้นได้รับความสุขหรือความสำเร็จจากการทำตาม

3. การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมมูเตลู หมายถึง การที่บุคคลประเมินความสามารถของตนเองเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมมูเตลูในครั้งนั้นว่า สามารถทำได้ง่ายหรือยาก และสามารถแสดงพฤติกรรมมูเตลูได้อย่างเหมาะสม โดยประเมินจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น เงิน ความสะดวก ความน่าเชื่อถือของการมูเตลูสิ่งนั้น

ซึ่งทั้งเจตคติต่อการมูเตลู การคล้อยตามกลุ่มข้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมมูเตลู ส่งอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการทำพฤติกรรมมูเตลู และความตั้งใจในการทำพฤติกรรมมูเตลูส่งผลอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมมูเตลู อีกทั้งในแบบจำลอง

พฤติกรรมมูเตลูเห็นได้ว่า เจตคติต่อการมูเตลู และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ส่งผลอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมมูเตลูเช่นเดียวกัน นั่นหมายความว่า บุคคลที่มีพฤติกรรมมูเตลู เกิดจากความตั้งใจในการทำพฤติกรรมมูเตลู โดยมีปัจจัยพื้นฐานร่วมได้แก่ เจตคติต่อการมูเตลู การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมมูเตลู

นอกจากนี้ยังพบว่า การมูเตลูสามารถค้นคว้าศึกษาผ่านการวิจัยได้หลากหลายแง่มุม ดังเช่น ธุรกิจและสินค้าที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ การท่องเที่ยวบนฐานความเชื่อ โดยใช้หลักการทางพฤติกรรมศาสตร์เข้าไปประยุกต์ในการทำวิจัยได้ เช่น ทฤษฎีและตัวแปรทางจิตวิทยาสังคมวิทยา การศึกษา เศรษฐกิจ อีกทั้งจากการศึกษาค้นคว้า พบว่า ทั้งในและต่างประเทศ มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมมูเตลูไว้หลากหลายแง่มุม ดังเช่น งานวิจัยในประเทศไทยเรื่อง คตินิยมของธุรกิจและสินค้าที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ (বেনาซิต เพียรรักษ์ และศรัณย์ ชิตลักษณ์, 2564) งานวิจัยในต่างประเทศเรื่อง Integrating Tarot readings into counselling and psychotherapy (Inna, 2005) เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการบูรณาการการอ่านไพ่ทาโรต์ เพื่อใช้ในการให้คำปรึกษาและการบำบัดทางจิต พบว่า “ไพ่ทาโรต์” สามารถเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ให้คำปรึกษา/ผู้บำบัด กับผู้รับการปรึกษา/ผู้รับการบำบัด ช่วยในการถอดรหัสและทำความเข้าใจความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และพฤติกรรมของผู้รับการปรึกษา/ผู้รับการบำบัด โดยผ่านกระบวนการตีความและการสร้างความหมาย และจากงานวิจัยเรื่อง Pearson-to-Pearson Astrology: Energy Factors in Love, Sex, and Compatibility. (Arroyo, 2007; อ้างถึงใน รุจิกาญจน์ สานนท์, 2559) อธิบายว่า โหราศาสตร์ถูกจัดว่าเป็นศาสตร์ที่อยู่ระหว่างความจริงที่สามารถพิสูจน์ได้กับจินตนาการ อารมณ์และความรู้สึก ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างโหราศาสตร์กับศาสตร์ต่าง ๆ

หมายเหตุ: จาก ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อเจตคติเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการโหราศาสตร์ในประเทศไทย (เลขหน้า 80), โดย รุจิกาญจน์ สานนท์, 2559, มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จากภาพที่ 6 แสดงถึงความเป็นจริงของโหราศาสตร์ว่า เป็นศาสตร์ที่อยู่ระหว่างความจริงที่สามารถตรวจสอบหรือวัดผลได้กับความรู้สึกทางอารมณ์ ซึ่งทำให้พบความเชื่อมโยงระหว่างโหราศาสตร์ จิตวิทยา มานุษยวิทยา ปรัชญา และวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับในปัจจุบันประเทศไทยมีนักวิชาการและนักวิจัยที่ศึกษาถึงการบูรณาการด้านโหราศาสตร์ในศาสตร์ต่าง ๆ โดยเฉพาะบูรณาการกับศาสตร์ด้านจิตวิทยา เช่น โหราศาสตร์กับการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา จิตวิทยากับการพยากรณ์โชคชะตา ซึ่งจากงานวิจัยในด้านนี้ พบว่า สามารถใช้โหราศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลที่มารับการปรึกษาได้ แต่ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของปัญญาที่แท้จริง ดังเช่นงานวิจัยเรื่อง การปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อลดความทุกข์ (ณัฐณัช แก้วสลิก, 2561) และงานวิจัยเรื่อง กระบวนการให้คำปรึกษาของนักโหราศาสตร์ในสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติด้วยหลักพุทธสันติวิธี (วรธิดา สงขาว และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2563) ในทัศนะของผู้เขียนพบว่า ทั้ง 2 งานวิจัยใช้หลักการปรึกษาทางโหราศาสตร์โดยเน้นหลักการอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมคำสอนที่ครอบคลุมหลักธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนาทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ โดยสนับสนุนให้ผู้รับบริการเปิดประสบการณ์ด้วยการระบายถึงปัญหาหรือความทุกข์(ทุกข์) ประเมินตนเองอย่างถ่องแท้ ค้นหาสาเหตุทุกข์ตามความเป็นจริง (สมุทัย) เชื่อมมั่นและเต็มใจที่จะพัฒนาตัวเอง(นิโรธ) เพื่อสามารถเผชิญปัญหาปัจจุบันและอนาคต (มรรค) ทั้งนี้หลักการอริยสัจ 4 เป็น 1 ในหลายหลักธรรมที่ใช้ในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ด้านการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่ผสมผสานและสังเคราะห์ระหว่างองค์ความรู้ทฤษฎีจิตวิทยาตะวันตกเข้ากับหลักธรรมทางพุทธศาสนาของโลกตะวันออก โดยรองศาสตราจารย์ดร.โสริช โพธิ์แก้ว เป็นผู้ริเริ่มพัฒนาและวางรากฐาน เรียนรู้และลงมือปฏิบัติ จนเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เรียกว่า การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธที่มีหลักพุทธธรรมเป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานในการทำงาน โดยแบ่งเป็น 2 มิติ คือ มิติการพัฒนาความเจริญงอกงามของบุคคล (Personal Growth) และมิติการแก้ปัญหา (Problem Solving) (คณะจิตวิทยา, 2567)

จากที่กล่าวมาทั้งหมด ประกอบกับการศึกษาค้นคว้าและประสบการณ์จริงที่ได้เข้าไปปฏิสังสรรค์กับคนกลุ่มนี้ ในทัศนะของผู้เขียนพบว่า พฤติกรรมมูลเหตุของคนในสังคมไทยเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจและนับวันยิ่งขยายฐานกลุ่มคนในสังคมมากขึ้น ทั้งนี้รากฐานของพฤติกรรมมูลเหตุที่แท้จริง คือ “ความเชื่อ” ซึ่งความเชื่อของแต่ละคน เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ตามพื้นฐานของครอบครัว การศึกษา สังคม ประเพณี วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง ดังนั้น การปลูกฝังความรู้ คุณธรรมและจริยธรรมเพื่อพัฒนาปัญญาให้มีความเชื่ออย่างมีเหตุผล หรือที่เรียกว่า “พุทธจริต” จึงเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการความเชื่อของคนไทยให้อยู่บนฐานของปัญญา โดยมุ่งเน้นการสร้างวิจารณญาณในการคิดเพื่อตัดสินว่า สิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดไม่ควรเชื่อ และไม่นำการมูเตลูไปเปียดเบียนและแสวงหาผลประโยชน์จากผู้อื่น แต่สามารถ

ใช้ข้อมูลหรือสิ่งต่าง ๆ ในการมูเตลู มาเป็นข้อมูลประเภทหนึ่งในการตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ หรือนำมาใช้ในการเป็นกุศโลบายในการเชื่อเพื่อกระทำความดีและพัฒนาตนเองต่อไป ตลอดจน ในการพัฒนาสังคมและประเทศโดยผ่านกระบวนการวิจัยได้หลากหลายแง่มุม

บทสรุป

จากการนำเสนอบทความเกี่ยวกับ “การมูเตลูในสังคมไทย: มุมมองทางพฤติกรรมศาสตร์” ผู้เขียนได้นำเสนอถึงความเป็นมา ความหมาย ประเภทของการมูเตลูในสังคมไทย และอธิบาย ปรากฏการณ์นี้ในแง่มุมทางพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งสรุปได้ว่า การมูเตลูในสังคมไทยเป็นปรากฏการณ์ที่มีความซับซ้อนหลากหลายมิติ และเป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่น่าสนใจ สามารถศึกษาวิจัย เพื่อทำความเข้าใจ อธิบาย และทำนายพฤติกรรมดังกล่าวโดยผ่านหลักการทางพฤติกรรมศาสตร์ อันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ ตลอดจนสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการตัดสินใจ ทางด้านธุรกิจ สินค้า การท่องเที่ยว และสามารถประยุกต์ใช้ในการศึกษาทางวิชาการกับศาสตร์อื่น ๆ เช่น การให้คำปรึกษา การบำบัด

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2552). *พิธีกรรมและประเพณี*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กวิณณา บุญทิพย์. (2565, 29 พฤษภาคม). *แผนธุรกิจ MAMAMU (มามามู) แพลตฟอร์มออนไลน์ ที่ให้บริการด้านความเชื่อ*. <https://archive.cm.mahidol.ac.th/handle/123456789/4758>
- กิตติ วัฒนมะหาดม. (2549). *คู่มือบูชาเทพ*. สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- ขวัญจิต ศติวงศาโรจน์. (2566). มูเตลู : การเท้าทันสื่อ. *วารสาร ICEM E-Bulletin*. (4), 1–3.
- คณะจิตวิทยา. (2567, 6 ตุลาคม). *การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธ (Buddhist–Counseling)*. <https://www.psy.chula.ac.th/en/feature-articles/buddhist-counseling/m>
- จักราพิชญ์ อัดโน. (2565). *ตำราพรหมชาติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). บริษัท วารา พับลิชชิ่ง จำกัด.
- เฉลิมทศพล เจริญสุข. (ม.ป.ป.). *พระพิฆเนศวรแบบสมบูรณ์*. บริษัทสำนักพิมพ์ เพชรกระรัต จำกัด.
- ณัฐณัช แก้วพลีก. (2561). *การปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อลดความทุกข์* [วิทยานิพนธ์พุทธศาสนดุฎิบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นิชมน สารพันธ์, จรัส ลีกา, พระมหาไพฑูริย์ สิริธมฺโม และพระมหาจิณกมล อภิตโน (เป็นสุข). (2564). โหราศาสตร์กับการดำเนินชีวิต. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. 8(4), 58–68.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2565ก, 15 พฤษภาคม). *เปิดที่มา “มูเตลู” คืออะไร ทำไมใครๆ ก็หันมาเป็นสายมู*. <https://www.thairath.co.th/horoscope/belief/2355760>

- ไทยรัฐออนไลน์. (2565ข, 19 พฤษภาคม). เปิดใจสายมูยุคดิจิทัลมาแรงแต่ทำไมคนยุคใหม่ยังอิน
เรื่องดวง. <https://www.thairath.co.th/lifestyle/life/2294431>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2565ค, 29 พฤษภาคม). เศรษฐกิจสายมู ซอฟต์พาวเวอร์ไทย เจาะตลาดต่างชาติ
อยากสมหวัง ได้ตั้งใจ. <https://www.thairath.co.th/scoop/culture/2651061>
- นราบดีนทร์ ศิริวารินทร์. (2563). การออกแบบและพัฒนาเครื่องประดับแหวนมงคลตามหลักเลข
ศาสตร์ไทย [ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นฤพนธ์ ด่วงวิเศษ. (2565, 29 พฤษภาคม). มูเตลู: มานุษยวิทยาของเครื่องรางของขลังและโชคความ.
<https://www.sac.or.th/portal/th/article/detail/328>
- นัชพล คงพันธ์ และพระมหาศุภฤกษ์ สุภททจาโร (สีวันคำ). (2563). พิธีกรรมทางศาสนากับการ
การปฏิบัติตนนิสิตสังคมศึกษายุคโลกาภิวัตน์. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัย
สงฆ์นครสวรรค์. 8(2), 259–270.
- นิติกฤตย์ กิตติศรีวรนนท์. (2560). DECODER+: ถอดรหัสพลังตัวเลขสร้างแรงดึงดูดความสำเร็จ.
ทางหุ่นส่วนจำกัด เบอร์รับโชค ดอท คอม.
- เบนาศิต เพียรรักษ์ และศรัณย์ ชิติลักษณ์. (2564). คตินิยมของธุรกิจและสินค้าที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ.
วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 10(3), 14–25.
- รุจิกาญจน์ สานนท์. (2559). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อเจนาเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ
โหราศาสตร์ในประเทศไทย [วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต]. มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- ลักษณ์ ราชสีห์. (2565). สมบัติพญานาคราช. บริษัท ร.ศ.221 พับลิเคชั่น จำกัด.
- ลักษณ์ เรขานิเทศ. (2561). คัมภีร์โหราศาสตร์ไทย : ภาคพื้นฐาน 1 จักรราศีแห่งดวงชะตา. บริษัท
ร.ศ.221 พับลิเคชั่น จำกัด.
- วรรธิดา สงขาว และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2563). กระบวนการให้คำปรึกษาของนักโหราศาสตร์
ในสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ ด้วยหลักพุทธสันติวิธี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์
มจร. 8(4), 1539–1551.
- วิวัฒน์ จันทร์กิ่งทอง. (2557). ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนกับความภักดีของนักท่องเที่ยว. วารสาร
มหาวิทยาลัยศิลปากร. 34(2), 131–146.
- หมอน้อย โหราศาสตร์ไทย. (2566, 15 มิถุนายน). อ่านดวงได้เองง่ายๆ แค่รู้ 5 อย่างนี้.
<https://aduang.co/horoscope/16682>
- อนุวัตร จุลินทร, ดุษฎี โยเหลา และเพชรรัตน์ ไสยสมบัติ. (2562). ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล
และทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน: การนำไปประยุกต์ใช้ด้านธุรกิจ. วารสารมนุษยศาสตร์
สังคมศาสตร์ และศิลปะ. 12(5), 128–145.

- Ajzen, I. (2011). The theory of planned behavior: Reactions and reflections”. *Psychology and Health*. 26(9), 1113–1127.
- Ajzen, I. (2006, June 15). Constructing a Theory of Planned Behavior Questionnaire.
<https://www.researchgate.net/publication/235913732>
- Inna, S. (2005). Integrating Tarot readings into counselling and psychotherapy. *Spirituality and Health International*. 6(2), 81–94.
- Zhang, K. (2018). Theory of Planned Behavior: Origins, Development and Future Direction. *International Journal of Humanities and Social Science Invention*. 7(5), 76–83.

การเสริมสร้างความสามารถการเรียนรู้แบบสืบเสาะด้วยเทคโนโลยีบูรณาการ การสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดลำปาง

พิสิทธ์ ฌอน บัวนก¹ พงศ์วัชร พงกันทา^{2*} และ กนิษฐ์กานต์ ปั่นแก้ว¹

¹สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

²สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

*Corresponding Author E-mail: pongwat@lpru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการนำเสนอเทคโนโลยีที่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้แบบสืบเสาะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้แบบสืบเสาะให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80.00/80.00 2) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนก่อนและหลังการใช้เทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม และ 3) ศึกษาความสามารถในการเรียนรู้แบบสืบเสาะของผู้เรียนหลังใช้เทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จำนวน 30 คน โดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลากชั้นเรียน แผนการทดลอง One Group Pretest-Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ คือ แอปพลิเคชันการเรียนรู้ แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ สถิติที่ใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (M) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และ t -test

ผลการวิจัยพบว่า 1) เทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม มีประสิทธิภาพ 80.00/82.00 เป็นไปตามเกณฑ์ 80.00/80.00 2) กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการฝึกด้วยเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพมีทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) กลุ่มตัวอย่างที่รับการฝึกด้วยเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพมีความสามารถในการเรียนรู้แบบสืบเสาะอยู่ในระดับมาก ($M = 4.20$) ด้านที่สูงสุด คือ ด้านการสร้างความสนใจ ($M = 4.25$)

คำสำคัญ: การเรียนรู้สืบเสาะ เทคโนโลยีบูรณาการสร้างภาพ ความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม

Enhancing Inquiry Based Learning Ability with Visualization Integrated Technology in Multicultural and Religion Setting Lampang Province

Fisik Sean Buakanok¹ Pongwat Fongkanta^{2*} and Kanitkan Pankaew¹

¹Department of Educational Technology and Communications, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University

²Department of Educational Research and Evaluation, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University

*Corresponding Author E-mail: pongwat@lpru.ac.th

Abstract

This research article presents a technology that could enhance the ability of inquiry-based learning. The present study was conducted to achieve the following aims: 1) to develop a technology for integrating visualization in multicultural settings according to the 80.00/80.00 criterion; 2) to compare analytical thinking abilities before and after using a technology for integrating visualization in multicultural settings; and, 3) to study the ability in inquiry-based learning after using a technology for integrating visualization in multicultural settings. The sample group consisted of 30 Lampang Rajabhat University students derived via simple random sampling by lottery method to select participants from the whole class. The experimental design employed was One Group Pretest – Posttest Design. The tools used were learning applications and tests. The statistics used were percentage, mean (*M*), Standard Deviation (*SD*), and t-test.

The results of the study were as follows: 1) The results of technology for integrating visualization in multicultural settings were found to yield efficiency value of 80.00/82.00 according to the 80.00/80.00 criterion. 2) The participants in sample group trained with the technology for integrating visualization in multicultural settings were found to have higher analytical thinking skills after studying than before with significant coefficient of .05. and 3) The participants who used the technology for integrating visualization in multicultural settings demonstrated a strong aptitude for inquiry-based learning, with an average score of 4.20 (*M* = 4.20), with the aspect of engagement garnered the highest mean score of 4.25 (*M* = 4.25).

Keywords: Inquiry Learning, Visualization Integrated Technology, Multicultural and Religion Setting

Received: 8 August 2023

Revised: 26 February 2024

Accepted: 9 April 2024

บทนำ

ภาพถ่ายเข้ามาเกี่ยวพันในชีวิตประจำวันของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากภาพถ่ายเป็นสื่อสำคัญในการถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูลความรู้ ปรัชญาแนวคิด ศาสนาวัฒนธรรม และความรู้สึกไปยังผู้ชมภาพ ทำให้เกิดความเข้าใจในความหมายที่ซ่อนอยู่ “ภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม” หมายถึง ภาพที่สะท้อนความหลากหลายของมนุษย์ในอวกาศปฏิกิริยาต่าง ๆ อาจเป็นผลมาจากเชื้อชาติ ศาสนา เพศสภาพ และชนชั้นทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากวัฒนธรรมของเขา การชมภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมจะทำให้เข้าใจวิถีชีวิตของกลุ่มคนเหล่านั้น (Bank, 1995) ตามประวัติการสื่อความหมายของมนุษย์ พบว่ามนุษย์รู้จักการใช้ภาพในการติดต่อสื่อสารทำความเข้าใจระหว่างกันและกัน ก่อนที่มนุษย์จะรู้จักการใช้ภาษาพูด และภาษาเขียน โดยโยฮัน อมอส คอมินีนุส (Johann Amos Comenius) เป็นบุคคลแรกที่ได้นำภาพมาประกอบบทเรียนในหนังสือ *Orbis Pictus* ซึ่งถือได้ว่าเป็นหนังสือเล่มแรกของโลกที่มีภาพประกอบจุดประสงค์ คือ เพื่อให้ผู้อ่านได้มองเห็นภาพที่เป็นรูปธรรม เข้าใจในเนื้อหาสาระได้ถูกต้องยิ่งขึ้น (Needham, 2015) การนำภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมที่ถูกถ่ายไว้ในเหตุการณ์ต่าง ๆ มาเป็นสื่อจึงสามารถสื่อสารสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้นในเหตุการณ์นั้น ๆ ได้เป็นประโยชน์ในการเรียนรู้

แนวคิดในการนำภาพความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้ที่เรียกว่า การเรียนรู้แบบสืบเสาะ เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองโดยมีพื้นฐานสำคัญจากการคิดวิเคราะห์จากภาพที่เห็น (Yamthap & Siripon, 2022) เมื่อรวมกับประสบการณ์ของผู้เรียนเองจะนำไปสู่ข้อมูลมหาศาลที่ซ่อนอยู่ข้างหลังภาพ เมื่อผู้เรียนพัฒนาการคิดวิเคราะห์ได้ก็จะส่งต่อไปสู่ความสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของเรียนรู้แบบสืบเสาะแบบ 5E (Engagement, Exploration, Elaboration, Elaboration and Evaluation) เริ่มจากภาพได้สร้างความสนใจ (Engagement) ซึ่งนำไปสู่การสำรวจและค้นหา (Exploration) เพื่อที่จะทำการอธิบายและลงข้อสรุป (Elaboration) ในประเด็นและมุมมองที่สนใจ และมีโอกาสนำความรู้ที่ได้เกี่ยวกับประเด็นนั้นไปใช้กับสถานการณ์ใหม่ ๆ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาเรียกว่าเป็นการขยายความรู้ (Elaboration) สุดท้ายทำการประเมินผลความเข้าใจ (Evaluate) (Gerges, 2022) การนำภาพที่ถูกถ่ายไว้ตามความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมมาเป็นสื่อเสริมสร้างการเรียนรู้แบบสืบเสาะจะกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยการค้นพบ (Trilling & Fadel, 2021)

การนำภาพมาใช้ในวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้แบบสืบเสาะจำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีมาบูรณาการ โดยเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภาพมีหลากหลายประเภท แต่ละประเภทมีความสามารถและข้อจำกัดแตกต่างกันไป โดยต้องพิจารณาความเหมาะสมกับผู้เรียนยุคปัจจุบัน

ข้อดีของแอปพลิเคชันกับการเรียนรู้ คือ การเข้าถึงที่สะดวก แอปพลิเคชันสามารถใช้งานได้บนอุปกรณ์พกพา เช่น สมาร์ทโฟนและแท็บเล็ต ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลาโดยไม่ต้องจำกัดอยู่แค่ในห้องเรียน สามารถสร้างการเรียนรู้แบบโต้ตอบช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น สนับสนุนการประเมินผลแบบเรียลไทม์ช่วยให้นักเรียนสามารถทราบผลการเรียนรู้ของตนเองได้ทันที (ฟิลิกส์ ฌอน บั๊กนุก, 2564) จึงเป็นที่น่าสนใจว่า การเสริมสร้างความสามารถการเรียนรู้แบบสืบเสาะด้วยเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม ในรูปแบบแอปพลิเคชันจะมีลักษณะอย่างไร และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือไม่

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดลำปาง มาเป็นสื่อในการพัฒนาการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้แบบสืบเสาะแบบ 5E โดยนำเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในรูปแบบแอปพลิเคชันมาใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ ค้นคว้าหาความรู้ คิดหาเหตุผลจนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้แบบสืบเสาะให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80.00/80.00
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนก่อนและหลังการใช้เทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม
3. เพื่อศึกษาความสามารถในการเรียนรู้แบบสืบเสาะของผู้เรียนหลังใช้เทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม

สมมุติฐานการวิจัย

1. เทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้แบบสืบเสาะมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80.00/80.00
2. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนเพิ่มขึ้นหลังใช้เทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม
3. เทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้แบบสืบเสาะในระดับมาก

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับอุดมศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ รหัส 63 มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จำนวน 360 คน

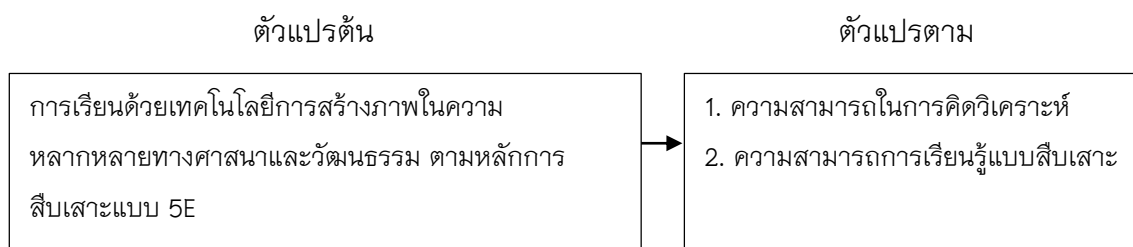
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลากชั้นเรียน ได้แก่ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ สาขาคอมพิวเตอร์ รหัส 63 จากนั้นได้มีการสอบถามการเข้าร่วมโดยความสมัครใจ ระหว่างดำเนินการหากนักศึกษาไม่สมัครใจจะเข้าร่วมการศึกษาแล้วสามารถถอนตัวได้ตลอดเวลา รวมถึงข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษาจะถูกปกปิด และไม่เปิดเผยแก่สาธารณชน สุดท้ายทำให้ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. **ตัวแปรต้น** ได้แก่ เทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม

2. **ตัวแปรตาม** ได้แก่ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการเรียนรู้แบบสืบเสาะ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) กลุ่มทดลองกลุ่มเดียว ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง วัดผลก่อนและหลังทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง

$$O_1 \longrightarrow X \longrightarrow O_2$$

O_1 = การวัดผลก่อนการทดลอง

X = การจัดกระทำตามวิธีทดลอง

O_2 = การวัดผลหลังการทดลอง

เครื่องมือวิจัยและตรวจสอบคุณภาพ

1. เทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม
โครงสร้างประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1.1 ส่วนเริ่มโปรแกรม ประกอบด้วย คำอธิบายสื่อ จุดประสงค์การเรียนรู้ คำแนะนำ
การใช้งาน และแบบทดสอบการคิดวิเคราะห์ก่อนเริ่มกิจกรรม

1.2 ส่วนการทำงานโปรแกรม เป็นส่วนฝึกทักษะคิดวิเคราะห์และเรียนรู้แบบสืบเสาะ
5 ขั้นตอน (5E) สร้างสถานการณ์ให้ผู้ใช้งานโปรแกรมเกิดความสงสัย โดยบูรณาการสร้างภาพ
ในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม 3 หมวด ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร อาคารสถานที่

1.3 ส่วนสิ้นสุดโปรแกรม ประกอบด้วย การสรุปคะแนนที่ได้ผ่านกิจกรรมทั้งหมด
การสรุปคะแนนที่ได้รับ ความรู้ที่ได้รับความจากการฝึกคิดวิเคราะห์ ข้อผิดพลาดจากการเรียนรู้

การตรวจสอบคุณภาพเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทาง
ศาสนาและวัฒนธรรม

ใช้การตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ และการทดสอบหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 ดังนี้

1) ตรวจสอบคุณภาพสื่อโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พบว่า โดยภาพรวมมีคุณภาพ
เหมาะสมสอดคล้องในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 ($M = 4.71$) ซึ่งด้านที่มีความเหมาะสม
สูงสุด คือ ด้านภาพและภาษาที่ใช้ในสื่อ และการวัดผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.73 ($M = 4.73$)
อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านเนื้อหา ($M = 4.67$)

2) หาประสิทธิภาพ (E_1/E_2) 3 ครั้ง แบบรายบุคคล กลุ่มเล็ก และภาคสนาม (ธีระยุทธ์
หมั่นหลี่, 2564) เป็นการทดสอบว่าสื่อมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80.00/80.00 ซึ่ง 2 ครั้งแรก
เป็นการตรวจสอบกลุ่มอื่นที่มีบริบทคล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่าง ก่อนนำไปใช้จริงในขั้นการทดลอง
ครั้งที่ 3 ภาคสนาม (Field Group Testing) ซึ่งทดสอบประสิทธิภาพกับกลุ่มตัวอย่างจริง

2. แผนการจัดกิจกรรม เพื่อนำมาประกอบการใช้กับเทคโนโลยีการสร้างภาพ
ในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 3 แผน ดังนี้ แผนที่ 1 เครื่องนุ่งห่ม แผนที่ 2
อาหาร และแผนที่ 3 อาคารสถานที่ โดยแต่ละแผนใช้เวลาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2 สัปดาห์ ๆ ละ
4 ชั่วโมง รวมใช้เวลาทั้งหมด 6 สัปดาห์ แต่ละแผนประกอบด้วย 3 ส่วน ที่ผู้สอนต้องดูแล ดังนี้

2.1 การนำเข้าสู่งิจกรรม เป็นช่วงพูดคุย สร้างความพร้อมก่อนเริ่มกิจกรรม

2.2 กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นช่วงของการดำเนินการเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชัน

2.3 สรุปกิจกรรม เป็นช่วงสรุป อธิบาย ไขข้อสงสัย การวัดและประเมินผล

การตรวจสอบคุณภาพแผนการจัดกิจกรรมใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)
5 (มากที่สุด) 4 (มาก) 3 (ปานกลาง) 2 (น้อย) และ 1 (น้อยที่สุด) (Likert, 1967) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน
ในประเด็นเนื้อหาการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินคุณภาพ แผนการจัดกิจกรรม

รายการประเมิน	N = 3		
	M	SD	แปลความ
1. เนื้อหาและการเรียนรู้	4.60	0.32	มากที่สุด
2. กิจกรรมการเรียนรู้	4.72	0.48	มากที่สุด
3. การวัดและประเมินผล	4.55	1.05	มากที่สุด
รวมเฉลี่ยทุกรายการ	4.62	0.62	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ในภาพรวม แผนการจัดกิจกรรมเหมาะสมระดับมากที่สุด ($M = 4.62$) ด้านที่เหมาะสมสูงสุด คือ กิจกรรมการเรียนรู้ ($M = 4.72$) อยู่ระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านเนื้อหา ($M = 4.60$) อยู่ระดับมากที่สุด และต่ำสุด คือ ด้านการวัดประเมินผล ($M = 4.55$) แต่ยังคงอยู่ในระดับมากที่สุด

3. แบบทดสอบการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังเรียน ซึ่งถูกบรรจุไว้ในเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพ วัดการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนเมื่อเข้าสู่โปรแกรมครั้งแรก และวัดหลังเรียนเมื่อเรียนครบทุกเรื่อง เป็นข้อสอบอัตนัย 10 ข้อ 50 คะแนน ตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น 0.75 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.25–0.83 และค่าความยาก 0.30–0.70

4. แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับความสามารถในการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5 ด้าน ๆ ละ 4 ข้อ รวมเป็น 20 ข้อ ได้แก่ ด้านการสร้างความสนใจ ด้านการสำรวจและค้นหา ด้านการอธิบาย ด้านการขยายความรู้ และด้านการประเมินผล เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) (Likert, 1967) เสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับความสามารถเรียนรู้แบบสืบเสาะ ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.52$)

การดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย มีขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นศึกษาข้อมูล แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การสร้างเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในรูปแบบแอปพลิเคชัน จากเอกสารวิชาการ ตำรา งานวิจัยต่าง ๆ

2) ขั้นการออกแบบเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพความหลากหลายทางศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้หลักการเรียนรู้แบบสืบเสาะ (5E) และการพัฒนาการคิดวิเคราะห์

3) ขั้นดำเนินการพัฒนาเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม ตามแนวทางการเรียนรู้แบบสืบเสาะ (5E) ที่ได้ออกแบบไว้ ทำการประเมินคุณภาพ และหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 ตามเกณฑ์ 80.00/80.00 ทำการแก้ไขปรับปรุง

4) ขั้นตอนการทดลองใช้เทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมกับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ตามแผนการเรียนรู้เป็นเวลา 6 สัปดาห์ วัดผล การคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังการทดลองในสัปดาห์ที่ 1 และ 6 ด้วยแบบทดสอบการคิดวิเคราะห์ที่ อัตนัย 10 ข้อ 50 คะแนน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยสถิติ

5) ขั้นตอนประเมินผลหลังสิ้นสุดการทดลอง 6 สัปดาห์ ผู้เรียนประเมินตนเองเกี่ยวกับ ความสามารถทางการเรียนรู้แบบสืบเสาะ ด้วยแบบประเมินความสามารถในการเรียนรู้ แบบสืบเสาะ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) (Likert, 1967)

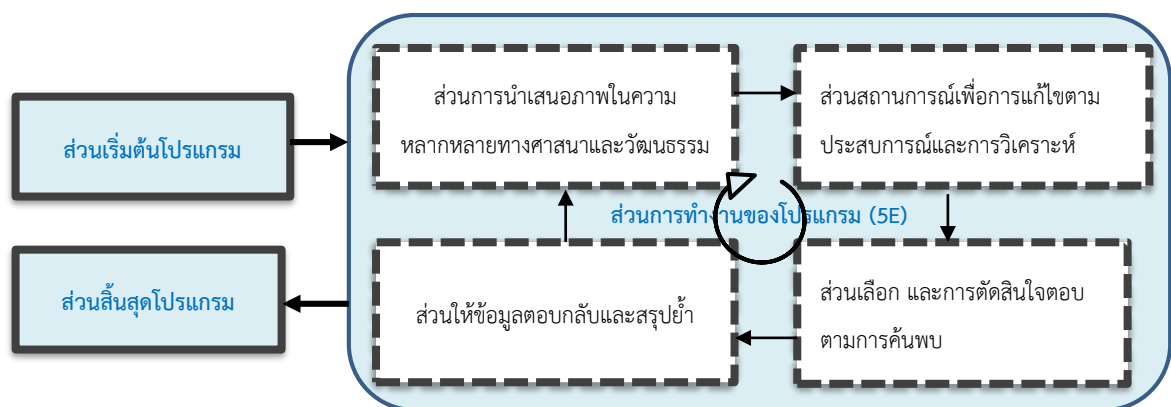
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (%) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์ข้อมูลสถิติ t-test แบบ Dependent Samples กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวเปรียบเทียบก่อนหลัง (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2550)

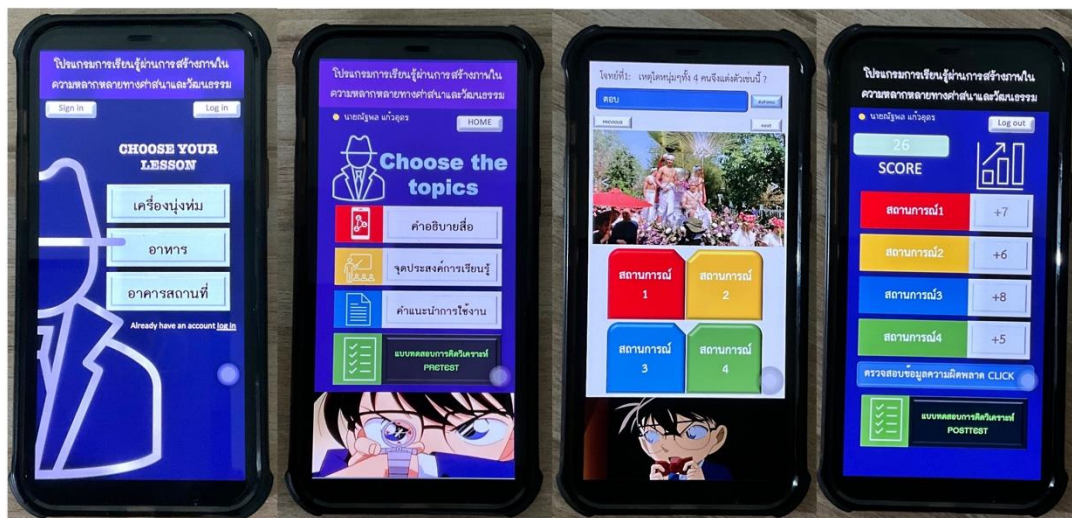
ผลการวิจัย

สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ผลการพัฒนาเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ส่งเสริมการเรียนรู้แบบสืบเสาะ มีโครงสร้างการทำงาน ภายในแอปพลิเคชัน แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนเริ่มต้นโปรแกรม ส่วนการทำงานของโปรแกรม ส่วนสิ้นสุดโปรแกรม ตามภาพที่ 1 และลักษณะรูปร่างภายนอกของแอปพลิเคชันจะเป็นดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โครงสร้างการทำงานภายในเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม ในรูปแบบแอปพลิเคชัน

หน้าแรก (Home)

ส่วนเริ่มต้นโปรแกรม

ส่วนทำงานโปรแกรม

ส่วนสิ้นสุดโปรแกรม

ภาพที่ 3 ลักษณะรูปร่างภาพนอกของแอปพลิเคชัน

นำแอปพลิเคชันไปทดลองและหาประสิทธิภาพจำนวน 3 ครั้ง แบบรายบุคคล (One-to-One Testing) จำนวน 3 คน และกลุ่มเล็ก (Small Group Testing) จำนวน 9 คน แบบภาคสนาม (Field Group Testing) กับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน ได้ผลดังนี้

แบบรายบุคคล (One-to-One Testing) ทดลองกับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง 3 คน โดยสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับสลากจากนักศึกษากลุ่มเก่ง ปานกลาง และอ่อน กลุ่มละ 1 คน เป็นให้ทดลองใช้และสะท้อนผลการใช้งาน พบว่า ขั้นตอนการเรียนรู้มีความสับสน ทำให้เข้าใจคลาดเคลื่อน จึงทำการปรับลำดับและขั้นตอนกิจกรรม ก่อนนำไปหาประสิทธิภาพแบบกลุ่มเล็ก

แบบกลุ่มเล็ก (Small Group Testing) ทดลองกับนักศึกษา 9 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง และไม่ซ้ำกับ 3 คนแรก ได้ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลประสิทธิภาพเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพ ตามเกณฑ์ 80/80 แบบภาคสนาม

N	ระหว่างเรียน			หลังเรียน			ค่าประสิทธิภาพ
	A	$\sum \square$	E_1	B	$\sum \square$	E_2	E_1/E_2
9	30	221	81.85	20	146	81.11	81.85/81.11

จากตาราง พบว่า คะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียนคิดเป็นร้อยละ 81.85 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 81.11 จึงมีประสิทธิภาพ 81.85/81.11 ตามเกณฑ์ 80.00/80.00

แบบภาคสนาม (Field Group Testing) กับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจริง ได้ผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลประสิทธิภาพเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพ ตามเกณฑ์ 80/80 แบบภาคสนาม

N	ระหว่างเรียน			หลังเรียน			ค่าประสิทธิภาพ
	A	$\sum \square$	E_1	B	$\sum \square$	E_2	E_1/E_2
30	30	720	80.00	20	492	82.00	80.00/82.00

จากตาราง พบว่า คะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียนของกลุ่มตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 80.00 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 82.00 จึงมีประสิทธิภาพ 80.00/82.00 ตามเกณฑ์ 80.00/80.00

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลเปรียบเทียบคะแนนการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

การสอบ	จำนวน นศ. (N)	ค่าเฉลี่ย (M)	SD	$\sum D$	$\sum D^2$	t-test
ก่อนเรียน	30	33.27	0.68	292	3,265	13.96*
หลังเรียน	30	43.61	0.39			

$t (.05, 29) = 1.6991$

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง พบว่า นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนเท่ากับ 33.27 ($M = 33.27$) และหลังเรียนเท่ากับ 43.61 ($M = 43.61$) ค่า t ที่คำนวณได้สูงกว่าในตารางแจกแจง แสดงว่า นักศึกษามีผลการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความสามารถในการเรียนรู้แบบสืบเสาะ หลังใช้เทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมในรูปแบบแอปพลิเคชัน นักศึกษาทำแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับความสามารถในการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5 ด้าน ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความสามารถในการเรียนรู้แบบสืบเสาะ

รายการประเมิน	N = 30		
	M	SD	แปลความ
1. ด้านการสร้างความสนใจ (Engage)	4.25	0.48	มาก
2. ด้านการสำรวจและค้นหา (Explore)	4.22	0.44	มาก
3. ด้านการอธิบาย (Explain)	4.21	0.43	มาก
4. ด้านการขยายความรู้ (Elaborate)	4.18	0.43	มาก
5. ด้านการประเมินผล (Evaluate)	4.17	0.49	มาก
รวมเฉลี่ยทุกรายการ	4.20	0.45	มาก

จากตาราง พบว่า ในภาพรวม ความสามารถในการเรียนรู้แบบสืบเสาะอยู่ในระดับมาก ($M = 4.20$) ด้านที่สูงที่สุด คือ ด้านการสร้างความสนใจ ($M = 4.25$) อยู่ระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการสำรวจและค้นหา ($M = 4.22$) อยู่ระดับมาก และด้านต่ำสุด คือ ด้านการประเมินผล ($M = 4.17$) อยู่ระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. การเสริมสร้างความสามารถการเรียนรู้แบบสืบเสาะด้วยเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดลำปาง มีเป้าหมายเพื่อหาเทคนิคการเรียนรู้แบบสืบเสาะผ่านแอปพลิเคชันสำหรับนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์เสริมสร้างความสามารถการเรียนรู้แบบสืบเสาะได้ด้วยตนเอง โดยในผลการดำเนินงานวิจัยสามารถบรรลุเป้าหมายได้ทุกวัตถุประสงค์ เทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมหรือแอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นนั้น มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.71$) และผ่านเกณฑ์ประสิทธิภาพสื่อ E_1/E_2 ($80.00/82.00$) สืบเนื่องจากในการบูรณาการภาพและการสร้างสรรค์กิจกรรมในแอปพลิเคชันมีความชัดเจนในขั้นตอน 5E ทั้งการเลือกภาพเพื่อการสร้างความสนใจ (Engage) นำเสนอคำถามที่กระตุ้นการสำรวจและค้นหา (Explore) นำไปสู่การหาข้อมูลเพื่ออธิบาย (Explain) รวมถึงจัดเตรียมสถานการณ์ต่าง ๆ ในแอปพลิเคชันให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้ที่สร้างขึ้นเปิดโอกาสขยายความรู้ (Elaborate) สุดท้าย มีการประเมินผล (Evaluate) เพื่อทราบระดับความสามารถของตน ทำให้แอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้น มีคุณภาพและประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการพัฒนาจำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการโค้ช (Coaching) ซึ่งเป็นอีกเทคนิคจำเป็นที่ช่วยดึงศักยภาพและประสิทธิภาพในการพัฒนาสื่อ (วลัยลักษณ์ คงพระจันทร์, 2562) ยิ่งไปกว่านั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะผ่านเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม

ในรูปแบบแอปพลิเคชัน นอกจากกระตุ้นผู้เรียนแล้ว ยังเป็นการใช้คุณสมบัติมีเดียที่มีข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และ วิดีทัศน์ สร้างความโดดเด่นและตอบสนองจินตนาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน (ฟิลิกส์ ฌอน บัวกนก, 2563)

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เนื่องจากการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาในเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพที่สร้างขึ้นกระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์นำไปสู่การหาคำตอบ (Goldston & Dantzler, 2021) ทำให้ผู้เรียนได้คิดและหาเหตุผลด้วยเงื่อนไขที่ซับซ้อนในสภาวะที่เปลี่ยนไป กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นส่วนบุคคลตามประสบการณ์ที่แตกต่างกัน สร้างการคิดวิเคราะห์และสร้างข้อสรุปด้วยตนเอง (Zepeda & Mayers, 2020) กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันมีหลักการ คือ การได้รับชมภาพและหาคำตอบของคำถามผ่านภาพที่มีสถานการณ์เงื่อนไขเปลี่ยนไป โดยผู้เรียนเลือกสถานการณ์ที่ต้องเผชิญเอง นอกจากเป็นการเรียนรู้แบบสืบเสาะรูปแบบ 5E แล้ว (Colette, 2019) ยังสนับสนุนการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เลือกและพิจารณาด้วยตนเองในสภาวะที่เปลี่ยนไป เช่นนี้ผู้เรียนจึงมีทักษะการคิดวิเคราะห์ที่สูงขึ้นเป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาการคิด (วัชร่า เล่าเรียนดี และคณะ, 2560)

3. ความสามารถในการเรียนรู้แบบสืบเสาะของผู้เรียน หลังกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดลำปางจากการประเมินตนเองและคำบอกเล่าของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้แบบสืบเสาะได้ดีขึ้นเนื่องจากความสามารถการคิดวิเคราะห์ที่ได้รับพัฒนา สอดคล้องกับ Rahmi & Alberida (2019) ที่กล่าวว่า การประยุกต์ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบสืบเสาะมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนเรียน ครูสามารถสร้างกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้มีความกระตือรือร้นมากขึ้นและฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ ผู้เรียนที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์ดี จะสามารถแยกแยะข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เลือกข้อมูลที่จำเป็นและเชื่อถือได้มาประกอบการเรียนรู้ และสอดคล้องกับชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2561) จากหนังสือ 80 นวัตกรรม การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวว่า นวัตกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์จะทำให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ได้เอง จากงานวิจัยครั้งนี้ยังพบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้แบบสืบเสาะ คือ ความอยากรู้อยากเห็น การใช้เทคโนโลยีการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมทำให้ผู้เรียนมีความสนใจมีแรงจูงใจในการสืบค้นข้อมูลด้วยตนเองมากขึ้น เพราะต้องการหาคำตอบจากภาพให้กับคำถามหรือข้อสงสัยของตนเอง เกิดทักษะการแก้ปัญหาสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่พบในระหว่างการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ และการใช้เทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในรูปแบบแอปพลิเคชัน ผู้เรียนจะสามารถเข้าถึง

และจัดการข้อมูลได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สามารถเข้าถึงข้อมูล ที่จำเป็นต่อการแก้ปัญหาบนโลกไซเบอร์ได้อย่างง่ายดาย แอปพลิเคชันจึงกลมกลืนกับผู้เรียนยุคดิจิทัลที่เกิดมาท่ามกลางอุปกรณ์เครื่องมือสื่อสารที่สามารถเชื่อมโยงผู้เรียนได้ทุกที่ทุกเวลา และแบ่งปันความคิด ซึ่งเป็นหัวใจหลักการเครือข่ายการเรียนรู้และการสืบค้น (Gholam, 2019) นอกจากนี้ปัจจัยข้างต้นแล้ว ครูหรือผู้สอนก็มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้แบบสืบเสาะ (กรัณชรักษ์ วิทยอภิบาลกุล, 2563) โดยครูควรออกแบบกิจกรรมและใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและอยากเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ สอนทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ รวมถึงจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบสืบเสาะด้วย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะด้วยเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม ขั้นการนำเข้าสู่กิจกรรมครูควรกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากที่จะเรียนรู้ โดยใช้คำถามกระตุ้นการคิดที่เชื่อมโยงไปสู่แอปพลิเคชันที่กำลังจะใช้จัดการเรียนรู้ ซึ่งคำถามที่ดีไม่ควรมีคำตอบผิดถูก แต่เป็นคำตอบที่ท้าทายผู้เรียนค้นหาคำตอบที่แตกต่าง

2. หลังผู้เรียนได้ทำกิจกรรมผ่านแอปพลิเคชันเสร็จสิ้นแล้ว ขั้นสรุปกิจกรรมควรให้ผู้เรียนได้คิดทบทวนถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปอย่างรอบคอบ วิเคราะห์จุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาหรือสะท้อนคิด ดังนั้นหากมีนำชุดความรู้จากงานวิจัยไปใช้จึงไม่ควรละเลยในเรื่องเหล่านี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการทดลองในลักษณะเดียวกันนี้สามารถสร้างข้อมูลวิจัยที่น่าสนใจเพิ่มจากการออกแบบระเบียบวิธีวิจัย มีกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จะช่วยให้ได้ข้อมูลวิจัยที่แม่นยำขึ้น

2. การใช้ภาพมาเป็นสื่อในการสร้างการเรียนรู้ไร้จุดประสงค์การเรียนรู้ สามารถทำได้ จึงควรมีการผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีบูรณาการการสร้างภาพที่หลากหลายในสาระการเรียนรู้และการคิด อาทิ การคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรัณทกรักษ์ วิทยอภิบาลกุล. (2563). ทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา : องค์ประกอบสำคัญของทักษะในศตวรรษที่ 21. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 14(2), 167-182.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2564). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2561). 80 นวัตกรรม การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (พิมพ์ครั้งที่ 8). พี บาลานซ์ดีไซน์ แอนปรีนติ้ง.
- ธีระยุทธ์ หมั่นหลี่. (2564). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ เรื่อง การประเมินพัฒนาการเด็กตามคู่มือเฝ้าระวัง และส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย สำหรับนิสิตแพทย์. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิสิทธ์ ฌอน บัวนก. (2563). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในวิชาการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อพัฒนาความคิด สร้างสรรค์ในการผลิตสื่อของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จ.ลำปาง. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*. 8(3), 553-565.
- พิสิทธ์ ฌอน บัวนก. (2564). นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษา และการเรียนรู้. ดีเซมเบอรี่ จำกัด.
- วิชรา เล่าเรียนดี ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์. (2560). กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพ การศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21. เพชรเกษมพรินติ้ง กรุ๊ป.
- วลัยลักษณ์ คงพระจันทร์. (2562). “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21”: อยู่รอดแม้จุดยืนมนุษย์สั่นคลอนในโลกดิจิทัลที่ไม่ย้อนกลับหลัง. เน็คเทค.
- Banks, A. J. (1995). Multicultural Education and Curriculum Transformation. *The Journal of Negro Education*. 64(4), 390-400.
- Colette, B. (2019). The BSCS 5 E Instructional Model: Origins and Effectiveness. *A report prepared for the Office of Science Education, National Institutes of Health*, 1(2), 78-90.
- Gholam, A. (2019). Inquiry-Based Learning: Student Teachers' Challenges and Perceptions. *Journal of Inquiry & Action in Education*. 10(2), 112-133.
- Goldston, M., & Dantzler, J. (2021). Psychometric analysis of a 5E learning cycle lesson plan assessment instrument. *International Journal of Science and Mathematics Education*. 8, 633-648.
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. Wiley & Son.

- Gerges, E. (2022). *How to Use the 5E Model in Your Science Classroom*. EdTech Team Press.
- Needham, J. (2015). *The Teacher of Nations*. Cambridge University Press.
- Rahmi, Y. L., & Alberida, H. (2019). Enhancing students' critical thinking skills through inquiry-based learning model. *Journal of Physics: Conference Series*. 1(2), 1–6.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2021). *21st Century Skills: Learning for Life in Our Times*. John Wiley & Sons Inc.
- Yamthap, S., & Siriphon, A. (2022). Digital Journalism and News and Feature Video Writing in the 21st Century. *Journal of Business, Economics and Communications*. 17(3), 19–31.
- Zepeda, S. J., & Mayers, R. S. (2020). *Supervision Across the Content Areas*. Routledge Publishing.

อิทธิพลของความผูกพันต่อองค์การในฐานะตัวแปรคั่นกลางระหว่างปัจจัย
คุณลักษณะงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเจนเอเรชั่น Z
กลุ่มธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในกรุงเทพมหานคร

อภิชนา แก้วสมประสงค์^{1*} และ กฤตกร นวกิจไพฑูรย์¹

¹สาขาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลและองค์การ คณะพัฒนาศาสตร์พยาบาล สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

*Corresponding Author E-mail: apichaya.tam@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของปัจจัยคุณลักษณะงาน ความผูกพันต่อองค์การ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเจนเอเรชั่น Z 2) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยคุณลักษณะงานที่มีต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเจนเอเรชั่น Z และ 3) ศึกษาบทบาทของความผูกพันต่อองค์การในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะงานและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเจนเอเรชั่น Z การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษากลุ่มพนักงานธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ พื้นที่กรุงเทพมหานคร และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยคุณลักษณะงานอยู่ในระดับสูง ($M = 4.13, SD = 0.53$) ความผูกพันต่อองค์การอยู่ในระดับสูง ($M = 4.00, SD = 0.44$) และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง ($M = 3.79, SD = 0.53$) 2) ปัจจัยคุณลักษณะงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ความผูกพันต่อองค์การมีบทบาทเป็นตัวแปรคั่นกลางแบบบางส่วนในความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะงานและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยคุณลักษณะงานส่งผลเชิงบวกทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพนักงานเจนเอเรชั่น Z ในกลุ่มธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานสูงขึ้น ทั้งนี้กลุ่มธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในการบริหารงานด้านทรัพยากรมนุษย์และการวางแผนเชิงนโยบายที่ส่งเสริมการออกแบบงานตามปัจจัยคุณลักษณะงานเพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์การที่จะส่งผลให้พนักงานปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ปัจจัยคุณลักษณะงาน ความผูกพันต่อองค์การ เจนเอเรชั่น Z

The Mediating Effect of Employee Engagement on the Relationship between Job Characteristics and Work Efficiency of Generation Z Employees of E-commerce in Bangkok

Apichaya Kaewsomprasong^{1*} and Kritkorn Nawakitphaitoon¹

¹Human Resource and Organization Development, School of Human Resource Development,
National Institute of Development Administration

*Corresponding Author E-mail: apichaya.tam@gmail.com

Abstract

This research was conducted with the aims to: 1) study the level of job characteristics, employee engagement, and work efficiency; 2) study the influence of job characteristics on work efficiency; and 3) study the mediating role of employee engagement on the relationship between job characteristics and work efficiency of generation Z employees. In this quantitative research the data were collected from 400 generation Z employees of E-commerce business in Bangkok. The statistics used in data analysis included percentage, mean, standard deviation, correlation, and multiple regression.

As could be observed in the results that 1) The level of job characteristics ($M = 4.13$, $SD = 0.53$), employee engagement ($M = 4.00$, $SD = 0.44$), and work efficiency ($M = 3.79$, $SD = 0.53$) were all found to be high level. 2) Job characteristics was found to have positive influence on work efficiency at the significant level of .01. Furthermore, 3) Employee engagement was found to partially mediate the relationship between job characteristics and work efficiency. The findings could lead to a presupposition that job characteristics, both directly and indirectly might have a significant and positive influence on work efficiency of generation Z employees in the E-commerce industry. As a result, organizations in the E-commerce industry could use the findings of this present study to improve their human resource management practices, and foster an environment where engagements valued in the workplace, thereby enhancing employees work efficiency could be expected.

Keywords: Work Efficiency, Job Characteristics, Employee Engagement, Generation Z

บทนำ

ท่ามกลางสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่ละองค์การจำเป็นต้องเร่งแสวงหาและพัฒนาบุคลากรให้สามารถตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ และเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์การ (Competitive Advantage) ปัจจุบันองค์การหลายแห่งกำลังพบเจอกับบุคลากรจากหลากหลายช่วงอายุซึ่งมีบุคลิกลักษณะที่แตกต่างกัน ตลาดแรงงานกำลังก้าวเข้าสู่การต้อนรับพนักงานเจเนอเรชันใหม่ คือ เจเนอเรชัน Z (Generation Z) ซึ่งเป็นผู้ที่เกิดตั้งแต่ พ.ศ. 2538 – พ.ศ. 2555 (Schroer, 2008) สำหรับประเทศไทย ประเมินการณ์ว่าประชากรเจเนอเรชัน Z มีจำนวน 13 ล้านคน ที่กำลังจะเข้าสู่การทำงาน (อิติมา ไชยมงคล, 2562) และเข้ามาผลักดันองค์การให้ไปสู่เป้าหมาย ด้วยทักษะ ความสามารถที่หลากหลาย เท้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงหนึ่งในธุรกิจที่กลุ่มคนเจเนอเรชัน Z ให้ความสนใจและตัดสินใจเลือกเข้าไปทำงาน คือ ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Work Venture, 2022) เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยและการเข้ามามีบทบาทของเทคโนโลยี ทำให้ธุรกิจทางด้านเทคโนโลยีมีการเติบโตทางธุรกิจอย่างรวดเร็ว อีกทั้งสโตร์และรูปแบบการทำงานที่ตอบโจทย์คนรุ่นใหม่ เช่น ความยืดหยุ่นของเวลา การทำงาน สวัสดิการ รวมถึงภาพลักษณ์และวัฒนธรรมองค์การที่ทันสมัย จึงส่งผลให้ธุรกิจนี้เป็นองค์การที่กลุ่มคนรุ่นใหม่อยากจะไปร่วมงานด้วย

องค์การจะสามารถดำเนินการให้ประสบความสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน หนึ่งในปัจจัยที่สำคัญคือ ทรัพยากรมนุษย์ องค์การจึงต้องเพิ่มศักยภาพในการทำงานให้สามารถแข่งขันได้ โดยมีการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ตอบสนองความต้องการของพนักงานเจเนอเรชัน Z เพื่อให้พนักงานเหล่านี้มีความตั้งใจ มุ่งมั่น และสามารถอยู่ร่วมกับองค์การได้ ผ่านการออกแบบลักษณะงานที่ทำ (Dwivedula et al., 2013) ส่งผลให้พนักงานเกิดความพึงพอใจและมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เพราะเมื่อพนักงานมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจะส่งผลดีต่อองค์การ ทำให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายขององค์การได้ (ฐิตาฉัตร แป้นดวงเนตร, 2559)

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานถือเป็นผลจากแรงจูงใจของพนักงานซึ่งเกิดจากปัจจัยภายในองค์การ (Katz, 2017) โดยมีปัจจัยที่สำคัญ คือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะงาน (Job Characteristic) หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวกับงานที่แต่ละบุคคลรับผิดชอบ ผ่านการระบุคุณค่าลงไปในงานที่ทำ เพื่อให้พนักงานเกิดความรู้สึกพึงพอใจ นำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงานและผลลัพธ์ขององค์การ (Greenberg & Baron, 1986; Hackman & Oldham, 1980) ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเป็นกระบวนการประเมินทางความคิดและความรู้สึกอย่างเป็นกลไกภายในตัวของพนักงาน ซึ่งเกิดจากการรับรู้การสนับสนุนการออกแบบงานตามปัจจัยคุณลักษณะงาน หากผลของการประเมินดังกล่าวเป็นความรู้สึก

เชิงบวกในการทำงานจะนำไปสู่การเกิดความผูกพันต่อองค์การของพนักงาน (Employee Engagement) ซึ่งหมายถึง ทัศนคติของพนักงานที่มีต่อองค์การ การรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งกับองค์การ ยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การพร้อมที่จะทุ่มเทความสามารถในการทำงาน และนำไปสู่ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน (Carmeli & Gefen, 2005)

ในบริบทของประเทศไทย จากการทบทวนวรรณกรรมในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยมีความผูกพันต่อองค์การอยู่ในฐานะการเป็นตัวแปรคั่นกลาง พบว่า มีการศึกษาเป็นจำนวนน้อย โดยงานวิจัยที่มีการนำความผูกพันต่อองค์การมาเป็นตัวแปรสื่อคั่นกลาง เป็นการศึกษาาระหว่างตัวแปรปัจจัยที่เกี่ยวกับการทำงาน เช่น การบริหารทรัพยากรมนุษย์ แรงจูงใจในการทำงาน กับตัวแปรผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เช่น ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การคงไว้ซึ่งการเป็นสมาชิกขององค์กร เป็นต้น (ยงยุทธ รักษาพล และคณะ, 2565; วิศนีย์ ใจฉะ และคณะ, 2565) รวมถึงประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจะเป็นกลุ่มพนักงานโดยรวม หรือพนักงานเจนเนอเรชัน X และ Y เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมากขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยด้านความผูกพันต่อองค์การ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเป็นตัวแปรคั่นกลางในความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ในบริบทของพนักงานเจนเนอเรชัน Z กลุ่มธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นอีกหนึ่งกลุ่มธุรกิจที่มีบทบาทอย่างมากต่อตลาดแรงงานไทย และเจนเนอเรชัน Z ที่เป็นกลุ่มแรงงานรุ่นใหม่ ดังนั้นการตอบสนองต่อความต้องการของพนักงาน เจนเนอเรชัน Z จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้พนักงานทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยองค์การสามารถนำผลการศึกษานี้ไปใช้ในการวางแผนและออกแบบนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นการพัฒนาการสร้างความผูกพันต่อองค์การให้แก่พนักงาน และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของพนักงานเจนเนอเรชัน Z ในกลุ่มธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยคุณลักษณะงาน ความผูกพันต่อองค์การ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเจนเนอเรชัน Z
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยลักษณะงานที่มีต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเจนเนอเรชัน Z
3. เพื่อศึกษาบทบาทของความผูกพันต่อองค์การในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะงานและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเจนเนอเรชัน Z

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาค้างนี้ คือ พนักงานเจเนอเรชัน Z กลุ่มธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จากองค์การจำนวน 8 แห่ง โดยเก็บข้อมูลในเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม พ.ศ. 2566 ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling) เนื่องด้วยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรการคำนวณของ Cochran (1997) เพื่อให้เพียงพอต่อความเชื่อมั่นในการวิเคราะห์ข้อมูลและป้องกันความคลาดเคลื่อนในการตอบแบบสอบถาม โดยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น รวม 400 คน

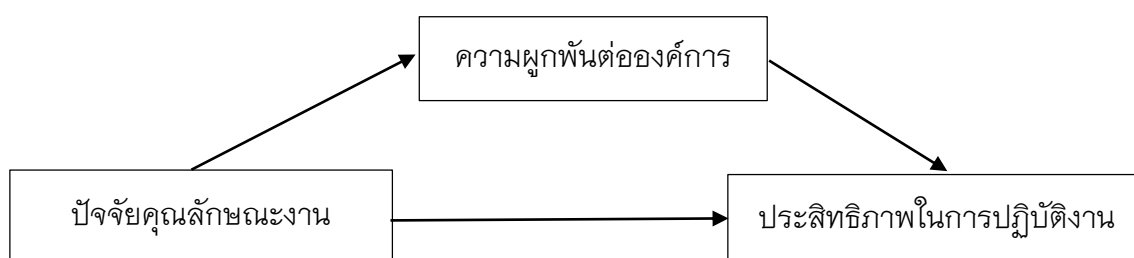
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. **ตัวแปรต้น** ได้แก่ ปัจจัยคุณลักษณะงาน หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวกับงานที่แต่ละบุคคลรับผิดชอบ ผ่านการระบุคุณค่าและความสำคัญลงไปในงาน เพื่อให้พนักงานเกิดความรู้สึกดีและพึงพอใจต่อการทำงาน นำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงาน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความหลากหลายของทักษะ 2) ความมีเอกลักษณ์ของงาน 3) ความสำคัญของงาน 4) ความมีอิสระในงาน และ 5) การได้รับข้อมูลป้อนกลับ (Hackman & Oldham, 1980)

2. **ตัวแปรตาม** ได้แก่ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน หมายถึง การกระทำของพนักงานที่มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน และมีการทุ่มเทเพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพ ถูกต้องเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด และมีความรวดเร็วทันเวลา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) คุณภาพของงาน 2) ปริมาณของงาน และ 3) เวลาที่ใช้ในการทำงาน (Peterson & Plowman, 1989)

3. **ตัวแปรคั่นกลาง** ได้แก่ ความผูกพันต่อองค์การ หมายถึง ทศตนคติและความรู้สึกดีของพนักงานที่มีต่อองค์การ การรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งกับองค์การ ยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ ทุ่มเทความสามารถในการปฏิบัติงาน และคงรักษาไว้ซึ่งการเป็นสมาชิกขององค์การ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกล่าวถึงองค์การในทิศทางที่ดี 2) การคงอยู่กับองค์การ และ 3) การช่วยเหลือสนับสนุนองค์การ (Hewitt, 2017)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยคุณลักษณะงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเจนเอเรชั่น Z

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยคุณลักษณะงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานเจนเอเรชั่น Z

สมมติฐานที่ 3 ความผูกพันต่อองค์กรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเจนเอเรชั่น Z

สมมติฐานที่ 4 ความผูกพันต่อองค์กรทำหน้าที่เป็นตัวแปรต้นกลางในความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะงานและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเจนเอเรชั่น Z

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ แบบสอบถามที่ปรับปรุงจากงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ เพศ ฝ่ายงาน และระยะเวลาการทำงานในองค์กร ซึ่งเป็นข้อคำถามปลายปิด (Checklist) 2) แบบสอบถามประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ Peterson and Plowman (1989) ซึ่งถูกนำมาใช้ในงานวิจัยของ ศิริประภา ภาคิธรธ (2562) จำนวน 9 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79 3) แบบสอบถามปัจจัยคุณลักษณะงานของ Hackman and Oldham (1980) ซึ่งถูกนำมาใช้ในงานวิจัยของ ศุภพิชญ์ ศุขโกเมศ (2560) จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 และ 4) แบบสอบถามความผูกพันต่อองค์กรของ Hewitt (2017) ซึ่งถูกนำมาใช้ในงานวิจัยของ วรนาท สามารถ (2557) จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 ส่วนที่ 2-4 ใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert's Scale) 5 ระดับ คือ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อหาความตรงเชิงจำแนก (Discriminant Validity) ของตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะงาน ความผูกพันต่อองค์กร และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยพิจารณาค่าดัชนีที่ใช้ในการเปรียบเทียบความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ (CMIN/DF) < 3.00, ค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีเชิงเปรียบเทียบ (CFI) > .09, ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบของ Tucker and Lewis (TLI) > .09 และค่าดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) < .08 (Rangsungnoen, 2011) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะงาน ความผูกพันต่อองค์กร และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน มีค่า CMIN/DF

เท่ากับ 2.90, CFI เท่ากับ .98, TLI เท่ากับ .96 และ RMSEA เท่ากับ .07 ถือว่าทั้ง 3 ตัวแปร มีความตรง
เชิงจำแนกสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงให้เห็นถึงความตรงเชิงจำแนกในระดับสูง

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทที่ทำการศึกษาเพื่อเก็บ
รวบรวมข้อมูล โดยเก็บข้อมูลในเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม พ.ศ. 2566 ด้วยวิธีการเก็บข้อมูล
ผ่านช่องทางออนไลน์ใน Google Form ซึ่งผู้วิจัยส่งให้ตัวแทนพนักงาน จากองค์การทั้ง 8 แห่ง
เป็นผู้กระจายแบบสอบถามให้พนักงานกลุ่มตัวอย่าง และให้พนักงานทำแบบสอบถามตาม
ความสมัครใจ ซึ่งได้รับการตอบกลับมาจำนวน 400 คน โดยผู้วิจัยมีการตรวจสอบแบบสอบถาม
ที่ได้รับการตอบกลับแล้วถือว่าสมบูรณ์และสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลได้ทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ
แบบสอบถาม ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential
Statistics) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient: r) และการวิเคราะห์ การถดถอย
พหุคูณ (Multiple Regression) ด้วย PROCESS Macro Model 4

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนมากที่สุดเป็นเพศหญิง จำนวน 295 คน ร้อยละ 73.80
สำหรับฝ่ายงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนมากที่สุดอยู่ในฝ่ายการจัดการการผลิต
และปฏิบัติการ จำนวน 134 คน ร้อยละ 33.50 รองลงมาเป็นฝ่ายลูกค้าสัมพันธ์ จำนวน 126 ร้อยละ
31.50 สำหรับระยะเวลาในการทำงานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนมากที่สุด คือ 1-2 ปี
จำนวน 286 คน ร้อยละ 71.50 รองลงมาเป็นผู้ที่มีระยะเวลาในการทำงานน้อยกว่า 1 ปี จำนวน
84 คน ร้อยละ 21.00 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

2. การวิเคราะห์ระดับและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ

ตัวแปร	M	SD	1	2	3
1. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	4.13	0.53	1		
2. ความผูกพันต่อองค์กร	4.00	0.44	0.76**	1	
3. ปัจจัยคุณลักษณะงาน	3.79	0.53	0.76**	0.77**	1

** $p < 0.01$

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ($M = 4.13$, $SD = 0.53$) ความผูกพันต่อองค์กร ($M = 4.00$, $SD = 0.44$) และปัจจัยคุณลักษณะงาน ($M = 3.79$, $SD = 0.53$) อยู่ในระดับสูง ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะงาน ความผูกพันต่อองค์กร และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน พบว่าปัจจัยคุณลักษณะงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันต่อองค์กรและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันเท่ากับ 0.76 และ 0.77 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าความผูกพันต่อองค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันเท่ากับ 0.76

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะงาน ความผูกพันต่อองค์กร และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ดังแสดงใน ตารางที่ 1 พบว่า ค่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะงานกับความผูกพันต่อองค์กรเท่ากับ 0.77 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.80 (Rangsunnoen, 2011) ผู้วิจัยจึงได้นำไปวิเคราะห์ค่าองค์ประกอบความแปรปรวนที่สูงเกินความเป็นจริง (Variance Inflation Factor: VIF) ของตัวแปรอิสระ พบว่าค่าองค์ประกอบความแปรปรวนที่สูงเกินความเป็นจริงมีค่าเท่ากับ 2.51 และ 2.52 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 4 ตามเกณฑ์ที่ Garson (2012) ได้ระบุไว้จึงถือว่าตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวไม่มีความสัมพันธ์กันสูงเกินไปจนเกิดภาวะ Multicollinearity ผู้วิจัยจึงสามารถดำเนินการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะงาน ความผูกพันต่อองค์กร และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบสนองสมมติฐานการวิจัย

การทดสอบสมมติฐานทั้ง 4 ข้อ ผู้วิจัยได้ใช้ PROCESS Macro Model 4 ของ Hayes (2017) ในโปรแกรม SPSS ในการวิเคราะห์บทบาทการเป็นตัวแปรต้นกลางของความผูกพันต่อองค์กร ในความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยปัจจัยคุณลักษณะงานมีอิทธิพลทางตรง (Direct Effect: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect: IE) และอิทธิพลโดยรวม (Total Effect: TE) ต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัจจัยคุณลักษณะงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ 0.84 (สนับสนุนสมมติฐานที่ 2) ในขณะที่ความผูกพันต่อองค์กรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ 0.45 (สนับสนุนสมมติฐานที่ 3) โดยปัจจัยคุณลักษณะงานมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญ

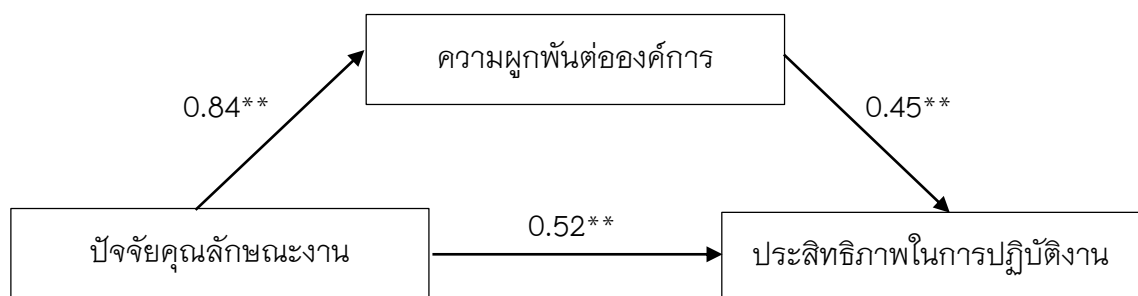
ทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ 0.52 (สนับสนุนสมมติฐานที่ 1) และปัจจัยคุณลักษณะงานมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานผ่านความผูกพันต่อองค์กร โดยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ 0.38 (สนับสนุนสมมติฐานที่ 4) เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลทางอ้อมโดยการทดสอบนัยสำคัญของอิทธิพลทางอ้อมโดยวิธี Nonparametric Bootstrapping Analysis (Preacher et al., 2007) พบว่าค่าอิทธิพลทางอ้อมอยู่ในช่วงความเชื่อมั่น (CI) ระหว่าง 0.29 ถึง 0.47 ซึ่งมีความน่าจะเป็นต่ำมากที่ค่าอิทธิพลทางอ้อมดังกล่าวจะมีค่า เท่ากับ 0 จึงสรุปได้ว่าความผูกพันต่อองค์กรมีบทบาทเป็นตัวแปรต้นกลางแบบบางส่วน (Partial Mediation) ในความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปร	ตัวแปร					
	ความผูกพันต่อองค์กร			ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
ปัจจัยคุณลักษณะงาน	0.84**	–	0.84**	0.52**	0.38**	0.90**
ความผูกพันต่อองค์กร	–	–	–	0.45**	–	0.45**
			R2 = 0.60	R2 = 0.65		

** $p < 0.01$, $n = 400$

หมายเหตุ: ปัจจัยด้านเพศ ฝ่ายงาน และระยะเวลาในการทำงาน เป็นตัวแปรควบคุมในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ภาพที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่า ปัจจัยคุณลักษณะงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเจเนอเรชัน Z เนื่องจากในปัจจุบันการดำเนินธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว มีการแข่งขันสูง โครงสร้างการทำงานยืดหยุ่น เปิดกว้างทางความคิด มีการแบ่งสายงานที่ทำให้เกิดความคล่องตัว และมีหัวหน้างาน ให้คำแนะนำ

อย่างใกล้ชิด (ธนพร สุขเจริญ, 2560) ซึ่งทำให้พนักงานได้รับอิสระ สามารถบริหารจัดการ และแก้ไขปัญหาทันต่อความต้องการของลูกค้า สะท้อนให้เห็นว่าพนักงานรับรู้ถึงปัจจัยลักษณะงานที่องค์การมอบให้ สร้างความพึงพอใจ ทำให้พนักงานมีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพตามความคาดหวังขององค์การ จึงสนับสนุนผลการศึกษาที่ว่าปัจจัยด้านคุณลักษณะงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเจนเนอเรชั่น Z สามารถอธิบายด้วยทฤษฎีคุณลักษณะงานของ Hackman and Oldham (1980) ทำการศึกษาแบบจำลองคุณลักษณะของงาน อธิบายลักษณะงานทั้ง 5 ประการ ที่มีผลต่อสภาวะทางจิตวิทยาของบุคคล เมื่อพนักงานรับรู้ถึงสิ่งที่องค์การส่งมอบให้ผ่านการออกแบบการทำงาน ส่งผลให้พนักงานเกิดความพึงพอใจและนำไปสู่พฤติกรรมการทำงานที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการวิจัยของ Senen et al. (2020) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยลักษณะงานที่มีต่อการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติการประเทศอินโดนีเซีย พบว่า ปัจจัยลักษณะงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน หากองค์การส่งเสริมการออกแบบงานตามปัจจัยคุณลักษณะงานในการให้อิสระ มอบงานที่มีคุณค่า ส่งผลให้พนักงานมีการปรับปรุงพฤติกรรมการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

จากผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 พบว่า ปัจจัยคุณลักษณะงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์การของพนักงานเจนเนอเรชั่น Z แสดงให้เห็นว่าการที่พนักงานรับรู้ว่างานที่ตนเองได้รับผิดชอบเป็นงานที่มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อเพื่อนร่วมงานและองค์การ โดยได้รับอิสระในการตัดสินใจ หัวหน้างานให้คำแนะนำเพื่อนำเอามาพัฒนางานและกล่าวคำชื่นชมในสิ่งที่ดี ก่อให้เกิดความรู้สึกดีและมีความภาคภูมิใจในงาน นำไปสู่ความรู้สึกผูกพันต่อองค์การพร้อมที่จะให้ความร่วมมือต่อองค์การเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ สามารถอธิบายผ่านตัวแบบความผูกพันต่อองค์การของ Mowday et al. (1982) ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะงานที่ทำให้ประสบการณ์ที่ได้รับ และลักษณะโครงสร้างขององค์การ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การในบริบทธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นการดำเนินกิจการภาคเอกชนที่มุ่งเน้นผลลัพธ์จากการทำงาน จึงมีการออกแบบงานที่ให้อิสระในการทำงานแก่พนักงาน ตัวงานมีความหลากหลายและท้าทายความสามารถ เพื่อให้พนักงานได้ใช้ทักษะความสามารถที่มีอย่างเต็มกำลัง ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้พนักงานเกิดความพึงพอใจและเกิดความผูกพันต่อองค์การ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Saks (2006) ที่ศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความผูกพันต่อองค์การ ได้แก่ คุณลักษณะของงาน กล่าวคือ พนักงานมีความพึงพอใจและพร้อมที่จะทำงานกับองค์การต่อไป และงานวิจัยของ ประภัทสรณ์ ชำนาญเวช และคณะ (2564) ที่ศึกษาปัจจัยลักษณะงานและปัจจัยประสบการณ์การทำงานส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของพนักงานบริษัทในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยลักษณะงานทั้ง 5 ด้าน มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การโดยพนักงานส่วนใหญ่ ต้องการได้รับอิสระในการทำงาน และโอกาสในการพัฒนาความสามารถ

(สมบุรณ์ สารพัด และคณะ, 2564) ซึ่งแตกต่างไปจาก งานวิจัยของ ปิราติ พันธุ์จบสิงห์ และ ธีระชินภัทร รามเดชะ (2564) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันของพนักงานเทศบาลในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัจจัยด้านลักษณะงานมีอิทธิพลต่อความผูกพันของพนักงานโดยรวมอยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความอิสระในการทำงานและความหลากหลายของงานไม่มีอิทธิพลต่อความผูกพันของพนักงาน เนื่องจากในบริบทหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งมีลักษณะการทำงานที่มีโครงสร้างที่ชัดเจน มีกฎระเบียบและข้อบังคับในการปฏิบัติงาน จึงทำให้ขาดความมีส่วนร่วมและการตัดสินใจ และลักษณะงานมีรูปแบบคล้ายเดิม ส่งผลให้พนักงานไม่มีความหลากหลายมากนัก (ปาณิศา เซาว์นวิจิตร และ นิตยา สีนะวารี, 2564)

จากผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 พบว่า ความผูกพันต่อองค์การมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเจเนอเรชัน Z จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างพนักงานในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ มีความความผูกพันต่อองค์การโดยเฉลี่ยในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าพนักงานมีความรู้สึกภาคภูมิใจต่อองค์การที่ตนได้เข้าไปเป็นสมาชิก สะท้อนให้เห็นว่าองค์การมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและมีการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาของพนักงานและคนทั่วไป ทำให้เกิดความรู้สึกดีและอยากทุ่มเทความสามารถ เพื่อสนับสนุนให้องค์การประสบความสำเร็จ ผ่านการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social Exchange Theory) ของ Homans (1958) การแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคล ก่อให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันผ่านการแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่คาดหวังว่าจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทน ในรูปแบบการทุ่มเทในการทำงาน การพัฒนาผลงาน การมีมุมมองเชิงบวกต่อองค์การด้วยเหตุนี้ ความผูกพันจึงเป็นพฤติกรรมเชิงบวกเมื่อพวกเขาได้รับการสนับสนุนจากองค์การผ่านการแสดงพฤติกรรมการเห็นความสำคัญขององค์การ การเป็นสมาชิกที่ดี และการทำงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Kahn (1990) อธิบายว่า พนักงานที่มีความผูกพันกับองค์การจะสร้างผลลัพธ์ที่ดีให้แก่องค์การ และเพิ่มระดับความพยายามในการทำงาน อีกทั้ง Fidyah and Setiawati (2020) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันต่อองค์การกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในประเทศอินโดนีเซีย พบว่าความผูกพันต่อองค์การมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เมื่อพนักงานมีความผูกพันต่อองค์การ ส่งผลให้มีการปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

จากผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 พบว่า ความผูกพันต่อองค์การทำหน้าที่เป็นตัวแปรคั่นกลางในความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะงานและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเจเนอเรชัน Z แสดงให้เห็นว่าความผูกพันต่อองค์การ ซึ่งเป็นคุณลักษณะภายในแต่ละคน เป็นตัวแปรสื่อกลางเชื่อมโยงการรับรู้ปัจจัยคุณลักษณะงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จะพบว่าองค์การต่าง ๆ มีการส่งเสริม

การออกแบบการทำงาน ที่ตอบโจทย์คนรุ่นใหม่ ส่งมอบงานที่ท้าทายอาศัยทักษะที่หลากหลาย มีอิสระในการตัดสินใจ และได้รับประสบการณ์ที่ดีจากการทำงาน มีการให้ข้อมูลย้อนกลับจากหัวหน้า ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเชิงบวกและความผูกพันต่อองค์กร พนักงานมีความภาคภูมิใจต่อการเป็นสมาชิกขององค์กร กล่าวถึงองค์การในทิศทางที่ดี นำไปสู่พฤติกรรมการทำงานที่พึงประสงค์ เพื่อนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมาย สามารถอธิบายตามแบบจำลอง Employee Engagement ของ Hewitt (2017) ได้ว่า ปัจจัยทางด้านแบรนด์ ภาวะผู้นำ ผลการดำเนินงาน แนวปฏิบัติขององค์กร ปัจจัยความต้องการพื้นฐาน และปัจจัยคุณลักษณะงาน เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความผูกพันต่อองค์กร โดยแบ่งเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ การกล่าวถึงองค์การในทิศทางบวก การเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และการมุ่งมั่นทุ่มเทเพื่อผลสำเร็จ ในการศึกษาครั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า ปัจจัยคุณลักษณะงานก่อให้เกิดความผูกพันต่อองค์กร นำไปสู่ผลลัพธ์ขององค์กรคือการมีผลิตภาพ (Productivity) เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเกิดจากการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวได้ว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการทำงานผ่านความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ Ahmad and Gao (2023) พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรมีฐานะเป็นตัวแปรต้นกลาง แบบบางส่วนในความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการคนเก่งและความตั้งใจอยู่ในองค์การพนักงานเจนเนอเรชัน Z ในประเทศอินโดนีเซีย เช่นเดียวกับงานวิจัยของ กิตติศักดิ์ สิริหทัยวรกิจ และ สุมาลี รามัญญ์ (2564) พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรทำหน้าที่เป็นตัวแปรต้นกลางแบบบางส่วนระหว่างแรงจูงใจกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทอสังหาริมทรัพย์ หนึ่งในองค์ประกอบแรงจูงใจในการทำงาน คือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะงานที่ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจต่อการทำงาน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. องค์กรควรส่งเสริมการออกแบบงานให้เป็นไปตามปัจจัยคุณลักษณะงานแก่พนักงาน โดยการขยายขอบเขตงาน (Job Enrichment) กล่าวคือ การเพิ่มภารกิจในงานให้มีความหลากหลายและแตกต่างไปจากงานเดิม เพื่อเป็นการส่งเสริมให้พนักงานเกิดการรับรู้ถึงคุณค่าที่อยู่ในงาน ผ่านการสื่อสารและให้คำแนะนำจากหัวหน้างานเพื่อให้พนักงานเกิดการรับรู้ถึงผลลัพธ์ของงาน ที่ตนรับผิดชอบ โดยเฉพาะการมองเห็นถึงผลลัพธ์ที่สามารถสร้างผลกระทบต่อยานของบุคคลอื่น อาทิ เพื่อนร่วมงาน องค์กร หรือ ผู้มาใช้บริการ นำไปสู่การยกระดับผลการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น
2. องค์กรควรส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรให้แก่พนักงาน ด้วยวิธีการสร้างความสัมพันธ์อันดีร่วมกัน ผ่านการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หัวหน้างานเปิดรับฟังความคิดเห็น

ของพนักงาน เพื่อให้พนักงานรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมขององค์กร รวมถึงมีการจัดกิจกรรม เช่น การจัดประกวดนำเสนอไอเดียใหม่ ๆ จากแต่ละฝ่ายงาน เพื่อให้พนักงานได้เข้าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร นำไปสู่ความผูกพันต่อองค์กรด้านความรู้สึกของพนักงาน มีการประชาสัมพันธ์ผลงานขององค์กรเพื่อเป็นการสร้างชื่อเสียง ก่อให้เกิดความภูมิใจต่อองค์กร ทำให้พนักงานอยากที่จะคงอยู่กับองค์กรต่อไป และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อผลประโยชน์ขององค์กร

3. องค์กรควรคำนึงถึงความรู้และความสามารถของพนักงาน โดยมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถของพนักงานและตรงตามตำแหน่งงาน (Put the Right Man on the Right Job) หากเลือกพนักงานที่เหมาะสม จะนำไปสู่การเกิดความไว้วางใจในการทำงาน โดยที่พนักงานจะสามารถมีอำนาจในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว ทำให้พนักงานมองเห็นคุณค่าในงาน และมีผลการปฏิบัติงานที่ดี รวมถึงเป็นการสนับสนุนให้องค์กรมีผลการปฏิบัติงานที่เพิ่มสูงขึ้น อันจะนำไปสู่การสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามโดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามทั้งหมดด้วยตนเอง อาจทำให้เกิดปัญหาความเอนเอียงจากการใช้ระเบียบวิธีร่วม (Common Method Bias) ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดข้อผิดพลาดในการอธิบายผลการวิจัย การวิจัยครั้งต่อไปควรเก็บข้อมูลมากกว่าหนึ่งแหล่ง เช่น การประเมินระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยให้ผู้บังคับบัญชาหรือเพื่อนร่วมงานเป็นผู้ประเมิน เพื่อให้สามารถนำคำตอบของพนักงานและผู้บังคับบัญชามาเปรียบเทียบเพื่อหาความตรงเชิงประจักษ์มากยิ่งขึ้น

2. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในเจเนอเรชัน Z เท่านั้น ซึ่งในการทำการศึกษารoundต่อไปควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกับพนักงานกลุ่มเจเนอเรชันอื่น ๆ ในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น เจเนอเรชัน X หรือ เจเนอเรชัน Y เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางทางในการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานต่อไป

3. จากผลการวิจัยที่พบว่าความผูกพันต่อองค์กรเป็นตัวแปรคั่นกลางแบบบางส่วน ในความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน เจเนอเรชัน Z จึงสะท้อนให้เห็นว่าอาจจะมีตัวแปรอื่น ๆ ที่มีบทบาทการเป็นตัวแปรคั่นกลาง ในความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังกล่าว ในการวิจัยครั้งต่อไปควรพิจารณาศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่มีแนวโน้มเป็นตัวแปรคั่นกลางเพิ่มเติม เช่น การรับรู้การสนับสนุนจากหัวหน้างาน (Perceived Supervisor Support) งานที่มีความหมาย (Meaningful Work) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ สิริหทัยวรกิจ และสุมาลี รามัญญ์. (2564). แรงจูงใจภายใน ความคิดสร้างสรรค์ ความยืดหยุ่น ผูกพันในงานเป็นปัจจัยคั่นกลางที่เชื่อมโยงระหว่างผู้นำการเปลี่ยนแปลงสู่ประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานบริษัทผู้ผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ในนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด (ระยอง). *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(3), 29-43.
- ฐิตาฉัตร แป้นดวงเนตร. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ซีพีเมจิ จำกัด [การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธิติมา ไชยมงคล. (2562, 1 มิถุนายน). *รู้ทันปัญหา Gen Z เป็นเรื่องง่าย ๆ แค่เข้าใจ*.
<https://www.prachachat.net/csr-hr/news-382415>
- ธนพร สุขเจริญ. (2560). ปัจจัยในการพัฒนาองค์การกับศักยภาพของกิจการ e-commerce. *วารสารโครงการทวีปริญญาทางรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารธุรกิจ*, 1, 1-10.
- ประภัทสรณ์ ชำนาญเวช, ฐิตียา นามทอง, ปรีดา สุระเสียง, พัสกร อารมณ์ และสงกรานต์ ท่าทราย. (2564). ปัจจัยลักษณะงานและปัจจัยประสพการณ์ทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันของพนักงานบริษัท เอฟ-เทค เอ็มเอฟจี.(ไทยแลนด์) จำกัด (สำนักงานใหญ่). *วิทยาการจัดการวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, 2(1), 18-34.
- ปรีชาติ พันธุ์จบสิงห์ และธีระชินภัทร รามเดชะ. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันของพนักงานเทศบาลในอำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง*, 100(2), 22-49.
- ปาณิสรา เชาว์นวิจิตร และนิตยา ลินเฮอร์. (2564). ความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการสำนักงานเทศบาลนครนครปฐม. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(1), 131-142.
- ยงยุทธ รักษาพล, สุมาลี รามัญญ์ และธัญนันท์ บุญอยู่. (2565). ความผูกพันในองค์กรในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมองค์กรและการบริการทรัพยากรมนุษย์สู่ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในบริษัทอุตสาหกรรมการผลิตเหล็กแห่งหนึ่งในจังหวัด ระยอง. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(1), 31-46.
- วิทัศน์ย์ ใจฉะ, สุมาลี รามัญญ์ และธัญนันท์ บุญอยู่. (2565). อิทธิพลของความผูกพันของพนักงานในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์และความพึงพอใจของพนักงาน ส่งผลต่อการดำรงรักษาพนักงานของบริษัทแห่งหนึ่งในอุตสาหกรรมผู้ผลิตบรรจุภัณฑ์ พลาสติก จังหวัดระยอง. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*, 9(1), 253-264.

- วรรณาท สามารถ (2557). บุพปัจจัยและความแตกต่างของความเชื่อถือไว้วางใจในทีมและความผูกพันต่อองค์การระหว่าง พนักงานในทีมดั้งเดิมและทีมเสมือนจริง: กรณีศึกษา อุตสาหกรรมสายการบิน. *วารสารวิชาการ อุตสาหกรรมศึกษา*, 8(2), 46–56.
- ศุภพิชญ์ ศุภโกเมศ. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความผูกพันต่องานและความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรที่ดูแลคนพิการ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. <https://doi.org/10.14457/NIDA.the.2017.168>
- ศิริประภา ภาศีอรรถ. (2562). *ความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร* [การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สมบุญ สาระพัด, นิชา เกตุงาม, ทิพย์โกศล หวังกระโทก, สกฤติพิชญ์ อินทร์พิทักษ์ และนภาพร หงษ์ภักดี (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการในนิคมอุตสาหกรรม เครือสหพัฒน์ของประเทศไทย. *วารสารบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 11(1), 106–126.
- Ahmad, L., & Gao, Y. (2023). Ethical leadership and work engagement: The roles of psychological empowerment and power distance orientation. *Management Decision*, 56, 1991–2005. <https://doi.org/10.1108/MD-02-2017-0107>
- Hewitt, A. (2017). *Trends in global employee engagement*. <https://www.aonhewitt.com.au/Reports-and-research/2017-Trends-inGlobal-Employee-Engagement-report>
- Carmeli, A., & Gefen, D. (2005). The relationship between work commitment models and employee withdrawal intentions. *Journal of Managerial Psychology*, 20(2), 63–86.
- Cochran, W. G. (1997). *Sampling techniques*. Hoboken, John Wiley & Sons, Inc.
- Dwivedula, R., Bredillet, C., & Müller, R. (2013). Work motivation as a determinant of organisational and professional commitment in temporary organisations: theoretical lenses and propositions. *Journal of Project, Program & Portfolio Management*, 1(4), 11–29.
- Fidyah, D. N., & Setiawati, T. (2020). Influence of organizational culture and employee engagement on employee performance: job satisfaction as intervening variable. Review of Integrative. *Business and Economics Research*, 9(4), 64–81.
- Garson, G. D. (2012). *Testing statistical assumptions*. Statistical Associates Publishing.
- Greenberg, J., & Baron, R. A. (1986). *Behavior in organizations*. Prentice Hall.

- Hackman, J. R., & Oldham, G. R. (1980). Work redesign and motivation. *Professional Psychology*, 11(3), 445–455.
- Hayes, A. F. (2017). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*: Guilford publications.
- Homans, G. C. (1958). Social behavior as exchange. *American Journal of Sociology*, 63, 597–606.
- Kahn, W. A. (1990). Psychological conditions of personal engagement and disengagement at work. *Academy of Management Journal*, 33(4), 692–724.
- Katz, S. (2017). Enhancing self-efficacy of elementary school students to learn mathematics. *Journal of Curriculum and Teaching*, 4(1), 42–55.
- Mowday, R., Porter, L., & Steers, R. (1982). *Employee Organization Linkages: The Psychology of Commitment, Absenteeism, and Turnover*. Academic Press.
- Peterson, E., & Plowman, E.G. (1989). *Business Organization and Management*. Richard D. Irwin.
- Preacher, K. J., Rucker, D. D., & Hayes, A. F. (2007). Addressing moderated mediation hypotheses: Theory, methods, and prescriptions. *Multivariate behavioral research*, 42(1), 185–227.
<https://doi.org/10.1080/00273170701341316>
- Rangsunghoen, G. (2011). *Factor Analysis with SPSS and AMOS for Research*. SE-Education Public Company Limited.
- Saks, A. M. (2006). Antecedents and consequences of employee engagement. *Journal of Managerial Psychology*, 21, 600–619. <https://doi.org/10.1108/02683940610690169>
- Schroer, W. J. (2008). *Generations X, Y, Z and the others*.
https://s3.amazonaws.com/rdcms-iam/files/production/public/newimages/portalspdfs/2008_03_04.pdf
- Senen, S., Masharyono, M., & Edisa, N. (2020). The Effect of Job Characteristics to Employee's Performance: A Case Study on Employees at Interior Industry. In R. Hurriyati (Eds.), *Advances in Economics, Business and Management Research: vol. 117. The 3rd Global Conference on Business, Management, and Entrepreneurship*. (pp. 227–232). Springer nature.
- Work Venture. (2565, 17 มกราคม). *สุดยอด TOP 50 บริษัท ที่คนรุ่นใหม่อยากร่วมงานด้วยมากที่สุดในปี 2022*. <https://www.workventure.com/top50-companies-2022>

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้
โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุภาษา
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

อนุตรศักดิ์ วิชัยรัตน์^{1*} สำราญ กำจัดภัย¹ และ จินดา ลาโพธิ์¹

¹สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

*Corresponding author E-mail: anuttarasak@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุภาษา และ 2) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านปากอูน (ปากอูนผดุงวิทย) จำนวน 71 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 36 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 35 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย แบบทดสอบวัดทักษะการสื่อสาร และแบบวัดเจตคติต่อวิชาภาษาไทย สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการทดสอบสถิติแบบไม่อิสระ (Dependent Samples t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมทางเดียว (One-Way ANCOVA) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ที่มาและความสำคัญ แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอน โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 2) ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ทำให้นักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ทักษะการสื่อสาร และเจตคติต่อวิชาภาษาไทย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ทักษะการสื่อสาร และเจตคติต่อวิชาภาษาไทย หลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนการสอน การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน แนวคิดสมดุภาษา

Development of Thai Language Instructional Model Based on Brain-Based Learning Integrated with Balance Literacy Approach for Prathomsuksa 1 Students

Anuttarasak Wichairat^{1*} Sumran Gumjudpai¹ and Jinda Lapho¹

¹Research of Curriculum and Instruction Program, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

*Corresponding author E-mail: anuttarasak@gmail.com

Abstract

The purposes of this research were to 1) develop the Thai language instructional model based on brain-based learning integrated with the balanced literacy approach, and 2) examine the effects after the implementation of the developed instructional model. The research sample, obtained through cluster random sampling, consisted of 71 Prathomsuksa 1 students at Banpakoon (Pakoonpadungwit) School. The participants were divided into two groups, with 36 students assigned to the control group, and 35 students to the experimental group. The research tools included a Thai language learning achievement test, communication skills test, and a questionnaire on attitude in Thai language. The statistics for quantitative data analysis were mean, standard deviation, Dependent Samples t-test, and One-Way ANCOVA. Content analysis was also employed to analyze the qualitative data.

The findings were as follows: 1) the developed instructional model consisted of six components: background and significance, concept and basic theories, principles, objectives, instructional process, and measurement and evaluation. The assessment of the instructional model by experts yielded the highest level of appropriateness, and 2) the effects after the implementation of the developed instructional model revealed that students in the experimental group had improved their Thai language learning achievement, communication skills, and attitudes toward the Thai language subject at a higher level than before the intervention at the .01 level of significance. Moreover, their learning outcomes were significantly higher compared to their counterparts in the control group, also at the .01 level of significance.

Keywords: Instructional Model, Brain-Based Learning, Balanced Literacy Approach

บทนำ

ท่ามกลางปัญหาท้าทายหลากหลายที่เป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ เป็นที่ตระหนักร่วมกันในทุกภาคส่วนว่า การพัฒนาประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเทศต้องเร่งพัฒนาปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ทุกด้าน (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559) การที่จะพัฒนาประเทศไทยให้ไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในอนาคตนั้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอ โดยเฉพาะการพัฒนาคนให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ทักษะการเรียนรู้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559) เป็นที่ทราบกันดีว่าการศึกษาไทยที่ผ่านมาได้มีการขับเคลื่อนนโยบายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่การบริหารจัดการที่ดี สร้างการมีส่วนร่วม มุ่งเน้นพัฒนาอนาคตของคนไทย การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพและอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างเป็นสุข โดยการปฏิรูปการศึกษาไทยและปฏิรูปครูให้มีคุณสมบัติแบบใหม่ หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนต้องพลิกโฉมจากสอนแบบบรรยายเป็นการเรียนรู้แบบสัมมนา ทดลอง ทำโครงการ ทำวิจัย เข้าใจปัญหา วิธีแก้ปัญหาคือ ผู้เรียนค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูเปลี่ยนจากผู้บรรยายเป็นโค้ช เป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนฝึกคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ฝึกปฏิบัติ ทำงานเป็นทีมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (วิทยากร เชียงกูล, 2559) สอดคล้องกับ สาคร ธงชัย (2564) ได้กล่าวว่าครู เป็นแม่พิมพ์ ทำหน้าที่อบรม บ่มเพาะ ชี้นำ สร้างแรงบันดาลใจ และใช้วิธีการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจใฝ่รู้ เพื่อพัฒนาความสำเร็จของผู้เรียน รวมทั้งให้ความช่วยเหลือเอาใจใส่ดูแลผู้เรียนอย่างใกล้ชิด ตลอดจนสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย มีความสำคัญเพราะเป็นวิชาพื้นฐาน เป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นเครื่องมือติดต่อสื่อสาร และเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ การที่จะพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศให้มีความเข้มแข็งในทุกด้าน การศึกษาจึงไม่ได้จำกัดเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น นักเรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา โดยใช้เครื่องมือแสวงหาความรู้ได้อย่างหลากหลาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) เพื่อให้ นักเรียนเป็นผู้มีพื้นฐานความรู้ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย มีแนวคิดพื้นฐานที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาคือและพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จได้ คือ แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน จากผลการวิจัยของ อัจฉรา ใจสุตะ (2562) ได้พัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถอ่านภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน พบว่า นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาไทย มีผลคะแนนหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน นักเรียนมีความสนใจในการเรียนรู้ ครูทำหน้าที่กระตุ้นนักเรียนใช้สื่อที่น่าสนใจ ส่งผลให้นักเรียน

มีทักษะการอ่านภาษาไทยได้เป็นอย่างดี ส่วนแนวคิดสมดุลภาษา จากผลการวิจัยของ อวยพร พันธุ์อุดม (2559) ได้ศึกษาความสามารถทางภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโดยจัดการเรียนรู้แบบสมดุลภาษา พบว่า นักเรียนมีความสามารถทางภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสมดุลภาษาเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ลงมือปฏิบัติ ได้เรียนรู้ที่สนุกสนาน ผักทักษะ ทำกิจกรรมกลุ่มและรายบุคคล พร้อมทั้งได้นำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนทั้งสองแนวคิด เป็นการจัดการเรียนการสอนที่อาศัยความเชื่อในเรื่องการนำองค์ความรู้มาเป็นเครื่องมือในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการสอนแบบธรรมชาติที่เป็นระบบ และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

โดยแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการสมองของมนุษย์ โดยนำความรู้ใหม่ ๆ ด้านประสาทวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ ด้วยการกระตุ้นให้สมองของผู้เรียนตื่นตัว สนใจ คิดวิเคราะห์ ค้นหาคำตอบ ลองผิดลองถูก และจดจำ ด้วยกิจกรรม ขยับกายขยายสมอง เพื่อให้สมองน้อยแข็งแรง สนับสนุนการทำงานของสมองใหญ่ ซึ่งเป็นส่วนที่คิด จำ และใช้เหตุผล กระตุ้นสมองทั้งสองซีก โดยใช้บทเพลงและบทกลอน และกิจกรรมที่สนุกสนานช่วยในการสอนภาษาไทย และกระตุ้นสมองทั้งสองซีก คือ ส่วนรับภาพ ส่วนสัมผัส ส่วนรับเสียง และสมองส่วนหน้า โดยจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เห็นภาพ ได้ยินเสียง ได้เคลื่อนไหว และได้ใช้ประสาทสัมผัส (พรพิไล เลิศวิชา, 2558) ส่วนแนวคิดสมดุลภาษา เป็นแนวการสอนภาษาที่นำข้อดีของการสอนประสมคำ การผสมผสานเข้ากับการสอนภาษาธรรมชาติ ทั้งทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เพื่อให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางภาษาของผู้เรียน โดยการนำข้อดีของแนวคิดมาสร้างความสมดุลในการจัดการเรียนรู้ มีวิธีการจัดการเรียนรู้ มีสื่อการเรียนรู้ และวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย คำนึงถึงพัฒนาการตามวัย ความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพของผู้เรียน (ณัชสุดา คำมุกชิก, 2558)

นอกจากนี้ยังพบว่า ทักษะการสื่อสารควรต้องพัฒนาให้กับนักเรียน เพื่อให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสารให้เท่าทันต่อโลกปัจจุบัน และเป็นเครื่องมือติดต่อกับบุคคล ด้วยกระบวนการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ผ่านการคิด ไตร่ตรอง แก้ไขปัญหาอย่างมีสติ เท่าทันและสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่ชีวิตที่มีคุณภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนภาษาไทย สามารถนำแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน และแนวคิดสมดุลภาษา นำมาใช้ในการพัฒนาทักษะการสื่อสารให้กับนักเรียนได้ อย่างไรก็ตาม ทักษะการสื่อสารไม่สามารถพัฒนาในระยะเวลาสั้น ๆ ได้ แต่จะต้องได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง

จากความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่กล่าวไว้ข้างต้น และจากคุณลักษณะของแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานและแนวคิดสมดุภาษา ซึ่งมีข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการนำมาใช้เป็นแนวคิดพื้นฐาน สำหรับการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุภาษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย พัฒนาทักษะการสื่อสาร และพัฒนาเจตคติต่อวิชาภาษาไทย ของนักเรียน อันจะเป็นประโยชน์ต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพของนักเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุภาษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุภาษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในประเด็น ดังนี้
 - 2.1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ทักษะการสื่อสาร และเจตคติต่อวิชาภาษาไทย ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุภาษา
 - 2.2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ทักษะการสื่อสาร และเจตคติต่อวิชาภาษาไทย หลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุภาษากับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีปกติ

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนบ้านปากอูน (ปากอูนผดุงวิทย์) อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม จำนวน 180 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนบ้านปากอูน (ปากอูนผดุงวิทย์) อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม จำนวน 71 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 1 ห้องเรียน คือ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 จำนวน 36 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 1 ห้องเรียน คือ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/3 จำนวน 35 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง คือ เนื้อหาวิชาภาษาไทย จำนวน 10 หน่วยการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเนื้อหาที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จะได้เรียนตามปกติในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย คือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 40 ชั่วโมง โดยทำการจัดการเรียนการสอน สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. **ตัวแปรต้น** ได้แก่ 1) วิธีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยด้วยรูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุลภาษา และ 2) วิธีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยด้วยวิธีปกติ

2. **ตัวแปรตาม** ได้แก่ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย 2) ทักษะการสื่อสาร และ 3) เจตคติต่อวิชาภาษาไทย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ทักษะการสื่อสาร และเจตคติต่อวิชาภาษาไทย ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุลภาษา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ทักษะการสื่อสาร และเจตคติต่อวิชาภาษาไทย ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุลภาษา หลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุลภาษา ได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง โดยทำการศึกษาระสำคัญ และสังเคราะห์สภาพเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาไทย แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน แนวคิดสมดุลภาษา แนวคิดรูปแบบการเรียนการสอน และแนวคิดทักษะการสื่อสาร

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาการเรียนการสอน และเอกสารประกอบรูปแบบ การเรียนการสอน ดำเนินการ ดังนี้

1. สร้างรูปแบบการเรียนการสอน ด้วยการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน แล้วนำรูปแบบการเรียนการสอน เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อทำการตรวจสอบคุณภาพ โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลการประเมินภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.90$, $SD = 0.13$)

2. สร้างเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน ดำเนินการ ดังนี้

2.1 จัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน ด้วยการกำหนดส่วนประกอบและอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน แล้วนำคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อทำการตรวจสอบคุณภาพ โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลการประเมินภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.96$, $SD = 0.09$)

2.2 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยการกำหนดองค์ประกอบของแผน การจัดการเรียนรู้ พร้อมวิเคราะห์เนื้อหาและคุณลักษณะของนักเรียน เพื่อวางแผนในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเรียงตามลำดับเนื้อหาในหลักสูตร จำนวน 20 แผน ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวม 40 ชั่วโมง แล้วนำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อทำการตรวจสอบคุณภาพ โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลการประเมินภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.94$, $SD = 0.07$)

3. พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดำเนินการ ดังนี้

3.1 จัดทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แบบทดสอบทุกข้อคำถามมีค่าความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 จากนั้นนำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 36 คน ผลการวิเคราะห์ ได้ดังนี้ 1) ตอนที่ 1.1 จำนวน 20 ข้อ วิเคราะห์รายข้อโดยใช้เทคนิค 25% (สมชาย วรภิเษมสกุล, 2558) คัดเลือกข้อคำถาม จำนวน 10 ข้อ มีค่าความยาก (p) ระหว่าง 0.50–0.58 ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.50–0.89 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.91 2) ตอนที่ 1.2 และตอนที่ 2.1 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้ออิงเกณฑ์ตามวิธีของ Brennan คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนก (B) รายข้ออยู่ระหว่าง 0.50–0.83 และ 0.60–0.78 (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นตามวิธีของ Lovett ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.90 และ 0.92 ตามลำดับ และ 3) ตอนที่ 2.2 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายแบบ Pearson คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.83–0.91 และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร Alpha Coefficient ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96

3.2 จัดทำแบบทดสอบวัดทักษะการสื่อสาร เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แบบทดสอบทุกข้อคำถามมีค่าความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 จากนั้นนำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 36 คน ผลการวิเคราะห์รายข้อ จำนวน 50 ข้อ โดยใช้เทคนิค 25% (สมชาย วรภิเษมสกุล, 2558) คัดเลือกข้อคำถาม

จำนวน 25 ข้อ มีค่าความยาก (p) ระหว่าง 0.42–0.58 ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.44–0.94 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96

3.3 จัดทำแบบวัดเจตคติต่อวิชาภาษาไทย เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แบบวัดทุกข้อคำถามมีค่า ความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 จากนั้นนำแบบวัดไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 36 คน นำผลการวัดมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายแบบ Pearson คัดเลือกข้อคำถามที่มี ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง 0.61–0.85 และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร Alpha Coefficient ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน ดำเนินการ ดังนี้

1. แบบแผนการวิจัย เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research Design) มีรูปแบบการทดลอง 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และทำการวัดผล ก่อนเรียนและวัดผลหลังเรียน

2. ก่อนเริ่มการทดลอง ทำการทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย แบบทดสอบวัดทักษะการสื่อสาร แบบวัดเจตคติต่อวิชาภาษาไทย กับนักเรียน กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

3. การทดลอง ทำการจัดการเรียนการสอนทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ในภาคเรียนที่ 2/2565 ห้องเรียนละ 40 ชั่วโมง โดยกลุ่มทดลองดำเนินการจัดการเรียนการสอน ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีกระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นปลุกเร้า ร่างกายขยายสมอง ขั้นร่วมไตร่ตรองเรียนรู้ ขั้นฝึกฝนลงมือทำดู ขั้นแบ่งปันความรู้ สู่การพัฒนา และขั้นตรวจสอบคุณค่าประเมินผล ส่วนกลุ่มควบคุม ดำเนินการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธี สอนปกติ มีกระบวนการเรียนการสอน 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป

4. หลังการทดลอง เมื่อสิ้นสุดการทดลองทำการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย แบบทดสอบวัดทักษะการสื่อสาร และแบบวัดเจตคติ ต่อวิชาภาษาไทย กับนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ซึ่งเป็นชุดเดียวกันกับทดสอบก่อนเรียน

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนหลังการทดลองใช้ เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของรูปแบบการเรียนการสอนให้ที่มีความสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอน คู่มือการใช้รูปแบบ การเรียนการสอน และแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ทักษะการสื่อสาร และ เจตคติต่อวิชาภาษาไทย ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง โดยใช้สถิติ Dependent Samples t-test

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ทักษะการสื่อสาร และ เจตคติต่อวิชาภาษาไทย หลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีปกติ โดยใช้ สถิติ One-Way ANCOVA

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ร่วมกับแนวคิดสมดุลภาษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สามารถแสดงได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุลภาษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุภาษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุภาษา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	M	SD	ค่าสถิติ (t)	Sig.
ก่อนเรียน	36	50	17.11	3.32	97.812**	.000
หลังเรียน	36	50	43.36	4.43		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ทักษะการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุภาษา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการสื่อสาร ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	M	SD	ค่าสถิติ (t)	Sig.
ก่อนเรียน	36	25	13.97	4.25	21.148**	.000
หลังเรียน	36	25	22.42	2.31		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 เจตคติต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุภาษา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบเจตคติต่อวิชาภาษาไทย ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	M	SD	ค่าสถิติ (t)	Sig.
ก่อนเรียน	36	75	43.42	10.46	23.361**	.000
หลังเรียน	36	75	67.94	6.66		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุลภาษา หลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปรากฏผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยหลังเรียนของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

แหล่งความแปรปรวน	ผลบวก กำลังสอง (SS)	องศาความ เป็นอิสระ (df)	ค่าเฉลี่ย กำลังสอง (MS)	ค่าสถิติ (F)	Sig.
ตัวแปรร่วม	985.944	1	985.944	617.080**	.000
ระหว่างกลุ่ม	913.397	1	913.397	571.675**	.000
ความคลาดเคลื่อน	108.647	68	1.598		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยก่อนเรียน (ตัวแปรร่วม) มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยหลังเรียน (ตัวแปรตาม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าตัวแปรร่วมกับตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันเชิงเส้นตรง ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงในการวิเคราะห์ ANCOVA และปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างตัวแปรร่วมกับตัวแปรตาม เมื่อได้ขจัดอิทธิพลของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยก่อนเรียนแล้ว สรุปได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มทดลอง หลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.5 ทักษะการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุลภาษา หลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปรากฏผลดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบทักษะการสื่อสาร หลังเรียนของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

แหล่งความแปรปรวน	ผลบวก กำลังสอง (SS)	องศาความ เป็นอิสระ (df)	ค่าเฉลี่ย กำลังสอง (MS)	ค่าสถิติ (F)	Sig.
ตัวแปรร่วม	340.710	1	340.710	269.272**	.000
ระหว่างกลุ่ม	104.850	1	104.850	82.866**	.000
ความคลาดเคลื่อน	86.040	68	1.265		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 พบว่า ทักษะการสื่อสารก่อนเรียน (ตัวแปรร่วม) มีความสัมพันธ์กับทักษะการสื่อสารหลังเรียน (ตัวแปรตาม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าตัวแปรร่วมกับตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันเชิงเส้นตรง ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงในการวิเคราะห์ ANCOVA และปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างตัวแปรร่วมกับตัวแปรตาม เมื่อได้ขจัดอิทธิพลของทักษะการสื่อสารก่อนเรียนแล้ว สรุปได้ว่า ทักษะการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.6 เจตคติต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุภาษาหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปรากฏผลดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบเจตคติต่อวิชาภาษาไทย หลังเรียนของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

แหล่งความแปรปรวน	ผลบวก	องศาความ	ค่าเฉลี่ย	ค่าสถิติ	Sig.
	กำลังสอง (SS)	เป็นอิสระ (df)	กำลังสอง (MS)	(F)	
ตัวแปรร่วม	2877.908	1	2877.908	144.890**	.000
ระหว่างกลุ่ม	522.919	1	522.919	26.327**	.000
ความคาดเคลื่อน	1350.666	68	19.863		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 6 พบว่า เจตคติต่อวิชาภาษาไทยก่อนเรียน (ตัวแปรร่วม) มีความสัมพันธ์กับเจตคติต่อวิชาภาษาไทยหลังเรียน (ตัวแปรตาม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 แสดงว่าตัวแปรร่วมกับตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันเชิงเส้นตรง ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงในการวิเคราะห์ ANCOVA และปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างตัวแปรร่วมกับตัวแปรตาม เมื่อได้ขจัดอิทธิพลของเจตคติต่อวิชาภาษาไทยก่อนเรียนแล้ว สรุปได้ว่า เจตคติต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มทดลอง หลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

1.1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุภาษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้พัฒนาขึ้นด้วยกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ด้วยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลมาสังเคราะห์สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาไทย แนวคิดเกี่ยวกับทักษะ

การสื่อสาร การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน สมดุลภาษา รูปแบบการเรียนการสอน แล้วนำมาเป็นประเด็นร่วม และสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อร่างรูปแบบที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่เป็นระบบในที่มาและความสำคัญ แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล เพื่อให้ได้แนวทางในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับ ทิศนา แคมมณี (2563) ได้กล่าวถึงรูปแบบการเรียนการสอนว่าเป็นสภาพลักษณะครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญที่เป็นระเบียบตามปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อ ประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือรูปแบบได้รับการพิสูจน์ทดสอบให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ๆ

1.2 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุลภาษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่พัฒนาขึ้นนี้เกิดจากการนำเอาแนวคิดสองแนวคิดมาร่วมกันพัฒนา คือ แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน และแนวคิดสมดุลภาษา เนื่องจากทั้งสองแนวคิดได้อาศัยความเชื่อในเรื่องการเอาองค์ความรู้นั้น ๆ มาเป็นเครื่องมือในการออกแบบตามวิธีการสอนแบบธรรมชาติ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และมีความเหมาะสมกับวัยของนักเรียน โดยแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานเป็นความเชื่อในการเอาองค์ความรู้เรื่องสมอง และธรรมชาติการเรียนรู้ของสมอง มาเป็นเครื่องมือออกแบบการเรียนการสอน กระตุ้นกระบวนการทำงานของสมองในแต่ละส่วนด้วยวิธีการ ที่หลากหลาย มีความตื่นเต้น ทำท่าย ลงมือปฏิบัติ ผีกล่น จดจำ และเชื่อมโยงองค์ความรู้เดิมกับองค์ความรู้ใหม่ที่สอดคล้องต่อการเรียนรู้ของสมอง สอดคล้องกับ พรพิไล เลิศวิชา (2558) ได้กล่าวถึงแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานไว้ว่าเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาการสมองของสมองมนุษย์ โดยนำความรู้ด้านประสาทวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนและการปรับเปลี่ยนตัวแปรต่าง ๆ ในโรงเรียน สำหรับแนวคิดสมดุลภาษาเป็นความเชื่อในการเอาองค์ความรู้เรื่องวิธีการสอนภาษาที่เป็นไปตามแนวธรรมชาติ เชื่อว่านักเรียนพร้อมที่จะเรียนรู้ภาษาด้วยตนเอง ทั้งฟัง พูด อ่าน และเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านประสบการณ์จริง สอดคล้องกับ Shaw and Hurst (2012) ได้กล่าวถึงแนวคิดสมดุลภาษาว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มองเห็นว่าความสำเร็จทางภาษาของนักเรียนสามารถพัฒนาด้วยวิธีการสอน และจัดสภาพแวดล้อม เพื่อฝึกฝนผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย พร้อมทั้งจัดกิจกรรมในห้องเรียนโดยใช้ทั้งกิจกรรมที่เป็นการสอนทางตรงและการสอนทางอ้อม และมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เป็นศูนย์กลาง

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย จากการนำรูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุลภาษา สำหรับนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ได้นำเอาแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานและแนวคิดสมดุลภาษา มาออกแบบกระบวนการ มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นปลุกเร้าร่างกายขยายสมอง ขั้นร่วมตริตรองเรียนรู้ ขั้นฝึกฝนลงมือทำดู ขั้นแบ่งปันความรู้สู่การพัฒนา และขั้นตรวจสอบคุณค่าประเมินผล สอดคล้องกับ หงษ์สา ดวงจันทร์โชติ (2558) ได้กล่าวถึงการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณว่ามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น เนื่องจากได้เรียนตามกระบวนการ 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นบ่งชี้ความรู้เดิม ขั้นเสริมหาความรู้ใหม่ ขั้นเข้าใจแล้วพัฒนาขั้นนำพาแบ่งปันความรู้ ขั้นมุ่งสู่ประมวผล ขั้นคนเก่งสร้างผลงาน และขั้นนำหลักการขยายผล

2.2 ทักษะการสื่อสาร จากการนำรูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุลภาษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ทักษะการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลอง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และทักษะการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลอง หลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากทักษะการสื่อสารเป็นความสามารถในการแสดงพฤติกรรมสื่อสารความคิด การสื่อสาร การฟัง การสื่อสารการพูด การสื่อสารตามจุดประสงค์ ตลอดจนการเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยี ในการสื่อสาร ซึ่งการนำเอาแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานและแนวคิดสมดุลภาษา มาออกแบบกระบวนการเรียนการสอนให้มีเหมาะสม และพัฒนาให้นักเรียนเป็นผู้มีทักษะการสื่อสารที่ดีได้ สอดคล้องกับ น้ำทิพย์ วโรตมดำรง (2563) ได้กล่าวถึงการออกแบบการเรียนการสอนทักษะการสื่อสาร ควรใช้ภาษาในการสื่อสารตามสถานการณ์ต่าง ๆ และใช้ภาษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทั้งการฟัง การพูด และการสื่อความหมายให้ถูกต้องเหมาะสม

2.3 เจตคติต่อวิชาภาษาไทย จากการนำรูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุลภาษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เจตคติต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มทดลอง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเจตคติต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มทดลอง หลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากเจตคติเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเจตคติเป็นปฏิกิริยาแรกที่เกิดขึ้นความสำเร็จนั้นได้ ถ้าหากมีเจตคติที่ดีแล้วก็จะก่อให้เกิดความพยายามในการฝ่าฟันอุปสรรคเช่นเดียวกับการเรียนวิชาภาษาไทยในรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนั้น ได้มีการออกแบบ

การเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความรู้สึก ความคิดเห็น และแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาได้อย่างเต็มที่ และนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาไทย สอดคล้องกับ วณิชชา สีหาวงษ์ (2560) ได้กล่าวถึงเจตคติต่อวิชาภาษาไทยว่าเป็นการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมต่าง ๆ หากผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอน ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนมีความขยันตั้งใจเรียน ประสพผลสำเร็จได้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีมีความสุขต่อการจัดการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้สอนควรชี้แจงขั้นตอนในกระบวนการเรียนการสอนทั้ง 5 ขั้นตอน แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ บอกบทบาทของผู้สอน บทบาทของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้รับทราบ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามเป้าหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้
2. ผู้สอนที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ควรปรับระยะเวลาแต่ละขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหา สภาพบริบท และความแตกต่างของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำรูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสมดุภาษาไปทำการศึกษากับผู้เรียนระดับชั้นต่าง ๆ
2. ควรนำแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน และแนวคิดสมดุภาษาไปพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในรายวิชาอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- ณัชสุดา คำมุกชิก. (2558). การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับนักเรียน
แต่ละชั้นระดับประถมศึกษาโดยประยุกต์ใช้แนวคิดสมดุภาษาและทฤษฎีคอนสตรัค
ติวิสต์เชิงสังคมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน [วิทยานิพนธ์ปริญญา
ดุขฎฐิปัตินิต ไมได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ทิตนา แหมมณี. (2563). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี
ประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 24). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- น้ำทิพย์ วโรตมดำรง. (2563). การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะครูภาษาอังกฤษในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
ไมได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 8). สุวีริยาสาส์น.
- พรพิไล เลิศวิชา. (2558). การพลิกโฉมโรงเรียน ป.1 อ่านออกเขียนได้ใน 1 ปี. โรงพิมพ์ชุมนุม
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- วณิชชา สีหาวงษ์. (2560). การพัฒนาทักษะการเขียนคำที่สะกดไม่ตรงมาตราโดยใช้แบบฝึกทักษะร่วมกับวิธีการสอนแบบซิปปาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- วิทยากร เชียงกุล. (2559). สภาวะการศึกษาไทย ปี 2557/2558 จะปฏิรูปการศึกษาไทยให้ทันโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างไร. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สมชาย วรภิเษมสกุล. (2558). ระเบียบการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 5). โรงพิมพ์อักษรศิลป์.
- สาคร ธงชัย. (2564). การส่งเสริมตามบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษา. วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 11(1), 168–182.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). ผลการประเมินการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2558. สำนักงานทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564). สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). กรอบสมรรถนะหลักผู้เรียนระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน และระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1–3). สำนักงานมาตรฐานการศึกษา และพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560–2564. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- หงษ์สา ดวงจันทร์โชติ. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณโดยการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อวยพร พันธุ์อุดม. (2559). การศึกษาความสามารถทางภาษาไทยและความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสมดุภาษา [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- อัจฉรา ใจสุตะ. (2562). การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านภาษาไทยตามหลักการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- Shaw, D., & Hurst, K. (2012). A Balanced Literacy Initiative for One Suburban School District in the United States. *Education Research International*, 10(1), 1–9.

การพัฒนาสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากระบบเรื่องเล่าศาลเจ้าจีน ริมน้ำปิงเขตจังหวัดนครสวรรค์ในรายวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่น สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ชูชาติ คุ่มขำ

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Corresponding author E-mail: chuchatkhum@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวรรณกรรมเรื่องเล่าจากศาลเจ้าจีนที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำปิงในจังหวัดนครสวรรค์ 2) สร้างและหาประสิทธิภาพของสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality ประกอบการเรียนรายวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80.00/80.00 และ 3) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนด้วยสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ สื่อเทคโนโลยี Augmented Reality ประกอบการเรียนรายวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 คน จากโรงเรียนบรรพตพิสัยพิทยาคม โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) แล้ววิเคราะห์หาประสิทธิภาพของสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality โดยใช้ E_1/E_2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังศึกษาสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality โดยทดสอบค่าที (t-test แบบ Dependent) วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนโดยการหาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ผลการวิจัยพบว่า 1) วรรณกรรมเรื่องเล่าจากศาลเจ้าหน้าผา อำเภอเมืองนครสวรรค์ แล้วทวนลำน้ำปิงขึ้นไปศาลเจ้าเก้าเลี้ยว อำเภอเก้าเลี้ยว ถึงศาลเจ้าพ่อกวนอู ศาลเจ้าส้มเลี้ยว และศาลเจ้าหว่ากวาง ของอำเภอบรรพตพิสัย พบ 3 อนุภาค ได้แก่ การลอยน้ำของเทวรูป การบูชาจะเข้เป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ และการประดิษฐ์ฐานเทวรูปตามธรรมเนียมจีน 2) การประเมินสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality ประกอบการเรียนรายวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.47$) ประสิทธิภาพของสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality ประกอบการเรียนรายวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประสิทธิภาพ 82.67/81.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80.00/80.00 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนด้วยสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality อยู่ในระดับมาก ($M = 4.23$)

คำสำคัญ: สื่อเทคโนโลยี Augmented Reality วรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจีน จังหวัดนครสวรรค์
รายวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่น

รับบทความ: 18 มีนาคม 2567

แก้ไขเสร็จ: 27 มิถุนายน 2567

ตอบรับบทความ: 5 สิงหาคม 2567

The Development of Augmented Reality Technology From the Literature of Chinese Shrines' Story along the Ping River of Nakhon Sawan Province in Local Literature Course of High School Level

Chuchat Khumkham

Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University

Corresponding author E-mail: chuchatkhum@gmail.com

Abstract

This research article aimed to: 1) study the literature concerning story of Chinese Shrines which were located along the Ping River in Nakhon Sawan Province, 2) construct and examine the efficiency of Augmented Reality implemented in a local literature course for high school students to achieve an efficiency of 80.00/80.00, and 3) study students' satisfaction towards learning with Augmented Reality. The research instruments were Interview form, Augmented Reality implemented in the course of local literature for high school students, a pre-test and post-test to assess learning achievement, and the satisfaction assessment. The sample groups used in this research consisted of 30 students from Matthayom 6, Banphot Phisai Pittayakhom School chosen by Cluster Random Sampling. The efficiency of Augmented Reality was analyzed by the efficiency criteria (E1/E2). Dependent t-test was used in the comparing the learning achievement from before and after learning with Augmented Reality. In addition, mean (*M*) and standard deviation (*SD*) were calculated to analyze the satisfaction of students.

The results revealed that: 1) the literature concerning story of Chinese shrines from Nhapha Shrine, Meaung Nakhon Sawan going upstream to Kao Liao Shrine, Kao Liao District until Guan Yu Shrine, Som Siao Shrine and Hwa Kwang Shrine, Banphot Phisai District had been found to consist of 3 particles: idols floating, worshipping of the crocodiles as a sacred animal, and installing idols according to Chinese tradition. 2) The assessment of Augmented Reality implemented in the course of local literature for high school students was found to be appropriate at high level ($M = 4.47$), the efficiency of Augmented Reality implemented in the course of local literature for high school students was found to have the efficiency criteria (E1/E2) at 82.67/81.67 which was higher than the criterion of 80.00/80.00; furthermore, the learning achievement after learning was found to be significantly higher than before learning with statistical significance at the level of 0.05. In addition, 3) students' satisfaction towards learning with Augmented Reality was found to be at high level ($M = 4.23$).

Keywords: Augmented Reality, Chinese Shrines, Nakhon Sawan Province, Local Literature Course

Received: 18 March 2024

Revised: 27 June 2024

Accepted: 5 August 2024

บทนำ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นรายวิชาเลือกในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงคุณค่า เข้าใจที่มา และประโยชน์ ตลอดจนคุณลักษณะเฉพาะของวรรณกรรมท้องถิ่น ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจรากเหง้าของท้องถิ่นแล้ว ยังเป็นการปลูกฝังให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจ สืบสานและถ่ายทอดมรดกทางวรรณกรรมท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป ดังคำอธิบายรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นของโรงเรียนบรรพตพิสัยพิทยาคม (ม.ป.ป.) ว่า “ให้ผู้เรียนรู้จักและเห็นความสำคัญของวรรณกรรมท้องถิ่น รู้ที่มา ประโยชน์ และกิจกรรมเรื่องเล่าต่าง ๆ ตระหนักถึงคุณค่าของวรรณกรรมท้องถิ่น เข้าใจลักษณะของวรรณกรรมท้องถิ่น รู้จักลักษณะของวรรณกรรมท้องถิ่น”

แม้ว่าการจัดการเรียนการสอนรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นของแต่ละสถานศึกษาอาจมีลักษณะและปัญหาแตกต่างกันออกไป แต่จากการสำรวจสภาพการจัดการเรียนการสอนในรายวิชานี้ของโรงเรียนบรรพตพิสัยพิทยาคม อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ทำให้พบสภาพปัญหา 3 ประการ ได้แก่ ปัญหาของครูผู้สอน คือ ขาดความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่นในเขตที่โรงเรียนตั้งอยู่ ปัญหาของผู้เรียน คือ ขาดความใส่ใจในวรรณกรรมท้องถิ่น อาจเป็นเพราะวรรณกรรมท้องถิ่นบางเรื่องที่ครูนำมาสอนไม่สัมพันธ์กับท้องถิ่นที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ และปัญหาสื่อการสอน คือ ขาดสื่อการสอนที่ทันสมัยเหมาะสมกับผู้เรียน โดยเฉพาะสื่อการสอนที่จะสร้างความสนใจ และผู้เรียนเข้าถึงสื่อได้ง่าย

จากสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นที่กล่าวมาแล้ว ประกอบกับสาระสำคัญของคำอธิบายรายวิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเห็นคุณค่าของวรรณกรรมท้องถิ่น ตลอดจนวิสัยทัศน์และพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ที่ต้องสร้างและพัฒนานวัตกรรมให้สอดคล้องกับการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนและท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนในท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาของวรรณกรรมท้องถิ่นจากคำขวัญของจังหวัดนครสวรรค์ที่ว่า “เมืองสี่แคว แห่มังกร พักผ่อนบึงบอระเพ็ด ปลารสเด็ดปากน้ำโพ” คำขวัญดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ ประเด็นแม่น้ำ และประเด็นชาวจีน

ประเด็นดังกล่าวมีความสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ในยุคอดีตของจังหวัดนครสวรรค์ที่พ่อค้าชาวจีนเคยใช้เส้นทางน้ำเป็นเส้นทางหลักเพื่อนำสินค้าจากกรุงเทพมหานครขึ้นมายขายในจังหวัดนครสวรรค์และนำของพื้นเมืองล่องแม่น้ำไปขายที่กรุงเทพมหานคร พ่อค้าชาวจีนเหล่านี้จะอาศัยอยู่ในเรือของตนซึ่งจอดอยู่ในลำน้ำเพื่อความสะดวกในการขนส่งสินค้า จนภายหลังการทำสนธิสัญญาเบาว์ริงในสมัยรัชกาลที่ 4 ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 การค้าขายด้วย

มากยิ่งขึ้นส่งผลให้จังหวัดนครสวรรค์กลายเป็นบริเวณที่คนจีนอาศัยอยู่มากที่สุด (สำนักศิลปะและวัฒนธรรม, 2564) ซึ่งจะกระจายตัวไปตามอำเภอต่าง ๆ ที่แม่น้ำปิงไหลผ่าน ได้แก่ อำเภอบรรพตพิสัย อำเภอเก้าเลี้ยว และอำเภอเมืองนครสวรรค์ ดังจะเห็นได้จากการตั้งศาลเจ้าประจำชุมชนขึ้นหลายแห่งเป็นศาลเจ้าสำคัญของอำเภอ ได้แก่ ศาลเจ้าลี้มเลี้ยว ศาลเจ้าหว่ากวาง และศาลเจ้ากวนอู ของอำเภอบรรพตพิสัย ศาลเจ้าเก้าเลี้ยว ของอำเภอเก้าเลี้ยว ศาลเจ้าหน้าผาของอำเภอเมืองนครสวรรค์

ศาลเจ้าเหล่านี้มีบทบาทต่อชาวจีนอย่างมากด้วยสร้างขึ้นเพื่อประดิษฐานเทวรูปที่กลุ่มของตนนับถือและเป็นศูนย์ในการทำกิจกรรมตามประเพณีต่าง ๆ (บุญเรือง อินทวัฒน์ และคณะ, 2542) ในขณะเดียวกันเมื่อชาวจีนมารวมตัวกันทำกิจกรรมมากขึ้นย่อมมีการพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนสนทนากันในเรื่องต่าง ๆ รวมถึงเรื่องของศาลเจ้านั้น ๆ ด้วยโดยศาลเจ้าแต่ละแห่งจะมีเรื่องเล่าประจำถิ่นที่แสดงให้เห็นถึงความผูกพันระหว่างองค์เทพที่นับถือกับชุมชนและสายน้ำเรื่องเล่าเหล่านี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงความเชื่อ ความศรัทธา และร่องรอยของการเดินทาง ตลอดจนภาพสะท้อนในการดำเนินชีวิต จึงควรค่าแก่การศึกษา

จากสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นในอีกประการหนึ่งคือ นักเรียนขาดสื่อการเรียนรู้ทันสมัยเหมาะสมกับนักเรียน โดยเฉพาะสื่อการสอนที่จะสร้างความสนใจของนักเรียนและนักเรียนสามารถเข้าถึงสื่อได้ง่าย การพัฒนาสื่อที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและสภาพการณ์ปัจจุบันจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยสื่อการเรียนรู้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ๆ เพื่อให้เป็นสื่อการเรียนรู้ที่ใหม่และมีความแตกต่าง ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ และที่สำคัญต้องนำเสนอความเป็นท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียน ดังที่ ฐาปณีย์ ธรรมเมธา (2557) ได้ให้ทรรศนะในการเลือกสื่อว่า “สื่อการเรียนรู้ควรมีความเหมาะสมกับระดับชั้น มีความน่าเชื่อถือของผู้ผลิตสื่อ มีความน่าสนใจส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ง่ายต่อความเข้าใจ รวมทั้งมีคุณภาพ” สอดคล้องกับ กิ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒน์กุล (2562) กล่าวว่า “การจัดการศึกษาโดยการใช้สื่อซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ช่วยในการสร้างบรรยากาศที่สนุกสนานส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้อีกด้วย”

ดังนั้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจนำวรรณกรรมเรื่องเล่าจากศาลเจ้าจีนโดยกำหนดขอบเขตการเก็บข้อมูลภาคสนามจากอำเภอที่แม่น้ำปิงไหลผ่าน ได้แก่ อำเภอบรรพตพิสัย อำเภอเก้าเลี้ยว และอำเภอเมืองนครสวรรค์มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยทฤษฎีทางคติชนวิทยาแล้วนำไปจัดทำเป็นสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality สำหรับใช้ในการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาที่เหมาะสมสภาพการณ์ปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวรรณกรรมเรื่องเล่าจากศาลเจ้าจีนที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำปิงในจังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality ประกอบการเรียนรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80.00/80.00
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนด้วยสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจีนริมแม่น้ำปิงเขตจังหวัดนครสวรรค์ ในรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลวรรณกรรมจากศาลเจ้าจีน จำนวน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบรรพตพิสัย คือ ศาลเจ้าส้มเลี้ยว ศาลเจ้าหว่ากวาง ศาลเจ้ากวนอู อำเภอเก้าเลี้ยว คือ ศาลเก้าเลี้ยว อำเภอเมืองนครสวรรค์ คือ ศาลเจ้าหน้าผา จำนวนศาลละ 3 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยต้องมีคุณสมบัติ ได้แก่ เป็นกรรมการศาลเจ้ามาแล้ว ไม่น้อยกว่า 1 ปี หรือเคยเป็นกรรมการศาลเจ้ามาอย่างน้อย 1 สมัย มีอายุ 50 ปี ขึ้นไป มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอที่ตั้งของศาลเจ้าไม่น้อยกว่า 10 ปี เป็นผู้ร่วมกิจกรรมของศาลเจ้าอย่างต่อเนื่อง และเป็นผู้ที่คณะกรรมการศาลเจ้าคัดเลือกมาแล้วว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยได้
2. กลุ่มตัวอย่างผู้ใช้สื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจีนริมแม่น้ำปิงเขตจังหวัดนครสวรรค์ในรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่น ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนบรรพตพิสัยพิทยาคม อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ที่เรียนในรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่น ปีการศึกษา 2565 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 จำนวน 30 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จากจำนวนทั้งหมด 5 ห้อง โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ระยะเวลาการทดลอง จำนวน 6 ชั่วโมง

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น

สื่อเทคโนโลยี Augmented Reality ที่พัฒนาขึ้นจากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจีนริมแม่น้ำปิงเขตจังหวัดนครสวรรค์ในรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่น

2. ตัวแปรตาม

2.1 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจันริมน้ำปิงเขตจังหวัดนครสวรรค์ในรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

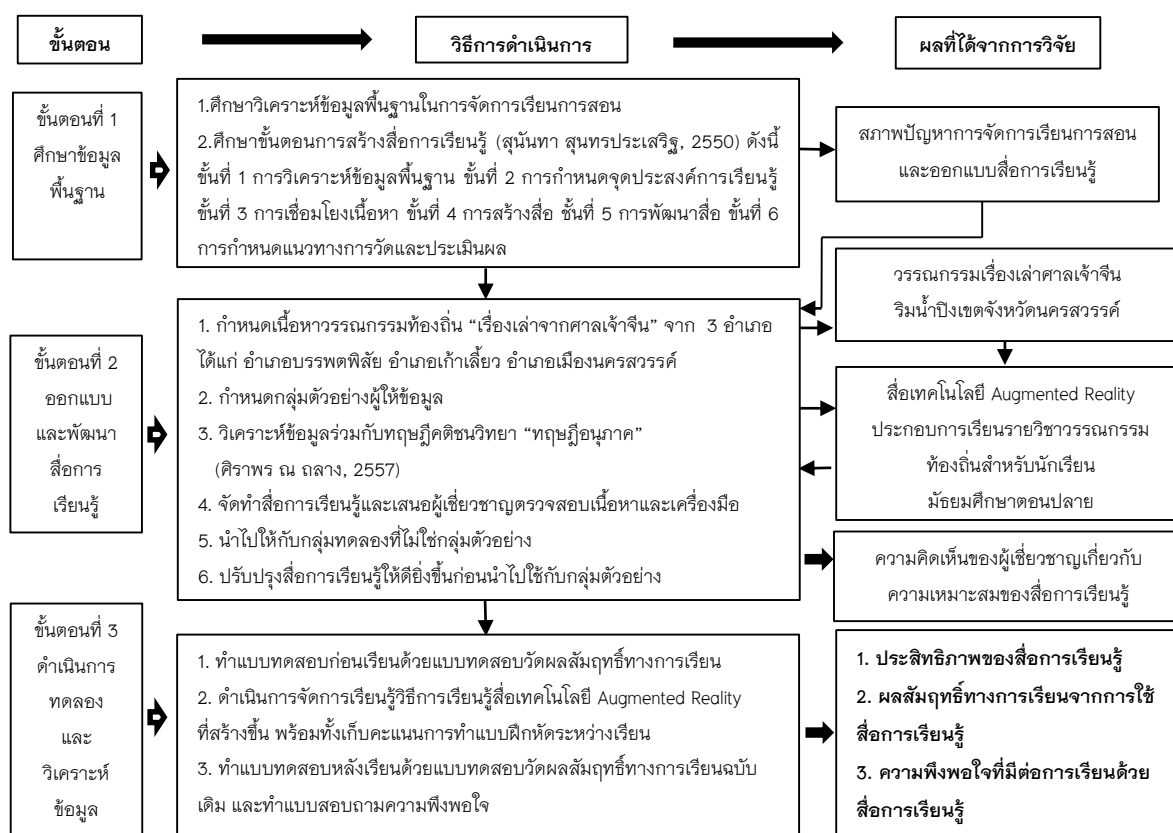
2.2 ประสิทธิภาพของสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจันริมน้ำปิงเขตจังหวัดนครสวรรค์ในรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการใช้สื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจันริมน้ำปิงเขตจังหวัดนครสวรรค์ในรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในการจัดการเรียนการสอน

2.4 ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนด้วยสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจันริมน้ำปิงเขตจังหวัดนครสวรรค์ในรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการพัฒนาสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจันริมน้ำปิงเขตจังหวัดนครสวรรค์ในรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

ประสิทธิภาพของสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจิ้นริมน้ำปิงเขตจังหวัดนครสวรรค์ในรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่น สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบการเรียนรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80.00/80.00 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเมื่อเรียนสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality แล้วหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อผลิตสื่อการเรียนรู้ทันสมัย มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันโดยใช้มรดกวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นเนื้อหา และเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความรักและความภาคภูมิใจ สืบสานและถ่ายทอดให้คงอยู่สืบไป ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 4 ชนิด ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ สื่อการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ และแบบสอบถามความพึงพอใจ ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) จำนวน 8 ข้อ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 จำนวน 6 ข้อ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 1.00 จำนวน 6 ข้อ ตอนที่ 2 จำนวน 2 ข้อ พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 1.00 จำนวน 2 ข้อ และมีความเหมาะสมมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($M = 4.79$, $SD = 0.29$)

2. สื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจิ้นริมน้ำปิงเขตจังหวัดนครสวรรค์ในรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไปหาประสิทธิภาพ โดยนำไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/2 ของโรงเรียนบรรพตพิสัย ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Tryout) จำนวน 30 คน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.33/80.67 ซึ่งมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพที่ตั้งไว้

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ จำนวน 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พบว่า ข้อสอบมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 ผู้วิจัยนำแบบทดสอบไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/2 ของโรงเรียนบรรพตพิสัย จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง มีค่าความยากง่าย

อยู่ระหว่าง 0.40–0.86 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง -0.47–0.63 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่ากับ 0.58

4. แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนโดยใช้สื่อเทคโนโลยี Augmented Reality มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 7 ข้อ นำแบบประเมินความพึงพอใจที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 และมีความเหมาะสมมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($M = 4.33$, $SD = 0.57$) มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.89

การรวบรวมข้อมูล

การศึกษาผลการใช้สื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจันริมน้ำปิงเขตจังหวัดนครสวรรค์ในรายวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนบรรพตพิสัยพิทยาคม อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ภาคเรียนที่ 1/2565 จำนวน 30 คน ระยะเวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง รวม 6 ชั่วโมง โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นตอนทดลองทำแบบทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) ขั้นตอนการทดลองดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality ที่สร้างขึ้น และเก็บคะแนนการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน 3) ขั้นตอนหลังการทดลอง ทำแบบทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับเดิม และทำแบบสอบถามความพึงพอใจ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมี 3 ตอน ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาพร้อมกับทฤษฎีคติชนวิทยา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ใช้สถิติทดสอบค่าที (t -test for Dependent Sample) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน และใช้เกณฑ์ E_1/E_2 ในการหาประสิทธิภาพของสื่อ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ในการวิเคราะห์ความพึงพอใจ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาวรรณกรรมเรื่องเล่าจากศาลเจ้าจันที่ตั่งอยู่ริมแม่น้ำปิงในจังหวัดนครสวรรค์

ผู้วิจัยได้นำเรื่องเล่าจากศาลเจ้าจัน ได้แก่ ศาลเจ้าหน้าผา อำเภอเมืองนครสวรรค์ ศาลเจ้าเก้าเลี้ยว อำเภอเก้าเลี้ยว ศาลเจ้ากวนอู ศาลเจ้าส้มเลี้ยว และศาลเจ้าหว่ากวางของอำเภอบรรพตพิสัย มาวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีคติชนวิทยา คือ ทฤษฎีอนุภาค (Motif)

พบ 3 อนุภาค ได้แก่ อนุภาคของการลอยน้ำ อนุภาคการบูชาจะเข้เป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ และอนุภาคของการตั้งเทวรูป ดังนี้

1.1 อนุภาคของการลอยน้ำ พบเรื่องเล่าที่กล่าวถึงเทวรูป แผ่นไม้ หรือเจ็ดของเจ้าพ่อ เจ้าแม่ลอยทวนลำนํ้าปิงขึ้นไป ได้แก่ เรื่องการลอยน้ำของเจ็ดเจ้าแม่หน้าผา และการลอยน้ำของแผ่นป้ายเจ้าพ่อหว่ากวาง ซึ่งทั้งสองเรื่องมีการกล่าวถึงวัตถุดังกล่าวลอยวนเวียนในบริเวณท่าน้ำหน้าศาลหรือสถานที่ตั้งศาล แต่ในส่วนของเทวรูปเจ้าพ่อกววนอุของศาลเจ้ากววนอุ แม้เทวรูปจะไม่ได้ลอยน้ำมา แต่มีเรื่องราวคล้ายกัน คือ เมื่อเรืออัญเชิญเทวรูปเจ้าพ่อกววนอุจากกรุงเทพมหานครมาถึงบริเวณหน้าศาลเรือไม่ยอมเคลื่อนที่ไปไหน

1.2 อนุภาคการบูชาจะเข้เป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ พบเรื่องเล่าการบูชาจะเข้เป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ ศาลเจ้าเก้าเลี้ยว อำเภอกาฬสินธุ์ และศาลเจ้าส้มเลี้ยว อำเภอบรรพตพิสัย โดยทั้งสองเรื่องกล่าวถึงจะเข้ซึ่งเป็นเทพพาหนะของเจ้าพ่อ เจ้าแม่ และจะเข้นั้นมีตัวตนจริง มีประชาชนพบเห็นจะเข้ แต่จะเข้ดังกล่าวไม่ทำอันตรายแก่ประชาชน

1.3 อนุภาคของการตั้งเทวรูปพบว่า ศาลเจ้าแต่ละแห่งจะประดิษฐานเทวรูปหรือป้ายสถิตองค์เทพไว้ตรงกลางเป็นเทพประธานของศาลเจ้า เรียกว่า “ปูนเถ่ากง” หรือนิยมเรียกกันว่า “กง” หรือ “อากง” ซึ่ง ถาวร ลิกขโกศล (2562) ได้อธิบายว่า “ปูนเถ่ากงเป็นเสียงภาษาจีนฮกเกี้ยน-แต้จิ๋ว จีนสองกลุ่มนี้ออกเสียงคำนี้คล้ายกัน ภาษาจีนกลางออกเสียงว่า “เป็นโถวกง” หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการเคารพเทพเสมือนญาติผู้ใหญ่ฝ่ายบุรุษ ในขณะเดียวกันถ้าเป็นเทพฝ่ายสตรีจะเรียกว่า “ปูนเถ่าม่า” หรือนิยมเรียกกันว่า “ม่า” หรือ “อาม่า”

นอกจากเทวรูปประธานแล้วยังมีการประดิษฐานเทวรูปอื่น ๆ ด้วย โดยตามประเพณีจีนจะให้ความสำคัญด้านซ้ายมากกว่าด้านขวา พบว่า เทวรูปส่วนใหญ่ที่อยู่ด้านซ้ายของเทพประธานมักจะเป็นเทวรูปฝ่ายบุรุษ เช่น เจ้าพ่อกววนอุ ส่วนเทวรูปที่อยู่ด้านขวาจะเป็นเทวรูปฝ่ายสตรี เช่น เจ้าแม่หน้าผา เจ้าแม่สวรรค์ เจ้าแม่ทับทิม แต่ศาลเจ้าเก้าเลี้ยว อำเภอกาฬสินธุ์ได้ประดิษฐานเทวรูปเจ้าแม่ทับทิม และเทพฝ่ายสตรีองค์อื่น ๆ ไว้ด้านซ้ายของเทพประธาน เพราะเจ้าแม่ทับทิมเป็นเทพที่ชาวไทหล้าให้ความนับถืออย่างมาก ซึ่งจะสอดคล้องคลึงกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของอำเภอกาฬสินธุ์ที่มีชาวไทหล้าเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นกลุ่มแรก และเป็นชาวจีนกลุ่มใหญ่ที่สุดในอำเภอกาฬสินธุ์

2. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality ประกอบการเรียนรายวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.1 วิธีการสร้างสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality ประกอบการเรียนรายวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนี้

2.1.1 กำหนดรูปแบบของสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality ประกอบด้วย 6 ส่วน ได้แก่ คำแนะนำวิธีการใช้สื่อเทคโนโลยี Augmented Reality แบบทดสอบก่อนเรียน เนื้อหาวรรณกรรมเรื่องเล่าจากศาลเจ้าจีน แบบฝึก แบบทดสอบหลังเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจ

2.1.2 ลำดับเนื้อหาวรรณกรรมเรื่องเล่าจากศาลเจ้าจีนใช้อุณหภูมิของการลอยน้ำเป็นโครงเรื่องในการดำเนินเรื่องเพื่อจำลองการเดินทางประวัติศาสตร์การค้าขายทางน้ำของชาวจีน จุดที่ตั้งชุมชนชาวจีน และที่ตั้งของศาลเจ้า โดยเริ่มจากศาลเจ้าหน้าผา อำเภอเมืองนครสวรรค์ แล้วทวนลำน้ำปิงขึ้นไปทางทิศเหนือไปสู่ศาลเจ้าเก่าเลี้ยว อำเภอเก่าเลี้ยว เข้าสู่ศาลเจ้ากวอน ศาลเจ้าหว่ากวาง และศาลเจ้าส้มเลี้ยว อำเภอบรรพตพิสัย ตามลำดับ จากนั้นนำอุณหภูมิการลอยน้ำ อุณหภูมิการบูชาจะเข้เป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ และอุณหภูมิของการตั้งเทวรูป เป็นโครงเรื่องย่อยเพื่อเล่าเรื่องของศาลเจ้าแห่งต่าง ๆ ตามลำดับ

2.1.3 นำอุณหภูมิที่พบจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ได้แก่ อุณหภูมิของการลอยน้ำ อุณหภูมิการบูชาจะเข้เป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ และอุณหภูมิของการตั้งเทวรูป มาสร้างในส่วนเนื้อหาแบบฝึก และแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญต่อไป

2.2 ผลการหาประสิทธิภาพของสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality ประกอบการเรียนรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่า ศาลเจ้าจีน ริมน้ำปิงเขตจังหวัดนครสวรรค์ในรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่น สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยในการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน		ร้อยละของคะแนนทดสอบหลังเรียน
สื่อ เทคโนโลยี Augmented Reality		
แบบฝึกหัด 1	แบบฝึกหัด 2	
78.67	86.67	81.67
รวมเฉลี่ยร้อยละ = 82.67		81.67
ประสิทธิภาพของกระบวนการ = 82.67		ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ = 81.67
$E_1/E_2 = 82.67/81.67$		

จากตารางที่ 1 พบว่า สื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่า ศาลเจ้าจีนริมน้ำปิงเขตจังหวัดนครสวรรค์ในรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีคะแนนเฉลี่ยระหว่างการใช้สื่อเทคโนโลยี Augmented Reality ร้อยละ 82.67 และคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 81.67 นั่นคือ สื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจีนริมน้ำปิง

เขตจังหวัดนครสวรรค์ในรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.67/81.67 แสดงว่า สื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจันริม่น้ำปิงเขตจังหวัดนครสวรรค์ในรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80.00/80.00

2.3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียน

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจันริม่น้ำปิงเขตจังหวัดนครสวรรค์ในรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การทดสอบ	n	M	SD	$\sum D$	$\sum D^2$	t
ก่อนเรียน	30	5.93	1.39	69	195	11.26 *
หลังเรียน	30	8.23	1.12			

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังเรียน ($M = 8.23$, $SD = 1.12$) สูงกว่าก่อนเรียน ($M = 5.93$, $SD = 1.39$) เมื่อทดสอบด้วยค่าสถิติ t-test ได้เท่ากับ 11.26 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจันริม่น้ำปิงเขตจังหวัดนครสวรรค์ในรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นผลมาจากเนื้อหาของวรรณกรรมท้องถิ่นอยู่ในชุมชนที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ทำให้เกิดความใฝ่รู้ที่จะศึกษาข้อมูลประกอบกับสื่อการเรียนรู้ที่มีความทันสมัยและเข้าถึงได้ง่าย

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนด้วยสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจันริม่น้ำปิงเขตจังหวัดนครสวรรค์ในรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

รายการประเมิน	n = 30		ระดับ
	M	SD	ความพึงพอใจ
1. ได้รับความสนใจให้เกิดการใฝ่รู้	4.63	0.55	มากที่สุด
2. มีความทันสมัย	4.60	0.55	มากที่สุด
3. ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่าย และจดจำได้นาน	3.93	1.00	มาก
4. สะดวกต่อการใช้งาน	3.93	0.74	มาก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการประเมิน	n = 30		ระดับ
	M	SD	ความพึงพอใจ
5. ช่วยเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่น	4.23	0.76	มาก
6. เป็นสื่อที่นำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม	4.21	0.66	มาก
7. ทำให้เกิดการค้นพบความรู้ด้วยตนเอง	4.10	0.79	มาก
รวม	4.23	0.72	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจีนริมน้ำปิงเขตจังหวัดนครสวรรค์ในรายวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.23, SD = 0.72$) เมื่อพิจารณาผลการประเมินรายข้อพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ ข้อ 1 ได้รับความสนใจให้เกิดการเรียนรู้ ($M = 4.63, SD = 0.55$) รองลงมา คือ ข้อ 2 มีความทันสมัย ($M = 4.60, SD = 0.55$) และนักเรียนมีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ข้อ 4 สะดวกต่อการใช้งาน ($M = 3.93, SD = 0.704$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลการใช้สื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจีนริมน้ำปิงเขตจังหวัดนครสวรรค์ในรายวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. อนุภาคของวรรณกรรมเรื่องเล่าจากศาลเจ้าจีนที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำปิงในจังหวัดนครสวรรค์ พบ 3 อนุภาค ได้แก่ อนุภาคของการลอยน้ำ อนุภาคการบูชาจระเข้เป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ และอนุภาคของการตั้งเทวรูป โดยอนุภาคของการลอยน้ำ พบว่า เทวรูปจะลอยทวนน้ำหรืออัญเชิญขึ้นมาสู่จังหวัดนครสวรรค์โดยทางเรือ อนุภาคนี้นี้จะสอดคล้องกับประวัติศาสตร์เส้นทางการค้าขายในอดีตจากกรุงเทพมหานครสู่จังหวัดนครสวรรค์ สอดรับกับการศึกษาของ Skinner (2564) พบว่า “ในปี พ.ศ. 2444 พบชาวจีนในมณฑลนครสวรรค์ จำนวน 6,300 คน” และยังสอดคล้องกับประวัติการก่อตั้งศาลเจ้าในชุมชน เช่น ศาลเจ้าเก้าเลี้ยว พบภาพถ่ายศาลเจ้าเก้าเลี้ยวหลังเก่าเมื่อครั้งรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีชาวจีนไหหลำเป็นผู้นำชุมชนในการรับเสด็จ (คณะกรรมการศาลเจ้าพ่อเก้าเลี้ยว, 2565) อนุภาคการลอยน้ำ และอนุภาคการบูชาจระเข้เป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ยังสอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์และสภาพสังคมที่อาศัยอยู่ริมน้ำซึ่ง สายป่าน ปุริวรรธนนะ (2556) ได้ศึกษาดำเนินประจำถิ่นริมแม่น้ำและชายฝั่งทะเลภาคกลาง

ความสมานฉันท์และความหลากหลาย พบว่า “ลักษณะเด่นของตำนานประจำถิ่นริมน้ำมีอนุภาคสำคัญที่คล้ายกันและตำนานแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับสายน้ำ”

ในส่วนของอนุภาคของการตั้งเทวรูป ยังคงรักษาประเพณีจีนที่ให้ความสำคัญด้านซ้ายมากกว่าด้านขวาการจัดตั้งเทวรูปยังแสดงให้เห็นถึงกลุ่มชาวจีนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นด้วย เช่น ในอำเภอเก้าเลี้ยวมีชาวไหหลำเข้ามาอาศัยเป็นกลุ่มแรกและกลุ่มใหญ่ที่สุด โดยชาวไหหลำจะนับถือเจ้าแม่ทับทิมมากที่สุด ในศาลเจ้าเก้าเลี้ยวจึงปรากฏการประดิษฐานเทวรูปเจ้าแม่ทับทิมไว้ด้านซ้ายของเทวรูปประธาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุจินดา เจียมศรีพงษ์ (2528) เกี่ยวกับการอพยพของชาวจีนที่เข้ามาจังหวัดนครสวรรค์ว่ามีอยู่หลายกลุ่มกล่าวคือ “มีคนจีนไหหลำได้เข้ามาตั้งชุมชนในอำเภอเก้าเลี้ยวมาก่อนโดยทำชีพเกษตรกรรม ต่อมาเมื่อมีชาวแต้จิ๋วเข้ามาประกอบอาชีพค้าขาย จากนั้นเป็นชาวจีนแคะและฮากกามาตั้งโรงงานอุตสาหกรรม”

นอกจากนี้ เมื่อชุมชนขยายตัวขึ้นมีชาวจีนรวมกันอยู่หลายกลุ่มจึงได้มีการนำเทวรูปของชาวจีนกลุ่มอื่นเข้ามาประดิษฐานในศาลเดียวกันด้วย เช่น พบเทวรูปเจ้าแม่ทับทิมของชาวไหหลำในศาลเจ้าแต้จิ๋ว ในขณะเดียวกันก็มีการผสมผสานวัฒนธรรมดัดแปลงศาลเจ้าไทยเป็นศาลเจ้าจีนซึ่งปรากฏทั้งในสถาปัตยกรรมและวิธีเซ่นไหว้ มีการเปลี่ยนจากเจ็ดเจ้าแม่เป็นเทวรูปทรงเครื่องแบบจีน มีประเพณีการสรงน้ำเทวรูปและเจ็ดในวันสงกรานต์ เช่น ศาลเจ้าหน้าผา ซึ่งลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาวจีนต่างภาษาและชาวไทยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ก่อนแล้ว

2. การสร้างและหาประสิทธิภาพของสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality พบว่าจุดแข็งของที่ทำให้มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้เนื่องจากผู้วิจัยได้สำรวจสภาพปัญหาเบื้องต้นก่อนการสร้างสื่อจึงทำให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนสื่อที่สร้างขึ้นได้นำเสนอวิธีชีวิตในท้องถิ่นที่ผู้เรียนอาศัยอยู่จึงช่วยกระตุ้นให้ผู้เกิดความสนใจใฝ่รู้ และช่วยให้ผู้เรียนได้สร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอนก พุทธิเดช และคณะ (2561) ที่ได้การพัฒนาบทเรียนเรื่องการประยุกต์บริพันธ์จำกัดเขตโดยประยุกต์ใช้เทคนิคความจริงเสริมบนโทรศัพท์เคลื่อนที่สมาร์ทโฟน ผลการวิจัยพบว่าผลการพัฒนาบทเรียนเรื่องการประยุกต์บริพันธ์จำกัดเขตโดยประยุกต์ใช้เทคนิคความจริงเสริมบนโทรศัพท์สมาร์ทโฟนพบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.00/87.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้เนื่องจากผู้เรียนได้รับความรู้ไปพร้อมกับประสบการณ์ใหม่ ๆ บนโทรศัพท์เคลื่อนที่สมาร์ทโฟน

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่า การใช้สื่อเทคโนโลยี Augmented Reality มีข้อจำกัด คือผู้เรียนต้องมีโทรศัพท์สมาร์ทโฟน ถ้าความเร็วของอินเทอร์เน็ตไม่เสถียรจะทำให้ดาวน์โหลดสื่อฯ ได้ช้าส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ไม่เต็มที่และอาจเกิดความเบื่อหน่ายได้ และผู้เรียนจะต้องมีโทรศัพท์สมาร์ทโฟนที่รองรับระบบของสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality

ในส่วนของผลการใช้สื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจันทรมน้ำปิงเขตจังหวัดนครสวรรค์ในรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยสื่อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องมาจาก สื่อเทคโนโลยี Augmented Reality มีความน่าสนใจ ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนอยากรู้ จึงสามารถพัฒนานักเรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสามารถเชื่อมโยงกับท้องถิ่นได้ดีขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการสื่อเทคโนโลยีควรใช้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน หรือให้นักเรียนมีโอกาสทบทวนบทเรียนจากสื่อที่สร้างขึ้น สื่อที่สร้างขึ้นควรใช้เวลาในการศึกษาไม่มาก เพราะถ้ายาวนานไปนักเรียนจะไม่สนใจ หรือถ้าสื่อยาวไปควรตัดเป็นตอนสั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับดุสิต ขาวเหลือง และ อภิชาติ อนุกุล (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาสื่อการเรียนรู้สามมิติแบบมีปฏิสัมพันธ์เสมือนจริงโดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของนักศึกษาอาชีวศึกษาที่มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่างกัน พบว่า ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาอาชีวศึกษาผ่านสื่อการเรียนรู้สามมิติแบบมีปฏิสัมพันธ์เสมือนจริงโดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจันทรมน้ำปิงเขตจังหวัดนครสวรรค์ในรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.23$, $SD = 0.72$) ซึ่งมีจุดเด่นด้านความทันสมัย มีการนำเสนอเรื่องราวแบบการท่องเที่ยว ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นผ่านสมาร์ทโฟนที่ผู้เรียนใช้ในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว และผู้เรียนสามารถทบทวนความรู้นอกห้องเรียนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมตตา คงคาภู และ บุรินทร์ นรินทร์ (2561) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาศูนย์รวมแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์แบบพกพาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในเขตจังหวัดราชบุรี พบว่า ผู้ใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์แบบพกพา มีความพึงพอใจในด้านรูปแบบการนำเสนอข้อมูล ด้านเนื้อหา ด้านการใช้งาน ด้านสื่อวิดีโอ และด้านรูปแบบของศูนย์รวมแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับดีขึ้นไปทั้งหมด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยด้านการสอนของ จิรวดี โยธรมย์ และ สิทธิโชค น้อยเกิดพะเนาว์ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนสอดแทรกการ์ตูนแอนิเมชัน 2 มิติ ร่วมกับเทคโนโลยีความจริงเสริม (AR) เรื่อง ดาราศาสตร์และอวกาศนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจในบทเรียนอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดเนื่องจากผู้เรียนสามารถทบทวนความรู้ได้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การใช้สื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจันริมน้ำปิง เขตจังหวัดนครสวรรค์กับนักเรียนที่มีความพร้อมของเครื่องมือที่จะรองรับระบบของสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality ได้ เช่น โทรศัพท์ชนิดสมาร์ทโฟน แท็บเล็ต เป็นต้น รวมทั้งมีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในโรงเรียนที่มีความเสถียร

2. การใช้สื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจันริมน้ำปิง เขตจังหวัดนครสวรรค์ยังสามารถนำไปในการเรียนรู้ในรายวิชาอื่น เช่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หรืออาจนำไปใช้เป็นการเรียนวัฒนธรรมในชุมชน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนาสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจันริมน้ำปิงในเขตอำเภออื่น ๆ ของจังหวัดนครสวรรค์

2. ควรให้พัฒนาสื่อเทคโนโลยี Augmented Reality จากวรรณกรรมเรื่องเล่าศาลเจ้าจันริมน้ำปิงเขตจังหวัดนครสวรรค์เพื่อการท่องเที่ยว และขยายขอบเขตพื้นที่วิจัยให้ครอบคลุมในพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัดนครสวรรค์

เอกสารอ้างอิง

- กิงกาญจน์ บุณณสินวัฒนกุล. (2562). *การพัฒนาสื่อการเรียนรู้บอร์ดเกม การศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถการเรียนรู้ในรายวิชาพัฒนาการแบบเรียนภาษาไทยและความสุขในการเรียนรู้สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี* (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- คณะกรรมการศาลเจ้าพ่อเก้าเลี้ยว. (2565). *ศาลเจ้าพ่อเก้าเลี้ยว*. นครสวรรค์.
- จิรวดี ไยรัมย์ และสิทธิโชค น้อยเกิดพะเนาว์. (2562). *การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สอดแทรกการ์ตูนแอนิเมชัน 2 มิติ ร่วมกับเทคโนโลยีความจริงเสริม (AR) เรื่อง ดาราศาสตร์และอวกาศ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วรปภา อารีราษฎร์ (บ.ก.), การจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรม ครั้งที่ 5. การประชุมวิชาการ ระดับชาติการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประจำปี 2562* (น. 2064-2069). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ฐาปนีย์ ธรรมเมธา. (2557). *สื่อการศึกษาเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ดุสิต ขาวเหลือง และอภิชาติ อนุกุล. (2562). การพัฒนาสื่อการเรียนรู้สามมิติแบบมีปฏิสัมพันธ์เสมือนจริง โดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของนักศึกษาอาชีวศึกษาที่มีระดับการคิดอย่างมี วิจัยวรรณฐานต่างกัน (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ถาวร ลิกขโกศล. (2562). ปูนเก้าอี้เทพคุ้มครองชาวจีนโพ้นทะเล. *วารสารศิลปวัฒนธรรม*. 40(3), 152–169.
- บุญเรือง อินทวัฒน์, สุวัฒน์ ปริญาจิตตะ, จำรัส นวลนิม, สุทินตา ก้อนทอง, และนิกรรดา ชันธะรัตน์. (2542). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา จังหวัดนครสวรรค์. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- เมตตา คงคาภูล และบุรินทร์ นรินทร์. (2561). การพัฒนาศูนย์รวมแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์แบบพกพาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในเขตจังหวัดราชบุรี. ใน ชญาพร โพธิ์สุวรรณ (บ.ก.), *การเกษตรก้าวไกล สังคมไทยยั่งยืน. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ประจำปี 2561* (น. 1510–1520). มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- โรงเรียนบรรพตพิสัยพิทยาคม. (ม.ป.ป.). *หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบรรพตพิสัยพิทยาคม ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2564 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560)*. โรงเรียนบรรพตพิสัยพิทยาคม.
- ศิราพร ณ ถลาง. (2557). *ทฤษฎีจิตวิทยา: วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายป่าน ปุริวรรณชนะ. (2556). *ตำนานประจักษ์ถิ่นแม่น้ำและชายฝั่งทะเลภาคกลาง: ความสมานฉันท์ และความหลากหลาย*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักศิลปะและวัฒนธรรม. (2564). *ศิลปวัฒนธรรมวิจารณ์*. สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สุจินดา เจียมศรีพงษ์. (2528). ชุมชนชาวจีนและการเติบโตทางการค้าในจังหวัดนครสวรรค์. ใน สุภรณ์ โอเจริญ (บ.ก.). *นครสวรรค์รัฐกึ่งกลาง* (น. 213–224). วิทยาลัยครุฑนครสวรรค์.
- สุนันทา สุนทรประเสริฐ. (2550). *การสร้างสื่อการสอนและนวัตกรรมการเรียนรู้สู่การพัฒนาผู้เรียน*. โรงเรียนสุวรรณภูมิ.
- เอนก พุทธิเดช, กานต์พิชชา แดงอ่อน, และวาทูธี กันแก้ว. (2561). การพัฒนาบทเรียนเรื่อง การประยุกต์ปริพันธ์จำกัดเขต โดยประยุกต์ใช้เทคนิคความจริงเสริมบนโทรศัพท์เคลื่อนที่สมาร์ทโฟน (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- Skinner, G. W. (2564). *สังคมจีนในประเทศไทยประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์*. มติชน.

การคุกคามทางเพศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร: การศึกษาในฐานะผู้กระทำและผู้ถูกระทำ

อนุพงศ์ สุขเกษม

กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนนนทรีวิทยา

Corresponding author E-mail: kunshy.baicha@gmail.com

บทคัดย่อ

การคุกคามทางเพศเป็นพฤติกรรมที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน ไม่ควรมีผู้ใดกระทำและได้รับการกระทำ บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของการกระทำและถูกระทำพฤติกรรมคุกคามทางเพศของนักเรียน จำแนกตามเพศสรีระ เพศวิถี และระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาซึ่งอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครที่เข้าร่วมตอบแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์จำนวน 1,006 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ และสถิติทดสอบไคว์สแควร์แบบการทดสอบความเป็นเอกพันธ์ ด้วยระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกระทำพฤติกรรมคุกคามทางเพศกับเพื่อนมากที่สุด และโดนกระทำพฤติกรรมทางเพศจากเพื่อนมากที่สุดเช่นกัน โดยส่วนใหญ่พฤติกรรมที่กระทำและโดนกระทำ คือ การคุกคามทางเพศทางวาจา ได้แก่ การเล่าเรื่องตลกเกี่ยวกับเพศ การวิจารณ์รูปร่าง สัดส่วนของร่างกายและอวัยวะของอีกฝ่าย และการพูดจาล่วงเกินกับอีกฝ่ายที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของการกระทำพฤติกรรมคุกคามทางเพศ พบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีสัดส่วนของการกระทำคุกคามทางเพศที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการจำแนกด้วยเพศวิถีและระดับการศึกษามีสัดส่วนไม่แตกต่างกัน ส่วนการเปรียบเทียบสัดส่วนของการถูกระทำ พบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิง นักเรียนกลุ่มรักเพศตรงข้ามและนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายมีสัดส่วนของการโดนกระทำคุกคามทางเพศที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงความรุนแรงในการคุกคามทางเพศ ในหมู่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ดังนั้นสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา จึงมีบทบาทสำคัญในการให้นักเรียนตระหนัก และรับรู้ถึงพฤติกรรมการคุกคามทางเพศว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ที่ไม่ควรมีใครกระทำ และไม่ควรมีใครเป็นผู้ถูกระทำ

คำสำคัญ: การคุกคามทางเพศ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร

Sexual Harassment of Secondary School Students in Bangkok: A Study Regarding Offenders and Victims

Anupong Sukkasem

Department of Mathematics, Nonsiwitthaya School

Corresponding author E-mail: kunshy.baicha@gmail.com

Abstract

Sexual harassment is a human rights violation. No individual should perpetrate or be a victim of such acts. The aim of this article research was to study and compare the ratio of sexual harassment offenders and victim among a group of secondary school students separate by genders, sexuality and education level. The sample were 1,006 secondary school students living in Bangkok, Thailand providing their responses to questionnaires via online system. The data were analyzed using frequency, percentage and Chi-square Homogeneity test with significant difference at .05.

The research results showed that the majority of sexual harassment behaviors were conducted by and to their friends. The main of sexual harassment behaviors conducted were making sex-related jokes, body-shaming by criticizing physical appearance and other people's parts of body, and verbally harassing others with discussions on sex-related topics. When compare the ratio of sexual harassment behavior, it was found that male and female students appeared to result with significant difference at .05 and in terms of sexuality and education level no significant difference. In addition, it could be observed in the last aspect of findings that the ratio of sexual harassment victims among male and female students, heterosexual and LGBTQ+ students, and junior-high school and high school students resulted in significant difference at .05.

As could be observed here that the research findings have reflected the severity of sexual harassment among high school students. Family and educational institutions could be required to play a crucial role in raising students' awareness and understanding of how inappropriate sexual harassment behaviors are, as sexual harassment should neither be perpetrated nor experienced by anyone.

Keywords: Sexual Harassment, Secondary School Students, Bangkok

บทนำ

การคุกคามทางเพศเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่รุนแรงและไม่ควรเกิดขึ้นกับใคร ลักษณะของการคุกคามทางเพศมีหลายรูปแบบ เช่น การพูดจาล่วงเกิน การส่งสายตาแทะโลม การสัมผัสสร้างกายโดยไม่ยินยอม การข่มขืน และการส่งภาพลามก เป็นต้น การกระทำเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อทั้งทางร่างกายและจิตใจของเหยื่อ เช่น สุขภาพจิตเสีย ประสิทธิภาพการทำงานหรือการเรียนลดลง และมีปัญหาการเข้าสังคม บางครั้งอาจเสี่ยงต่อการติดโรคจากการถูกคุกคามทางเพศ (Weinberg & Nielsen, 2017 และ Civil Rights Department, State of California, 2022)

ปัญหาการคุกคามทางเพศยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีกฎหมายหลายฉบับออกมาปกป้องเหยื่อ แต่ก็ยังมีคดีมากมายที่เกี่ยวข้องกับการคุกคามทางเพศที่ปรากฏในข่าว และยังมีเหยื่อจำนวนมากที่ไม่ได้ออกมาเปิดเผยเพราะกลัวเสื่อมเสียชื่อเสียงและการถูกตำหนิจากสังคม การคุกคามทางเพศบนสื่อสังคมออนไลน์ก็ยิ่งยากในการระบุตัวผู้กระทำและนำมาดำเนินคดี ซึ่งแนวโน้มของปัญหานี้ก็ยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สมสรรค์ อธิเวชส์, 2557; สุวรา แก้วนุ้ย และ ทักษพล ธรรมรังสี, 2558; งานตรวจสอบภายในและงานนิติกร โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์, 2563 และ National Partnership for Women & Families, 2023)

เหยื่อการคุกคามทางเพศสามารถเป็นเพศใดก็ได้และไม่จำกัดเพศตรงข้าม การคุกคามเกิดได้จากหลายสาเหตุ เช่น การแต่งกาย การใช้สารเสพติด หรือการดื่มแอลกอฮอล์ บางครั้งสาเหตุมาจากสังคมเชิงอำนาจที่ผู้ชายเป็นใหญ่ และผู้หญิงถูกมองว่าต้องอยู่ใต้การควบคุม การคุกคามทางเพศอาจเกิดขึ้นจากคนใกล้ชิด เช่น คู่สมรส หรือคนในครอบครัว และยังพบในโรงเรียนจากครูหรือเพื่อนนักเรียนด้วยกันเอง (กฤษณาพร แจ่มจิตร, 2564)

งานวิจัยของ นิชา ภูมิมา (2563) พบว่า ผู้หญิงมักตกเป็นเหยื่อการคุกคามทางเพศมากกว่าผู้ชาย โดยเฉพาะจากคนใกล้ชิด เช่น ครอบครัวหรือคนรู้จัก เหยื่อมักมีบุคลิกอ่อนแอ ทุพพลภาพ ผิวสี หรือเป็นกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ+) ประมาณ 1 ใน 3 ของเหยื่อเลือกที่จะไม่ได้ตอบผู้กระทำ นอกจากนี้ การคุกคามทางเพศยังแพร่หลายในสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะบนเฟซบุ๊ก ที่มีการพูดจาแทะโลมและส่งสื่อลามก การศึกษาในระดับโรงเรียนยังพบว่า นักเรียนมีความเข้าใจในความหมายของการคุกคามทางเพศแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับเพศสรีระ ระดับการศึกษา และผลการเรียน พฤติกรรมบางอย่าง เช่น การวิจารณ์รูปร่างหน้าตา การแต่งกาย พูดจาลามก หรือการจ้องมองแทะโลมยังถูกยอมรับในสังคมบ้างในบางกรณี ซึ่งสะท้อนถึงความเข้าใจที่ยังไม่ครบถ้วนเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศในโรงเรียน

ด้วยสาเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาการคุกคามทางเพศในหมู่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาทั้งในฐานะผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ โดยมีปัจจัยเพศสรีระ (Sex) อันหมายถึง ลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่กำหนดความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิง ซึ่งรวมถึงโครงสร้าง

ทางกายภาพ อวัยวะสืบพันธุ์ ระบบฮอร์โมน และลักษณะทางกายภาพอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับการสืบพันธุ์ และการเจริญพันธุ์ ได้แก่ เพศชายและเพศหญิง เพศวิถี อันหมายถึง การแสดงออกและพฤติกรรมทางเพศของบุคคล รวมถึงการดึงดูดทางเพศ การรักเพศเดียวกัน การรักเพศตรงข้าม หรือการรักทั้งสองเพศ เพศวิถีรวมถึงตัวตนและการรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับเพศของตนเองและเพศที่ตนเองสนใจ (Sexuality) นักเรียนในกลุ่มรักต่างเพศและนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มความหลากหลายทางเพศ และระดับการศึกษา โดยแบ่งเป็นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นตัวแปรต้นในการเปรียบเทียบสัดส่วนของพฤติกรรม โดยผลของการศึกษาค้างนี้จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่เป็นประโยชน์ซึ่งอาจนำไปสู่การจัดการปัญหาในเด็กและเยาวชนเพื่อลดปัญหาการคุกคามทางเพศให้ลดลงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสัดส่วนการคุกคามทางเพศในฐานะผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ จำแนกตาม เพศสรีระ เพศวิถี และระดับการศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

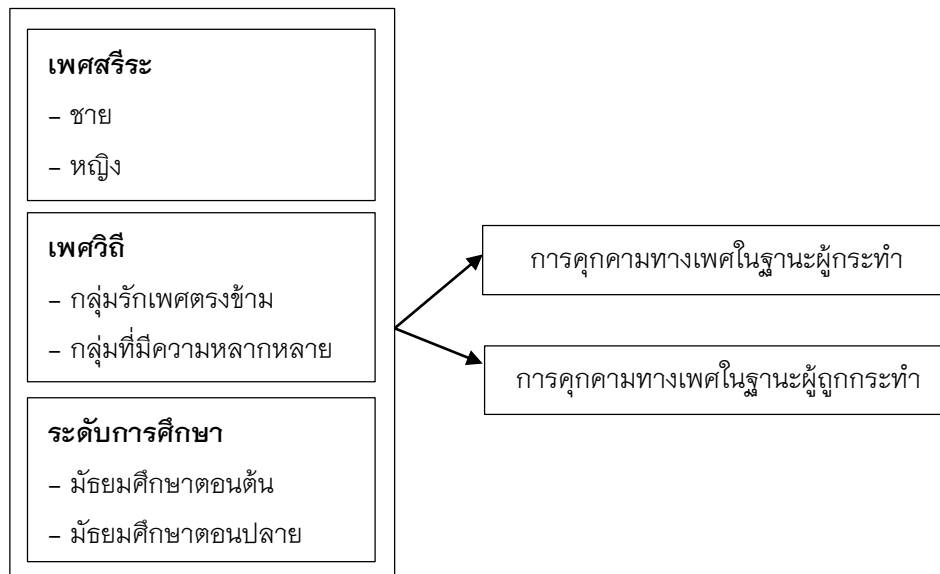
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่างที่ได้เป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการเข้ามาตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศผ่านระบบออนไลน์ โดยใช้ Google Form โดยมีนักเรียนเข้ามาร่วมตอบทั้งหมดจำนวน 1,006 คน เมื่อจำแนกด้วยเพศสรีระ พบว่า เป็นเพศชาย 317 คน (ร้อยละ 31.51) เพศหญิง 689 คน (ร้อยละ 68.49) เมื่อจำแนกด้วยเพศวิถี พบว่าเป็นกลุ่มรักเพศตรงข้าม 642 คน (ร้อยละ 63.82) กลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ 364 คน (ร้อยละ 36.18) และเมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 576 คน (ร้อยละ 57.26) และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 430 คน (ร้อยละ 42.74)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศสรีระ เพศวิถี และระดับการศึกษา
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การคุกคามทางเพศในฐานะผู้กระทำ และการคุกคามทางเพศในฐานะผู้ถูกกระทำ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

สัดส่วนการคุกคามทางเพศในฐานะผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ จำแนกตาม เพศสรีระ เพศวิถี และระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการคุกคามทางเพศ ที่นักเรียนได้เป็นผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ โดยแบบสอบถาม 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ แบบสอบถาม ได้แก่ เพศสรีระ เพศวิถี และระดับการศึกษา 2) การคุกคามทางเพศ ในฐานะผู้กระทำ และ 3) การคุกคามทางเพศในฐานะผู้ถูกกระทำ

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามโดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องการคุกคามทางเพศ จาก Center for Victim Advocacy and Violence Prevention (2012); International Labour Organization (2012); National Partnership for Women & Families (2012) และ Civil Rights Department, State of California (2012) และให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พิจารณาความครบถ้วนและภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม จากนั้นปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง พบว่าแบบสอบถาม ฉบับนี้มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) = .831

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2565 จนถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 โดยใช้การสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ด้วยระบบของ Google form โดยมีนักเรียนร่วมกันตอบแบบสอบถามครั้งนี้ จำนวน 1,006 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์โดยใช้ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และใช้สถิติทดสอบสำหรับทดสอบสัดส่วนของการคุกคามทางเพศในฐานะผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ จำแนกตามเพศสรีระ เพศวิถี และระดับการศึกษา โดยใช้สถิติทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square) แบบการทดสอบความเป็นเอกพันธ์ (Homogeneity Test) ทดสอบระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศในฐานะผู้กระทำ

การศึกษาเบื้องต้น พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่กระทำการคุกคามทางเพศกับเพื่อนของตนเอง ร้อยละ 16.50 บุคคลในโลกออนไลน์ ร้อยละ 3.30 และรุ่นพี่/รุ่นน้องที่โรงเรียน ร้อยละ 2.80 ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศในฐานะผู้กระทำ

บุคคลที่กลุ่มตัวอย่างกระทำการคุกคามทางเพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพื่อน	166	16.50
บุคคลในโลกออนไลน์	33	3.30
รุ่นพี่/รุ่นน้องที่โรงเรียน	28	2.80
คนอื่นซึ่งไม่รู้จัก	15	1.50
พ่อ แม่ ญาติ หรือบุคคลในครอบครัว	3	0.30
คนรัก	8	0.80
ครู	2	0.20

เมื่อจำแนกตามเพศสรีระ พบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงส่วนใหญ่กระทำการคุกคามทางเพศด้วยวาจา ได้แก่ พูด เล่าเรื่องตลก เล่นคำหรือคำพวนเกี่ยวกับเรื่องเพศ วิจารณ์รูปร่าง สัดส่วนของร่างกายรวมถึงขนาดอวัยวะของอีกฝ่าย และการพูดจาล่วงเกินกับอีกฝ่ายเกี่ยวกับเรื่องเพศ เมื่อทำการทดสอบสัดส่วนเกี่ยวกับพฤติกรรมการคุกคามทางเพศ พบว่า พฤติกรรมการพูดจาล่วงเกินกับอีกฝ่ายเกี่ยวกับเพศ วิจารณ์รูปร่าง สัดส่วนของร่างกาย ขนาดอวัยวะของอีกฝ่าย พูดเล่าเรื่องตลก เล่นคำ หรือคำพวนเกี่ยวกับเรื่องเพศ พูด/เล่าเรื่องตลก/เล่นคำ หรือคำพวนเกี่ยวกับเรื่องเพศ ทะแะโลมทางสายตา จ้องมองส่วนต่าง ๆ ของร่างกายของอีกฝ่าย พยายามโอบกอด โอบไหล่ โดยอีกฝ่ายรู้สึกอึดอัด

และร่วมกันหรือกระทำการคนเดียวในการข่มขืนผู้อื่น มีสัดส่วนระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลพฤติกรรมการคุกคามทางเพศของผู้กระทำ จำแนกตามเพศผู้กระทำ

พฤติกรรมการคุกคามทางเพศ ที่กระทำ	จำนวนนักเรียน (คน)						χ^2
	(ร้อยละ)						
	เพศชาย (n = 317)			เพศหญิง (n = 689)			
	ไม่เคย	บางครั้ง	ประจำ	ไม่เคย	บางครั้ง	ประจำ	
พูดจาล้วงเกินกับอีกฝ่ายเกี่ยวกับเพศ	206 (65.00)	107 (33.80)	4 (1.30)	515 (74.70)	162 (23.50)	12 (1.70)	11.72*
วิจารณ์รูปร่าง สัดส่วนของร่างกาย	180 (56.80)	125 (39.40)	12 (3.80)	456 (66.20)	220 (31.90)	13 (1.90)	9.75*
ขนาดอวัยวะของอีกฝ่าย							
พูด/เล่าเรื่องตลก/เล่นคำ หรือคำพวน เกี่ยวกับเรื่องเพศ	125 (39.40)	159 (50.20)	33 (10.40)	350 (50.80)	296 (43.00)	43 (6.20)	13.42*
แตะโลมทางสายตา จ้องมอง	222 (70.00)	84 (26.50)	11 (3.50)	560 (81.30)	114 (16.50)	15 (2.20)	15.86*
ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายของอีกฝ่าย							
พยายามใกล้ชิดโดยไม่จำเป็น	228 (71.90)	72 (22.70)	17 (5.40)	506 (73.40)	151 (21.90)	32 (4.60)	0.36
แตะเนื้อต้องตัวอีกฝ่าย							
พยายามโอบกอด โอบไหล่ โดยอีกฝ่าย รู้สึกอึดอัด	281 (88.60)	31 (9.80)	5 (1.60)	644 (93.50)	41 (6.00)	4 (0.60)	7.41*
ส่งข้อความหาอีกฝ่ายในเชิงอนาจาร	291 (91.80)	24 (7.60)	2 (0.60)	647 (93.90)	38 (5.50)	4 (0.60)	1.60
ทั้งจดหมาย หรือข้อความในแชท หรือ การแสดงความคิดเห็น							
ร่วมกันหรือกระทำการคนเดียวในการ ข่มขืนผู้อื่น	303 (95.60)	11 (3.50)	3 (0.90)	681 (98.80)	6 (0.90)	2 (0.30)	10.80*

*p<.05

เมื่อจำแนกตามเพศผู้กระทำ และตามระดับชั้นที่กำลังศึกษา พบว่า มีเพียงพฤติกรรมพยายามโอบกอด โอบไหล่ โดยอีกฝ่ายรู้สึกอึดอัด มีสัดส่วนระหว่างนักเรียนในกลุ่มรักต่างเพศและนักเรียนในกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนพฤติกรรมอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน ดังรายละเอียดในตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ข้อมูลพฤติกรรมการคุกคามทางเพศของผู้กระทำ จำแนกตามเพศวิถี

พฤติกรรมการคุกคามทางเพศ ที่กระทำ	จำนวนนักเรียน (คน)						χ^2
	(ร้อยละ)						
	กลุ่มรักเพศตรงข้าม			กลุ่มที่มีความหลากหลาย			
	(n = 642)			ทางเพศ (n = 364)			
	ไม่เคย	บางครั้ง	ประจำ	ไม่เคย	บางครั้ง	ประจำ	
พูดจาล่วงเกินกับอีกฝ่ายเกี่ยวกับเพศ	456 (71.00)	175 (27.30)	11 (1.70)	265 (72.80)	94 (25.80)	5 (1.40)	0.45
วิจารณ์รูปร่าง สัดส่วนของร่างกาย	406 (63.20)	217 (33.80)	19 (3.00)	230 (63.20)	128 (35.20)	6 (1.60)	1.73
ขนาดอวัยวะของอีกฝ่าย							
พูด/เล่าเรื่องตลก/เล่นคำ หรือคำพวน	314 (48.90)	274 (42.70)	54 (8.40)	161 (44.20)	181 (49.70)	22 (6.00)	5.35
เกี่ยวกับเรื่องเพศ							
แตะโหลมทางสายตา จ้องมอง	492 (76.60)	131 (20.40)	19 (3.00)	290 (79.70)	67 (18.40)	7 (1.90)	1.71
ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายของอีกฝ่าย							
พยายามใกล้ชิดโดยไม่จำเป็น	477 (74.30)	139 (21.70)	26 (4.00)	257 (70.60)	84 (23.10)	23 (6.30)	3.10
แตะเนื้อต้องตัวอีกฝ่าย							
พยายามโอบกอด โอบไหล่ โดยอีกฝ่าย	594 (92.50)	40 (6.20)	8 (5.70)	331 (90.90)	32 (8.80)	1 (0.30)	6.36*
รู้สึกอึดอัด							
ส่งข้อความหาอีกฝ่ายในเชิงอนาจาร ทั้ง	599 (93.90)	37 (5.80)	6 (0.90)	339 (93.10)	25 (6.90)	–	2.59
จดหมาย หรือข้อความในแชท หรือการ							
แสดงความคิดเห็น							
ร่วมกันหรือกระทำการคนเดียวในการ	623 (97.00)	14 (2.20)	5 (0.80)	361 (99.20)	3 (0.80)	0 (0.00)	2.63
ชมชื่นผู้อื่น							

*p<.05

ตารางที่ 4 ข้อมูลพฤติกรรมการคุกคามทางเพศของผู้กระทำ จำแนกตามระดับการศึกษา

พฤติกรรมการคุกคามทางเพศ ที่กระทำ	จำนวนนักเรียน (คน)						χ^2
	(ร้อยละ)						
	มัธยมศึกษาตอนต้น			มัธยมศึกษาตอนปลาย			
	(n = 576)			(n = 430)			
	ไม่เคย	บางครั้ง	ประจำ	ไม่เคย	บางครั้ง	ประจำ	
พูดจาล่วงเกินกับอีกฝ่ายเกี่ยวกับเพศ	417 (72.40)	153 (26.60)	6 (1.00)	304 (70.70)	116 (27.00)	10 (2.30)	2.67
วิจารณ์รูปร่าง สัดส่วนของร่างกาย	371 (64.40)	190 (33.00)	15 (2.60)	265 (61.60)	155 (36.00)	10 (2.30)	1.05
ขนาดอวัยวะของอีกฝ่าย							
พูด/เล่าเรื่องตลก/เล่นคำ หรือคำพวน	273 (47.40)	268 (46.50)	35 (6.10)	202 (47.00)	187 (43.50)	41 (9.50)	4.41
เกี่ยวกับเรื่องเพศ							
แตะโหลมทางสายตา จ้องมอง	458 (79.50)	108 (18.80)	10 (1.70)	324 (75.30)	90 (20.90)	16 (3.70)	4.90
ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายของอีกฝ่าย							
พยายามใกล้ชิดโดยไม่จำเป็น แต่เนื้อ	416 (72.20)	131 (22.70)	29 (5.00)	318 (74.00)	92 (21.40)	20 (4.70)	0.38
ต้องตัวอีกฝ่าย							
พยายามโอบกอด โอบไหล่ โดยอีกฝ่าย	521 (90.50)	51 (8.90)	4 (0.70)	404 (94.40)	21 (8.90)	5 (1.20)	6.36*
รู้สึกอึดอัด							
ส่งข้อความหาอีกฝ่ายในเชิงอนาจาร ทั้ง	532 (92.40)	39 (6.80)	5 (0.90)	406 (94.40)	23 (5.30)	1 (0.20)	2.59
จดหมาย หรือข้อความในแชท หรือการ							
แสดงความคิดเห็น							
ร่วมกันหรือกระทำการคนเดียวในการ	560 (92.70)	13 (2.30)	3 (.50)	984 (97.80)	17 (1.70)	5 (0.50)	2.63
ชมชื่นผู้อื่น							

*p<.05

2. การเปรียบเทียบสัดส่วนของการคุกคามทางเพศในฐานะผู้ถูกระทำ

ในเบื้องต้น พบว่า นักเรียนถูกระทำการคุกคามทางเพศ 3 อันดับแรก ได้แก่ จากเพื่อน ร้อยละ 21.00 คนอื่นซึ่งไม่รู้จัก ร้อยละ 19.30 และจากบุคคลในโลกออนไลน์ ร้อยละ 13.10 ดังรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศในฐานะผู้กระทำ

กลุ่มบุคคลที่กลุ่มตัวอย่างถูกคุกคามทางเพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพื่อน	211	21.00
คนอื่นซึ่งไม่รู้จัก	194	19.3
บุคคลในโลกออนไลน์	132	13.1
รุ่นพี่/รุ่นน้องที่โรงเรียน	79	7.9
ครู	28	2.8
ญาติหรือบุคคลอื่น ๆ ในครอบครัว	18	1.8
พี่ น้อง	16	1.6
พ่อ แม่	12	1.2
บุคคลที่อาศัยบริเวณใกล้เคียงบ้าน	4	0.4
อื่น ๆ (คนอื่นที่รู้จักแต่ไม่สนิท คนรู้จักของพ่อหรือแม่ คนอื่นซึ่งตามจับ)	4	0.4

เมื่อทำการเปรียบเทียบสัดส่วนของการคุกคามทางเพศในฐานะผู้ถูกกระทำ เมื่อจำแนกตามเพศสรีระ และเพศวิถี พบว่า การถูกคุกคามทางเพศในด้านการถูกข่มขู่ให้ร่วมเพศ และการถูกข่มขืน มีสัดส่วนของเพศชายและเพศหญิง กลุ่มที่รักเพศตรงข้าม และกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ ไม่แตกต่างกัน ส่วนในด้านอื่น ๆ ที่เหลือนี้มีสัดส่วนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเฉพาะการถูกคุกคามทางเพศทางสายตาจากผู้อื่น และการถูกพูดจาล่วงเกินทางเพศ ดังรายละเอียดในตารางที่ 6 และตารางที่ 7

ตารางที่ 6 ข้อมูลพฤติกรรมการคุกคามทางเพศของผู้ถูกกระทำ จำแนกตามเพศสรีระ

พฤติกรรมการคุกคามทางเพศที่ถูกกระทำ	จำนวนนักเรียน (คน)						χ^2
	(ร้อยละ)						
	เพศชาย (n = 317)			เพศหญิง (n = 689)			
	ไม่เคย	บางครั้ง	ประจำ	ไม่เคย	บางครั้ง	ประจำ	
ถูกพูดจาล่วงเกินทางเพศ	209 (65.90)	99 (31.20)	9 (2.80)	325 (47.20)	326 (47.30)	38 (5.50)	31.02*
โดนวิจารณ์รูปร่าง สัดส่วน หรือแต่ละส่วนของร่างกาย	158 (49.80)	131 (41.30)	28 (8.80)	206 (29.90)	341 (49.50)	142 (20.60)	44.77*
ถูกคุกคามทางเพศทางสายตาจากผู้อื่น	251 (79.20)	56 (17.70)	10 (3.20)	339 (49.20)	288 (41.80)	62 (9.00)	80.61*
ถูกโอบกอด โอบไหล่ ถูกอีกฝ่ายพยายามใกล้ชิดโดยที่เราไม่ต้องการ	245 (77.30)	60 (18.90)	12 (3.80)	394 (57.20)	246 (35.70)	49 (7.10)	37.86*

*p<.05

ตารางที่ 6 (ต่อ)

พฤติกรรมการคุกคามทางเพศที่ถูกกระทำ	จำนวนนักเรียน (คน)						χ^2
	(ร้อยละ)						
	เพศชาย (n = 317)			เพศหญิง (n = 689)			
	ไม่เคย	บางครั้ง	ประจำ	ไม่เคย	บางครั้ง	ประจำ	
ได้รับข้อความ/คอมเมนต์เกี่ยวกับทางเพศ หรือรูปภาพอนาจารจากผู้อื่น	250 (78.90)	60 (18.90)	7 (2.20)	429 (62.30)	227 (32.90)	33 (4.80)	27.46*
ถูกข่มขู่ให้ร่วมเพศ	301 (95.00)	11 (3.50)	5 (4.10)	648 (94.00)	33 (4.80)	8 (1.20)	1.17
ถูกข่มขืน	309 (97.50)	4 (1.30)	4 (1.30)	666 (96.70)	18 (2.60)	5 (0.70)	2.52

*p<.05

ตารางที่ 7 ข้อมูลพฤติกรรมการคุกคามทางเพศของผู้ถูกกระทำ จำแนกตามเพศวิถี

พฤติกรรมการคุกคามทางเพศ ที่ถูกกระทำ	จำนวนนักเรียน (คน)						χ^2
	(ร้อยละ)						
	กลุ่มรักเพศตรงข้าม			กลุ่มที่มีความหลากหลาย			
	(n = 642)			ทางเพศ (n = 364)			
	ไม่เคย	บางครั้ง	ประจำ	ไม่เคย	บางครั้ง	ประจำ	
ถูกพูดจาล่วงเกินทางเพศ	390 (60.70)	231 (36.00)	21 (3.30)	144 (39.60)	194 (53.30)	26 (7.10)	43.58*
โดนวิจารณ์รูปร่าง สัดส่วน หรือแต่ละ ส่วนของร่างกาย	266 (41.40)	287 (44.70)	89 (13.90)	98 (26.90)	185 (50.80)	81 (22.30)	25.05*
ถูกคุกคามทางเพศทางสายตา จากผู้อื่น	422 (65.70)	185 (28.80)	35 (5.50)	168 (46.20)	159 (43.70)	37 (10.20)	37.40*
ถูกโอบกอด โอบไหล่ ถูกอีกฝ่าย พยายามใกล้ชิดโดยที่เราไม่ต้องการ	443 (69.00)	169 (26.30)	30 (4.70)	196 (53.80)	137 (37.60)	31 (8.50)	23.84*
ได้รับข้อความ/คอมเมนต์เกี่ยวกับทาง เพศ หรือรูปภาพอนาจารจากผู้อื่น	471 (73.40)	151 (23.50)	20 (3.10)	208 (37.40)	136 (31.60)	20 (5.50)	27.97*
ถูกข่มขู่ให้ร่วมเพศ	610 (95.00)	23 (3.60)	9 (8.30)	339 (93.10)	21 (5.80)	4 (1.10)	2.79
ถูกข่มขืน	624 (97.20)	13 (2.00)	5 (.80)	351 (96.90)	9 (2.50)	4 (1.10)	0.49

*p<.05

เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า การคุกคามทางเพศในด้านการได้รับข้อความคอมเม้นเกี่ยวกับทางเพศ หรือรูปภาพพอนาจารจากผู้อื่น มีสัดส่วนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายไม่แตกต่างกัน ส่วนในด้านอื่น ๆ ที่เหลือนั้นมีสัดส่วนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเฉพาะการถูกคุกคามทางเพศทางสายตาจากผู้อื่น ดังรายละเอียดในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ข้อมูลพฤติกรรมการคุกคามทางเพศของผู้ถูกระทำ จำแนกตามระดับการศึกษา

พฤติกรรมการคุกคามทางเพศ ที่ถูกกระทำ	จำนวนนักเรียน (คน)						χ^2
	(ร้อยละ)						
	มัธยมศึกษาตอนต้น			มัธยมศึกษาตอนปลาย			
	(n = 576)			(n = 430)			
	ไม่เคย	บางครั้ง	ประจำ	ไม่เคย	บางครั้ง	ประจำ	
ถูกพูดจาล้วงเกินทางเพศ	339 (58.90)	216 (37.50)	21 (3.60)	195 (45.30)	209 (48.60)	26 (6.00)	18.63*
โดนวิจารณ์รูปร่าง สัดส่วน หรือแต่ละ ส่วนของร่างกาย	237 (41.10)	250 (43.40)	89 (15.50)	127 (29.50)	222 (51.60)	81 (18.80)	14.39*
ถูกคุกคามทางเพศทางสายตาจากผู้อื่น	337 (65.50)	170 (29.50)	29 (5.00)	213 (49.50)	174 (40.50)	43 (10.00)	27.75*
ถูกโอบกอด โอบไหล่ ถูกอีกฝ่าย พยายามใกล้ชิดโดยที่เราไม่ต้องการ	386 (67.00)	160 (27.80)	30 (5.20)	253 (58.80)	146 (34.00)	31 (7.20)	7.30*
ได้รับข้อความ/คอมเมนต์เกี่ยวกับทาง เพศ หรือรูปภาพพอนาจารจากผู้อื่น	403 (70.00)	151 (26.20)	22 (3.80)	276 (64.20)	136 (31.60)	18 (4.20)	3.83
ถูกข่มขู่ให้ร่วมเพศ	543 (94.30)	25 (4.3)	8 (1.40)	406 (94.40)	19 (4.40)	5 (1.20)	1.17
ถูกข่มขืน	559 (97.00)	11 (1.90)	6 (1.00)	416 (96.70)	11 (2.60)	3 (.70)	.80

*p<.05

อภิปรายผลการวิจัย

1. การคุกคามทางเพศในฐานะผู้กระทำ เมื่อจำแนกตามเพศสรีระ สัดส่วนของการกระทำพฤติกรรมมีความแตกต่างกันในเรื่องของการคุกคามทางเพศทางวาจา ทั้งการพูดจาล้วงเกิน วิจารณ์รูปร่าง หุ่น อวัยวะ หรือการพูดจาเกี่ยวกับเรื่องตลกทางเพศ เมื่อพิจารณาจากค่าร้อยละ พบว่านักเรียนชายมีการกระทำมากกว่านักเรียนหญิง การคุกคามทางเพศทางวาจาก็จัดว่าเป็นการข่มเหงรังแก (Bullying) อย่างหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ ชุตินาถ ศักรินทร์กุล และ อลิสา วัชรสินธุ (2557) ที่พบว่า

นักเรียนชายจะแสดงพฤติกรรมมากกว่านักเรียนหญิง ความแตกต่างทางเพศต่างก็เป็นฐานของอัตลักษณ์ที่นำมาสร้างการสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) โดยมีปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมด้วยการรวมตัวกันในหมู่เพื่อน ที่มักจะมองกันว่าการวิจารณ์รูปร่างหน้าตา พุดจาตลกขบขันกันในเรื่องเพศ แชวด้วยคำลามก เป็นเรื่องปกติที่เหล่าผู้ชายนั้นกระทำกัน และถือว่ายังพอรับได้ในหมู่ของนักเรียน (อัมพร อารังลักษณ์, 2552; สกล วรเจริญศรี, 2559; สรานนท์ อินทนนท์, 2563)

อีกประการหนึ่งการคุกคามทางเพศในฐานะผู้กระทำเมื่อจำแนกตามเพศสรีระ ยังพบว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีการกระทำในด้านการพยายามโอบกอด โอบไหล่ โดยอีกฝ่ายรู้สึกอึดอัด และการร่วมกัน หรือกระทำการคนเดียวในการข่มขืนผู้อื่นในสัดส่วนที่ต่างกัน และเมื่อพิจารณาจากคำร้อยละ พบว่า นักเรียนชายมีกระทำที่มากกว่าด้วยเช่นกัน ทั้งนี้อาจเป็นไปได้เพราะเหล่านักเรียนชายมองตัวเองว่าเป็นเพศที่เข้มแข็งกว่าโดยเฉพาะทางสรีระร่างกายที่มีความแข็งแรงกว่า นักเรียนชายมีความก้าวร้าวที่มากกว่า รวมไปถึงเรื่องของการใช้อำนาจที่เหนือกว่าอีกฝ่ายอย่างนักเรียนชายคุกคามนักเรียนหญิง หรือคุกคามผู้อื่นที่แตกต่างกับตนตามแนวคิดของการใช้อำนาจในทางที่ผิดที่ผู้มีอำนาจมากกว่าจะคุกคามผู้ที่ด้อยกว่า (อัมพร อารังลักษณ์, 2552)

นอกจากนี้พฤติกรรมการคุกคามทางเพศที่นักเรียนได้แสดงออกมา สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) โดยนักเรียนเรียนรู้พฤติกรรมการคุกคามทางเพศผ่านการสังเกตพฤติกรรมของเพื่อนหรือบุคคลอื่นในสังคม ซึ่งหากนักเรียนเห็นว่าพฤติกรรมดังกล่าวไม่ได้ถูกลงโทษหรือได้รับการยอมรับ ความสนใจ ได้รับการยกย่องจากเพื่อน หรือสิ่งแวดล้อมอย่างกฎระเบียบของโรงเรียนหรือสังคมที่ไม่เข้มงวดต่อการคุกคามทางเพศ รวมไปถึงบทบาทของสื่อที่เผยแพร่เรื่องราวอันไปส่งเสริมพฤติกรรมและเจตคติที่ไม่เหมาะสม นักเรียนจะมีแนวโน้มที่แสดงพฤติกรรมแสดงพฤติกรรมนั้นออกมา (Bandura, 1986)

2. การคุกคามทางเพศในฐานะผู้ถูกกระทำ ส่วนใหญ่จะมาจากเพื่อนของนักเรียนด้วยตนเอง สอดคล้องกับคำกล่าวของ ไชโย นิธิอุบัติ (2563) ที่กล่าวว่า การคุกคามทางเพศโดยมากจะเป็นคนใกล้ชิดมากกว่าคนที่ห่างไกล เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนการโดนคุกคามทางเพศของนักเรียนจำแนกตามเพศสรีระ หลาย ๆ พฤติกรรมนักเรียนหญิงจะโดนคุกคามมากกว่านักเรียนชาย และนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศจะโดนคุกคามมากกว่านักเรียนที่รักเพศตรงข้าม สอดคล้องกับคำกล่าวของ International Labour Organization (2012) และ National Partnership for Women & Families (2023) ที่กล่าวว่า การถูกคุกคามทางเพศมักจะเกิดขึ้นกับผู้หญิงมากกว่า และกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งอาจเป็นเพราะความเป็นผู้หญิงที่มีกำลังที่อ่อนแอมากกว่าผู้ชาย และการถูกกดขี่ของกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศที่ถือว่ามีส่วนน้อยของกลุ่มคนในสังคมหลัก รวมไปถึงการสอดคล้องกับทฤษฎีอำนาจ โดยการคุกคามทางเพศมักเกิดจากความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจระหว่างผู้กระทำและผู้ตกเป็นเหยื่อ การมีอำนาจหรือความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจสร้างบรรยากาศที่ไม่ปลอดภัยในสังคม

เมื่อการคุกคามทางเพศเกิดขึ้นและไม่ได้รับการแก้ไข จะทำให้ผู้ถูกระทำรู้สึกกลัวและไม่มั่นใจที่จะรายงานเหตุการณ์หรือปกป้องตนเอง จนนำไปสู่ความเครียด ความวิตกกังวล และความรู้สึกอับอาย ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้และความสัมพันธ์ทางสังคมของนักเรียน (ปณิธิ บราวน์, 2557)

อีกประการหนึ่ง ในส่วนของการจำแนกนักเรียนที่ถูกกระทำการคุกคามทางเพศตามระดับการศึกษา เมื่อพิจารณาจากคำร้อยละ พบว่าในหลาย ๆ พฤติกรรมที่ถูกกระทำนั้น นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดนกระทำมากกว่านักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้เกิดจาก 2 สาเหตุ สาเหตุแรก เป็นการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความสมบูรณ์ของร่างกายและจิตใจที่เจริญเติบโตเต็มที่ (สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2560) จึงอาจทำให้มีความสนใจของผู้กระทำให้กระทำการคุกคามทางเพศที่มากกว่าส่วนสาเหตุที่สองจากงานวิจัยของ อัมพร อารังลักษณ์ (2552) ที่พบว่า นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งกว่านักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจะเข้าใจเพียงเรื่องของการลวนลาม ช่มชู้ ช่มชืนกระทำชำเราเท่านั้นว่า คือการคุกคามทางเพศ ทั้ง ๆ ที่การคุกคามทางเพศสามารถรวมไปถึงการพุดจาหรือการใช้สายตาด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความรู้ความเข้าใจลึกซึ้งกว่าเมื่อถูกระทำด้วยวิธีการใด ๆ ก็เข้าว่าสิ่งเหล่านี้ คือ การคุกคามทางเพศ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้วิจัยพิจารณาความแตกต่างของการจำแนกกลุ่มตัวอย่างว่ากลุ่มใดกระทำหรือถูกระทำมากกว่ากลุ่มใดด้วยร้อยละเป็นสำคัญ เนื่องจากผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามด้วยระบบออนไลน์มิได้กำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างจึงทำให้อัตราส่วนของเพศสรีระ และเพศวิถี มีสัดส่วนค่อนข้างแตกต่างกัน
2. แนวคิดเรื่องเพศวิถี (Sexuality) มีความหลากหลายมากกว่าที่ผู้วิจัยได้จำแนก เพราะสามารถจำแนกออกเป็นได้หลายกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มรักเพศตรงข้าม (Heterosexual) กลุ่มรักเพศเดียวกัน (Homosexual) กลุ่มที่รักได้สองเพศ (Bisexual) และในปัจจุบันยังมีความหลากหลายทางเพศเพิ่มเติมได้แก่ กลุ่มที่ไม่ได้รักชอบเพศใดเลย (Asexual) และกลุ่มที่ไม่มีข้อจำกัดเรื่องเพศ (Pansexual) หากมีการจำแนกให้กลุ่มของเพศวิถีมีความหลากหลายกลุ่มมากขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลอาจให้ผลลัพธ์ที่ต่างออกไป
3. ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนานโยบายและกฎระเบียบที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สถานที่ทำงาน และองค์กรต่าง ๆ เพื่อป้องกันและจัดการกับการคุกคามทางเพศ

4. ผลการวิจัยสามารถใช้ในการพัฒนาโปรแกรมการให้ความรู้และการฝึกอบรมสำหรับนักเรียน ครู พนักงาน และผู้บริหารองค์กร เพื่อสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศและวิธีการป้องกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การคุกคามทางเพศส่วนมากมักอยู่ในรูปแบบของการคุกคามทางเพศทางวาจา สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป อาจจะเป็นการวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในเรื่องของการสื่อสารเชิงบวก การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การสื่อสารโดยปราศจากความรุนแรง เป็นต้น

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการคุกคามทางเพศที่มีการเกิดขึ้นแล้ว ทั้งในฐานะผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ การศึกษาครั้งต่อไปควรจะเป็นการศึกษาถึงปัจจัยเชิงสาเหตุที่นำไปสู่การกระทำ การคุกคามทางเพศ และการถูกคุกคามทางเพศ โดยผลที่ได้จากการศึกษาอาจนำไปสู่แนวทางในการทำความเข้าใจและการป้องกันการระวังเพื่อไม่ให้เกิดการคุกคามทางเพศเกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กฤษณาพร แจ่มจิตร. (2564). การโดนคุกคามทางเพศของนักศึกษาในสถาบันที่บันเทิง เขตบางพลัด.

วารสารรัฐประศาสนศาสตร์และการจัดการสังคม, 3(2), 1–10.

งานตรวจสอบภายในและงานนิติกร โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์. (2563). แนวปฏิบัติเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในที่ทำงานของโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์. โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์.

ชุดินาถ ศักรินทร์กุล และอลิสรา วัชรสินธุ. (2557). ความชุกของการข่มเหงรังแกและปัจจัยด้านจิตสังคมที่เกี่ยวข้องในเด็กมัธยมต้น เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 59(3), 221–230.

ไชโย นิธิอุบัติ. (2563). การถูกคุกคามทางเพศและการถูกล่วงละเมิดทางเพศของผู้หญิงในนวนิยายภายใต้สังคมที่เปลี่ยนแปลง. สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

นิชา ภูมมา. (2563). พฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานครที่ส่งผลต่อการเกิดภัยคุกคามทางเพศ [การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ปณิธิ บราวน์. (2557). ความหลากหลายทางเพศกับพหุวัฒนธรรมในสังคมไทย: การสำรวจองค์ความรู้. วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 44(2), 51–70.

สมสรรค์ อธิเวสส์. (2557). การคุกคามทางเพศบนสังคมออนไลน์. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 7(3), 901–916.

สรานนท์ อินทนนท์. (2563). การสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง. มุลนิธิส่งเสริมสื่อและเยาวชน.

สกล วรเจริญศรี. (2559). การข่มเหงรังแก. สารานุกรมศึกษาศาสตร์, 51(2559), 13–20.

- สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2560). *จิตวิทยาและวิทยาการเรียนรู้*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุวรา แก้วนุ้ย และทักษพล ธรรมรังสี. (2558). พฤติกรรมการคุกคามทางเพศในกลุ่มเด็กและเยาวชน ภายใต้อิทธิพลการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์. *วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข*, 5(2), 233–243.
- อัมพร อารังลักษณ์. (2552). การคุกคามทางเพศในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร: สาเหตุและข้อเสนอทางนโยบาย. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 1(1), 31–47.
- Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Prentice Hall.
- Center for Victim Advocacy and Violence Prevention. (2010). *Sexual Harassment*. University of South Florida. <https://www.usf.edu/student-affairs/victim-advocacy/types-of-crimes/sexualharassment.pdf>
- Civil Rights Department, State of California. (2022). *Sexual Harassment*. https://civildrights.ca.gov/wp-content/uploads/sites/32/2020/03/Sexual-Harassment-Fact-Sheet_ENG.pdf
- International Labour Organization. (2012). *Sexual harassment in the world of work*. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---gender/documents/briefingnote/wcms_738115.pdf
- National Partnership for Women & Families. (2023). *Sexual Harassment and the Gender Wage Gap*. <https://www.nationalpartnership.org/our-work/resources/economic-justice/fair-pay/sexual-harassment-and-the-gender-wage-gap.pdf>
- Weinberg, J. D., & Nielsen, L. B. (2017). What is Sexual Harassment? An Empirical Study of Perceptions of Ordinary People and Judges. *Saint Louis University Public Law Review*, 36(1), 38–58.
- World Health Organization (2012). *Sexual violence*. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77434/WHO_RHR_12.37_eng.pdf

คุณภาพการบริการและส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ ของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ณัฐธิดา จุมปา^{1*} สุทธดา ชัตติยะ¹ และ สุรพงษ์ วงษ์ปาน¹

¹สาขาวิชาการจัดการการค้าสมัยใหม่ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

*Corresponding author E-mail: natthida.jum@rru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณภาพการบริการและส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค 2) หาความเชื่อมโยงของคุณภาพการบริการและส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค และ 3) นำเสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการบริการของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามจากผู้บริโภคที่เคยใช้บริการธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 708 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์และการถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า (1) ระดับคุณภาพการบริการส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในระดับมาก ($M = 3.89$, $SD = 0.98$) และส่วนประสมการค้าปลีกส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในระดับมากเช่นกัน ($M = 3.76$, $SD = 1.03$) (2) ความเชื่อมโยงของคุณภาพการบริการและส่วนประสมการค้าปลีกส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (3) กลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการบริการของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมืองเชียงราย ธุรกิจควรให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การตอบสนองต่อลูกค้าอย่างรวดเร็ว และด้านส่วนประสมการค้าปลีกมุ่งเน้นกลยุทธ์ความหลากหลายของประเภทสินค้า

คำสำคัญ: คุณภาพการบริการ ส่วนประสมการค้าปลีก ธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็ก

Service Quality and Retail Mix Affecting Purchase Decisions of Small Retail Businesses in Muang District, Chiang Rai Province

Naathida Jumba^{1*} Suthada Khattiya¹ and Surapong Wongpan¹

¹Modern Trade Management, Management Sciences Faculty, Chiang Rai Rajabhat University

*Corresponding author E-mail: natthida.jum@crju.ac.th

Abstract

The objectives of this research article were: 1) to investigate the level of service quality and retail mix affecting consumers' purchase decisions, 2) to identify the relationship between service quality and retail mix influencing consumers' purchase decisions, and 3) to suggest strategies for improving service quality in small retail businesses in Muang District, Chiang Rai Province. Data were collected through questionnaires from 708 consumers who had previously used small retail businesses in Muang District, Chiang Rai. Data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, correlation analysis, and multiple regression.

The results showed that: (1) the level of service quality had been found to significantly affect consumers' purchase decisions ($M = 3.89$, $SD = 0.98$), and retail mix also had been found to post a significant influence on consumers' purchase decisions ($M = 3.76$, $SD = 1.03$); Furthermore, (2) there was a statistically significant relationship between service quality and retail mix influencing purchasing decisions in small retail businesses in Muang District, Chiang Rai, at the .01 level; In addition, (3) strategies to improve service quality in small retail businesses could be implemented with emphasis on quick customer response strategies, while retail mix could be recommended to direct business focus on the variety of product types.

Keywords: Service Quality, Retail Mix, Small Retail Business

บทนำ

ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ส่งผลต่อพฤติกรรมและรูปแบบการใช้ชีวิตของผู้บริโภคที่มีต่อธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจการค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การซื้อสินค้าและบริการมีช่องทางหลากหลายและสะดวกสบายมากขึ้น ธุรกิจต้องเผชิญกับภาวะการแข่งขันกันสูง ขณะที่ธุรกิจค้าปลีกดั้งเดิม (Traditional Trade) หรือร้านค้าปลีกขนาดเล็กในชุมชนมีแนวโน้มการเติบโตที่ดี สามารถรองรับกับรูปแบบและพฤติกรรมในการซื้อสินค้าที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะการซื้อสินค้าเพื่อตอบโจทย์ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากผู้บริโภคไม่ต้องการฝ่าการจราจรที่ติดขัด ความแออัดของร้านค้าปลีกสมัยใหม่ การลดความถี่ในการเข้าไปซื้อสินค้าในร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ ผู้บริโภคซื้อสินค้าในปริมาณน้อยลง ลดการซื้อแบบสะสมไว้ใช้ในระยะเวลากระบวนการในการซื้อ มีขั้นตอนน้อยกว่า และความยืดหยุ่นของช่วงเวลาในการเปิดและปิดของร้านค้าขนาดเล็ก ส่งผลให้ผู้บริโภคหันมาซื้อสินค้าผ่านร้านค้าปลีกขนาดเล็กใกล้บ้านมากขึ้น ทำให้ร้านค้าปลีกขนาดเล็กกลายเป็นที่เก็บสต็อกสินค้าของผู้บริโภคไปในตัว (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2565)

สถิติการเติบโตของธุรกิจค้าปลีกค้าส่งในจังหวัดเชียงรายในปี พ.ศ. 2565 มีนิติบุคคลที่จดทะเบียนใหม่ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดเล็กจัดอยู่ในกลุ่มธุรกิจการค้าปลีกและค้าส่ง ถึงร้อยละ 55.72 และผู้ประกอบการค้าปลีกค้าส่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565) ประกอบกับในปี พ.ศ. 2566 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ จำนวน 109,224 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2565) จึงทำให้มีความต้องการในการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคจำนวนมาก ขณะที่ธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ยังมีข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการร้านค้าที่ทันสมัย เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้อำนวยความสะดวกในการชำระเงิน การจัดเรียงสินค้า การค้นหาสินค้า กลยุทธ์การส่งเสริมการขาย ฯลฯ และยังมีธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่เป็นคู่แข่งที่สำคัญ และมีข้อได้เปรียบหลายประการในแง่ของปัจจัยส่วนประสมการค้าปลีก คุณภาพการให้บริการ และกลยุทธ์ทางการค้าที่จะส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้ประกอบการค้าปลีกพึงพิจารณา เพราะมีความสำคัญและส่งผลต่อการเติบโตและความยั่งยืนของธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านคุณภาพการให้บริการที่ถือเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจสู่ความสำเร็จ และเป็นกลยุทธ์ขององค์กรในการผลิตสินค้าและบริการให้โดดเด่น รวมถึงมีความแตกต่างเหนือคู่แข่ง

ดังนั้น ธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จึงต้องปรับกลยุทธ์ให้ทันต่อการแข่งขันทางธุรกิจเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภค และสามารถอยู่ได้ในตลาดผู้บริโภคอย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาระดับองค์ประกอบของส่วนประสมการค้าปลีก และคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค เพื่อนำไปสู่การนำเสนอกลยุทธ์

ในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่ดี เป็นทางเลือกที่ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อเลือกใช้บริการ ซึ่งจะนำมาสู่การแสวงหาลูกค้าใหม่ การรักษาฐานลูกค้า ความจงรักภักดีของลูกค้า ตลอดจนการสร้าง ความแตกต่างและการเพิ่มสมรรถนะในการแข่งขันกับธุรกิจขนาดใหญ่ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการบริการและส่วนประสมการค้ำปลึกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในธุรกิจค้ำปลึกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อหาความเชื่อมโยงของคุณภาพการบริการและส่วนประสมการค้ำปลึกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในธุรกิจค้ำปลึกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
3. เพื่อนำเสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการบริการของธุรกิจค้ำปลึกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาระดับคุณภาพการบริการและส่วนประสมการค้ำปลึกของผู้บริโภคในธุรกิจค้ำปลึกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยหาความเชื่อมโยงของคุณภาพการบริการและส่วนประสมการค้ำปลึกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในธุรกิจค้ำปลึกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และนำเสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการบริการของธุรกิจค้ำปลึกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 109,224 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2565)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายและเคยใช้บริการธุรกิจค้ำปลึกขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 708 ตัวอย่าง

ขอบเขตด้านระยะเวลา ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2564–มิถุนายน พ.ศ. 2565

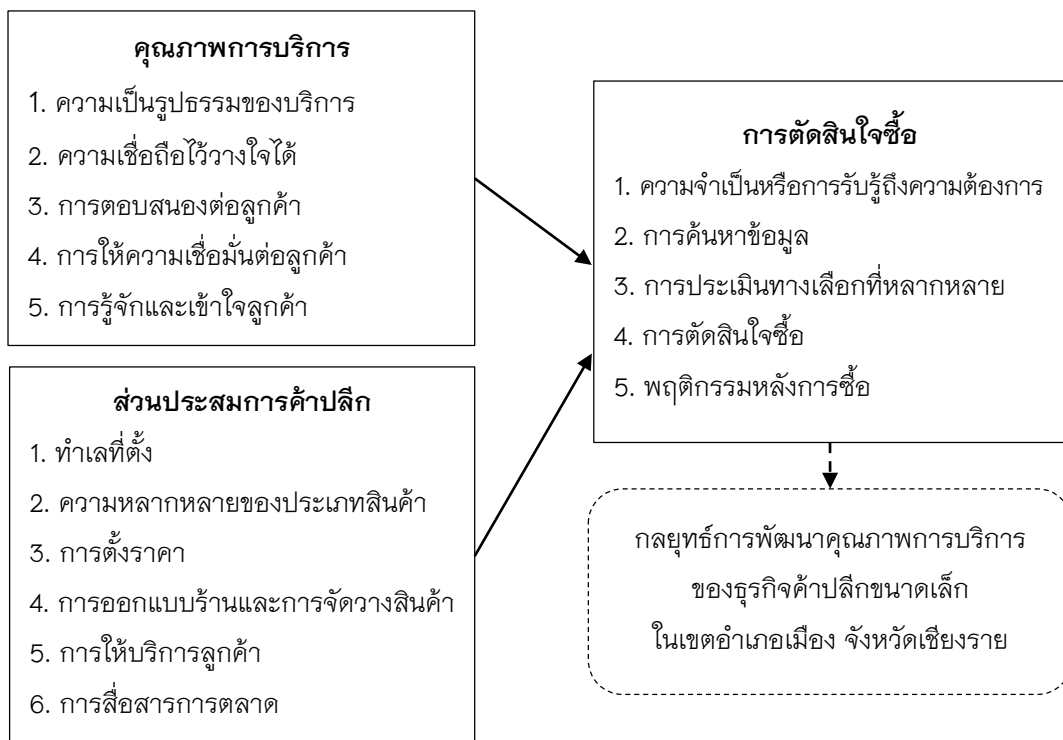
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. **ตัวแปรต้น** คือ คุณภาพการบริการ ประกอบด้วย ความเป็นรูปธรรมของบริการ ความเชื่อถือไว้วางใจได้ การตอบสนองต่อลูกค้า การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า และการรู้จักและเข้าใจลูกค้า และปัจจัยส่วนประสมการค้ำปลึก ประกอบด้วย ทำเลที่ตั้ง ความหลากหลายของประเภทสินค้า การตั้งราคา การออกแบบร้านและการจัดวางสินค้า การให้บริการลูกค้า และการสื่อสารการตลาด

2. ตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจซื้อ ประกอบด้วย ความจำเป็นหรือการรับรู้ถึงความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือกที่หลากหลาย การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมหลังการซื้อ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรคุณภาพการบริการ ที่ Parasuraman et al. (2002) ได้พัฒนา SERVQUAL model ขึ้นเพื่อใช้ในการวัดและประเมินคุณภาพการบริการลูกค้าด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ความเชื่อมั่น การจับต้องได้ การตอบสนอง การรับประกัน และความเอาใจใส่ ตัวแปรส่วนประสมการค้าปลีกที่ Levy and Weitz (2009) กำหนดไว้ 6 ด้าน คือ ความหลากหลายของสินค้า นโยบายราคา ท่าเลที่ตั้ง การสื่อสารการตลาด การออกแบบและตกแต่งร้านและตัวแปรกระบวนการตัดสินใจซื้อ 5 ขั้นตอน คือ การรับรู้ถึงความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และการประเมินหลังการซื้อ Kotler and Armstrong (2004) จึงนำมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 109,224 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2565)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และเคยใช้บริการธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย กำหนดขนาดตัวอย่างตามวิธีการของ Comrey and Lee (1992) ซึ่งได้เสนอแนะว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 500 ตัวอย่าง ถือว่ามีความเหมาะสมกับการวิเคราะห์ในระดับดีมาก ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์เพื่อนำมาใช้วิเคราะห์ได้ จำนวน 708 ตัวอย่าง

เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม จำนวน 4 ตอน เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและบริบทการใช้บริการธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ตอนที่ 2 คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคที่ใช้บริการธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ตอนที่ 3 ส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคที่ใช้บริการธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ตอนที่ 4 การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคที่ใช้บริการธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือ ค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC : Index of Item Objective Congruence) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.98 แสดงว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นสูง จึงสามารถยอมรับแบบสอบถามดังกล่าวเพื่อการวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไปได้

การรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริโภคที่มีประสบการณ์ในการใช้บริการธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายด้วยตนเอง โดยใช้แบบสอบถามผู้วิจัยจะแนะนำ

และชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูลแล้วจึงให้ตอบแบบสอบถาม ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แบบสอบถามที่ครบถ้วนและสมบูรณ์ จำนวน 708 ตัวอย่าง

3. เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบและคัดเลือกแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์มาลงรหัสให้คะแนนตามน้ำหนักคะแนนแต่ละข้อและบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนสมบูรณ์ทุกฉบับด้วยตนเองแล้วจึงนำไปเข้ารหัสข้อมูล (Code) ตามที่ได้กำหนด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อประมวลผลทางสถิติ โดยใช้สถิติดังนี้ (1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและบริบทการใช้บริการธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้วิเคราะห์ระดับคุณภาพการบริการและส่วนประสมการค้าปลีก และการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย (2) สถิติเชิงอ้างอิง ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการถดถอยพหุคูณ ใช้เพื่อหาความเชื่อมโยงของคุณภาพการบริการและส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและบริบทการใช้บริการธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมากที่สุด ร้อยละ 52.00 และเพศชาย ร้อยละ 4.00 อายุระหว่าง 20-30 ปี มากที่สุด ร้อยละ 41.10 รองลงมา 31-40 ปี ร้อยละ 22.70 และ น้อยกว่า 20 ปี ร้อยละ 15.8 จบปริญญาตรีมากที่สุดร้อยละ 44.40 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 30.60 และประถมศึกษา ร้อยละ 12.60 อาชีพนักเรียน/นักศึกษามากที่สุด ร้อยละ 41.10 รองลงมาคือ ค้าขาย/อาชีพอิสระ ร้อยละ 20.90 และเกษตรกร ร้อยละ 13.40 รายได้ต่อเดือน 10,000-30,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 52.10 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 40.50 และ 30,001-50,000 บาท ร้อยละ 5.20 ใช้บริการร้านค้าปลีกสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง มากที่สุด ร้อยละ 51.70 รองลงมาใช้บริการทุกวัน ร้อยละ 23.00 และเดือนละ 1 ครั้ง ร้อยละ 21.50 ใช้จ่ายเงินต่อครั้งต่ำกว่า 500 บาท มากที่สุด ร้อยละ 81.50 รองลงมา 501-1,000 บาท ร้อยละ 13.60 และ 1,001 ขึ้นไป ร้อยละ 5.00 และชำระเงินด้วยเงินสดมากที่สุด ร้อยละ 92.50 รองลงมาคือ E-Money หรือ E-Cash ร้อยละ 4.10 และ บัตรเดบิต ร้อยละ 2.40 ตามลำดับ

2. ระดับคุณภาพการบริการและส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

2.1 คุณภาพการบริการของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ดังนี้

ตารางที่ 1 คุณภาพการบริการของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

คุณภาพการบริการ	M	SD	แปลผล
1. การตอบสนองต่อลูกค้า	3.92	0.97	มาก
2. การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า	3.89	0.99	มาก
3. การรู้จักและเข้าใจลูกค้า	3.89	0.98	มาก
4. ความเป็นรูปธรรมของบริการ	3.88	0.98	มาก
5. ความเชื่อถือไว้วางใจได้	3.88	0.99	มาก
รวม	3.89	0.98	มาก

จากตาราง พบว่า คุณภาพการบริการของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.89$, $SD = 0.98$) เมื่อจำแนกรายข้อพบว่า การตอบสนองต่อลูกค้าส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค มากที่สุด ในระดับมาก ($M = 3.92$, $SD = 0.97$) รองลงมาคือ การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้าและการรู้จักและเข้าใจลูกค้า ในระดับมากเท่ากัน ($M = 3.89$, $SD = 0.99$, 0.98) และความเป็นรูปธรรมของบริการและความเชื่อถือไว้วางใจได้ ในระดับมากเท่ากัน ($M = 3.88$, $SD = 0.98$, 0.99) ตามลำดับ

2.2 ส่วนประสมการค้าปลีกของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ดังนี้

ตารางที่ 2 ส่วนประสมการค้าปลีกของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

ส่วนประสมการค้าปลีก	M	SD	แปลผล
1. ความหลากหลายของประเภทสินค้า	3.91	0.95	มาก
2. การออกแบบร้านและการจัดวางสินค้า	3.82	0.95	มาก
3. ทำเลที่ตั้ง	3.80	1.02	มาก
4. การให้บริการลูกค้า	3.78	1.07	มาก
5. การตั้งราคาสินค้า	3.74	1.01	มาก
6. การสื่อสารการตลาด	3.50	1.20	ปานกลาง
รวม	3.76	1.03	มาก

จากตาราง พบว่า ส่วนประสมการค้าปลีกของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.76$, $SD = 1.03$) เมื่อจำแนกรายข้อ พบว่า ความหลากหลายของประเภทสินค้าส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคมากที่สุด ในระดับมาก ($M = 3.91$, $SD = 0.95$) รองลงมา คือ การออกแบบร้าน และการจัดวางสินค้า ในระดับมาก ($M = 3.82$, $SD = 0.95$) และทำเลที่ตั้ง ในระดับมาก ($M = 3.80$, $SD = 1.02$) ตามลำดับ

2.3 การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 3 การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค	<i>M</i>	<i>SD</i>	ความหมาย
1. ความจำเป็นหรือการรับรู้ถึงความต้องการของลูกค้า	3.89	0.99	มาก
2. พฤติกรรมหลังการซื้อของลูกค้า	3.88	0.96	มาก
3. การค้นหาข้อมูลของลูกค้า	3.86	1.00	มาก
4. การตัดสินใจซื้อของลูกค้า	3.84	1.00	มาก
5. การประเมินทางเลือกที่หลากหลายของลูกค้า	3.78	1.00	มาก
รวมเฉลี่ย	3.85	0.99	มาก

จากตาราง พบว่า การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.85$) เมื่อจำแนกรายข้อ พบว่า ผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกขนาดเล็ก เนื่องจากร้านค้าสามารถตอบสนองความจำเป็นหรือรับรู้ถึงความต้องการของลูกค้ามากที่สุด ในระดับมาก ($M = 3.89$) รองลงมา คือ เห็นพฤติกรรมหลังการซื้อของลูกค้าท่านอื่น ๆ ในระดับมาก ($M = 3.88$) และลูกค้าได้ค้นหาข้อมูลก่อนการตัดสินใจซื้อ ในระดับมาก ($M = 3.86$) ตามลำดับ

3. ความเชื่อมโยงของคุณภาพการบริการและส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ดังนั้นในการศึกษาความเชื่อมโยงของคุณภาพการบริการและส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ของคุณภาพการบริการ ส่วนประสมการค้าปลีกและการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ด้วยวิธีสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค	คุณภาพการบริการ	ส่วนประสมการค้าปลีก	การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค
	บริการ	ปลีก	
คุณภาพการบริการ	1	.825**	.916**
ส่วนประสมการค้าปลีก		1	.830**
การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค			1

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

จากตาราง พบว่า คุณภาพการบริการมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ต่อส่วนประสมการค้าปลีกและการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค โดยมีความสัมพันธ์กันทางบวก ที่ระดับ 0.825 และ 0.916 ตามลำดับ และส่วนประสมการค้าปลีกก็มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ต่อคุณภาพการบริการและการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค โดยมีความสัมพันธ์กันทางบวก ที่ระดับ 0.825 และ 0.830 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ผลการความเชื่อมโยงของปัจจัยคุณภาพการบริการ ส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ตัวแปรต้น	b	SE	Beta	t-value	p-value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
(Constant)	.101	.061		1.651	.099		
คุณภาพการบริการ (X1)	.716	.025	.725	28.669	.000	.319	3.137
ส่วนประสมการค้าปลีก (X2)	.254	.028	.232	9.182	.000	.319	3.137

ตัวแปรตาม: การตัดสินใจซื้อ

R = .925 R² = .856 F = 2102.828 p value = < 0.001

จากตารางผลการวิเคราะห์คุณภาพการบริการและส่วนประสมการค้าปลีก ของผู้บริโภค ในธุรกิจการค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย พบว่า การทดสอบความไม่สัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) ที่ใช้ในการวิเคราะห์แล้ว มีค่า Variance Inflation Factor (VIF) ทุกตัวมีค่าน้อยกว่า 10 และค่า Tolerance ทุกตัวมีค่ามากกว่า .10 (Hair et al., 2010; ทรงศักดิ์

ภูสีอ่อน, 2561) แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระที่ได้ทำการวิเคราะห์ ไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity ข้อมูลดังกล่าว จึงเหมาะกับการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า คุณภาพการบริการและส่วนประสมการค้าปลีกส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p \text{ value} = < 0.001$) โดยปัจจัยด้านคุณภาพการบริการส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมากกว่าที่ระดับ 0.716 ($b = 0.716$) และส่วนประสมการค้าปลีกส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่ระดับ 0.254 ($b = 0.254$) โดยมีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 85.60 ($R^2 = .856$) สามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$Y = 0.101 + 0.716X_1 + 0.254X_2$$

4. กลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการบริการของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ผู้วิจัยนำเสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการบริการของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จากการสังเคราะห์ผลการวิจัย ระดับคุณภาพการบริการและส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย พบว่า (1) คุณภาพการบริการ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้าส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมากที่สุด ในระดับมาก ($M = 3.92, SD = 0.97$) และด้านความเป็นรูปธรรมของบริการและความเชื่อถือไว้วางใจได้ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคน้อยที่สุด ในระดับมาก ($M = 3.88, SD = 0.98, 0.99$) (2) ส่วนประสมการค้าปลีก ด้านความหลากหลายของประเภทสินค้าส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมากที่สุด ในระดับมาก ($M = 3.91, SD = 0.95$) และด้านการสื่อสารการตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคน้อยที่สุด ในระดับปานกลาง ($M = 3.50, SD = 1.20$) และผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า คุณภาพการบริการและส่วนประสมการค้าปลีกส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p \text{ value} = < 0.001$) โดยปัจจัยด้านคุณภาพการบริการส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมากกว่า ที่ระดับ 0.716 ($b = 0.716$) และส่วนประสมการค้าปลีกส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่ระดับ 0.254 ($b = 0.254$) ผู้วิจัยจึงนำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาและแนวทางการปรับปรุงธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ดังนี้

กลยุทธ์การพัฒนาธุรกิจ

1) ด้านคุณภาพการบริการ ธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ควรกำหนดกลยุทธ์การตอบสนองต่อลูกค้าอย่างรวดเร็วให้เป็นจุดเด่นสำคัญที่สร้างความพึงพอใจ และส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค เช่น ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างทันท่วงที

ไม่เลือกปฏิบัติ ให้บริการอย่างทั่วถึง มีความพร้อมและเต็มใจให้บริการ ให้ลูกค้าเข้ารับบริการได้ง่าย และได้รับความสะดวกในการใช้บริการ

2) ด้านส่วนประสมการค้าปลีก ธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ควรกำหนดกลยุทธ์ด้านความหลากหลายของประเภทสินค้า เช่น สินค้ามีความสดใหม่และทันสมัย ครบทุกประเภทตามความต้องการของลูกค้า บรรจุภัณฑ์สวยงามและปลอดภัย ร้านค้าสะอาด และได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอ

แนวทางการปรับปรุงธุรกิจ

1) ด้านคุณภาพการบริการ ธุรกิจควรปรับปรุงด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ และความเชื่อถือไว้วางใจได้ เช่น (1) ตกแต่งร้านค้าให้เป็นระเบียบ จัดวางสินค้าเป็นหมวดหมู่ (2) ตกแต่งร้านให้โดดเด่น มีป้ายชื่อร้านที่ชัดเจนมองเห็นง่าย มีป้ายบอกราคาสินค้า ตรวจสอบวันหมดอายุของสินค้า และตกแต่งร้านให้สะอาดและสวยงาม และ (3) ปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการลูกค้า บริการด้วยความกระตือรือร้น เต็มใจและเป็นมิตร ให้ลูกค้ามีส่วนร่วมในการประเมินความพึงพอใจในคุณภาพการบริการ สินค้า และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของร้าน แจ้งเวลาเปิด-ปิดร้านชัดเจน เครื่องคิดและปฏิบัติจริง

2) ด้านส่วนประสมการค้าปลีก ธุรกิจควรปรับปรุงประสิทธิภาพด้านการสื่อสารการตลาด เช่น (1) สื่อสารกับลูกค้าเชิงรุกผ่านเทคโนโลยี (2) ให้บริการด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่ออำนวยความสะดวกรวดเร็วแก่ลูกค้า และ (3) เพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าออนไลน์ ผ่านเพจ Facebook, Line Official และให้บริการจัดส่งสินค้าถึงหน้าบ้าน เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาคูณภาพการบริการและส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย พบว่า คุณภาพการบริการของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคมากที่สุด คือ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า รองลงมาคือ การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า และการรู้จักและเข้าใจลูกค้า ความเป็นรูปธรรมของบริการและความเชื่อถือไว้วางใจได้ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบการวัดและประเมินคุณภาพการบริการของธุรกิจตาม SERVQUAL model ของ Parasuraman et al. (2002) มีความสอดคล้องกับงานของ Prianggoro and Sitio (2019) ที่ศึกษาผลกระทบคุณภาพการบริการและการส่งเสริมการขายที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อและความพึงพอใจของลูกค้าขององค์กรในประเทศอินโดนีเซีย พบว่า (1) คุณภาพการบริการและการส่งเสริมการขายส่งผลเชิงบวกและมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อ (2) คุณภาพการบริการและการส่งเสริมการขายมีผลกระทบทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจของลูกค้า นอกจากนี้

ยังสอดคล้องกับงานของ อารยา ลิ้มทวีสมเกียรติ (2563) ที่ศึกษาคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Nail Spa ของผู้บริการโรค Gen Y ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า คุณภาพการให้บริการด้านการเอาใจใส่ ความไว้วางใจ การตอบสนองที่รวดเร็ว และคุณภาพของสิ่งจับต้องได้มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้าในระดับดีมาก นอกจากนี้ สุทัต วันนิจ และ กนกพร ชัยประสิทธิ์ (2565) ยังได้ศึกษาคุณภาพการบริการและประสิทธิภาพในการส่งมอบงานที่ส่งผลต่อการใช้บริการอย่างต่อเนื่องของลูกค้า พบว่า คุณภาพการบริการด้านการให้ความมั่นใจต่อลูกค้า การตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า ความเอาใจใส่ และด้านความเป็นรูปธรรมของการให้บริการมีผลต่อการใช้บริการอย่างต่อเนื่องของกลุ่มลูกค้า

ผลการวิจัยด้านส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคมากที่สุด คือ ความหลากหลายของประเภทสินค้า การออกแบบและจัดวางสินค้า และทำเลที่ตั้ง ตามลำดับ มีความสอดคล้องกับแนวคิดส่วนประสมการค้าปลีกของ Levy and Weitz (2009) ประกอบด้วย ความหลากหลายของสินค้า นโยบายราคา ทำเลที่ตั้ง การสื่อสารการตลาด การออกแบบตกแต่งร้าน และการบริการลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Nurtanto et al. (2022) ที่ศึกษาผลกระทบส่วนประสมการค้าปลีกที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้าของซูเปอร์มาร์เก็ต CG Mart ในประเทศฝรั่งเศส พบว่า ส่วนประสมการค้าปลีกด้านความหลากหลายของประเภทสินค้า การตั้งราคาสินค้า และการให้บริการลูกค้าส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคตามลำดับ มีความสอดคล้องกับงานของ วลัย ช่อนกลิ่น (2562) ที่ศึกษากลยุทธ์การค้าปลีกที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการค้าปลีกวัสดุก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ได้แก่ ภาพลักษณ์ของร้านค้า ทำเลที่ตั้ง คุณภาพของสินค้า การตั้งราคา และความหลากหลายของสินค้า นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของ สนิทรา สุขสวัสดิ์ และ ทิพย์รัตน์ เลาหิเชียร (2561) ที่พบว่า ส่วนประสมการค้าปลีกด้านการบริการลูกค้า การสื่อสาร การตั้งราคา การคัดสรรสินค้า การตกแต่งร้าน การจัดแสดงสินค้า และทำเลที่ตั้งส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อและความภักดีของลูกค้า

ด้านกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการบริการ ผู้วิจัยนำเสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาจากการสังเคราะห์ผลการวิจัย 1) ด้านคุณภาพการบริการ ธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ควรกำหนดกลยุทธ์การตอบสนองต่อลูกค้าอย่างรวดเร็ว 2) ด้านส่วนประสมการค้าปลีก ธุรกิจควรกำหนดกลยุทธ์ความหลากหลายของประเภทสินค้า ความสดใหม่และทันสมัย สินค้าครบทุกประเภทตามความต้องการของลูกค้า บรรจุภัณฑ์สวยงามและปลอดภัย ร้านค้าสะอาด มีความสอดคล้องกับงานของ นวภัทร ธีระจารุวรรณ (2565) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การค้าปลีกของร้านวัตถุดิบและอุปกรณ์เบเกอรี่ และพบว่าปัจจัยที่ลูกค้าให้ความสำคัญมากที่สุด คือ กลยุทธ์ความหลากหลายของประเภทสินค้า ทำเลที่ตั้ง การกำหนดราคา

การออกแบบร้านค้าและการจัดเรียงสินค้า และกลยุทธ์การให้บริการลูกค้า ซึ่งส่งผลให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อตลอดจนเกิดความภักดีต่อร้านค้า ทั้งนี้ จำรัส พูลเกื้อ และ ยุทธชัย สาริบิน (2566) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพบริการสู่ความเป็นเลิศ กรณีศึกษา ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ที่ 11/1 ภูเก็ต ไว้ 5 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ด้านการสร้างความสัมพันธ์ การสร้างประสบการณ์แก่ลูกค้า การนำเทคโนโลยีมาใช้ ในการบริหารจัดการร้านค้า การปรับปรุงมาตรฐานการให้บริการ และการสร้างนวัตกรรมบริการและผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ร้านค้าปลีกสามารถตอบสนองพฤติกรรมของผู้บริโภคยุคปัจจุบันและแข่งขันได้อย่างทัดเทียมกับธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัย คุณภาพการบริการส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็ก ควรวางกลยุทธ์การให้บริการที่แตกต่างและแข่งขันได้ในด้านการตอบสนองความต้องการอย่างทันท่วงที ไม่เลือกปฏิบัติ เต็มใจให้บริการ ทั้งนี้ควรปรับปรุงคุณภาพการบริการอย่างเป็นรูปธรรมและน่าเชื่อถือ เช่น ตกแต่งร้านค้าให้เป็นระเบียบ สะอาด โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ จัดวางสินค้าเป็นหมวดหมู่ มีป้ายชื่อร้านและป้ายบอกราคาสินค้า ตรวจสอบวันหมดอายุของสินค้า บริการด้วยความกระตือรือร้น เต็มใจและเป็นมิตร ให้ลูกค้ามีส่วนร่วมในการประเมินความพึงพอใจในคุณภาพการบริการ สินค้า และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของร้าน แจ้งเวลาเปิด-ปิดร้านชัดเจน

2. ปัจจัยส่วนประสมการค้าปลีกส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคอย่างมาก ธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กจึงควรพิจารณาปัจจัยส่วนประสมการค้าปลีกแต่ละด้านอย่างรอบคอบและนำไปสู่การกำหนดเป็นกลยุทธ์การแข่งขัน เช่น จัดหาสินค้าให้ครบตามความต้องการของผู้บริโภค สินค้าสดใหม่และทันสมัย บรรจุภัณฑ์สวยงามและปลอดภัย ร้านค้าสะอาด เพื่อดึงดูดลูกค้าใหม่ และรักษาลูกค้าเดิมให้มาซื้อสินค้าอย่างต่อเนื่อง ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค เพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารการตลาดด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าออนไลน์ผ่านเพจ Facebook, Line Official และให้บริการจัดส่งสินค้า

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการระหว่างธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กกับธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ในจังหวัดเชียงรายเพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจร้านค้าปลีกขนาดเล็กได้เห็นความแตกต่างของกลยุทธ์การบริหารธุรกิจค้าปลีกแบบองค์รวมเพื่อเป็นแนวทางการจัดการตลาดและจัดบริการที่ตอบสนองพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคได้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และคณะกรรมการร่วมภาคเอกชน 3 สถาบัน. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2565–2570)*. <https://km.fti.or.th/wp-content/uploads/2024/02/14.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่13-จังหวัดเชียงราย.pdf>
- จำรัส พูลเกื้อ และยุทธชัย ฮารีปัน. (2566). แนวทางการพัฒนาคุณภาพบริการสู่ความเป็นเลิศการณศึกษา ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ที่ 11/1 ภูเก็ต. ใน *วิทวัส ดิษยะศริน สัตยารักษ์ (บ.ก.). รายงานสืบเนื่องการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14*. (น. 1919–1932). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. (2561). *การประยุกต์ใช้ SPSS วิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 8). ตักสิลาการพิมพ์.
- นงภัทร ชีระจารุวรรณ. (2565). *แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การค้าปลีกของร้านวัตถุดิบและอุปกรณ์เบเกอรี่*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วลัย ช่อนกลิ่น. (2562). กลยุทธ์การค้าปลีกที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการค้าปลีกวัสดุก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 10(2), 232–247.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2565, 14 กุมภาพันธ์). *พฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่กับความท้าทายปรับตัวของธุรกิจ*. <https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/research-and-publications/articles-and-publications/articles/article-2024jun06.pdf>
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2565). *สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร (รายเดือน)*. <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/mainpage>
- สินิทธา สุขสวัสดิ์ และทิพย์รัตน์ เลหาวิเชียร. (2561). อิทธิพลของส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าร้านค้าปลีกประเภทไฮเปอร์มาร์เก็ตในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 10(พิเศษ), 1–12.
- สุทัต วันนิจ และกนกพร ชัยประสิทธิ์. (2565). คุณภาพการบริการ และประสิทธิภาพในการส่งมอบงานที่ส่งผลต่อการใช้บริการอย่างต่อเนื่องของลูกค้างานซ่อมบำรุง. *วารสารวิชาการสังคมศาสตร์เครือข่ายวิจัยประชาชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*, 4(2), 1–16.

อารยา ลิ้มทวีสมเกียรติ. (2563). *คุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Nail Spa ของผู้บริโภคยุค Gen Y ในเขตกรุงเทพมหานคร*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis*. Routledge.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2010). *Multivariate data analysis*. Pearson Prentice Hall.

Kotler, P., & Armstrong, G. (2004). *Principles of Marketing*. (10th ed.). Pearson–Prentice Hall.

Levy, M., & Weitz, B. (2009). *Retailing Management* (7th ed.). McGrawHill Education.

Nurtanto, E., Rusilawati, E., Hamzah, Z., & Anis, Z. (2022). The Effect of Retailing Mix on Customer Purchase Decision. *International Journal of Economics Development Research*, 3(1), 71–83.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1985). A conceptual model of service quality and its implications for future research. *The Journal of Marketing*, 49(4), 41–50.

Prianggoro, N. F., & Sitio, A. (2019). Effect of Service Quality and Promotion on Purchase Decisions and Their Implications on Customer Satisfaction. *International Journal of Engineering Technologies and Management Research*, 6(6), 51–62.

<https://doi.org/10.29121/ijetmr.v6.i6.2019.393>

การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาล เมืองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

นิษฐชยา ลิทธาหิรัญวัชร^{1*} สมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์¹ ประกายกาวิล ศรีจินดา¹

¹คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

*Corresponding author E-mail: Niche.nidchaya@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวน ค่าความถี่ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นโดยรวมต่อองค์ประกอบของการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยด้านการสร้างภาพลักษณ์และแบรนด์ของแหล่งท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมและการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และด้านการเลือกใช้องค์ความรู้ที่เหมาะสมตามลำดับ นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ การสื่อสารเพื่อการพัฒนาด้านหน้าที่ในการควบคุมปฏิบัติการและทิศทางการไหลของข่าวสาร โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 25.00 และการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมด้านการเข้าถึงข่าวสาร การมีส่วนร่วม และการจัดการด้วยตนเอง ซึ่งสามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 47.00 ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่าเทศบาลเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในทุกด้าน โดยเฉพาะการสร้างภาพลักษณ์และแบรนด์ของแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จและความยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: กลยุทธ์การสื่อสาร การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์

Communication Strategies for Promoting Sustainable Tourism in Prachuap Khiri Khan Municipality

Nidchaya Sidthaheranwat^{1*} Somdech Rungsrirawat¹ Prakaikavin Srijinda¹

¹Faculty of Communication Arts, Suan Sunandha Rajabhat University

*Corresponding author E-mail: Niche.nidchaya@gmail.com

Abstract

This research aimed to 1) study the development of communication strategies for promoting sustainable tourism in Prachuap Khiri Khan municipality, and 2) examine factors affecting the development of these communication strategies. The study employed a quantitative survey research design. The sample consisted of 400 Thai tourists visiting Prachuap Khiri Khan province. A questionnaire was used as the research instrument. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, skewness, kurtosis, and stepwise multiple regression analysis.

The research findings revealed that the sample group exhibited a high level of agreement on the three core components critical to the development of communication strategies for promoting sustainable tourism in the Prachuap Khiri Khan municipality. Among these components, the creation of destination image and brand building received the highest average score, followed closely by stakeholder engagement and interaction, as well as the selection of appropriate communication channels. Furthermore, the study identified key factors influencing the formulation of these communication strategies. Notably, communication for operational control and the direction of information flow accounted for 25.00 of the observed variance. Additionally, communication aimed at fostering engagement including elements such as information accessibility, active participation, and self-management explained 47.00 of the variance. These findings highlight the municipality's prioritization of comprehensive communication strategies to advance sustainable tourism initiatives. The emphasis on enhancing the destination's image and brand, coupled with effective stakeholder engagement and interaction, represents pivotal factors for ensuring the long-term success and sustainability of tourism development in Prachuap Khiri Khan Province.

Keywords: Communication Strategies, Sustainable Tourism, Prachuap Khiri Khan Municipality

บทนำ

การท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย โดยในปี พ.ศ. 2562 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศกว่า 3.01 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 18.4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) และก่อให้เกิดการจ้างงานกว่า 4.48 ล้านคน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565) แต่ในขณะเดียวกัน การเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วก็ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านลบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) จึงได้รับความสนใจและถูกนำมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในหลายพื้นที่ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยว (นิมิต ชื่นสัน และคณะ, 2564)

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสูง โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม และในปี พ.ศ. 2566 มีรายได้จากการท่องเที่ยวสูงถึง 28,771.55 ล้านบาท ซึ่งถือเป็นจังหวัดที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวสูงเป็นอันดับ 10 ของประเทศ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565) อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังคงเผชิญกับความท้าทายในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เนื่องจากการขยายตัวของธุรกิจและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอดีตที่ขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจากชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการขาดการสร้างความตระหนักรู้และจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทั้งแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการละเลยการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยว และยังเป็นการลดทอนคุณค่าและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย ส่งผลให้การท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังไม่สามารถเดินไปสู่ความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562)

การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพราะเป็นกระบวนการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร การสร้างความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนการโน้มน้าวและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย นอกจากนี้ การสื่อสารยังสามารถนำมาใช้เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์และคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะการสื่อสารระดับท้องถิ่นซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด (ชัยพร เอ็งฉ้วน, 2566) แต่ที่ผ่านมา เทศบาลเมืองซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ยังขาดกลยุทธ์การสื่อสารที่ชัดเจนและเป็นระบบในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งในแง่ของการสร้างการมีส่วนร่วม ความตระหนักรู้ และการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว การสื่อสารยังเป็นไปในลักษณะทั่วไป และขาดการบูรณาการเข้ากับแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว (สรารุช วรรณทวี, 2562) รวมทั้ง

บุคลากรของเทศบาลก็ยังขาดองค์ความรู้และทักษะด้านกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอย่างแท้จริง ทำให้การสื่อสารไม่สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เชมลักษ์ณ์ คุปติพันธ์ และ ปริญญา บรรจงมณี, 2563)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เช่น การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (พัชรินทร์ บุญนุ่น และคณะ, 2565) การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (วรวลัญช์ ดอกรัก, 2566) การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว (กิตติพันธ์ ประสิทธิ์, 2561) การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในยุคดิจิทัล (ยุทธการ ไวยอาภา และคณะ, 2566) และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระดับจังหวัด (เม กองแก้ว, 2566) อย่างไรก็ตามยังมีช่องว่างในการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในระดับเทศบาลเมืองซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด การศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ความตระหนักรู้ ความร่วมมือของชุมชน และการใช้การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว จึงเป็นประเด็นที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อเติมเต็มองค์ความรู้การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้มากขึ้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารของเทศบาลเมืองในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนา การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม และการสื่อสารการตลาดร่วมกัน เพื่อให้ได้กลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและการดำเนินงานด้านการสื่อสารของเทศบาลเมือง หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนที่เกี่ยวข้อง ในการร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1) ประชากร (Population) คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 3,033,354 คน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565)

2) กลุ่มตัวอย่าง (Samples) ผู้วิจัยใช้การคำนวณหาขนาดของทาร์ยามาเน่ (Yamane, 1970) ซึ่งได้จำนวนทั้งสิ้น 400 คน โดยกำหนดความเชื่อมั่นเท่ากับร้อยละ 95.00 และค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ .05 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยเริ่มจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ตามเขตการท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 3 อำเภอ จากนั้นใช้การสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อเลือกแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม 5 อันดับแรกจากการจัดอันดับของ Tripadvisor ปี ค.ศ. 2024 ที่ได้คะแนน 4 ขึ้นไป ตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่ให้คะแนนมากที่สุด จากนั้นจึงใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ในการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ถูกเลือก แหล่งละ 80 คน รวมเป็นขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน ตามที่คำนวณไว้

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

การสังเคราะห์แนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาและการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม รวมถึงผลการศึกษาที่ผ่านมา ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างตัวแปรทั้งสองกับการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กระบวนการสื่อสารในลักษณะดังกล่าวมุ่งใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงความคิด ทศนคติ และพฤติกรรม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผ่านการใช้สื่อที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น (ทิพย์พาพร มหาสินไพศาล, 2556) ตลอดจนการสร้างพื้นที่และโอกาสในการแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนข้อมูล และการกำหนดทิศทางการพัฒนาร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างสมดุลและยั่งยืน รวมถึงการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง (สมพงษ์ เสงี่ยมณี และคณะ, 2564; ชัยพร เอ็งฉ้วน, 2566)

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

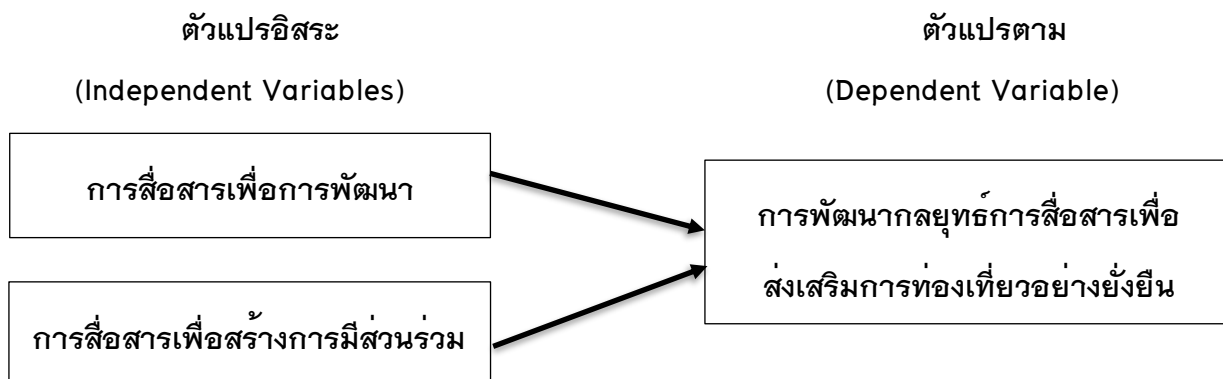
1.1 การสื่อสารเพื่อการพัฒนา ประกอบไปด้วย การสื่อสารแบบสองทาง ทิศทางการไหลของข่าวสาร หน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร หน้าที่ในการควบคุมปฏิบัติการ (กาญจนา แก้วเทพ, 2551)

1.2 การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วย การเข้าถึงข่าวสาร การมีส่วนร่วม การจัดการด้วยตนเอง (UNESCO, 1977)

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสาร

เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้มาจากการสังเคราะห์องค์ประกอบมี 3 ด้าน คือ การเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม การมีส่วนร่วมและการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสร้างภาพลักษณ์และแบรนด์ของแหล่งท่องเที่ยว (Aliffianto & Andrianto, 2022; Wondirad et al., 2020; Asserof et al., 2022)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

- 1) การสื่อสารเพื่อการพัฒนาอย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 2) การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมอย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนา 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสาร โดยมีแบบสอบถามคัดกรองเบื้องต้นเพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เช่น ความถี่ในการท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระยะเวลาในการท่องเที่ยว ฯลฯ เป็นต้น โดยใช้มาตราวัดแบบมาตราประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ และใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการอธิบายผลการวิจัย ดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง เห็นด้วยมาก คะแนนเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อย คะแนนเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด (มัลลิกา บุญนาค, 2551) ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยโดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม ซึ่งได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ความชัดเจนของภาษา และความครอบคลุมของโครงสร้าง โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item–Objective Congruence) ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.60–1.00 นอกจากนี้ ยังได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง

จำนวน 30 คน แล้วนำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ไว้ที่ 0.80 ขึ้นไป ผลพบว่าได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับที่ 0.86

การรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวยชาวไทยที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จำนวน 400 คน โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และทำการตรวจสอบข้อมูล (Edit Data) ความครบถ้วนของข้อมูลด้วยตนเองโดยได้รับแบบสอบถามที่ตอบกลับมาครบถ้วนทั้งสิ้น 400 ฉบับ คิดเป็นอัตราการตอบกลับ (Response rate) ร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา ซึ่งรวมถึงค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การกระจายของข้อมูลได้รับการทดสอบโดยค่าความเบี่ยงเบนอยู่ระหว่าง -2 ถึง +2 และค่าความโด่งต้องอยู่ระหว่าง -7 ถึง +7 ตามเกณฑ์ของ Byrne (2010) ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเทศบาลเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน โดยคัดเลือกตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์สูงสุดกับตัวแปรตามเข้าสู่สมการ ทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วยค่าที่ นอกจากนี้ยังตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยทั้งภาวะร่วมเส้นตรงพหุด้วยค่า VIF ต้องไม่เกิน 5 และค่า Tolerance ต้องมากกว่า 0.20 ตามเกณฑ์ของ Dormann et al. (2013) รวมถึงการตรวจสอบความแปรปรวนคงที่ด้วยค่า Durbin-Watson ซึ่งควรอยู่ระหว่าง 1.5 ถึง 2.5

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยภาพรวม

การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ระดับความคิดเห็น				
	M	SD	Skewness	Kurtosis	แปลผล
1. การเลือกใช้ช่องทางทางการสื่อสารที่เหมาะสม	4.03	0.34	-.793	.254	มาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ เทศบาลเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ระดับความคิดเห็น				
	M	SD	Skewness	Kurtosis	แปลผล
2. การมีส่วนร่วมและการสร้างปฏิสัมพันธ์ กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	4.12	0.30	-.134	-.156	มาก
3. การสร้างภาพลักษณ์และแบรนด์ของ แหล่งท่องเที่ยว	4.30	0.25	-.534	1.017	มาก
ภาพรวม	4.15	0.17	-.392	.403	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มาท่องเที่ยวมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($M = 4.15$, $SD = 0.17$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสร้างภาพลักษณ์และแบรนด์ของแหล่งท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($M = 4.30$, $SD = 0.25$) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมและการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ($M = 4.12$, $SD = 0.30$) และด้านการเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม ($M = 4.03$, $SD = 0.34$)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ก่อนการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นเรื่องภาวะร่วมเส้นตรงเชิงพหุ (Multicollinearity) โดยพิจารณาจากค่าความคงทนของการยอมรับ (Tolerance) (ระหว่าง 0.992–0.989) และปัจจัยการขยายตัวของความแปรปรวน (VIF) ผลการตรวจสอบ พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีค่า Tolerance มากกว่า 0.20 และค่า VIF (ระหว่าง 1.004–1.014) น้อยกว่า 5 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระมีความเป็นอิสระต่อกันอย่างเพียงพอ จึงสามารถนำไปวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนต่อไปได้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนการสื่อสารเพื่อการพัฒนา การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมส่งผลต่อการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตัวแปรการสื่อสารเพื่อการพัฒนา	β	Std.Error	Beta	t	p-value
หน้าที่ในการควบคุมปฏิบัติการ (x4)	.070	.026	.131	2.636**	.000

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวแปรการสื่อสารเพื่อการพัฒนา	β	Std.Error	Beta	t	p-value
ทิศทางการไหลของข่าวสาร (x2)	.047	.023	.104	2.092*	.037
(Constant)	3.692	.133		27.789**	.000
** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 **นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 Multiple R = .174 ^a , R Square = .300, Adjust R Square = .250 Std. Error = .168, F = 6.170, p = 0.01, Durbin–Watson 1.840					
ตัวแปรการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม	β	Std.Error	Beta	t	p-value
การเข้าถึงข่าวสาร (x5)	.293	.038	.353	7.660**	.000
การมีส่วนร่วม (x6)	.224	.039	.246	5.704*	.000
การจัดการด้วยตนเอง (x7)	.208	.037	.245	5.591**	.000
(Constant)	1.046	.150		6.974**	.000
** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 Multiple R = .689 ^a , R Square = .474, Adjust R Square = .470 Std. Error = .287, F = 119.013, p = 0.01 Durbin–Watson 1.600					

**p < .01, *p < .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ตัวแปรการสื่อสารเพื่อการพัฒนาที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการทั้ง 2 ด้าน ประกอบไปด้วย หน้าทีในการควบคุมปฏิบัติการ (x4) ทิศทางการไหลของข่าวสาร (x2) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .174 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R Square) เท่ากับ .300 สัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ .250 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการตัดสินใจ (Std. Error) เท่ากับ .168 แสดงว่า ตัวแปรหน้าทีในการควบคุมปฏิบัติการ (x4) ทิศทางการไหลของข่าวสาร (x2) สามารถร่วมกันพยากรณ์ตัวแปรตามได้ร้อยละ 25.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ค่า Durbin–Watson ที่ใช้ทดสอบความเป็นอิสระของความคลาดเคลื่อน (Autocorrelation) มีค่าเท่ากับ 1.840 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 1.5–2.5 แสดงว่าความคลาดเคลื่อนมีความเป็นอิสระต่อกันเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ ดังนี้

$$\hat{y} = 3.692 + .070(x_4) + .047(x_2)$$

และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$Z_y = .131Z_{x_4} + .104Z_{x_2}$$

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ซึ่งให้เห็นว่า หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ให้ความสำคัญกับการกำหนดหน้าทีในการควบคุมปฏิบัติการด้าน

การสื่อสารและจัดการทิศทางการไหลของข่าวสารที่เหมาะสม จะสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ได้ในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม หากต้องการเพิ่มประสิทธิภาพการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้มากยิ่งขึ้น ควรนำผลการทดสอบสมมติฐานมากำหนดกลยุทธ์การสื่อสารโดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาการสื่อสารในด้านหน้าที่ควบคุมปฏิบัติการ เช่น กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารให้ชัดเจน เช่น ผู้รับผิดชอบในการสร้างสาร ผู้ส่งสาร ผู้รับสาร และผู้ประเมินผลการสื่อสาร จัดการทิศทางการไหลของข่าวสารให้มีประสิทธิภาพโดยกำหนดว่าข่าวสารจะถูกส่งจากใครไปยังใคร ผ่านช่องทางใด และในรูปแบบใด เพื่อให้ข่าวสารไหลไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม ทั้งนี้ เพื่อให้การสื่อสารดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

ต่อมา คือ การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการทั้ง 3 ด้าน ประกอบไปด้วย การเข้าถึงข่าวสาร (x5) การมีส่วนร่วม (x6) การจัดการด้วยตนเอง (x7) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .689 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R Square) เท่ากับ .474 สัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ .470 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการตัดสินใจ (Std. Error) เท่ากับ .287 แสดงว่า ตัวแปรการเข้าถึงข่าวสาร (x5) การมีส่วนร่วม (x6) การจัดการด้วยตนเอง (x7) สามารถร่วมกันพยากรณ์ตัวแปรตามได้ร้อยละ 47.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ค่า Durbin-Watson ที่ใช้ทดสอบความเป็นอิสระของความคลาดเคลื่อน (Autocorrelation) มีค่าเท่ากับ 1.600 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 1.5–2.5 แสดงว่าความคลาดเคลื่อนมีความเป็นอิสระต่อกัน เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ ดังนี้

$$\hat{y} = 1.046 + .293 (x5) + .224 (x6) + .208 (x7)$$

และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$Z_Y = .353Z_{x5} + .246Z_{x6} + .245Z_{x7}$$

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ชี้ให้เห็นว่า หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาการสื่อสารที่ส่งเสริมให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถ 1) เข้าถึงข่าวสารได้อย่างทั่วถึง 2) มีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว และ 3) จัดการและดำเนินการด้วยตนเอง ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการสร้างภาพลักษณ์และแบรนด์ของแหล่งท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาเป็นด้านการมีส่วนร่วมและการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และด้านการเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การสร้างภาพลักษณ์และตราสินค้าของแหล่งท่องเที่ยวให้โดดเด่น จดจำง่าย และดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญอันดับต้น ๆ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังที่ Dedeoğlu (2019) พบว่า การสื่อสารเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ชัดเจน มีเอกลักษณ์ และแตกต่างเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างการรับรู้และทัศนคติเชิงบวกของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ การสร้างการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และนักท่องเที่ยว ก็เป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งที่มีความสำคัญ สอดคล้องกับ Line et al. (2016) ที่พบว่า การสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์และสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือ และการยอมรับในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในขณะเดียวกัน การเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและบริบท ก็เป็นอีกปัจจัยที่ขาดไม่ได้ในการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสาร ดังที่ Chuchu (2020) พบว่า การใช้สื่อที่มีความหลากหลายและตรงกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ทั้งสื่อดั้งเดิม สื่อใหม่ และสื่อเฉพาะกิจ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงและสื่อสารข้อมูลการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Hysa et al. (2021) ที่พบว่า การบูรณาการการใช้สื่อหลายแพลตฟอร์ม โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ จะช่วยขยายการเข้าถึงนักท่องเที่ยวในวงกว้างและสร้างการมีส่วนร่วมได้มากขึ้น ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการศึกษาของ อภิขญา สุขประเสริฐ (2563) ที่พบว่า การสื่อสารภาพลักษณ์ที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ผ่านการบอกเล่าแบบปากต่อปากของคนในท้องถิ่นและสื่อต่างๆ เป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมน้ำจันทบูร จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานของ นุชฤดี รุ่ยใหม่ (2564) ซึ่งเสนอว่า ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสายตาของนักท่องเที่ยวต่างชาติ เป็นข้อมูลสำคัญที่ต้องนำมาใช้ในการวางแผนและพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อขยายตลาดการท่องเที่ยวต่างชาติอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผลการวิเคราะห์หัตถดอยพหุคูณ พบว่า ปัจจัยด้านการสื่อสารเพื่อการพัฒนาที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ หน้าที่ในการควบคุมปฏิบัติการ และทิศทางการไหลของข่าวสาร โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 25 ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการที่องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถควบคุมกระบวนการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการกำหนดทิศทางการไหลของข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสม จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สามารถวางกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การควบคุมปฏิบัติการสื่อสารที่ดีจะช่วยให้สามารถกำหนดเนื้อหา ช่องทาง และกลุ่มเป้าหมายในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมและตรงจุด ในขณะที่การวางแผนทิศทางการไหลของข่าวสารที่ชัดเจน ก็จะช่วยให้อาสาสมัครสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน ตรงกับความต้องการของผู้รับสาร และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ ดังที่ ทิพย์พาพร มหาสินไพศาล (2556) พบว่า การวางแผนการสื่อสารแบบบูรณาการที่ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และมีการติดตามประเมินผลตามแผนอย่างต่อเนื่อง จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนได้ นอกจากนี้ ทิศทางการไหลของข่าวสารแบบสองทาง ที่เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ก็เป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสื่อสารเพื่อการพัฒนา สอดคล้องกับ ทิพย์สุตา ปานเกษม และ พรพรรณ ประจักษ์เนตร (2559) ที่พบว่า การสื่อสารแบบสองทางและการไหลของข่าวสารแบบแนวนอน จะช่วยสร้างการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ และความเข้าใจอันดีระหว่างผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ส่วนปัจจัยด้านการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การเข้าถึงข่าวสาร การมีส่วนร่วม และการจัดการด้วยตนเอง ก็พบว่ามียุทธวิธีต่อการกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเช่นกัน โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ถึงร้อยละ 47.00 ทั้งนี้เป็นเพราะการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ตลอดจนร่วมวางแผนและตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยตนเอง เป็นหัวใจสำคัญของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสอดคล้องกับ สมพงษ์ เส้งมณี และคณะ (2564) ที่พบว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่ให้อาสาสมัครชุมชนสามารถสลับบทบาทในการเป็นผู้ส่งและรับสาร รวมถึงร่วมกันคิดและปฏิบัติการพัฒนา เป็นรูปแบบที่เหมาะสมต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน และยังสอดคล้องกับงานของ พรพรรณนิภา เดชพล (2563) ที่ระบุว่า การสื่อสารระดับบุคคลมีความจำเป็นมากที่สุดในการพัฒนาศักยภาพการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านโป่งมะนาว จังหวัดลพบุรี และควรมีการพัฒนาสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งสื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเฉพาะกิจ และสื่อออนไลน์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของ ปัทมาวดี วงษ์เกิด และคณะ (2564) ที่พบว่า แม่สื่อมวลชนจะมีบทบาทมากในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านโคกเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ แต่สื่อบุคคลกลับมีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวมากที่สุด สะท้อนให้เห็นความสำคัญของผู้คนควบคู่ไปกับสื่อมวลชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) เทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ ควรให้ความสำคัญกับการสร้างภาพลักษณ์และแบรนด์ของแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่น สะท้อนอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ผ่านการสื่อสารในช่องทางที่หลากหลาย เพื่อสร้างการรับรู้และดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

2) หน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ควรให้ความสำคัญกับการสร้างกลไกการสื่อสารแบบสองทางและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของประชาชน ในการเข้าถึงข้อมูล ร่วมแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ และดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งจะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วมกันของคนในชุมชน อันจะนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวอย่างรู้คุณค่าและยั่งยืน

3) หน่วยงานด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ของเทศบาลเมือง ควรจัดทำแผนการสื่อสารเชิงบูรณาการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย ข้อมูลเนื้อหาสาร สื่อช่องทางที่เหมาะสม ตลอดจนกลยุทธ์การสื่อสารที่สอดคล้องกับบริบทและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม พร้อมทั้งมีการประเมินผลและปรับปรุงแผนการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การสื่อสารสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างเป็นรูปธรรม รวมไปถึงการพัฒนาสื่อบุคคลซึ่งมีความสำคัญต่อการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรได้รับการพัฒนาและบูรณาการใช้งานร่วมกับสื่ออื่น ๆ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยที่ยังหาคำตอบไม่ได้จากผลการวิจัยชิ้นนี้ จึงเสนอแนะให้มีการศึกษาในอนาคต ดังนี้

1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ทั้งสื่อดั้งเดิม สื่อใหม่ และสื่อบุคคล ในการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ว่าสื่อรูปแบบใดมีอิทธิพลต่อการรับรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวมากที่สุด อันจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนกลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

2) ควรมีการศึกษาผลของการสื่อสารทิศทางต่าง ๆ ทั้งแบบทางเดียว สองทาง และแบบเครือข่าย ที่มีต่อการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้เข้าใจว่ารูปแบบการสื่อสารลักษณะใดจะช่วยสร้างความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการยอมรับในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ดีที่สุด

3) ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโดยชุมชน โดยให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทนำในการกำหนดวัตถุประสงค์ วางแผนปฏิบัติการสื่อสาร และประเมินผลด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ต้นแบบการสื่อสารที่เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของแต่ละชุมชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). *กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาแผนปฏิบัติการราชการ* รายปี 2565. กองยุทธศาสตร์และแผนงานสำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2551). *การจัดการความรู้เบื้องต้นเรื่อง "การสื่อสารชุมชน"*. ภาพพิมพ์.
- กิตติพันธุ์ ประสิทธิ์. (2561). การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอุทยานแห่งชาติกุยบุรี อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 22(1), 1–12.
- เฉลิมลักษณ์ คุปต์พันธ์ และปริญญา บรรจงมณี. (2563). แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสาร บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 14(1), 1–13.
- ชัยพร เอ่งฉ้วน. (2566). การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยาน ธรณีโลกสตูล. *วารสารพิกุล*, 21(2), 29–48.
- ทิพย์สุตา ปานเกษม และพรพรรณ ประจักษ์เนตร. (2559). การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อ การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน. *นวัตกรรมนิเทศศาสตร์และการจัดการ. การประชุม สัมมนาวิชาการระดับชาติ* (น. 155–176). คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ทิพย์พาพร มหาสินไพศาล. (2556). การพัฒนาแผนการสื่อสารเชิงบูรณาการเพื่อรณรงค์การท่องเที่ยว ชุมชนบ้านหินตัง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 1(2), 31–40.

- นิมิต ชื่นสั้น, พรชัย คักดีศิริโสภณ, สุภัทรา สังข์ทอง, และห้าวหาญ ทวีแสง. (2564). การรับรู้ผลกระทบของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางโรง จังหวัดภูเก็ต. *วารสารการจัดการธุรกิจมหาวิทยาลัยบูรพา*, 10(2), 106-127.
- นุชฤดี รุ่ยใหม่. (2565). ภาพลักษณ์การสื่อสารการขยายตลาดการท่องเที่ยวต่างชาติอย่างยั่งยืน. *วารสารราชนครินทร์*, 19(1): 33-41.
- พัชรินทร์ บุญนุ่น, ทัชชญา สังข์กุล, สาทิณี วัฒนกิจ, ปิยาภรณ์ ธุระกิจจำนง, และนันทชัย ชูศิลป์. (2565). ทิศทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารเมืองหาดใหญ่เพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่มของอาหารภายหลังวิกฤตโควิด 19. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 14(3), 26-40.
- พรรณนิภา เดชพล. (2563). การจัดการกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านโป่งมะนาว อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสมเด็จพระเจ้าพระยา*, 5(1), 108-203.
- ปัทมาวดี วงษ์เกิด, ภัคธินา อภิศุกรกุล, สายใจ ทันการ, จงกล ศิริประภา และวิทวัส สหวงศ์. (2564). การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารสหวิทยาการจัดการ*, 5(1), 13-22.
- เม กองแก้ว. (2565). แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจังหวัดนครปฐม. *วารสารสหวิทยาการและการจัดการภาคเอกชน*, 1(3), 30-40.
- มัลลิกา บุญนาค. (2551). สถิติเพื่อการตัดสินใจ. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุทธการ ไวยอาภา, กวินรัตน์ อัฐวงศ์ชยากร, มณลิษา อินทจักร, เกวลิน หนูสุทธิ, วลัยลดา ถาวรมงคลกิจ และเทพปรมิษฐ์ พงษ์พานิช. (2566). การจัดการทรัพยากรท้องถิ่นด้วยนวัตกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 6(4), 107-123.
- วรวัณช์ ดอกกรัก. (2566). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 6(5), 462-480.
- สมพงษ์ เล้งมณี, วิษณุเศวร ทะกอง, เสาวนีย์ วรรณประภา, ภารดี พึ่งสำราญ, และกาญจนา สมพันธ์. (2564). การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษาหมู่บ้านเสม็ดงาม จังหวัดจันทบุรี. *วารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์และการสื่อสาร*, 4(2), 69-79.
- สรารุช วรรณทวี. (2562). การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. *BU Academic Review*, 18(2), 202-214.

- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562, 14 พฤษภาคม). *แผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก*. <https://anyflip.com/zzfck/wgko/basic/301-350>
- อภิขญา สุขประเสริฐ และสรพงษ์ วงศ์ธีระธรณ์. (2563). การสื่อสารภาพลักษณ์และการมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมน้ำจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี. *วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มทร.พระนคร*, 5(2), 67–76.
- Aliffianto, A. Y., & Andrianto, N. (2022). Sustainable tourism development from the perspective of digital communication. *Jurnal Studi Komunikasi*, 6(1), 110–125.
- Asseraf, Y., Shoham, A., & Buskilah, J. (2022). Destination branding in the experience economy. *Journal of Destination Marketing & Management*, 23, 100669.
- Byrne, B. M. (2010). *Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming* (2nd ed.). Taylor and Francis Group.
- Chuchu, T. (2020). The impact of airport experience on international tourists' revisit intention: A South African case. *Geojournal of Tourism and Geosites*, 29(2), 414–427.
- Dedeoğlu, B. B. (2019). Shaping tourist's destination quality perception and loyalty through destination country image: The importance of involvement and perceived value. *Tourism Management Perspectives*, 29, 105–117.
- Dormann, C. F., Elith, J., Bacher, S., Buchmann, C., Carl, G., Carré, G., García Márquez, J. R., Gruber, B., Lafourcade, B., Leitão, P. J., Münkemüller, T., McClean, C., Osborne, P. E., Reineking, B., Schröder, B., Skidmore, A. K., Zurell, D., & Lautenbach, S. (2013). Collinearity: A review of methods to deal with it and a simulation study evaluating their performance. *Ecography*, 36(1), 27–46.
- Hysa, B., Karasek, A., & Zdonek, I. (2021). Social media usage by different generations as a tool for sustainable tourism marketing in society 5.0 idea. *Sustainability*, 13(3), 10–18.
- Line, N. D., Hanks, L., & Zhang, L. (2016). Sustainability communication: The effect of message construals on consumer's attitudes towards green restaurants. *International Journal of Hospitality Management*, 57, 143–151.
- UNESCO. (1977). *Report of the Meeting on Self-Management, Access and Participation in Communication*. UNESCO.
- Wondirad, A., Tolkach, D., & King, B. (2020). Stakeholder collaboration as a major factor for sustainable ecotourism development in developing countries. *Tourism Management*, 78, 104024.
- Yamane, T. (1970). *Statistics: An Introductory analysis* (2nd ed.). Harper & Row.

ความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมในชุมชน
เสมือน ความเข้มแข็งในชุมชนเสมือน และพฤติกรรมต่อข่าวในแง่ลบของ
แฟนคลับดาราละครซีรีส์วายในกลุ่มเฟซบุ๊ก

ทศกัญญา วัชรสารทรัพย์

สาขาวิชานิติศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคม ความเข้มแข็งของชุมชนเสมือน และพฤติกรรมต่อข่าวในแง่ลบของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายในกลุ่มเฟซบุ๊ก โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์จากกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายในกลุ่มเฟซบุ๊กซีรีส์วายไทยแลนด์ (Series Y Thailand) และกลุ่มเฟซบุ๊กกลุ่มคนรักซีรีส์วาย ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน แบบสอบถามออนไลน์มีข้อคำถามจำนวน 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบเลือกตอบ ได้แก่ ข้อคำถามคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างและข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ 1) ข้อคำถามวัดความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย 2) ข้อคำถามวัดความเข้มแข็งในชุมชนเสมือนกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย 3) ข้อคำถามการรูปแบบการรับสื่อข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับดาราละครซีรีส์วาย และ 4) ข้อคำถามวัดพฤติกรรมเมื่อรับข่าวสารแง่ลบของดาราละครซีรีส์วาย แล้ววิเคราะห์ผลโดยใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มแฟนคลับนั้นมีความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคม ค่าความเข้มแข็งในชุมชนเสมือน และค่าพฤติกรรมตอบโต้ต่อข่าวในแง่ลบสูง ค่าความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคม ค่าความเข้มแข็งในชุมชนเสมือน และค่าพฤติกรรมต่อข่าวในแง่ลบของกลุ่มแฟนคลับนั้นมีความสัมพันธ์แปรผันตรงต่อกัน พฤติกรรมตอบโต้ต่อข่าวในแง่ลบของกลุ่มแฟนคลับนั้นมีหลายรูปแบบ เช่น การโจมตีผู้ที่เผยแพร่ข่าวสารหรือบุคคลอื่นในข่าวนั้น แสดงความเห็นปกป้อง เผยแพร่ข่าวด้านดี หรือการจัดกิจกรรมให้กำลังใจ เป็นต้น พฤติกรรมตอบโต้ข่าวในแง่ลบที่เกิดขึ้นนี้นั้นมักไม่ใช้การกระทำโดยลำพังแต่กลับมักเกิดขึ้นโดยมีการชักชวนให้กลุ่มชุมชนของตนเคลื่อนไหวไปพร้อมกันด้วย

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคม ชุมชนเสมือน ความเข้มแข็งในชุมชนเสมือน แฟนคลับ การเลือกรับข่าว พฤติกรรมต่อข่าวในแง่ลบ

รับบทความ: 4 พฤศจิกายน 2567

แก้ไขเสร็จ: 12 ธันวาคม 2567

ตอบรับบทความ: 20 ธันวาคม 2567

The Relationship Between Parasocial Interaction in Virtual Communities, The Strength of Virtual Communities, and Behavior Towards Negative News of Y-Series Actor Fan Clubs in Facebook Groups

Taksaya Watcharasarnsap

Communication Arts and Information Science Major, Faculty of Humanities, Kasetsart University

Abstract

This research study was conducted to explore the relationship between parasocial interaction, the strength of virtual communities, and negative behaviors towards news among fan groups of BL series on Facebook. Utilizing a quantitative research approach, data were collected through an online survey targeting BL series fans aged 18 and older from the Facebook groups “Series Y Thailand” and “BL Series Lovers Group”, with a sample size of 400 participants. The online questionnaire comprised two sections: Part 1 was a multiple-choice section designed to gather basic demographic information about the fans, while Part 2 utilized a 5-point Likert scale to measure the following: 1) the level of parasocial interaction among BL series fans, 2) the strength of virtual communities among these fans, 3) the patterns of news consumption related to Y-series actor fan clubs, and 4) the behaviors exhibited upon receiving negative news about those actors. Data analysis was conducted using descriptive statistics and correlation analysis.

The findings revealed that the Y-series actor fan club groups displayed high levels of parasocial interaction, and strong bonds within their virtual communities, and demonstrated negative behaviors in response to the news. A positive correlation was identified between parasocial interaction, the strength of virtual communities, and negative behaviors toward news. The negative behaviors exhibited by fans varied and included attacking those who spread negative news, supporting one another, disseminating positive news, and organizing support activities. Notably, these negative behaviors were often collective, as the group encouraged coordinated actions rather than acting as isolated individuals.

Keywords: Parasocial Relationship, Virtual Communities, Strength of Communities, Fan Clubs, News Selection, Behavior Towards Negative News

Received: 4 November 2024

Revised: 12 December 2024

Accepted: 20 December 2024

บทนำ

ในยุคปัจจุบันการพัฒนาขึ้นอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีการสื่อสารโดยเฉพาะสื่อสังคม (Social Media) นั้น ก่อให้เกิดกระบวนการผลิต การสื่อสาร และการเลือกรับข่าวสารรูปแบบใหม่ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดพื้นที่สาธารณะ ความสัมพันธ์ และการรวมตัวกันเป็นชุมชนเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ของบุคคลในชุมชนแบบใหม่ผ่านทางสื่อสังคมที่เรียกว่าชุมชนเสมือน (Virtual Community)

แนวคิดชุมชนเสมือนนั้นกล่าวว่าชุมชนเสมือนมีลักษณะเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มคนที่อาจเคยพบปะกันในโลกแห่งความเป็นจริง หรืออาจไม่เคยพบปะกันในโลกแห่งความเป็นจริงเลยก็ได้ แต่มีการแลกเปลี่ยนคำพูดและความคิดผ่านตัวกลางอย่างสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Rheingold, 1993) ที่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารแบบสองทางที่ตัดข้ามมิติด้านเวลาและระยะทาง โดยนอกจากการสื่อสารสองทางในรูปแบบปกติแล้ว สื่อสังคมยังมีความสามารถในการสร้างปรากฏการณ์การสื่อสารสองทางแบบเสมือนที่ทำให้ผู้รับสารมีความรู้สึกว่าคุณส่งสารหรือบุคคลในสาร และผู้รับสารนั้นมีการตอบโต้หรือมีความใกล้ชิดที่ไม่ได้มีอยู่จริง ความรู้สึกเสมือนนี้เป็นปัจจัยหลักที่เอื้อให้เกิดความเชื่อมโยงทางอารมณ์ที่สร้างความเข้มแข็งและผูกพันชุมชนเสมือน (Sense of Virtual Community) เข้าไว้ด้วยกัน ตามหลักแนวคิดความผูกพันในชุมชนเสมือนซึ่งกล่าวถึงความรู้สึกที่บุคคลในชุมชนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างขนาดใหญ่ที่มั่นคงและพึ่งพาได้ โดยการรับรู้ถึงความคล้ายคลึงกันกับผู้อื่น การยอมรับถึงการพึ่งพาซึ่งกันและกัน และความเต็มใจที่จะรักษาภาวะพึ่งพากันด้วยการให้ หรือทำเพื่อผู้อื่นในสิ่งที่เราเองก็คาดหวังจะได้รับ (Chipuer & Pretty, 1999)

ความผูกพันในชุมชนเสมือนประกอบด้วย 1) ความเป็นสมาชิกหรือจิตวิญญาณการครอบครองร่วมกัน 2) อำนาจชักจูงหรือความรู้สึกถึงโครงสร้างอำนาจ 3) การเติมเต็มความต้องการหรือการรับรู้ถึงผลประโยชน์ของการอยู่ร่วมกัน และ 4) ความเชื่อมโยงกันทางอารมณ์หรือที่มาของความรู้สึกอันได้แก่ประสบการณ์ร่วมกัน (McMillan, 1996) อย่างไรก็ตามความผูกพันในชุมชนเสมือนนั้นก็ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคม (Parasocial Relationship) ขึ้นมาด้วย (Sherrick et al., 2022) โดยชุมชนเสมือนที่มีปฏิสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคม (Parasocial Interaction) เป็นตัวประสานเสริมแรง มักมีความเข้มแข็งสูง (Blight et al., 2017)

ความสัมพันธ์แบบกึ่งมีส่วนร่วมทางสังคมนั้นเป็นความรู้สึกฝ่ายเดียวของบุคคลที่รู้สึกว่าตนมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของบุคคลนั้น โดยความรู้สึกดังกล่าวอาจเกิดขึ้นในหลายลักษณะ เช่น มีความสัมพันธ์เป็นเพื่อน ญาติ คนรัก หรือแม้แต่ศัตรู เป็นต้น แนวคิดหลักเรื่องปฏิสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคม อธิบายว่าผู้ที่มีความสัมพันธ์

แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมมักมีการสร้างโลกและความสัมพันธ์เสมือนที่มีลักษณะการหลบเลี่ยงความเป็นจริง (Escapism) (Jenol & Pazi, 2020) โดยคิดไปเองว่าตนมีความสัมพันธ์โดยตรงใกล้ชิดกับผู้อื่น ความรู้สึกใกล้ชิดนี้เป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งในการเกิดความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคม (Dibble et al., 2016) ตัวอย่างของบุคคลผู้มีโอกาสสูงในการเกิดอาการดังกล่าว ได้แก่ กลุ่มแฟนคลับหรือผู้ติดตามของ ศิลปิน ดารา นักร้อง นักแสดง อินฟลูเอนเซอร์ นักการเมือง และสตรีมเมอร์ เป็นต้น (Xu et al., 2022)

กลุ่มชุมชนเสมือนที่มีความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมสูงนั้นมักมีความเหนียวแน่นและความแข็งแรงของชุมชนสูงตามไปด้วย เนื่องจากความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมทำหน้าที่เป็นจุดศูนย์กลางผูกพันสมาชิกในชุมชนเสมือนเข้าไว้ด้วยวัตถุประสงค์หรือบุคคลเดียวกัน (Liu, 2023) และสื่อสังคมที่มีภาพลักษณ์ว่าเป็นการสื่อสารสองทางที่มีความใกล้ชิดส่วนตัวนั้น เป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดความสัมพันธ์ในรูปแบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมอย่างแพร่หลายในระดับที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน (Kowert & Daniel, 2021) ในกลุ่มชุมชนเสมือนในประเทศไทยนั้นพบว่ากลุ่มคนเจนเอเรชันวายมีระดับความสัมพันธ์กึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมสูงกว่ากลุ่มคนเจนเอเรชันเอ็กซ์ และความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมมีลักษณะเสริมแรงการใช้สื่อสังคมไปในทิศทางบวก เช่น จากการศึกษาในกลุ่มแฟนซีรีส์จีนที่พบว่าความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมมีอิทธิพลทำให้แฟนซีรีส์จีนใช้สื่ออินเทอร์เน็ตบ่อยขึ้น เพื่อรับชมซีรีส์และเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนเสมือนมากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อเนื่องให้ระดับความผูกพันในชุมชนเสมือนสูงขึ้น (ปฐญา เรืองเริงกุลฤทธิ์ และ วิภาดา พรสกุลวานิช, 2564)

จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัย พบว่า กลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายนั้นเป็นชุมชนเสมือนที่มีลักษณะความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมที่ชัดเจนและมีความน่าสนใจในการศึกษา โดยซีรีส์วายเป็นละครชุดที่มีแก่นเรื่องนำเสนอความรักโรแมนติกของชายและชายในสถานการณ์ต่าง ๆ ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ซีรีส์วายไทยได้รับความนิยมสูงและมีผลงานผลิตออกมาเป็นจำนวนมากเข้าสู่ตลาดทั้งในและนอกประเทศ กระแสนิยมของซีรีส์วายและดาราซีรีส์วายในประเทศไทยนี้มีพื้นฐานมาจากบริบทวัฒนธรรมสาววายของประเทศญี่ปุ่นที่กลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมสมัยนิยมไทย (Thai Popular Culture) โดยดั้งเดิมเน้นการเป็นสาววายมีองค์ประกอบหลัก คือ มีการปฏิบัติการอ่านเขียนวาย และ ปฏิบัติการจิ้น (Shipping Practices) กับวัฒนธรรมแฟนฟิค (Fanfic Culture) (ณัฐชนนท์ ศุขงูทอง และ ภูวิน บุญยะเวชชวิน, 2562) องค์ประกอบหลักทั้ง 2 อย่างนี้ที่ถูกพัฒนาและหลอมรวมเข้ากับวัฒนธรรมของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายในปัจจุบันเป็นสิ่งเร้าให้เกิดความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมอย่างมาก เนื่องจากการนำความรู้สึกของตนไปผูกเข้าไว้กับภาพลักษณ์ในอุดมคติของบุคคลที่ตนติดตาม

จากผลการศึกษาพบว่ากลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายในประเทศไทยในปัจจุบันนั้น มีการรวมกลุ่มกันเป็นจำนวนมากในสื่อสังคมต่าง ๆ โดยมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดในกลุ่มเฟซบุ๊ก (Facebook) เช่น กลุ่มซีรีส์วายไทยแลนด์ (Series Y Thailand) ที่มีจำนวนสมาชิก 180,000 คน และกลุ่มคนรักซีรีส์วายที่มีจำนวนสมาชิก 130,000 คน กลุ่มชุมชนเสมือนของแฟนคลับบนเฟซบุ๊กนี้เป็นกลุ่มที่มีการเคลื่อนไหวสูงและมีการจัดกิจกรรมหลากหลายประเภททั้งในสื่อออนไลน์และในสถานที่จริง จึงเป็นกลุ่มแฟนคลับที่น่าสนใจและถูกคัดเลือกมาใช้ในการศึกษา

จากทฤษฎีการใช้สื่อและความพึงพอใจที่มีแนวคิดที่ว่าผู้รับสารเลือกรับสื่อ โดยพฤติกรรม การสื่อสารของผู้รับสารเป็นพฤติกรรมที่มีเป้าหมายตามความตั้งใจและแรงจูงใจของตน มีความกระตือรือร้นเป็นผู้เลือกใช้สื่อด้วยตัวเอง มีปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาเป็นตัวกลางที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการสื่อสาร ผู้ใช้สื่อมีอิทธิพลเหนือสื่อแต่ในทางกลับกันสื่อก็มีอิทธิพลต่อผู้ใช้สื่อเช่นเดียวกัน (Rubin, 2009) ซึ่งตรงกับสภาวะการเลือกรับสื่อในปัจจุบัน ของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายที่แปรสภาพการรับข่าวสารที่ตนติดตามจากรูปแบบการรับสารทางเดียวในอดีตที่มีสื่อเป็นผู้กลั่นกรองข้อมูลมาก่อน มาเป็นการสื่อสารสองทางผ่านทางช่องทางและรูปแบบที่หลากหลาย มีความสามารถในการเลือกรับข่าวสาร กระจายข่าวสาร หรือแม้กระทั่งผลิตสารใหม่ขึ้นเองเพื่อสนับสนุนหรือตอบโต้สารที่ตนเองได้รับมา (Chen, 2021) กลุ่มแฟนคลับซีรีส์ยายนอกจากการสื่อสารจากดาราและการสื่อสารกันเองภายในกลุ่มแล้ว ยังรับฟังข่าวของดาราที่ตนเป็นแฟนคลับผ่านทางสื่ออื่น ๆ เช่น สื่อดั้งเดิมประเภทต่าง ๆ ด้วย ส่งผลให้ข่าวจากสื่ออื่น ๆ นั้น ในบางครั้งอาจไม่ได้เป็นไปในรูปแบบที่กลุ่มแฟนคลับคาดหวัง หรือเป็นข่าวที่ขัดแย้งกับภาพลักษณ์ในจินตนาการของตน ปฏิกริยาต่อข่าวแง่ลบนี้อาจก่อให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้านที่รุนแรงจากกลุ่มแฟนคลับ เช่น การประพาดิตินโดยการตัดสินใจคิดความหรือแก้ปัญหากันเอง โดยใช้อำนาจส่วนบุคคลจัดการผ่านทางช่องทางออนไลน์ (Cyber Vigilantism) (เชมสรณ์หนูขาว, 2023) จึงเป็นเรื่องน่าสนใจศึกษาว่าความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วม ทางสังคมในกลุ่มแฟนคลับซีรีส์วายมีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งของชุมชนเสมือน การเลือกรับข่าว และพฤติกรรมตอบโต้อย่างไร

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์แบบกึ่งมีส่วนร่วมทางสังคมนั้น มักมุ่งเน้นการวิจัยด้านการสื่อสารเพื่อใช้ประโยชน์ด้านการค้า และมักจะให้ความสำคัญกับการศึกษาภาวะความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมระหว่างแฟนคลับกับผู้ถูกติดตาม โดยไม่ได้มีการศึกษาถึงผลกระทบต่อชุมชนของแฟนคลับเองมากนัก การศึกษาวิจัยที่ผ่านมาจึงมีช่องว่างทางความรู้และช่องว่างทางการวิจัยในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้งานเพื่อประโยชน์ในภาคธุรกิจ และความเข้าใจในบทบาทของชุมชนเสมือนในกลุ่มแฟนคลับ

งานวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมในชุมชนเสมือน ความเข้มแข็งในชุมชนเสมือน และพฤติกรรมต่อข่าวในแง่ลบของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายในกลุ่มเฟซบุ๊กจึงมีประโยชน์ในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางวิชาการและในทางปฏิบัติในการสื่อสารและการคาดการณ์ผลกระทบของการสื่อสาร รวมถึงเป็นส่วนหนึ่งในองค์ความรู้ในการบริหารจัดการในภาวะความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมให้มีผลกระทบในทางบวกทั้งต่อกลุ่มแฟนคลับและดาราร โดยกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายในกลุ่มเฟซบุ๊ก นั้นเป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกันอย่างชัดเจนเป็นชุมชนเสมือน (Virtual Community) ในสื่อสังคม มีวัตถุประสงค์ในการรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เด่นชัด เป็นชุมชนเสมือนที่เคยได้รับข่าวในแง่ลบ และมีพฤติกรรมตอบโต้ต่อข้อมูลข่าวสารหลากหลายรูปแบบทั้งบนพื้นที่เสมือนและพื้นที่จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมในชุมชนเสมือน ความเข้มแข็งในชุมชนเสมือน และพฤติกรรมต่อข่าวในแง่ลบของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคม การเลือกรับข่าว และพฤติกรรมต่อข่าวในแง่ลบของกลุ่มแฟนคลับซีรีส์วาย โดยสำรวจจากกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายในกลุ่มเฟซบุ๊กซีรีส์วายไทยแลนด์ (Series Y Thailand) สมาชิกกลุ่มจำนวน 180,000 คน และกลุ่มเฟซบุ๊กกลุ่มคนรักซีรีส์วาย สมาชิกกลุ่มจำนวน 130,000 คน ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 400 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับช่วงความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน 5% การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) ตามเกณฑ์คัดเลือกที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ การวิจัยใช้ระยะเวลาดำเนินการ 3 เดือน ดังนี้

- 1) ทบทวนวรรณกรรมและเตรียมเครื่องมือการวิจัย วันที่ 15 สิงหาคม – 30 กันยายน พ.ศ. 2567
- 2) แจกแบบสอบถาม วันที่ 4 – 15 ตุลาคม พ.ศ. 2567
- 3) วิเคราะห์ผล วันที่ 16 ตุลาคม – 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามออนไลน์ที่ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการการวิจัยในมนุษย์และการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามโดยใช้แบบประเมินความเที่ยงตรง (IOC) ของเครื่องมือการวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิเทศศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยา จำนวน 1 ท่าน ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบเลือกตอบ ได้แก่ คำถามคัดเลือกรูปแบบตัวอย่างและข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่

- 1) คำถามวัดความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย ที่ปรับปรุงมาจาก Celebrity–Persona Parasocial Interaction Scale (Bocanea & Brown, 2007) จำนวน 19 ข้อ มีค่า IOC อยู่ที่ 0.93
- 2) คำถามวัดความเข้มแข็งในชุมชนเสมือนของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย ที่ปรับปรุงมาจาก Blanchard’s Sense of Virtual Community Index (Blanchard, 2007) จำนวน 16 ข้อ มีค่า IOC อยู่ที่ 0.97
- 3) คำถามการรูปแบบการรับสื่อข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับดาราละครซีรีส์วาย จำนวน 9 ข้อ มีค่า IOC อยู่ที่ 1 และ
- 4) คำถามวัดพฤติกรรมเมื่อรับข่าวสารแง่ลบของดาราละครซีรีส์วาย จำนวน 18 ข้อ มีค่า IOC อยู่ที่ 1

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยและการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non Probability Sampling) โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ได้แก่ สมาชิกกลุ่มเฟซบุ๊กกลุ่มซีรีส์วายไทยแลนด์ (Series Y Thailand) จำนวนสมาชิก 180,000 คน และกลุ่มคนรักซีรีส์วาย จำนวนสมาชิก 130,000 คน ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการคำนวณโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ค่าระดับความคลาดเคลื่อนยอมรับได้ ร้อยละ 5.00 โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่านกลุ่มออนไลน์ของแฟนคลับดาราซีรีส์วาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลโดยใช้ตารางแสดงการแจกแจงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคม ความเข้มแข็งในชุมชนเสมือน และพฤติกรรมต่อข่าวในแง่ลบของแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายในกลุ่มเฟซบุ๊ก

2. การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

ใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคม ความเข้มแข็งของชุมชนเสมือน และพฤติกรรมต่อข่าวในแง่ลบของแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายในกลุ่มเฟซบุ๊ก

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย

ประชากรกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มซีรีส์วายไทยแลนด์ (Series Y Thailand) และกลุ่มคนรักซีรีส์วาย ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 261 คน คิดเป็นร้อยละ 65.30 เพศชาย จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 34.50 และไม่ประสงค์ระบุเพศ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.30 ส่วนใหญ่มีอายุ 18–25 ปี จำนวน 258 คน คิดเป็นร้อยละ 64.50 รองลงมา อายุ 26–35 ปี จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 34.30 และอายุ 36–45 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.30 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็น นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 29.30 รองลงมา คือ พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 20.80 รองลงมา คือ ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.50 รองลงมา คือ อาชีพอิสระ (Freelance) จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.00 และธุรกิจส่วนตัว จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.50

ตารางที่ 1 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย ความเข้มแข็งในชุมชนเสมือนกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย พฤติกรรมเมื่อรับข่าวสารแง่ลบของดาราละครซีรีส์วาย ในด้านความรู้สึก และพฤติกรรมเมื่อรับข่าวสารแง่ลบของดาราละครซีรีส์วาย ในด้านพฤติกรรมการตอบสนอง

หัวข้อ	ค่าเฉลี่ย (M)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	การแปลผล
1. ความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย	4.58	0.31	สูง
2. ความเข้มแข็งในชุมชนเสมือนกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย	4.35	0.44	สูง
3. พฤติกรรมเมื่อรับข่าวสารแง่ลบของดาราละครซีรีส์วาย ในด้านความรู้สึก	4.71	0.36	สูง
4. พฤติกรรมเมื่อรับข่าวสารแง่ลบของดาราละครซีรีส์วาย ในด้านพฤติกรรมการตอบสนอง	4.68	0.41	สูง

2. การวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มแฟนคลับของดาราละครซีรีส์วายมีค่าความสัมพันธ์กึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมสูง มีค่าเฉลี่ยรวม 4.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.31

3. การวิเคราะห์ข้อมูลความเข้มแข็งในชุมชนเสมือนกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มแฟนคลับของดาราละครซีรีส์วายมีความเข้มแข็งในชุมชนเสมือนกลุ่มแฟนคลับสูง มีค่าเฉลี่ยรวม 4.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.44

4. การวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมเมื่อรับข่าวสารแง่ลบของดาราละครซีรีส์วายในด้านความรู้สึก

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มแฟนคลับของดาราละครซีรีส์วายมีพฤติกรรมเมื่อรับข่าวสารแง่ลบของดาราละครซีรีส์วายในด้านความรู้สึกสูง มีค่าเฉลี่ยรวม 4.71 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.36

5. การวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมเมื่อรับข่าวสารแง่ลบของดาราละครซีรีส์วายในด้านพฤติกรรมการตอบสนอง

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มแฟนคลับของดาราละครซีรีส์วายมีพฤติกรรมเมื่อรับข่าวสารแง่ลบของดาราละครซีรีส์วายในด้านความรู้สึกสูง มีค่าเฉลี่ยรวม 4.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.41

6. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิธีการรับข่าวสารที่เกี่ยวกับดาราละครซีรีส์วาย

จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข้อมูลจากสื่อออนไลน์ (อินสตาแกรม เฟซบุ๊ก เอ็กซ์/ทวิตเตอร์ ยูทูบ ดีกิต็อก) ค่าเฉลี่ย 4.61 มากกว่าสื่อดั้งเดิม (โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์/หนังสือพิมพ์ออนไลน์ นิตยสาร/นิตยสารออนไลน์) ค่าเฉลี่ย 2.80 อย่างชัดเจน

7. ผลการตรวจสอบค่าความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคม ความเข้มแข็งในชุมชนเสมือน และพฤติกรรมเมื่อรับข่าวสารแง่ลบของดาราละครซีรีส์วายของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย

7.1 ความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมและความเข้มแข็งในชุมชนเสมือนของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย

ตารางที่ 2 ตารางแสดงค่าสหสัมพันธ์ของความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมและความเข้มแข็งในชุมชนเสมือนของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย

ตัวแปร	ค่าสหสัมพันธ์ (P)	Sig.	ระดับ ความสัมพันธ์
ความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมและความเข้มแข็งในชุมชนเสมือนของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย	0.380	0.000*	ต่ำ

หมายเหตุ *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายมีความสัมพันธ์แปรผันตรงกับความเข้มแข็งในชุมชนเสมือนกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายการเปิดรับสื่อข่าวสารที่เกี่ยวกับดาราละครซีรีส์วาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าระดับความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

7.2 ความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมและพฤติกรรมเมื่อรับข่าวสารแง่ลบของดาราละครซีรีส์วายของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย

ตารางที่ 3 ตารางแสดงค่าสหสัมพันธ์ของความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมและพฤติกรรมเมื่อรับข่าวสารแง่ลบของดาราละครซีรีส์วายของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย

ตัวแปร	ค่าสหสัมพันธ์ (P)	Sig.	ระดับ ความสัมพันธ์
ความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย และพฤติกรรมเมื่อรับข่าวสารแง่ลบของดาราละครซีรีส์วายของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย	0.522	0.000*	ปานกลาง

หมายเหตุ *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย มีความสัมพันธ์แปรผันตรงกับกับพฤติกรรมเมื่อรับข่าวสารแง่ลบของดาราละครซีรีส์วาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าระดับความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

7.3 ความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มแข็งในชุมชนเสมือนกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย และพฤติกรรมเมื่อรับข่าวสารแง่ลบของดาราละครซีรีส์วาย

ตารางที่ 4 ตารางแสดงค่าสหสัมพันธ์ระหว่างความเข้มแข็งในชุมชนเสมือนและพฤติกรรมเมื่อรับข่าวสารแง่ลบของดาราละครซีรีส์วาย

ตัวแปร	ค่าสหสัมพันธ์ (P)	Sig.	ระดับความสัมพันธ์
ความเข้มแข็งในชุมชนเสมือน และพฤติกรรมเมื่อรับ ข่าวสารแง่ลบของดาราละครซีรีส์วายของกลุ่มแฟน คลับดาราละครซีรีส์วาย	0.277	0.000*	ต่ำ

หมายเหตุ *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ความเข้มแข็งในชุมชนเสมือนของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย มีความสัมพันธ์แปรผันตรงกับกับพฤติกรรมเมื่อรับข่าวสารแง่ลบของดาราละครซีรีส์วายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าระดับความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายมีค่าความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมสูง โดยกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายนั้นมีความรู้สึกว่าตนสนิทสนม ใกล้ชิด เข้าใจดาราละครซีรีส์วายที่ตนติดตามเป็นอย่างดี โดยคิดว่าตนรู้ว่าดาราละครซีรีส์วายต้องการอะไรและมีความรู้สึกอย่างไร กลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายยังให้ความสำคัญกับความรู้สึกเชื่อมต่อกับดาราละครซีรีส์วาย และรู้สึกว่าดาราละครซีรีส์วายเป็นส่วนสำคัญที่เข้ามาเติมเต็มชีวิตของตน มีความต้องการที่จะรับข่าวสารดาราละครซีรีส์วายที่ตนติดตามสูง กลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายในปัจจุบันมักรับข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อสังคม เช่น อินสตาแกรม เพชบุ๊ก เอ็กซ์/ทวิตเตอร์ ยูทูบ และดีท็อก มากกว่าสื่อดั้งเดิมอย่างมีนัยสำคัญ

จากผลการวิจัยชุมชนกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายมีค่าความเข้มแข็งในชุมชนเสมือนสูง กลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายนั้นมีความรู้สึกว่าชุมชนของตนนั้นสามารถเติมเต็มและตอบสนองความต้องการอันเป็นวัตถุประสงค์ในการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนได้ กลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายเห็นว่ากลุ่มชุมชนของตนมีเป้าหมายและความรู้สึกแบบเดียวกันกับตน

สามารถไว้ใจปรึกษา แก้ไขปัญหา เสนอหน้ากับอุปสรรคต่าง ๆ ร่วมกัน มีความสุขและสนุกกับปฏิสัมพันธ์ภายในชุมชน และคาดหวังว่าตนจะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนนี้ต่อไปในอนาคต

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายมีความสัมพันธ์แปรผันตรงกับความเข้มแข็งในชุมชนเสมือนกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วาย มีการเปิดรับสื่อข่าวสารที่เกี่ยวกับดาราละครซีรีส์วาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าระดับความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ความสัมพันธ์ที่แปรตรงตามกันนี้อาจมีสาเหตุมาจากการที่ความเข้มแข็งในชุมชนเสมือนของชุมชนกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายนั้นเกิดขึ้นโดยมีจุดยึดเหนี่ยว (ดาราละครซีรีส์วาย) ร่วมกัน และเนื่องจากความสัมพันธ์ของแฟนคลับและดาราละครซีรีส์วายนั้นเป็นไปในรูปแบบของความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคม ทำให้กลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายอาจมีการเชื่อมโยงถ่ายทอดความสัมพันธ์เสมือนระหว่างตนเองกับดาราละครซีรีส์วายไปยังบุคคลอื่นในกลุ่มแฟนคลับตามไปด้วย ทำให้ค่าความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมของกลุ่มแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับค่าความเข้มแข็งในชุมชนเสมือนกลุ่มแฟนคลับ ซึ่งแม้ว่าดาราละครซีรีส์วายและกลุ่มแฟนคลับจะไม่ได้มีการโต้ตอบกันอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา แต่ดาราละครซีรีส์วายเองนั้นก็มีความเข้าใจความต้องการของกลุ่มแฟนคลับและมีความพยายามในการเอาอกเอาใจ (Pandering) เพื่อสร้างความผูกพันที่ก่อให้เกิดเป็นความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมระหว่างตนกับกลุ่มแฟนคลับเช่นกัน เช่น โดยการวางตน สร้างภาพลักษณ์ หรือแสดงอาการปรีชาในแบบที่กลุ่มแฟนคลับต้องการ การแสดงทัศนคติที่คิดว่าตรงกับความคิดของกลุ่มแฟนคลับ และที่สำคัญที่สุด คือ การตอบสนองความต้องการด้านคู่จิ้น โดยการแสดงสิ่งที่ถูกมองว่าเป็นความรักหรือความผูกพันระหว่างดาราละครซีรีส์วายทั้งในบทละครและในปฏิสัมพันธ์นอกละครต่าง ๆ (สมคิด แซ่คู, 2565) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคม

ความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมที่เกิดขึ้นในรูปแบบนี้มีทั้งด้านที่เป็นประโยชน์และโทษต่อดาราละครซีรีส์วายและกลุ่มแฟนคลับเอง โดยความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมที่เกิดขึ้นนั้น ทำให้เป็นการยากที่ดาราละครซีรีส์วายจะสามารถรักษาสภาพของกลุ่มแฟนคลับไว้ในระดับ Fan ที่มีความหมายว่าเป็นบุคคลที่ชื่นชอบหรือสนใจ โดยพฤติกรรมนั้นอยู่บนบรรทัดฐานของสังคมที่บุคคลทั่วไปสามารถยอมรับได้ ไม่ให้ก้าวไปสู่ระดับ Fanatic ที่ถูกมองว่าเป็นการชื่นชอบอย่างผิดปกติและละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคม (Thorne & Bruner, 2006)

ผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคม และความเข้มแข็งในชุมชนเสมือนนี้มีความคล้ายคลึงกับผลการวิจัยเรื่องผลของความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมที่มีต่อความเข้มแข็งในชุมชนเสมือนของกลุ่มแฟนคลับ Streamer บนแพลตฟอร์ม Twitch ของ Sherrick et al. (2022) ที่ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มแฟนคลับ Streamer นั้น

มีความเข้มแข็งสูงมากเนื่องจากเป็นกลุ่มชุมชนที่มีค่าความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมสูงมากเช่นกัน ผลการศึกษาของ Sherrick นั้นพบว่าความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยสร้างประสบการณ์ในการรับชมของกลุ่มแฟนคลับ และ Streamer เองก็มีพฤติกรรมในการสนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมสูงในกลุ่มแฟนคลับของตนผ่านทางการสนทนาได้ตอบกับผู้ที่ส่งข้อความเข้ามาขณะทำการถ่ายทอดสดไม่ต่างไปจากปรากฏการณ์รูปแบบเดียวกันที่เกิดขึ้นระหว่างดาราละครซีรีส์วายและกลุ่มแฟนคลับ

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมมีความสัมพันธ์แปรผันตรงกับกับพฤติกรรมเมื่อรับข่าวสารแง่ลบของดาราละครซีรีส์วายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าระดับความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ความสัมพันธ์ที่แปรตรงตามกันนี้อาจมีสาเหตุมาจากการที่ความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมนั้น ทำให้กลุ่มแฟนคลับมีความรู้สึกใกล้ชิดกับดาราหรืออาจมีลักษณะการใช้ชีวิตของตนผ่านดาราละครซีรีส์วายที่ตนติดตาม ทำให้เมื่อได้รับข่าวสารในแง่ลบของดารา กลุ่มแฟนคลับก็จะรู้สึกวุ่นวายใจจนดีเป็นการส่วนตัวไปด้วย จึงเกิดพฤติกรรมเคลื่อนไหวตอบโต้สูง ซึ่งจะเห็นได้จากผลการวิจัยที่พบว่าเมื่อได้รับข่าวสารแง่ลบของดาราละครซีรีส์วายที่ตนติดตาม กลุ่มแฟนคลับมักมีความรู้สึกวุ่นวายใจจนดีเป็นการโจมตีตนและกลุ่มของตนไปด้วยและเกิดความรู้สึกไม่ดีต่อผู้ที่เผยแพร่หรือผู้ที่ไม่ใช่ดาราที่ตนติดตามที่อยู่ในข่าวนั้น กลุ่มแฟนคลับมักมีความเชื่อว่าข่าวนั้นเป็นข่าวปลอมมีการเสนอข่าวเกินจริง มีการใส่ร้าย หรือเป็นการแสวงหาผลประโยชน์กับดาราที่ตนติดตามเมื่อได้รับข่าวสารต่าง ๆ ไม่สอดคล้องกัน กลุ่มแฟนคลับมักเลือกที่จะเชื่อข่าวจากดาราที่ตนติดตามเป็นหลัก และเมื่อได้รับข่าวสารแง่ลบแล้วกลุ่มแฟนคลับมักจะมีปฏิกิริยาตอบโต้เสมอในหลายรูปแบบพร้อม ๆ กัน เช่น ปฏิเสธที่จะรับฟังข่าวสารนั้นต่อ โจมตีผู้ที่เผยแพร่ข่าวสารหรือบุคคลอื่นในข่าว ด้อยค่าข่าวนั้น แสดงความเห็นปกป้อง เผยแพร่ข่าวด้านดี หรือจัดกิจกรรมแสดงพลังและให้กำลังใจดาราที่ตนติดตาม เป็นต้น พฤติกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มแฟนคลับที่เกิดขึ้นนั้นมักไม่ใช่การกระทำโดยลำพัง แต่มีการชักชวนให้กลุ่มชุมชนของตนเคลื่อนไหวไปพร้อมกันกับตนด้วย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมแฟนคลับของกลุ่มนักร้องเกาหลี (K-pop) โดย Jung (2012) ที่พบพฤติกรรมการรวมตัวเคลื่อนไหวของกลุ่มแฟนคลับที่มีต่อข่าวต่าง ๆ ในรูปแบบเดียวกัน

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มแฟนคลับตอบแบบสอบถามส่วนพฤติกรรมต่อข่าวในแง่ลบว่า ตนจะปฏิเสธที่จะรับฟังข่าวสารในแง่ลบของดาราที่ตนติดตามต่อ แต่ในขณะเดียวกันก็ตอบว่าตนจะติดตามความเคลื่อนไหวของข่าวสารนั้นอย่างใกล้ชิด ความย้อนแย้งในการตอบคำถามนี้อาจเป็นผลที่เกิดจากความพยายามจัดการกับความไม่คล้อยจองของปัญญา (Cognitive Dissonance) ของกลุ่มแฟนคลับที่พยายามหาจุดร่วมระหว่างความต้องการรักษาภาพลักษณ์

ในอุดมคติของดาราที่ตนติดตามกับความต้องการรับรู้เรื่องราวของดาราที่ตนติดตาม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Kauppinen (2023) ที่พบว่ายิ่งกลุ่มแฟนคลับมีค่าความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมสูงเท่าไรก็จะมีค่าความไม่คล้อยจองของปัญญาสูงขึ้นไปด้วยเมื่อได้รับสารที่ตนไม่เห็นพ้องด้วย

จากตารางที่ 4 พบว่า ความเข้มแข็งในชุมชนเสมือนมีความสัมพันธ์แปรผันตรงกับพฤติกรรมเมื่อรับข่าวสารแง่ลบของดาราละครซีรีส์วายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าระดับความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ความสัมพันธ์ที่แปรตรงตามกันนี้อาจมีสาเหตุมาจากการเชื่อมโยงทางอารมณ์ที่ผูกพันชุมชนเสมือนเข้าไว้ด้วยกันและความรู้สึกที่ว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างขนาดใหญ่ที่มั่นคงและพึ่งพาได้ โดยการรับรู้ถึงความคล้ายคลึงกันกับผู้อื่น ทำให้เมื่อได้รับข่าวที่ส่งผลกระทบต่อดาราละครซีรีส์วายซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางความเชื่อมโยงทางอารมณ์ของชุมชนของตน จึงกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมตอบโต้เพื่อปกป้องตนเองและชุมชนของตนเอง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่าเมื่อกลุ่มแฟนคลับได้รับข่าวในแง่ลบของดาราละครซีรีส์วาย มีโอกาสที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมตอบโต้สูง และอาจเกิดเป็นพฤติกรรมรุนแรงได้ สื่อจึงควรตระหนักถึงปัจจัยด้านความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมและความเข้มแข็งของชุมชนเสมือนที่มีอยู่ในกลุ่มแฟนคลับเมื่อนำเสนอข่าว เพื่อที่จะสามารถกำหนดแนวทางปฏิบัติ และการสื่อสารอย่างระมัดระวังเพื่อความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น แห้งข่าว คู่กรณี หรือผู้เสียหาย เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาในหัวข้อนี้ยังเป็นเรื่องใหม่และมีแง่มุมหลากหลายที่สามารถศึกษาต่อไปได้ เช่น การศึกษากระบวนการสร้างความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมในชุมชนเสมือนของดาราละครซีรีส์วาย หรือการศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์แบบกึ่งการมีส่วนร่วมทางสังคมในชุมชนเสมือนและพฤติกรรมต่อข่าวในแง่ลบของแฟนคลับดาราละครซีรีส์วายและกลุ่มผู้มีชื่อเสียงในรูปแบบอื่น เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- เขมสรณ์ หนูขาว (2023). ศาลเตี้ย ออนไลน์: กรณีศึกษาสถานการณ์ปฏิสัมพันธ์และผลกระทบที่เกี่ยวกับคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุญญิตบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
<https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/84205>
- ณัฐชนน คุชฌงทอง และภูวิน บุญยะเวชชวิน (2562). ซีรีส์วาย: ข้อพิจารณาเบื้องต้นทางสถิติ. *Journal of East Asian Studies*, 23(2), 360–383.
- ปัฐยา เรืองเรืองกุลฤทธิ และวิกานดา พรสกุลวานิช (2564). อิทธิพลของปฏิสัมพันธ์ถึงการมีส่วนร่วมทางสังคมต่อความผูกพันในชุมชนเสมือนของกลุ่มแฟนซีรีส์จีน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 41(2), 68–86.
- สมคิด แซ่คู (2565). การศึกษาการเปลี่ยนแปลงบทบาทของนักแสดงชายไทยในบริบทเรื่องชายรักชายของซีรีส์และละครโทรทัศน์ไทย [การค้นคว้าอิสระ ปริญญาโทบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. <http://dspace.bu.ac.th/handle/123456789/5536>
- Blanchard, A. L., (2007). Developing a sense of virtual community measure. *CyberPsychology & Behaviour*, 10(6), 827–830.
- Blight, M. G., Ruppel, E. K., & Schoenbauer, K. V. (2017). Sense of community on Twitter and Instagram: Exploring the roles of motives and parasocial relationships. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 20(5), 314–319.
- Bocarnea, M. C., & Brown, W. J. (2007). Celebrity–Persona Parasocial Interaction Scale. In R. A. Reynolds, R. Woods, & J. D. Baker (Eds.), *Handbook of Research on Electronic surveys and Measurement* (pp. 309–312). Hershey, PA: Idea Group Reference.
- Chen, J. (2021). The Characteristics and Effects of Fan Community Communication. In J. Wang, B. Achour & C.Y. Huang (Eds.), *the 7th International Conference on Humanities and Social Science Research (ICHSSR 2021)* (pp. 1092–1096). Atlantis Press.
- Chipuer, H. M., & Pretty, G. M. (1999). A review of the sense of community index: Current uses, factor structure, reliability, and further development. *Journal of Community Psychology*, 27(6), 643–658.
- Dibble, J. L., Hartmann, T., & Rosaen, S. F. (2016). Parasocial interaction and parasocial relationship: Conceptual clarification and a critical assessment of measures. *Human Communication Research*, 42(1), 21–44.

- Jenol, N. A. M., & Pazi, N. H. A. (2020). Escapism and motivation: Understanding K-pop fans well-being and identity. *Malaysian Journal of Society and Space*, 16(4), 336–347.
- Jung, S. (2012). Fan Activism, Cybervigilantism, and Othering Mechanisms in K-pop Fandom. *Transformative Works and Cultures*, 10. <https://doi.org/10.3983/twc.2012.0300>.
- Kauppinen, N. (2023). "It was somewhat like a mental breakdown." — Navigating Cognitive Dissonance in Life is Strange: The Influence of Parasocial Relationships and Immersion on Players' Perceptions [Master's thesis, University of Eastern Finland].
Erepo. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/30048/urn_nbn_fi_uef-20230738.pdf?sequence=1
- Kowert, R. & Daniel, Jr. E. (2021). The one-and-a-half sided parasocial relationship: The curious case of live streaming. *Computers in Human Behavior Reports*, 4, 1–7.
- Liu, J. (2023). Virtual presence, real connections: Exploring the role of parasocial relationships in virtual idol fan community participation. *Global Media and China*, 0(0), 1–22. <https://doi.org/10.1177/20594364231222976>
- McMillan, D. W. (1996). Sense of community. *Journal of Community Psychology*, 24(4), 315–325.
- Rheingold, H. (1993). *Virtual Communities*. Secker & Warburg.
- Rubin, A. M. (2009). The uses-and-gratifications perspective of media effects. In J. Bryant & D. Zillmann (Eds.), *Media effects: Advances in theory and research* (2nd ed., pp. 181–200). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Sherrick, B., Smith, C., Jia, Y., Thomas, B., & Franklin, S. B. (2022). How Parasocial Phenomena Contribute to Sense of Community on Twitch. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 67(1), 47–67.
- Thorne, S., & Bruner G.C. (2006). An exploratory investigation of the characteristics of Consumer fanaticism. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 9(1), 51–72. [doi:10.1108/13522750610640558](https://doi.org/10.1108/13522750610640558).
- Xu, Y., Vanden A, M., Hou, M., & Antheunis, M. (2022). Do parasocial relationships with micro- and mainstream celebrities differ? An empirical study testing four attributes of the parasocial relationship. *Celebrity Studies*, 14(3), 366–386.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. Harper & Row.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาบทความ (Reviewers)
ที่ลงเผยแพร่ในวารสารจันทร์เกษมสาร ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2567

รายชื่อ

ศ.เกียรติคุณนวลจันทร์	ทัศนชัยกุล
รศ.ดร.กัญญา	เอี่ยมพญา
รศ.ดร.ธนวดี	บุญลือ
รศ.ดร.ปณรุฎา	จันทร์บุญเรือง
รศ.ดร.ปาจรีย์	ผลประเสริฐ
รศ.ดร.พรสวรรค์	ศิริกัญจนารักษ์
รศ.ดร.พิทักษ์	ชุมงคล
รศ.ดร.พินันทา	ฉัตรวัฒนา
รศ.ดร.ศยามน	อินสะอาด
รศ.ดร.สัญญา	ละสง
รศ.ดร.สุระชัย	ชูผกา
รศ.ดร.สุวิมล	กฤษดาหาสน์
รศ.ดร.อภินันท์	จันทะนี
รศ.มุกดา	ศรียงค์
ผศ.ขวัญจิต	ภิญโญชีพ
ผศ.ดร.กึ่งกาญจน์	บุรณสินวัฒนกุล
ผศ.ดร.จิรัฐิพร	ไทย์ภูเหลือม
ผศ.ดร.ชนม์ณัฐชา	กังวานศุภพันธ์
ผศ.ดร.ปิยะธิดา	ทองอร่าม
ผศ.ดร.พิสิษฐ์	พจนจารุวิทย์
ผศ.ดร.มารดารัตน์	สุขสง่า
ผศ.ดร.สมหวัง	อินทร์ไชย
ผศ.ดร.สุดารัตน์	ตันติวิวัฒน์
ผศ.ดร.สุนิศา	คิวปฐมชัย
ผศ.ดร.สุวรรณนา	เทพจิต
ผศ.พลอย	ศรีสุไร

หลักเกณฑ์การลงตีพิมพ์ในวารสารจันทร์เกษมสาร

เวลาเผยแพร่	เผยแพร่เป็นประจำทุกปี ๆ ละ 2 ฉบับ โดยกำหนดออกตรงตามเวลาอย่างต่อเนื่อง คือ ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม
เจ้าของวารสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร์เกษม
ติดต่อกองบรรณาธิการ	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร์เกษม โทร 0-2942-6800 (ต่อ 9005, 9011) อีเมล: research.rdi@chandra.ac.th

มาตรฐานวารสาร

ปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานวารสารวิชาการกลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ โดยกองบรรณาธิการ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิตามเกณฑ์ที่ อว. และ สกสว. กำหนด ทั้งจากภายในและภายนอก ในสัดส่วนที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมากกว่าผู้ทรงคุณวุฒิภายใน ระบบการพิจารณาประเมินบทความใช้ระบบที่ผู้เขียนและผู้อ่านไม่ทราบชื่อซึ่งกันและกัน (Double Blind) โดยผู้อ่าน (Reviewer) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีตำแหน่งทางวิชาการ และ/หรือเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในระดับปริญญาเอก มีความเชี่ยวชาญในสาขาและมีผลงานวิจัยอย่างต่อเนื่องหรือสอดคล้องกับบทความที่นำเสนออย่างน้อย 3 คน

เรื่องที่ลงวารสาร

1. เป็นบทความวิจัย (Research Articles) หรือบทความวิชาการ (Articles) ในกลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
2. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ใดมาก่อน รวมทั้งไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาหรือส่งเพื่อตีพิมพ์ที่อื่นซ้ำในเรื่องเดียวกัน
3. เนื้อหา ส่วนประกอบใด ๆ ของบทความ เป็นความคิดเห็นของผู้เขียนแต่ละท่าน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยหรือรับผิดชอบ
4. ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารจันทร์เกษมสารต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ประเมินบทความตามกระบวนการ และได้รับการยอมรับจากผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความอย่างน้อย 3 คน
5. ผู้เขียนต้องยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กองบรรณาธิการวารสารกำหนด รวมทั้งต้องยินยอมให้บรรณาธิการแก้ไขความสมบูรณ์ของบทความได้ก่อนเผยแพร่
6. ผู้เขียนต้องกรอกข้อมูลในระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (Thai Journals Online–ThaiJO) โดยเข้าไปที่ www.tci-thaijo.org

คำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ

1. บทความทุกบทที่ส่งมาให้พิจารณา ต้นฉบับพิมพ์ในกระดาษเอ 4 ความยาวระหว่าง 14–16 หน้า โดยใช้ชนิดและขนาดของตัวอักษรตามที่กำหนด

2. บทความทุกบทต้องมีชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนทุกคน บทคัดย่อ คำสำคัญ ที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ชื่อภาษาอังกฤษเฉพาะคำขึ้นต้นให้พิมพ์เป็นตัวพิมพ์ใหญ่ โดยแยกบทคัดย่อออกจากเนื้อหา ใช้ตัวอักษรแบบ TH Niramit AS

3. หัวข้อในบทความประกอบด้วย

3.1 บทคัดย่อ (ภาษาไทย) ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ใช้ตัวหนา ขนาด 18 ชื่อผู้เขียน ใช้ตัวหนา ขนาด 15 สังกัดที่ทำงาน ใช้ตัวปกติ ขนาด 12 ให้ระบุไว้ในบรรทัดต่อจาก ชื่อ-สกุล บทคัดย่อ ใช้ตัวหนาขนาด 16 เนื้อความใช้ตัวปกติ ขนาด 16

ชื่อเรื่องภาษาไทย (ขีดขวา)

ชื่อผู้เขียนภาษาไทย¹ (ขีดขวา)

¹สังกัดที่ทำงานภาษาไทย (ขีดขวา)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแบบฝึกทักษะภาษาฝรั่งเศสเพื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

3.2 บทคัดย่อ (ภาษาอังกฤษ) ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ใช้ตัวหนา ขนาด 18 ชื่อผู้เขียน ใช้ตัวหนา ขนาด 15 สังกัดที่ทำงาน ใช้ตัวปกติ ขนาด 12 ให้ระบุไว้ในบรรทัดต่อจาก ชื่อ-สกุล บทคัดย่อ ใช้ตัวหนาขนาด 16 เนื้อความใช้ตัวปกติ ขนาด 16

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ (ขีดขวา)

ชื่อผู้เขียนภาษาอังกฤษ¹ (ขีดขวา)

¹สังกัดที่ทำงานภาษาอังกฤษ (ขีดขวา)

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop French for Tourism and Hotel Industries Lessons for Developing Cross-cultural Competency Among Undergraduates

3.3 คำสำคัญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Keywords) อยู่ต่อจากบทคัดย่อ 3–5 คำ ใช้ตัวปกติขนาด 14 ส่วนหัวข้อคำว่าคำสำคัญใช้ตัวหนา ขนาด 14

3.4 เนื้อหาบทความ แบ่งเป็น 1 คอลัมน์ หัวข้อใช้ตัวหนา ขนาด 16 เนื้อความใช้ตัวปกติ ขนาด 16

3.5 เนื้อหาบทความวิจัยประกอบด้วยหลักสำคัญคือ บทนำที่กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย (ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย) กรอบงานวิจัย (ถ้ามี) สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) วิธีดำเนินการวิจัย (เครื่องมือการวิจัยการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล) ผลการวิจัย (ให้นำเสนอข้อมูลหรือตารางผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์) อภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะการวิจัย (ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป) เอกสารอ้างอิง

3.6 เนื้อหาบทความวิชาการ ประกอบด้วยหลักสำคัญคือ บทนำ เนื้อหา บทสรุป เอกสารอ้างอิง

4. รูปแบบตาราง ชื่อตาราง ใช้ตัวหนา ขนาด 16 หัวข้อตาราง ใช้ตัวหนา ขนาด 14 เนื้อหาในตาราง ใช้ตัวปกติ ขนาด 14 ดังนี้

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจแต่ละด้านของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่สถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุหญิง (n=29)

ความพึงพอใจ	M	SD	ระดับความพึงพอใจ
ด้านที่พักอาศัย	x.xx	x.xx	มากที่สุด
ด้านอาหาร	x.xx	x.xx	มาก

5. เอกสารอ้างอิง ใช้รูปแบบการอ้างอิงเอกสารแบบ APA7 ตามคู่มือการเขียนเอกสารอ้างอิงและบรรณานุกรม APA7th edition วารสารจันทร์เกษมสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร์เกษม

6. ห้ามใช้เลขข้ออัตโนมัติ

7. ต้องทำการตั้งค่ากระดาษ ดังนี้

7.1 ตั้งค่าน้ำกระดาษ

- บน-ล่าง 3 ซม. - ซ้าย-ขวา 2.54 ซม.
- เย็บกระดาษ 0.91 ซม. - ตำแหน่งเย็บกระดาษ ซ้าย

7.2 ตั้งค่าการย่อหน้า (Paragraph)

การจัดแนว กระจายแบบไทย

ระดับเค้าร่าง เนื้อความ

การเยื้อง ซ้าย-ขวา 0 ซม. พิเศษ ไม่มี

ระยะห่าง ก่อน-หลัง 0 w. ระยะห่างบรรทัด หนึ่งเท่า

7.3 ตั้งค่า tabs

1.0.6 นิ้ว/1.52 ซม.

1.10.85 นิ้ว/2.16 ซม.

1.1.11.1 นิ้ว/2.79 ซม.

1)1.35 นิ้ว/3.34 ซม.

วารสารจันทร์เกษมสาร ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2567)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ความรู้ ความคิด และผลงานที่เกี่ยวกับการศึกษาและการวิจัย ในแนวทางสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ทางวิชาการของมหาวิทยาลัย
2. ส่งเสริมให้คณาจารย์ บุคลากรของมหาวิทยาลัย ผลิตผลงานทางวิชาการ เผยแพร่ต่อสาธารณชน ในรูปแบบบทความวิชาการและวิจัย
3. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนแนวคิด หรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับผลงานวิชาการ ระหว่าง นักวิชาการในมหาวิทยาลัยกับสังคมภายนอก

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร์เกษม
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

บรรณาธิการ

ผศ.ดร.ณพัชญ์ปภา สว่างนุวัตรกุล

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ดร.กัลยกร วงศ์รักษ์

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ ประสาทกุล	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณดี สุทธิธนากร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา คุณาอภิสิทธิ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ พลประถม	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ชุมงคล	มหาวิทยาลัยรังสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ดาบเพชร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด กิจจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร์เกษม

กองจัดการ

รองศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์	ปิ่นทองวิชัยกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.ทิพย์อนงค์	จินตวิจิต
เรืออากาศเอกหญิง ดร.พิรดา	อนุเวช
ดร.นรรชนา	ทาสวรรณ
ดร.ผกาดี	ไวกลีกรรม
ดร.พิมพ์ผกา	ใจมุข
นางรัชนี	พลพิบูลย์
นางสาวศิริพร	สุวัฒนสุข

เลขากองจัดการ

นางสาวดวงทอง	มากเอียด
นายวิศรุต	พิพิธกุล

ศิลปกรรม-ภาพปก

ดร.นรรชนา	ทาสวรรณ
-----------	---------

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
 39/1 ถนนรัชดาภิเษก แขวงจันทรเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
 โทรศัพท์ 0-2942-6800 ต่อ 9005
 E-mail: research.rdi@chandra.ac.th

Institute of
Research
and ***Development***
Chandrakasem Rajabhat University

ISSN (Online) : 2651-1975
ISSN (Print) : 0858-0006

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

39/1 ถนนรัชดาภิเษก แขวงจันทรเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ : 0-2942-5800, 0-2942-6800 (ต่อ 9001-9007)
แฟกซ์ : 0-2512-1845 อีเมล : research.rdi@chandra.ac.th